35. TIISTAINA 21. MAALISKUUTA 2000

kello 14

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Ulkopuolella päiväjärjestyksen

1) Valtioneuvoston tiedonanto 16.3.2000 annetuista määrärahakehyksistä 756

Valtioneuvoston tiedonanto VNT 1/2000 vp
Keskustelu

Toinen käsittely

2) Hallituksen esitys laiksi Euroopan yhteisön maidon ja maitotuotteiden kiintiöjärjestelmän täytäntöönpanosta annetun lain 14 §:n muuttamisesta 855

Hallituksen esitys HE 11/2000 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö MmVM 3/2000 vp

Lähetekeskustelu

3) Hallituksen esitys laiksi rintamasotilaseläkelain 9 a §:n muuttamisesta 855

Hallituksen esitys HE 13/2000 vp

Mietintöjen pöydällepano

4) Hallituksen esitys laiksi postipankista annetun lain kumoamisesta ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta 856

Hallituksen esitys HE 6/2000 vp
Talousvaliokunnan mietintö TaVM 4/2000 vp

Puhetta johtaa puhemies Uosukainen.

Nimenhuuto

Nimenhuudossa merkitään täysistunnosta poissa oleviksi seuraavat edustajat:
Janina Andersson /vihr
Tuija Brax /vihr
Merikukka Forsius /vihr
Nils-Anders Granvik /r
Satu Hassi /vihr
Olli-Pekka Heinonen /kok
Gunnar Jansson /r
Anneli Jäätteenmäki /kesk
Ilkka Kanerva /kok
Seppo Kanerva /kok
Jyrki Katainen /kok
Marja-Leena Kemppainen /skl
Mari Kiviniemi /kesk
Katri Komi /kesk
Kalervo Kummola /kok
Suvi Lindén /kok
Paavo Lipponen /sd
Kari Myllyniemi /kesk
Susanna Rahkonen /sd
Matti Saarinen /sd
Anni Sinnemäki /vihr

Nimenhuudon jälkeen ilmoittautuvat seuraavat edustajat:
Jyrki Katainen /kok
Anneli Jäätteenmäki /kesk
Ilkka Kanerva /kok

Eduskuntatyöhön liittyvissä tehtävissä olevat edustajat

Merkitään, että puhemiesneuvosto on käsitellyt seuraavat ilmoitukset poissaolosta täysistunnosta eduskuntatyöhön liittyvän tehtävän vuoksi:
21.3. edustaja
Olli-Pekka Heinonen /kok
21.—23.3. edustajat
Satu Hassi /vihr
Suvi Lindén /kok

Sairauspoissaolot

Merkitään, että puhemiesneuvosto on käsitellyt seuraavan ilmoituksen poissaolosta täysistunnosta sairauden vuoksi:
20.3.—14.4. edustaja
Seppo Kanerva /kok

ULKOPUOLELLA PÄIVÄJÄRJESTYKSEN ESITELTÄVÄT ASIAT:

1) Valtioneuvoston tiedonanto 16.3.2000 annetuista määrärahakehyksistä

Keskustelu
Valtioneuvoston tiedonanto VNT 1/2000 vp

Puhemies: Ulkopuolella päiväjärjestyksen esitellään viime perjantain istunnossa tähän istuntoon pöydälle pantu valtioneuvoston tiedonanto 16.3.2000 annetuista määrärahakehyksistä.

Sitten kun keskustelu asiasta on päättynyt, esitän eduskunnan hyväksyttäväksi työjärjestyksen 23 §:n 2 momentin mukaisen päiväjärjestykseen siirtymisen sanamuodon. Niiden, jotka eivät hyväksy tällaista yksinkertaista päiväjärjestykseen siirtymistä, tulee työjärjestyksen 23 §:n 2 momentin mukaan jo keskustelun aikana tehdä ehdotus perustellun päiväjärjestykseen siirtymisen sanamuodoksi tai asian lähettämisestä valiokuntaan.

Keskustelu:

[1] **Valtiovarainministeri Sauli Niinistö:** Arvoisa puhemies! Hallitus tuo nyt ensi kertaa kehykset eduskunnan laajaan keskusteluun. Taustana tälle ajatukselle on se, mistä keskustelimme jo vuosi sitten. Totesin jo silloin, että minustakin olisi hyvä, jos eduskunta voisi ottaa jo kehysvaiheessa... (Hälinää)

Puhemies: Anteeksi, ministeri Niinistö! Kehotan edustajia rauhoittumaan ja keskittymään tähän keskusteluun ja käymään yksityiset keskustelunsa salin ulkopuolella.

Puhuja: Kiitoksia! Tämähän on hyvin levollinen asia. — Silloin todella keskustelimme jo siitä, että olisi hyvä, että eduskunta pääsisi ottamaan kantaa talouspolitiikan suuntaan jo kehysvaiheessa. Tästä tässä nyt on pääsääntöisesti kysymys.

On sitten aika lailla puhuttu myös siitä, miksi juuri tiedonannon muodossa. Minusta tuntuu, että moni kysyjä voi itse vastata tähän kysymykseen. Kun viime syksyn aikana käytiin keskustelua tämän vuoden talousarviosta ja sen mukanaan tuomista linjauksista, varsin moni epäili, että talouspolitiikan olosuhteet ovat olennaisesti muuttuneet siitä, kun hallitusohjelma oli sovittu, eli tuon noin puolen vuoden aikana. Näin ollen on mitä luontevinta, että tässä yhteydessä keskustelemme myös siitä, onko hallitusohjelma edelleenkin talouspolitiikan suuntaviivoiltaan relevantti vai ei.

Kun eduskunta tällä tavoin pääsee mukaan kehyskeskusteluun jo tässä vaiheessa, totean, että ovi arvovalinnoille on täysin avoin. On eduskunnan käsissä se, mitä halutaan tehtävän näillä resursseilla, joita kehyksessä on osoitettu, tai jos halutaan talouspolitiikan suuntaa muuttaa, muuttaa myös kehyksiä. Mutta ei ole temppu eikä mikään eduskunnalta todeta, että jokin asia korvataan jollakin toisella asialla. Se mekaaninen suoritus kyllä käy valtiovarainministeriössä, kunhan tällainen kanta ulos tulee.

Tämän hetken talouspolitiikan taustana on tieto siitä, että meillä on kuusi kasvun vuotta takana. Kaikki talousennustajat odottavat tälle vuodelle jopa kiihtyvää kasvua. Valtiovarainministeriön ennustehan on 4,7 prosenttia tämän vuoden kasvuksi. Näyttää siltä, että talouspolitiikka kaiken kaikkiaan on onnistunut varsin hyvin, siis se talouspolitiikan suunta, jota 90-luvulla erityisesti sen alun jälkeen on harjoitettu, ja tätä talouspolitiikan suuntaa minun mielestäni on olennaisesti vahvistanut se, että eduskunta päätti Suomen olevan mukana euroalueella heti sen alkamisvaiheessa. Tuo ratkaisu on epäilemättä antanut aika lailla vakautta Suomenkin taloudelle.

Kehysajattelun pohjana on neljä eri tekijää. Ensimmäinen on se, että halutaan turvata tämä vakaa kehitys. Kun meillä on takanamme näin pitkä kasvun kausi, on aivan luonnollista, että se on myös lisännyt ylikuumenemisen riskiä. Talous käy kovilla kierroksilla. Vaara, että se ryhtyy käymään ylikierroksilla, on melkoinen. Toisaalta Emuun liittymisestä on seurannut se, että kun rahapolitiikan keinovalikoima on kapeampi kuin aikaisemmin, finanssipolitiikan merkitys on olennaisesti noussut. Monessa suhteessa tänä päivänä eletään selvästi, kuten totesin, ylikierrosten uhan alla ja monessa suhteessa alkaa olla sellaisia ilmiöitä, jotka muistuttavat tuota 80-luvun lopun unenomaista elämää. Jos silloin keksitty uusi oravannahka oli velkaraha, tänä päivänä se voisi olla sijoitusten tuoton kautta syntyneet voitot, jotka ehkä jossain määrin samalla tavoin nostattavat jalkoja maasta taloudellisen ajattelun suhteen.

Myös on nähtävissä, että meille on syntynyt työvoimakapeikkoja. Yhä useampi pk-sektorin yritys valittaa, että se ei enää saa palvelukseensa sitä määrää työvoimaa, jonka se haluaisi. Tämä on tietysti aikamoinen paradoksi aikana, jolloin kuitenkin elämme yhä vielä korkean työttömyyden aikaa.

Toisena johtotähtenä on ollut välttämätön tarve alentaa ansiotulon verotusta. Tämä ei johdu pelkästään siitä, että objektiivisesti arvioiden Suomen ansiotulon verotus on ylikireä, liian kova, epäoikeudenmukainen. Tämä ei ole ainut syy, miksi ansiotuloverotusta on alennettava. Mukana on myös kannustavuustekijöitä. Juuri ansiotulon verotuksen kevennyksen kautta voidaan kannustaa työntekoon ja osin helpottaa äsken kuvaamaani paradoksaalista tilannetta. (Ed. Elo: Sehän kuumentaisi lisää suhdanteita!) — Pitää paikkansa, että veronalennukset myös omalta osaltaan saattavat muodostaa uhan, suhdanneuhan. Tämän vuoksi niin kuin kaikkeen rahankäyttöön myös veronalennuksiin on asetettava se vaatimus, että sillä panostuksella, jolla jossain määrin toimitaan suhdannetilanteen vastaisesti tai ainakin vaarannetaan suhdannetilannetta, pitää saada jotain muutakin hyötyä kuin pelkästään tämän epäoikeudenmukaisuuden poistaminen. Epäoikeudenmukaisuushan on siinä, että työtä verotetaan aivan liian kovasti. Mutta tuo muu kansantaloudellinen hyöty, kannustavuus, on se elementti, jolla voidaan kompensoida mahdollinen suhdanneongelma. — Kaiken kaikkiaan niin budjettirahan menopuolen lisäysten tai tulopuolen lievennysten suhteen on siis pidettävä mielessä jatkuvasti se, että rahan käyttö muodossa tai toisessa joka tapauksessa vaikuttaa suhdanteisiin, jolloin sellaisesta rahan käytöstä on saatava jotain muutakin iloa.

Kolmantena tekijänä on suomalaisen väestörakenteen kehitys. On aivan selvää, että meillä

kehitys poikkeaa Euroopan unionin maista valitettavasti tässä suhteessa huonompaan suuntaan. Suomalainen väestö ikääntyy keskimäärin voimakkaammin kuin muualla Euroopan unionin alueella. Vuonna 2020 on nähtävissä sellainen tilanne, jossa yhtä työllistä kohti on lähes yksi eläkeläinen, siis huoltosuhde pelkästään eläkeläisiin nähden mitattuna muuttuu yhden suhteeksi yhteen. Tällöin ollaan tietenkin myös samalla tilanteessa, jolloin yhä harvempi kattaa yhä useamman huollon ja eläketurvan.

Meillä on toistaiseksi keskusteltu aika paljon siitä, että eläkejärjestelmät joutuvat koville. Se pitää paikkansa, mutta joutuu siinä valtion budjettikin aika koville, myös kuntien budjetti, ylipäätään julkinen sektori. On nimittäin niin, että ikääntyneen väestön hoitaminen ja huoltaminen maksaa keskimäärin enemmän.

Neljäntenä tekijänä on sekin normaaliin elämänkulkuun liittyvä näkemys, että hyvät ajat eivät jatku ikuisuuksia. Kun takana on kuusi kasvun vuotta, voidaan hyvinkin perustellusti ajatella, että jonain päivänä, ja se päivä on tietysti aina lähempänä, törmätään myös toisenlaisiin suhdanteisiin. Kun valtionvelka edelleen on runsaat 400 miljardia markkaa, me olemme menettäneet sen puskurin, joka meillä 90-luvun alussa vielä oli törmätä tällaisiin suhdanneongelmiin, taantuvaan tai hidastuvaan kasvuun. Tällaista puskuria ei ole käytettävissä. Hyvinä aikoina se puskuri on luotava.

Olen tavan takaa puhunut velan lyhentämisen tarpeesta, mutta taustalla on myös toinen, ehkä sitä tärkeämpi ajatus. Pitää muistaa se, että hyvänä suhdannekautena nyt on käynyt niin, että tulojen kertymä on itse asiassa osoittautunut vielä suhdanneherkemmäksi kuin muu elämä. Tällä tarkoitan sitä, että julkisen sektorin tulosta yhä suurempi osa tulee yhteisöveron kautta ja yhteisövero näyttää vuosi vuodelta yllättävän meidät positiivisesti, kun ollaan kasvussa. Mutta on varsin luultavaa, että jos tuo kasvukäyrä kääntyy hitaammaksi tai tasaiseksi, silloinkin yhteisöveron reaktiot ovat voimakkaampia kuin pelkkä talouden suunnanmuutos. Näin ollen minusta näihin yhteisöverotuottoihin pitäisi osata suhtautua sillä tavoin varovasti, että ne kyllä myös menetetään — se saavutettu hyvä — varsin helposti.

Tällaisena aikana tuollaisen suhdanneherkän verokertymän, saati sitten valtionyhtiöitten myyntitulojen, varaan ei voida rakentaa pysyvää kulupohjaa lisää. Se tarkoittaisi lisärasitetta välittömästi siinä vaiheessa, jos suhdanteet muuttuisivat, ja jos kaikki pelivara käytettäisiin, lisärasitetta tilanteessa, jossa valtionvelka edelleen olisi tuo 400 miljardia markkaa, ellei siis sitä lyhennettäisi.

Sellainen puhe, että voitaisiin käyttää joitakin tilapäisiä menoja vain tällä kertaa tuohon ja tuohon, pelkään pahoin, kostautuu. En ole koskaan vielä nähnyt sellaista tilapäistä menoa, johon ei seuraavana vuonna kuitenkin vedottaisi. Toisin sanoen katsotaan loppusummia. Kun viime vuonna käytettiin tuohon tarkoitukseen noin ja noin paljon, toki tänä vuonna käytetään saman verran. Tämä on se logiikka, jolla valitettavasti helposti toimitaan. Sen vuoksi tilapäinen meno ei ole tässä mikään puolustus.

Tässä olivat ne neljä peruslähtökohtaa, joilla hallituksen kehysratkaisu on tehty ja jotka samalla kertovat myös talouspolitiikan perusvirityksen takana olevat ajatukset. Jos sitten lähdemme katsomaan kehyksiä tarkemmin, huomautan, että kehykset on nyt laadittu siihen malliin, että ne vastaavat hallitusohjelmaa. Hallitusohjelmassahan sovittiin, että menot pidetään vuoden 1999 tasolla tai sen alapuolella. Nämä kehykset täyttävät tuon ehdon ja alittavat vuoden 1999 kehykset tämän päivän rahan arvoisina joillakin sadoilla miljoonilla markoilla.

Kehysten laatiminen on siinä mielessä hyvin selväpiirteistä puuhaa, että sinne kerätään kaikki päätösperäinen menopohja. Päätösperäinen on siis sellainen, joka perustuu eduskunnan ratkaisuihin. Sen jälkeen päädytäänkin varsin korkeaan lukuun.

On ollut puhetta arvovalinnoista moneen kertaan. Voin vakuuttaa teille, että niissä keskusteluissa, joita valtiovarainministeriö on käynyt eri ministeriöitten kanssa, ei ole ilmennyt halukkuutta arvovalintoihin sillä tavalla, että mikään ministeriö olisi valmis olennaisesti luopumaan jostain, jotta jotain parempaa saataisiin tilalle. Mutta haluan muistuttaa edelleen, että eduskunnallahan tässä suhteessa on kaikki ovet auki. Täällä minusta onkin paikallaan tehdä sitten arvovalintoja, jos niistä ei ministeriöitten kesken kyetä sopimaan. Haluan kuitenkin varoittaa siitä, että menopohja, kuten kuvasin, on päätösperäistä ja siis perustuu kaikki sinänsä jo tehtyihin ratkaisuihin. Silloin pitää eduskunnassa muuttaa omia jo tehtyjä ratkaisuja, jos aikoo tällaisia arvovalintoja tehdä. Vastoin kevyesti heitettyjä väitteitä budjetti ei suinkaan pidä sisällään mi-

tään suuria löysiä eriä, joista noin vain voitaisiin lähteä rahoittamaan joitain muita asioita.

Aivan teknisenä huomautuksena totean, että kehyksiin on ilmestynyt uusi pääluokka. Me olemme jakaneet vanhan pääluokan 36 korkomenot niin, että uusi pääluokka 37 pitää nyt sisällään velanhoitomenot kokonaisuudessaan, ja tällä tähdätään niitten menojen kirjaamiseen, jotka aiheutuvat esimerkiksi konvertoinneista, joista täällä on paljon puhuttu, siis etukäteen valtion sitoumusten takaisin ostamisesta, jolloin pääsääntöisesti saadaan myös vähän pääomatappioita ja joudutaan maksamaan etukäteen korkomenoja. Sinänsähän tuo meno on aivan vastaavaa hyödyllisyydeltään kuin velan lyhennys. Tähän tarkoitukseen on myös nyt aiottu käyttää hivenen aikaisempaa suurempia määrärahoja.

Kehys ensi vuoden osalta on viritetty niin, että se kiristää finanssipolitiikkaa mutta lievemmin kuin esimerkiksi tämän vuoden budjetti, ja moitteet tästä tietysti kuuluvat vain minulle. Enempää kiristystä on hyvin vaikea löytää puuttumatta selkeästi eduskunnan päätösperäisiin ratkaisuihin.

Otan esille sitten muutamia yleisiä linjauksia, jotka ovat keskusteluttaneet ja varmasti keskusteluttavat vieläkin. Eräs on ikuinen valtio—kunnat-suhde tässä kehyksessä ja erityisesti ensi vuoden osalta. Haluaisin muistuttaa, että ei ole olemassa mielestäni ristiriita-asetelmaa valtio kontra kunnat tai päinvastoin. Paremminkin on kysymys siitä, että julkinen sektori, niin valtio kuin kunnatkin, istuu täsmälleen samassa veneessä. Nimittäin viittaan esimerkiksi perustuslakiuudistukseen, jossa perusoikeudet ovat molempien näiden julkisen sektorin osien vastattavana.

Miten sitten jaetaan niitä rahoja, joita viime kädessä veronmaksajilta kerätään, se on tietysti tämän alituisen keskustelun oikea otsake. Tällä kertaa jaetaan niin, että ensi vuonna kunnat saavat väistämättä noin toista miljardia markkaa, jonkin verran yli miljardi markkaa enemmän kuin tämän vuoden budjetissa. Kun ajatellaan, että valtio pitää toisaalta menokaton paikallaan, omat menonsa paikallaan, se tarkoittaa sitä, että valtio häviää suoraan tuon miljardi markkaa.

Suurempaan painotuksen muutokseen ei näyttäsi olevan tällä kertaa mahdollisuuksia. Haluan kuitenkin muistuttaa, että kehysten jatko-osassa vuosina 2001—2002 tuo suhde edelleenkin paranee, ellei sitten muuta ilmene yksityiskohtaisten valmistelujen äärellä silloin, kun niissä ollaan.

Tutkimus- ja kehityspanostus on toinen tällainen laaja-alainen keskustelunaihe. Hallitushan on tavoittelemassa edelleen sitä, että noihin tarkoituksiin käytettäisiin kolmisen prosenttia bkt:stä. Tämä näyttäisi täyttyvänkin, myönnettävä on, että aika pitkälti sen ansiosta, että yksityinen sektori panostaa vielä enemmän kuin on odotettu ja että ehkä valtion panostus on suhteelliselta osuudeltaan jossain määrin supistumaan päin. Sen sijaan markkamääräthän pysyvät osapuilleen ennallaan.

Tästä päädynkin sitten puheenvuoroni viimeiseen aiheeseen, joka koskee tulevaisuutta ja keskustelua tulevaisuuspaketista, tai jos sanalle paketti löytyy jokin pienimuotoisempi suomenkielinen ilmaisu, mieluummin sitten siitä.

Tulevaisuuspanostuksesta on puhuttu, haluan muistuttaa siitä, viime syksystä lähtien. Silloinhan Sonera-rahoituksen yhteydessä hallitus lupaili, että tutkaillaan mahdollisuuksia rakentaa jokin kertakäyttöinen panostus, jolla vastattaisiin tulevaisuuden haasteisiin. Varmasti tällainen tulevaisuuspanostus tuodaankin eduskuntaan. Pyrkimyksenä on nyt tuoda se lisätalousarvion yhteydessä jo tänä keväänä. Mutta haluan muistuttaa, että sana tulevaisuus kahdellakin eri tavalla sopii hyvin tähän. Paitsi että panostus on sellaista, että sillä on tarkoitus rakentaa tulevaisuutta ja tulevaisuuden edellytyksiä, myös itse panostus on hiukan tulevaisuuden kysymys. Ei ole tarkoitus tuoda tänne sellaista pakettia, joka saman tien rahoitettaisiin ja päätettäisiin toteuttaa, vaan paremminkin sellainen ohjelma, hallituksen toimenpidekertoelma, jossa koko loppuvaalikaudeksi pyritään hahmottamaan, mitä ylimääräistä voitaisiin käyttää. Mutta haluan toistaa edelleen, että tuo ylimääräisen käyttö on suhteellisen suppea hallituksen näkemyksen mukaan.

Edelleen tulevaisuusajatteluun kuuluu se, että tuolla ohjelmalla katettaisiin niin olleet, nyt olevat kuin tulevatkin yksityistämistulot niin Soneran kuin muidenkin valtionyhtiöiden osalta tai valtion omaisuuden realisoinnin osalta, jolloin kaikki muu pelivara olisi, sikäli kuin sitä syntyy yksityistämisen myötä, käytettävissä velkojen lyhennykseen.

Mutta tätä tulevaisuuspakettia, jos jotakin, rajoittaa tämänhetkinen suhdannetilanne. Me joudumme varsin vakavasti miettimään, kuinka pal-

jon voidaan panostaa ilman, että osallistutaan näitten ylikierrosten kuumentamiseen. Näyttäisi olevan niin, että tähän löytyisi yksi lääke. Se on ottaa myös työmarkkinoiden rakenteelliset kysymykset samanaikaisesti pöydälle ja niin, että nuo rakenteelliset kysymykset ratkaistaan samalla, kun tulevaisuuspakettia kootaan. Sellainen ratkaisu, jossa tehtäisiin vain tulevaisuuspaketti ja käytettäisiin rahaa, toistan sen, olisi suhdanteitten kannalta varsin ongelmallista. Silloin voitaisiin joutua odottamaan aika pitkälle tulevaisuuteen ennen kuin pakettia päästään toteuttamaan.

Me olemme hivenen suorittaneet vertailuja Euroopan unionin alueella rakenteellisen työttömyyden osalta. Valitettavasti siinä joudutaan tekemään se havainto, että Suomessa rakenteellinen työttömyys on aivan huippuluokkaa. Lasketaan sitten absoluuttisena lukuna tai suhteellisena osuutena maan työttömyydestä, me olemme rakenteellisen työttömyyden maa. Sille ei voi mitään.

Kun tuota vertailua vähän kehitellään, erityisesti Alankomaat ja Tanska ovat sen tyyppisiä maita, joissa muu ympäristö kovasti muistuttaa Suomea, mutta niissä on onnistuttu, erityisesti Alankomaissa, pääsemään aika pitkälti eroon rakenteellisesta työttömyydestä, jolloin me joudumme tietenkin katsomaan, missä suhteessa järjestelmät poikkeavat toisistaan. Näyttää siltä, että kaikissa näissä kolmessa maassa työttömyyskorvaukset ovat keskimäärin aika korkeaa tasoa. Mutta olennainen ero tulee tuon turvan keston suhteen ja erityisesti sen tason keston suhteen. Näyttää siltä, että sekä Tanskassa että Alankomaissa on aleneva työttömyysturva, jolla on saavutettu hyviä tuloksia.

Meillä Suomessa olisi vähimmillääkin kyettävä siirtymään siihen, mitä suomalainen lainsäädäntö tällä hetkellä on. Meillähän työllisyyslainsäädäntö lähtee liikkeelle siitä, että kolmen kuukauden kuluttua syntyy myös velvollisuuksia, syntyy velvollisuuksia ottaa vastaan työtä myös oman ammattialan tai asuinalueen ulkopuolelta. Edelleenkin haluan toistaa sen, mistä jo viime vuonna keskusteltiin aika lailla, että ei ole kohtuutonta edellyttää, että työttömyyskorvauksen saaja on yhteydessä vähintään kerran kuukaudessa työvoimaviranomaisiin. Tällä yhteydellä voidaan luoda työpaikkoja, ja se olisi kaikkien etu ja onni. (Ed. Gustafsson: Miksei ministeri ota esimerkkejä Ruotsista, joka on kaikkein lähimpänä meitä?) — Minä otin esimerkkejä sellaisista maista, joissa on aika hyvin pärjätty rakenteellisen työttömyyden kanssa. Jotenkin näyttää, että meillä on siinä suhteessa opittavaa.

Haluan edelleenkin toistaa sen näkemykseni, että meidän on erittäin vaikea lähteä panostamaan hyvin lämpimänä ellei peräti kuumana toimivaan talouteen lisää tulevaisuuspaketilla tai millään muullakaan paketilla, ellemme samanaikaisesti huolehdi siitä, että työvoimaan ei synny pullonkauloja. Nämä pullonkaulat Suomessa ovat torjuttavissa parhaiten rakenteellisin keinoin puuttumalla rakenteelliseen työllisyyteen. Tiedän hyvin, että tämä vaatii myös hyvin vaikeita päätöksiä, mutta jos vaikean päätöksen lopputulos on se, että saamme työttömiä työhön, niin en luule, että kukaan siitä kohtuuttomasti kärsii. Päinvastoin se on kaikkien osapuolten parhaaksi.

Arvoisa puhemies! Kuten puheenvuoroni alkupuolella totesin, Suomen talouspolitiikan linja on toiminut varsin hyvin, me olemme selvittäneet laman. Nyt meille asetetaan sitten kysymys, onko tämä se joukko, joka sitten asettaa, kylvää uuden ongelman siemenen sille joukolle, joka aikanaan seuraavaa lamaa, joka väistämättä aina joskus tulee, joutuu setvimään. Uskon, etten ole ainoa täällä, joka on harmitellut sitä toimintaa, jota 80-luvun lopulla eduskunnassa harjoitimme. Me lisäsimme menopohjaa vahvasti, jotta pääsimme sitä sitten vain 90-luvulla rajusti leikkaamaan, ensin pois se, mikä lisättiin, ja sitten vähän vanhoistakin pois, eikä ihan vähääkään. Tällaista miinaa me emme voi olla rakentamassa niille, jotka tässä salissa seuraavaksi istuvat.

Ed. Katainen merkitään läsnä olevaksi.

---

[2] **Antti Kalliomäki /sd:** Puhemies! On varmaan niin, että valtiovarainministerin rakennepoliittinen jeremiadi puheenvuoron lopun osalta on syytä arvioida ja käydä perusteellisesti läpi nyt, kun eduskunnan käsittely alkaa.

Mutta haluan todeta heti aluksi, että tuodessaan kehystarkastelunsa eduskuntaan tiedonantona on hallitus tehnyt suuren valinnan. Julkisessa keskustelussa on esiintynyt sellaisiakin arveluja, että kyseessä olisi jonkinlainen raamit eduskunnan kaulaan ja pulinat pois -politiikka. No,

kaikki tiedämme, että jos niin olisi, olisi kyseessä sellaisen politiikan joutsenlaulu. Sosialidemokraatit eivät asiaan sillä tavalla suhtaudu, eikä tiedonannon sisältö sellaista välttämättä ennakoi, vaikka oppositio varmaan muuta pyrkii todistamaan. Päinvastoin kaikessa niukkuudessaan, ja ehkä juuri siksi, hallituksen tiedonanto tekee sopivasti tilaa keskustelulle eduskunnassa ja vastauksen valmistelulle valtiovarainvaliokunnassa, jonka työsarkaan asia sosialidemokraattien mielestä kuuluu.

Viime syksyn budjettikahinat voidaan parhaiten kuitata ja samalla tulevilta säästyä, kun tämän tiedonannon käsittely viedään eduskunnassa läpi yhteistyöllä. Siksi tiedonannon käsittely on ymmärrettävä paitsi osaksi normaalia budjetin käsittelyprosessia myös ja erityisesti mahdollisuudeksi paaluttaa kansalaisten hyvinvoinnin kannalta keskeisiä talouspolitiikan tavoitteita ja tarvittavia toimenpiteitä myös pidemmällä aikavälillä ja tehdä se nimenomaan eduskunnan ja hallituksen yhteistyönä. Hallitusohjelma on tietenkin tuossa paalutuksessa toimiva käsikirja.

Kenelläkään ei liene poikkeavaa käsitystä siitä, että suhdannetilanne edellyttää tarkan markan taloudenpitoa. Tätä vaatimusta korostaa Emualueen ankara todellisuus, tieto siitä, että ylikuumentuneen talouden korjausliikkeet tällä Euroopan kulmakunnalla tarkoittaisivat rankkoja leikkauksia julkisissa menoissa. Ehkä hallituksella on ollut se mielessä, kun se tiedonannossaan kaivaa — kuten myöskin ministeri äsken puheenvuorossaan teki — esiin yhtäläisyyksiä nykyisen ja 80-luvun lopun tilanteen välillä. Luultavasti tärkeämpää olisi kuitenkin ollut korostaa eroavuutta, siis sitä, että tarkka taloudenpito ja hyvinvointiyhteiskunnan iskunkestävyyden vahvistaminen on tänä päivänä vielä vaativampi asia kuin kymmenen vuotta sitten eikä vähiten juuri Emusidoksestamme johtuen.

Tuolloin vuosikymmen sitten laman iskuja torjuttiin velkarahalla. Valtion nykyinen velkataso suhteessa kansantuotteeseen on eurooppalaisessa vertailussa varsin matala. Mutta jos se olisi laman alkaessa kymmenen vuotta sitten ollut nykyistä tasoa, olisi silloin hyvinvointi-Suomi nopeasti kadonnut kartalta. Jäljelle olisi jäänyt ehkä Kansainvälisen valuuttarahaston parturoima maa ilman juustohöylättyäkään hyvinvointiaan.

Samanlaista lamasyiden kirjoa kuin vuosikymmen sitten ei meidän tarvitse pelätä, mutta edelleen on mahdollista, että oma lyhytnäköisyytemme tai piittaamattomuus ulkoisista kansainvälisen talouden riskeistä ajaa oman taloutemme umpikujaan, josta ulostulo johtaa uusiin uhrauksiin ja koskettaa silloin kovimmin vähäväkisintä kansanosaa.

Tästä näkökulmasta katsoen tiedonannon luettelemaa neljää perustetta finanssipolitiikan tiukalle linjalle voi arvioida myönteisesti. Talouden vakaan kasvun varmistaminen, varautuminen eläkemenojen kasvuun, edellytykset verotuksen keventämiselle ja talouspolitiikan liikkumavaran takaaminen ovat käypiä perusteita. Mutta jos tarkka taloudenpito yhdistetään vain näihin neljään kohteeseen, ei katsota tulevaisuutta tavalla, jota tilanne edellyttää.

Hallitus ennakoi valtionvelan osuuden bkt:stä laskevan vuonna 1999 olleesta 57 prosentista 40 prosenttiin vuonna 2004 aika hyvillä kasvuluvuilla siten edeten. Suunta on hyvä, ja nopeampi eteneminen normaalin budjettitalouden puitteissa olisi ilmeinen uhka budjetin muille tärkeille painopistealueille. Silti sopii kysyä, eikö tulevaisuuden uhkiin tulisi varautua tehokkaammin ja eikö siis hyvinvointipalveluidemme kannalta tärkeintä lamapuskuria, valtiontaloutta, pitäisi vahvistaa vieläkin vauhdikkaammin.

Tunnettu ja ilmeisesti nopeimmin vaikuttava tapa on paljon puhuttu omaisuuden myyntitulojen käyttö velanmaksuun. Julkinen keskustelu asiasta on Sonera-huuman keskellä kuitenkin mennyt vallan villiksi. Yksinkertainen totuus, joka tuppaa unohtumaan kaiken kohinan keskellä, on kuitenkin se, että Soneran tai minkä tahansa valtion osakkuusyhtiön osakkeiden myynti merkitsee omaisuuden muuttamista muodosta toiseen eikä siten välittömästi lisää eikä vähennä valtion netto-omaisuutta. Valtiovarainministerin aiemmin ihastelemasta lottovoitosta ei siis ole kyse.

Oleellisinta on, että markkinatilanteen ja yrityksen edun suosiessa osakemyyntiä se voidaan tehdä, mikäli kyetään osoittamaan toimintatavat ja kohteet, joissa sijoitus pitkällä aikavälillä tuottaa yhteiskunnan kehityksen kannalta parhaan tuloksen. Usein — ja niin myös Soneran kohdalla — parhaaseen tulokseen pääsemiseen liittyy viisaus jäädä osaomistajana mukaan yrityksen toimintaan.

Sosialidemokraattien riveistä on lähtenyt aloite, joka tähtää omistuksen järkevään uudelleenkohdistamiseen. Sen mukaan omaisuuden myyntituloilla voidaan vähentää valtionvelkaa enna-

koitua nopeammin, jos samalla käynnistetään poliittinen valmistelu niillä painopistealueilla, joiden resursointia tulee vahvistaa, kun velanhoitomenojen vähentyminen tekee tilaa budjetin menokehyksiin. Silloin kyse on ennen kaikkea suomalaisen osaamisen turvaamisesta ja kilpailukyvystä. Käytännössä se tarkoittaa koko koulutus- ja tutkimusketjun toimivuuden varmistamista kansalaisten peruskoulutuksesta huippututkimuksen alueelle ulottuen.

Puhemies! Pääministeri Lipponen käytti parisen viikkoa sitten puheenvuoron, jossa hän ilmoitti hallituksen antavan menokehystiedonannossa tarkemman selvityksen suunnitelmista panostaa tulevaisuuteen, ja totesi että rahoitusta järjestettäessä voitaisiin ottaa huomioon valtion omaisuuden myynnistä saatavien tuottojen antamat mahdollisuudet.

Pääministeri nimesi kolme toimintalinjaa, jotka tulevaisuuspanostus voisi sisältää:

Ensinnäkin, painamalla valtionvelan bkt-osuus 25 prosenttiin jo lähivuosina luotaisiin puskuria mahdollisten maailmantalouden häiriöiden varalle ja valmistauduttaisiin väestön ikääntymisestä aiheutuviin menopaineisiin.

Toiseksi, korkomenojen väheneminen tekisi tilaa talouden rakennemuutosta edistäville ja aluekehitystä tasapainottaville toimille.

Kolmanneksi, verotusta voitaisiin keventää ja siten tehdä työ edullisemmaksi suhteessa pääomaan.

Tiedonannon nyt ollessa eduskunnan punnittavana havaitsen, että tulevaisuuspolitiikka pääministerin painavasti kuvaamassa muodossa on pääosin unohtunut paperin ulkopuolelle. Sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä odottaa asian korjaantuvan vielä tiedonantokäsittelyn yhteydessä. Valtiovarainministeri äsken totesi, että tulossa on hallituksen — jos oikein kirjasin — toimenpidekertoelma. Odotan mielenkiinnolla.

Tämän pitkän aikavälin tulevaisuuspolitiikan ohella puuttuu myös luvattu suunnitelma tietoyhteiskunnan kehitystä jo nyt estävien pullonkaulojen avaamiseksi ennen kaikkea koulutuksen, tutkimuksen ja infrastruktuurin alueilla. Sen käynnistämisestä on ymmärtääkseni — ja siitä ministerinkin puheenvuoro äsken todisti — lyöty riittävän selvästi kättä päälle jo viime vuodelle ajoittuneiden parinkymmenen miljardin omaisuuden myyntituottojen kirjauksen yhteydessä. Tämän valmistelun sosialidemokraatit edellyttävät etenevän ripeästi omaa rataansa. Valtiovarainministeri ilmoitti asian etenevän kevään lisäbudjetissa. Hyvä näin, mutta ehkä suunnitelmista voisi käydä vapaata keskustelua jo tiedonannonkin käsittelyssä.

Ehkä tässä yhteydessä on vielä paikallaan muistuttaa, että Tielaitosta koskeneessa käsittelyssään hallitus sitoutui siihen, että päätetty 500 miljoonan lisärahoitus teitten rakentamiseen on liikelaitostamiseen liittyvä siirtymäkauden rahoitusjärjestely eikä sitä niin ollen tule lukea kuuluvaksi edellä kuvattuihin tulevaisuusohjelmiin.

Näiden linjausten ohella ja painavasti sosialidemokraatit asettavat menotalouden erityiseksi painopisteeksi hyvinvointipalvelujen turvaamisen yhteistyössä kuntien kanssa. Hallituksen ja sitä tukevien ryhmien on tämän tiedonantokeskustelun yhteydessä aika tehdä tilit selviksi sellaisen ajattelun kanssa, että kaikkia kansalaisia koskevat yhteiset peruspalvelut olisivat jotenkin maan taloutta ja yhteiskunnan kehitystä rasittava taakka, jota tulisi markkinatalouden toimivuuden nimissä nopeasti karsia. Eduskuntaryhmämme näkee hyvin toimivat palvelut myös kansantaloudellisena voimavarana, joka luo hyvinvointia ja kerää puskuria vaikeitten aikojen varalle siinä, missä velanhoito tai rakenteelliset uudistuksetkin, joiden tarpeeseen tiedonannossa viitataan.

Siksi näemme myönteisenä, että toisin kuin pelättiin, hallitus on valmis toteuttamaan sovitun noin 2,4 miljardin valtionosuuksien lisäyksen opetuksen ja sosiaali- ja terveystoimen alueilla. Lisäys on jaksotettu suhdannesyistä kolmelle vuodelle, mikä tarkoittaa silloin myös sitä, että päätöksen on pidettävä tulevia budjetteja käsiteltäessä. Valtio—kunta-suhdetta on syytä vielä muilta osin arvioida eduskuntakäsittelyn yhteydessä. Hallituksen ja Kuntaliiton parantunut keskusteluyhteys antanee evästä yhteiselle päätöksenteolle myös eduskunnassa.

Samalla tavalla kuin valtionosuuksien jaksotuksessa on suhdannetilanne huomioitava myös hallitusohjelman mukaisia veronkevennyksiä toteutettaessa. Itse asiassa suhdannepolitiikan painopisteen tulisi juuri nyt olla verotuksen alueella. Se tarkoittaa, että ensi vuoden verohelpotukset on mitoitettava maltillisesti. Painopiste tehtävissä kevennyksissä olisi työllisyyssyistä asetettava pienituloisiin väestöryhmiin. Sitä puoltaa myös ongelmallinen tulonjakokehitys. Laajaalaisemmat ansiotulojen verohelpotukset ehdi-

tään hallitusohjelmasta tinkimättä vielä toteuttaa vaalikauden aikana ja mahdollisesti niveltää edessä olevien työmarkkinakierrosten kiemuroihin.

Suomen Pankin äskettäin esittämään nopeaan veronkevennysten ja vastaavien menoleikkausten yhdistelmään ryntääminen olisi käsittämätöntä uhkapeliä. Sellaiseen ryhtymistä voi tietysti keskustelutarpeen nimissä esittää taho, joka ei kanna erityistä kansallista rintamavastuuta, mutta juuri siksi odottaisin Suomen Pankin kantavan ennemmin huolta esimerkiksi siitä, onko euroalueen maiden finanssipolitiikka suhdannetilanteeseen ja jäsenmaiden rakenteellisiin ongelmiin nähden riittävän kireää.

Puhemies! Lipposen kahden hallituksen aikana on työllisyyden vahvistaminen ja suurtyöttömyyden nujertaminen ollut kaikissa toimissa johtotähtenä. Tämä on varsinaisen työllisyyspolitiikan ohella koskenut erityisesti työllistävien yritysten toimintaedellytyksiä. Yritysten toimintaympäristö ja kilpailukyky ovatkin kehittyneet vauhdilla, joka hakee vertaansa teollisuusmaissa. Ongelmiakin silti vielä on, ja erityisesti pk-yritysten kentässä, jossa uusien yritysten synty on vielä liian heiveröistä, vaikka tuoreen yritysbarometrin tulos muuten kertoo vahvasta tulevaisuususkosta pk-yritysten joukossa.

Näiden ongelmien ratkominen ja erityisellä painolla niiden aluepoliittisen jakautumisen huomioiminen tulisi normaalin valmistelun ohella ottaa mukaan siihen pakkiin, johon kerätään aiemmin korostamani ja myös ministerin korostaman tulevaisuuspolitiikan työvälineitä. Kasvukeskus- ja osaamispainotteinen aluepolitiikka, johon EU:n tukijärjestelmät ja yritysten toimintaedellytysten parantaminen tehokkaasti nivelletään, on sekä työllisyyden että tasapainoisen aluekehityksen kannalta ratkaisevan tärkeä työkenttä niin hallitukselle kuin eduskunnalle.

Arvoisa puhemies! Valtiovarainministeri totesi kehysten laatimisen olevan selväpiirteistä hommaa. Mutta itse kehykset eivät sitä kuitenkaan mielestäni ihan ole. Niinpä nyt, kun määrärahakehykset on saatu eduskunnan tarkasteltavaksi, olisi sosialidemokraattien mielestä paikallaan arvioida myös itse kehysjärjestelmän toimivuutta ja kehittämistarpeita.

Menokehyksiin vaikuttavat esimerkiksi monet budjettitekniset seikat, ilman että niihin liittyisi mitään finanssipolitiikan linjan muutosta. Tällaisia ovat muun muassa EU:n rakenne- ja maatalouspolitiikkaan liittyvien tukien kierrättäminen budjetin kautta ja monet muutkin erät. Olisi järkevää muokata kehyksiä niin, että niissä tarkastellaan valtiontaloutta laajemmin, budjettiin vain teknisesti vaikuttavista eristä puhdistettuna. Kehysmenettelyn ongelmana on myös, että eri hallinnonalojen priorisointi jää niiden taustalla olevissa valtiovarainministeriön ja sektoriministeriöiden kahdenvälisissä neuvotteluissa lapsipuolen asemaan. Painopisteytys, jota juuri nyt tarvittaisiin, siis unohtuu. Tähän ja moneen muuhun suomalaisten toimeentuloon vaikuttavaan seikkaan keskittyminen on nyt mahdollista, kun hallitus on tuonut kehystiedonannon eduskuntaan.

Kuten sanottu, hallitus on tehnyt suuren valinnan eikä vähiten siksi, että se samalla asettaa luottamuksensa eduskunnan punnittavaksi. Sosialidemokraatit luottavat siihen, että kyseessä on samalla eduskunnalle sellainen kädenojennus, joka tarkoittaa aitoa valmiutta tavoitella entistä toimivamman yhteistyön mallia talouspolitiikan linjojen määrittelyssä ja budjetin valmistelussa sekä sen avittamana yhteistä sitoutumista päätöksiin budjettiprosessin kuluessa.

Arvoisa puhemies! Ehdotan, että valtioneuvoston tiedonanto lähetetään käsiteltäväksi valtiovarainvaliokuntaan.

[3] **Maria Kaisa Aula /kesk:** Arvoisa puhemies! Keskustan ryhmä pitää hallituksen esittämää linjausta ensi vuoden budjetin menotasoista yleislinjaltaan oikeana. Monestakin syystä on tarpeen pidättäytyä kasvattamasta valtion menoja nykyisestään. Se on järkevää suhdannetilanteen, veronkevennysvaran luomisen sekä tulevaisuuteen varautumisen eli velan lyhentämisen takia. Muutama sana ensiksi suhdannetilanteesta.

Suomen talouden kasvunäkymäthän ovat hyvät. Vain kansainvälisen talouden ennakoitua huonompi kehitys voisi kasvua hidastaa. Pidättyvyys finanssipolitiikassa on kevyen eurovaluutan ja alhaisten korkojen oloissa perusteltua. Keskusta ei kuitenkaan pidä realistisena taikka tarpeellisenakaan sitä, että ylikuumenemisen nimissä menoja lähdettäisiin nykytasosta leikkaamaan. Siitä olisi enemmän haittaa kuin hyötyä. Menoleikkaukset huonontaisivat jo entisestään heikentynyttä julkisten palvelujen laatua ja kasvattaisivat tuloeroja.

Sen sijaan ensi vuoden budjetissa hallituksen tulee vihdoin aloittaa uudistukset pitkäaikais-

työttömyyden vähentämiseksi ja ylikiihtyneen muuttoliikkeen hillitsemiseksi. Sekä sitkeä pitkäaikaistyöttömyys että alueellisesti epätasapainoinen kehitys aiheuttavat valtion ja kuntien talouksiin huonoja noidankehiä, jotka lisäävät menoja ja kärjistävät ylikuumenemisuhkia. Näistä irtipääsemisen tulee olla lähivuosien rakennepolitiikan tärkein tavoite. (Ed. Zyskowicz: Hyvä! Selkeä tuki hallitukselle!)

Keskusta katsoo, että hallitus on kehystiedonannossa ohittanut liian kevyesti alueellisen eriarvoistumisen kustannukset julkiselle taloudelle. Elinkeinoelämän valtuuskunnan ja Pellervon taloudellisen tutkimuslaitoksen arvioiden mukaan uuden asukkaan muutosta Pääkaupunkiseudulle aiheutuu yli puolen miljoonan markan yhdyskuntakustannukset ilman maan arvon nousua laskettuna. Samalla perusrakenteita muualla maassa jää tyhjäkäytölle. Yritykset eivät omissa päätöksissään ota tällaisia ulkoisvaikutuksia huomioon. Siksi on perusteltua, että valtiovalta tietoyhteiskuntaan sopivilla kannustimilla suuntaa kasvua myös nykyisten harvojen kasvukeskusten ulkopuolelle. Tämä olisi koko kansantalouden etu.

Hallitus tunnustaa kehystiedonannossaan aivan oikein verotuksen kytkeytyvän monin tavoin rakenteellisten ongelmien kuten työttömyyden ratkaisuun. Valtion budjetin tasapaino on nyt saavutettu erittäin korkean veroasteen varassa. (Ed. Zyskowicz: Totta!) Se on Suomen kansainvälisen kilpailukyvyn kannalta haitallista. Tuloverotuksen ja työnantajamaksujen korkea taso hidastaa työttömyyden alenemista sekä ylläpitää pitkäaikaistyöttömyyttä ja sen myötä myös köyhyysongelmia. Kireä verotus haittaa työn sekä kysyntää että tarjontaa palveluissa ja matalapalkkaisilla aloilla. (Ed. Zyskowicz: Totta!)

Keskusta pitää välttämättömänä, että veroja ja työnantajamaksuja alennetaan vaalikauden aikana vähintään hallitusohjelmassa mainitulla 10—11 miljardilla. (Ed. Zyskowicz: Hyvä! Pidättäytykää myös menojen lisäysehdotuksista!) Jos valtiontalouden ylijäämä kehittyy odotettua myönteisemmin, tulee veronalennusvaraa voida korottaa. Hallituksen ei myöskään pidä enää sitoa työn verotuksen alentamista palkkasopimuksiin, vaan päättää veroista itsenäisesti budjettiriihen yhteydessä. Kun verotuksen kevennys kohdennetaan pienipalkkaisen työn verotukseen ja työnantajamaksuihin, se ei kiihdytä ylikuumenemista. Päinvastoin se loisi tilaa kasvun jatkumiselle.

Verotusta tulee keskustan ryhmän mielestä käyttää myös uuden aluepolitiikan välineenä. Soveltuvia toimia ovat työmatkojen verovähennyksen parantaminen ja etätyön suosiminen verotuksen kautta. Kannatamme myös yksilö- ja yrityskohtaisia verokannustimia, joilla rohkaistaan tietointensiivisten alojen yritysten ja osaavien yksilöiden sijoittumista kasvukeskusten ulkopuolelle. On myös syytä tutkia, voidaanko kasvavista EU-rakennerahastovaroista osa suunnata näihin kannustimiin sen sijaan, että niitä käytetään perinteiseen tapaan viranomaisvetoisesti. Alueellisilla verokannustimilla purettaisiin inflaatiopesäkkeitä ja hillittäisiin asumiskustannusten nousua kasvukeskuksissa.

Veronkevennysten painopisteen tulee toki olla työn verotuksessa. Käytännönläheisyydellekin on silti syytä antaa tilaa. Polttoaineverotuksen keventäminen on syytä ottaa osaksi veronkevennysohjelmaa. Liikkumisen ja kuljettamisen kallistuminen on pitkien etäisyyksien maassa kestämätöntä.

Aluekehitykseen vaikuttamisen ohella tarvitaan myös määrätietoista otetta erityisesti Pääkaupunkiseudun kärjistyneiden asunto-ongelmien voittamiseksi. Välineitä on löydettävissä niin tonttien kuin asuntojen tarjonnan radikaaliin lisäykseen.

Arvoisa puhemies! Hallitus on ollut perin saamaton toimissaan pitkäaikaistyöttömyyden ja, niin kuin hienosti sanotaan, rakenteellisen työttömyyden vähentämisessä. Hälytyskellojen pitäisi hallituksessa kyllä soida kovempaa, kun sen omatkin selvitykset osoittavat, että Suomessa oli viime vuoden lopulla noin puoli miljoonaa työikäistä, jotka eivät olleet työelämässä mutta jotka ainakin periaatteessa olivat työkykyisiä. Todellinen työttömyysaste on lähempänä 20:tä prosenttia, jos otetaan huomioon kaikki työhallinnon erityistoimilla sijoitetut ja työttömyyseläkeläiset. Tämä luku ei ole keskustan propagandaa, vaan löytyy esimerkiksi hallituksen oman aktiivisen sosiaalipolitiikan työryhmän mietinnöstä. Seurauksena on inhimillisen hädän ohella hyvinvointiyhteiskunnan rahoituspohjan huolestuttava kaventuminen.

Keskusta ehdottaa, että hallitus laatii ensi vuodeksi määrätietoisen, eri hallinnonalat kattavan toimenpideohjelman pitkäaikaistyöttömyyden vähentämiseksi. Siinä tulee ottaa tavoitteeksi myös suurten alueellisten työttömyyserojen kaventaminen. Veroratkaisujen ohella hyviä ainek-

sia ohjelmaan löytyy mainitusta aktiivisen sosiaalipolitiikan mietinnöstä ja myös työhallinnon ja sosiaalitoimen yhteisiä linjauksia pohtineen työryhmän mietinnöstä.

Erityistä huolta on kannettava niistä 10 000—15 000 nuoresta, jotka näyttävät pudonneen tavanomaisen ammattikoulutuksen ja työllistämistoimien ulkopuolelle. Kuntouttavassa työllistämisessä on lähdettävä liikkeelle ensin vapaaehtoisuudesta ja paikallisten olojen huomioimisesta. Työllistyminen avoimille työmarkkinoille eli myös yrityksiin ja järjestöihin tulee olla päätavoite, eli vastuuta ei voi sälyttää yksin kunnille.

Ilahduin siitä, että ministeri Niinistö oli puheenvuoronsa perusteella perehtynyt tähän rakenteellisen työttömyyden ongelmaan. Kannatamme toimenpiteitä rakenteellisen työttömyyden vähentämiseksi joko tulevaisuuspikkupaketin kanssa tai ilman sitä.

Arvoisa puhemies! Hallitus perustelee tiedonannossaan budjettiylijäämän ja valtionvelan vähentämisen tavoitetta varautumisella ikääntymisen tuomiin lisäkustannuksiin tulevaisuudessa. Tämä on ihan oikea tavoite. Sukupolvien välisen oikeudenmukaisuuden kannalta ei ole oikein siirtää sekä velkoja että ikääntymisen kustannuksia tulevien sukupolvien maksettaviksi. EU-maiden kesken tehdyt vertailut osoittavat, että tässä suhteessa Suomella on vielä aika paljon tekemistä.

Tästä syystä keskusta pitää oikeana, että valtionyhtiöiden yksityistämisestä saaduista tuloista pääosa käytetään valtionvelan hoitokulujen vähentämiseen. Tämän lisäksi on yksityistämistuloja suunnattava kertaluonteisina erinä tulevaisuuden elinkeinotoimintaa vahvistaviin kohteisiin. Näitä ovat tietointensiivisten kasvualojen osaajien koulutus, tutkimus- ja kehitystoiminta maan eri puolilla sekä myös innovaatioiden saaminen kansainvälisille markkinoille. Sekä velan lyhentämiseen että tulevaisuuden investointeihin on luotava pitkäjänteinen ohjelma.

Olen ilahtunut siitä, että hallitus on yksityistämistulojen käytössä alkanut lähentyä keskustan linjaa. Ministerin äskettäin esittämä kanta Sonera-rahojen käyttämisestä velanhoidon ohella tulevaisuusinvestointeihin on keskustan ryhmän näkemysten mukainen.

Tulevaisuuspakettia kyllä tarvitaankin, sillä hallituksen kehyspäätöksen linjaukset yliopisto-opetuksen rahoituksesta sekä tutkimus- ja kehitystoiminnan julkisesta panostuksesta ovat onnettoman lyhytnäköiset. Julkinen panostus tutkimus- ja kehitystoimintaan ei nouse yksityistä panostusta vastaavasti. Kehys ei sisällä myöskään eduskunnan edellyttämää ohjelmaa yliopisto-opetuksen rahoituksen vajeen kuromisesta umpeen. Opiskelijaa kohti laskettuna suomalainen yliopisto-opetuksen rahoitus on Oecd-maiden häntäpäässä. Seuraukset näkyvät pitkittyneissä opiskeluajoissa, kun opiskelijat eivät saa tarvittavaa ohjausta tai kurssikirjoja. Tämä on omiaan pahentamaan työvoimakapeikkoja. Näin ei osaajien Suomea rakenneta.

Arvoisa puhemies! Kehyspäätöksen hankalin kohta koskee kuntien taloutta. Osalla kunnista menee hyvin, mutta miinusmerkkisen vuosikatteen kuntien määrä on huolestuttavassa kasvussa. Seurauksena on koulutuksen, terveydenhuollon, vanhustenpalveluiden ja päivähoidon eriarvoistuminen kansalaisten välillä. Äskettäin tuli esille koululaisten oppimistuloksissa eroja, joiden yksi syy on mitä ilmeisimmin kuntien taloudellisten voimavarojen eriytyminen. Tällainen ei sovi hyvinvointiyhteiskuntaan.

Kuntatalouden osalta hallituksen päätökset ovat ristiriitaisia. Hallitus suunnittelee valtionapujen suuntaamista tulevaisuudessa suurimmissa talousvaikeuksissa oleviin kuntiin. Tavoite on hyvä, mutta silti omilla päätöksillään ensi vuoden osalta hallitus edelleen kärjistää näitä eroja. Köyhimpien kuntien asemaa pahentaa hallituksen päätös puolittaa valtionosuuksien indeksitarkistus vuodelta 2001. Osalle köyhiä kuntia koituu myös vanhoilta peruilta vielä valtionosuusleikkauksiakin ensi vuonna.

Kuntien asemaa heikentää myös kunnallisverotuksen ansiotulovähennyksen jättäminen kompensoimatta. Tämä nimenomainen päätös myös heikentää kuntien luottamusta valtioon sopimuskumppanina, olihan sentään peräti hallitusohjelmassa luvattu, että ansiotulovähennyksen korottamisesta aiheutuvat tulonmenetykset kompensoidaan. (Ed. Huotari: Kuntaliitto oli tyytyväinen ratkaisuun!)

Valtionosuuksien yksikköhintojen kustannustasotarkistuksen jaksottamisen kolmelle vuodelle keskusta sinänsä ymmärtää valtiontalouden näkökulmasta. Sen sijaan syksyyn mennessä tulee vielä selvittää mahdollisuudet sovittaa täysimääräinen indeksitarkistus ja verotulomenetysten kompensaatio budjettikehyksiin. Tässä voitaisiin käyttää esimerkiksi kuntatyönantajan kansaneläkemaksun alentamista.

Keskusta pitää hyvänä hallituksen päätöstä lisätä tämän vuoden talousarvioon 100 miljoonaa markkaa harkinnanvaraisiin valtionapuihin kunnille. Tämä vastaa omassa budjettivastalauseessamme viime joulukuussa esitettyä. Samoin olemme tyytyväisiä siihen, että tiemäärärahoihin on tulossa tänä vuonna korotusta. Lisärahoituksen painopisteenä tulee olla alempi tieverkko, joka on huolestuttavasti rappeutunut. Tiestön parantamiseen on myös tulevina vuosina syytä löytää lisärahoitusta.

Arvoisa puhemies! Lopuksi muutama näkemys kehyspäätöksenteon luonteesta ja eduskunnan roolista.

Keskusta kannattaa kehyspäätöksenteon painoarvon lisäämistä erityisesti hallituksen sisäisessä budjettivalmistelussa. Keväällä on hallinnonalarajat ylittävien tavoitteiden asettamisen ja hallituksen yhteisen poliittisen ohjauksen paikka. Jos tätä arvokeskustelua ei käydä hallituksen sisällä yli hallinnonalarajojen, jää budjettikäsittely liiaksi valtiovarainministeriön ja kunkin ministeriön keskinäisten keskustelujen varaan. Loppukesän riihessä perusteellisten uudelleenarviointien tekeminen on varsin hankalaa.

Eduskunnan sitomisessa kehyspäätöksentekoon on sen sijaan mielestämme syytä edetä varovaisesti. Tiedonantomenettelyä parempi olisi ollut pääministerin ilmoituksen antaminen asiasta. Tiedonannon taustalla näyttävätkin olevan pääasiallisesti hallituksen sisäiset poliittiset paineet rivien suoristamisesta.

Varovaisuutta puoltavat myös Ruotsin kokemukset. Siellähän on viime vuosikymmenen ajan käsitelty keväisin budjettikehyksiä eduskunnassa. Siitä on kuitenkin kehkeytynyt kovin raskas prosessi, josta kollegat nyt pyrkivät pääsemään eroon. Lisäksi kollegat Ruotsissa arvioivat, että menettely on itse asiassa kaventanut eduskunnan vaikutusmahdollisuuksia.

On syytä myös muistaa, että eduskunta on muutama kuukausi sitten tämän vuoden budjetista laatimassaan mietinnössä esittänyt hyvin perusteellisesti omat evästyksensä ministeriökohtaisesti. Tässäkin kannattaa kaksinkertaista työtä välttää. Ministeriöiden tulisi sen sijaan perehtyä kunnolla eduskunnan jo antamiin evästyksiin. Viime syksynä budjettiin tehdyt korjaukset aiheutuvat suurelta osalta siitä, että ministeriöt eivät olleet ottaneet vakavissaan eduskunnan näkemyksiä. Kesän budjettiriihestäkin kannattaisi hakea muutakin kuin nopeutta ja tyylipisteitä.

Arvoisa puhemies! Aivan lopuksi: Menojen pitäminen kurissa on hyvä tavoite, mutta se ei yksin riitä tulevaisuuden turvaamiseksi. Keskusta kannustaa hallitusta työllisyyttä ja yrittäjyyttä helpottavien uudistusten tielle. Sitä kautta voidaan turvata hyvinvointiyhteiskunnan rahoitus ja palvelujen laatu ja luoda pelivaraa verotuksen keventämiseen. Kamreeriotetta hallituksessa on ollut kiitettävän paljon, mutta uudistusmielisyyttä ja ennakkoluulottomuutta kovin niukasti. Hieman tämä uudistusnäkemys alkoi jo pilkottaa ministeri Niinistön puheen loppupuolella.

Hallituksen toimettomuus tähän asti on näkynyt työttömyysongelman sitkeydessä ja aluekehityksen kahtiajakautumisessa. Talouden hyvinvoinnin ja työllisyyden alueelliset erot ovat Suomessa kasvaneet niin paljon, että keskiarvoihin perustuva politiikka ei niiden korjaamiseen riitä. Alueellisesti räätälöityjä toimia tarvitaan niin vero-, työvoima- kuin sosiaalipolitiikassakin. Yllättävän huono hallituksen kehyspäätös on osaamisen Suomen rakentamisen kannalta. Siihen toivon odotetun tulevaisuuspaketin tuovan korjausta.

4 **Timo Ihamäki /kok:** Arvoisa puhemies! Tiedonanto budjettikehyksistä luo uutta poliittista käytäntöä. Näin haetaan muotoa eduskunnan ja hallituksen vuoropuhelulle finanssipolitiikan linjasta sekä budjetin painopistealueista. Kyseessä on ensimmäinen kerta, kun eduskunta ottaa jo tässä vaiheessa konkreettisesti kantaa tulevan budjetin menotasoon. Eduskunta siis saa tilaisuuden ja mahdollisuuden lausua omia painopistevalintojaan, mutta samalla me myös sitoudumme menokehyksiin.

On kuitenkin pidettävä huolta siitä, ettei kehyskäsittelystä tule toista vuotuista budjettikierrosta. Se olisi hukkaan heitettyä aikaa.

Arvoisa puhemies! Kannatan ed. Kalliomäen ehdotusta lähettää tiedonanto valtiovarainvaliokuntaan.

Valiokunnan on mielestämme keskityttävä ensisijaisesti suuriin linjoihin, yleisen talouspoliittisen tilanteen arviointiin sekä kansantaloutemme rakenteellisiin ongelmiin. Valtiovarainvaliokunnalla on mielestämme hyvä mahdollisuus panostaa joihinkin tärkeisiin toimiin enemmän kuin ministeriökohtaiset kehykset antaisivat myöten, kunhan loppusumma pysyy entisellään. Ministerit puolustavat ymmärrettävästi omaa reviiriään ja oman tonttinsa etua. Valiokunnalla on mahdol-

lisuus osoittaa, että kaikki se, mitä halutaan puolustaa, ei ehkä ole yhtä tärkeää kuin jokin muu kohde. Tilannehan on saattanut muuttua vuosien kuluessa. Mikä on eduskunnan näkemys eri toimien tärkeysjärjestyksestä, sitä voidaan nyt kysyä.

Johdonmukaisella ja ennustettavalla talouspoliittisella linjalla Suomi on saavuttanut hyviä tuloksia. Useat eri tahot ovat arvioineet hallituksen harjoittaman talouspolitiikan viisaaksi kestävän kasvun politiikaksi. Työllisyys paranee. Kilpailukyvystä, tiedon ja osaamisen kasvusta, on pidetty huolta. Maltillisin tuloveron kevennyksin on purettu laman aikana kiristynyttä palkansaajien ja eläkeläisten verotusta. Maltillisella tulopolitiikalla on luotu ennustettavuutta, ja sosiaaliturvajärjestelmää on kehitetty kannustavaan suuntaan. Kaikki ovat olleet askeleita oikeaan suuntaan, vaikka vielä on kovasti matkaa jäljellä.

Maamme kilpailukyvyn hyvästä tasosta kertoo myös tuore yrittäjäbarometri. Muillakin kuin suuryrityksillä ja teknologiapuolella näyttää menevän varsin hyvin. Kauppa- ja teollisuusministeriön ja Suomen Yrittäjien yhdessä tekemässä pienten ja keskisuurten yritysten suhdannebarometrissä valtaosa uskoo suhdanteiden paranevan tai pysyvän ennallaan. Samoin pienten ja keskisuurten yritysten henkilökunnan määrä näyttää olevan selvässä kasvussa.

Kokoomus on osaltaan kantanut talouspolitiikan muotoilusta ja toteutuksesta vastuuta jo useamman vuoden ajan. Tulokset puhuvat puolestaan. Eurooppalaisittain nopea ja jo pitkään jatkunut taloudellinen kasvu näyttää jo ylikuumenemisen merkkejä. Asuntojen hintojen nousu, jonkinasteinen pörssihuuma ja maailmantalouden riskit ovat olemassa.

Siksi tässä suhdannetilanteessa on harjoitettava tiukkaa finanssipolitiikkaa. Hallitusohjelmassa sovittiin, että valtion menot jäädytetään reaalisesti vuoden 1999 talousarvion menotasolle, ja hallituspuolueet ovat hallitusohjelman hyväksyneet. Tämän lisäksi hallituspuolueiden eduskuntaryhmät sitoutuivat viime syksynä siihen, ettei valtiontaloudessa syntyviä automaattisia säästöjä, joita koituu muun muassa työllisyyden parantumisesta tai velan lyhennyksistä aiheutuvista korkomenojen pienentymisestä, käytetä menojen lisäämiseen.

Tahtoo olla niin, että seitsemää lihavaa vuotta seuraa seitsemän laihaa, tai ainakin on viisasta siihen varautua. Pitkään jatkunut varsin nopea kasvu vaatii nyt poliittista suorituskykyä. Pään tulee pysyä kylmänä. Hyvinä aikoina on luotava tilaa heikommille suhdanteille ja kestävälle hyvinvoinnille. Tasaista säästäväisyyttä on syytä jatkaa siksi, että kykenemme puolustamaan laadukkaita hyvinvointipalveluita ja oikeudenmukaisia tulonsiirtoja heikoimmissakin taloudellisissa oloissa.

Kysyä pitää, löytyykö realismia vähiten opposition suunnalta. Tuntuu siltä, että opposition talouspoliittinen oppi on aina sama: tiukkaa finanssipolitiikkaa mutta lisää menoja ja samalla veroja alas. Opposition yhtälö on mahdoton. Yleisesti on nähty jopa niin, että keskustassa on jo otettu sapattivapaata johdonmukaisesta ja vastuullisesta talouspolitiikasta.

Arvoisa puhemies! Kokoomuksen eduskuntaryhmä tukee selkeäsanaisesti hallituksen esitystä budjettikehyksiksi vuosille 2001—2004. Ylimääräisiä budjetteja tarvitaan velan lyhennykseen. Valtionyhtiöiden myyntitulot on myös pääsääntöisesti ohjattava velan lyhennyksiin. Tätä kautta saamme myös rakenteellista liikkumatilaa korkomenojen pienentyessä. Liikkumavarasta ja yksityistämistuloista löytyy rahoitusta hallituksen jo syksyllä kaavailemaan vaalikauden kattavaan tulevaisuuspanostukseen. Soneran myyntituloista osa voi olla tätä panostusta.

Työn ankara verotus on este paremmalle työllisyydelle. Koska Suomi pärjää osaamisen avulla ja on riippuvainen osaamisesta, on huolehdittava siitä, että työnteko aina kannattaa ja työnteosta myös palkitaan. Työ on hyvinvoinnin perusta. Työllisyyden parantamisen esteenä on muun muassa ankara verokiila, veron osuus työstä. Siksi on välttämätöntä alentaa tuloverotusta.

Hallitus toteaa ongelmien tulevan näkyviin, kun liian alhainen työllisyysaste ja liian korkea veroaste uhkaavat syöstä talouden negatiiviseen kierteeseen. Hallituksen tuleekin pitää huolta siitä, että se ohjelmansa mukaisesti keventää työn verotusta vähintään 10—11 miljardin verran vaalikauden kuluessa. Haluamme muistuttaa siitä, että verokiilan kaventaminen voi olla myös yhdistelmä tuloveron ja sosiaalivakuutusmaksuperusteiden kevennyksiä.

Eräs talouden muutoin suotuisaa tulevaisuudenkuvaa heikentävä seikka ovat tällä hetkellä vielä auki olevat työmarkkinaneuvottelut. Sopimusyhteiskunnan vastuulliset voimat tekivät maltillisia ratkaisuja. Palkansaajista 95 prosenttia on edelleen sellaisten sopimusten piirissä,

joissa palkkamaltin voidaan katsoa säilyneen kohtuudella. Missä ovat nyt ne, jotka haluavat kantaa vastuuta myönteisestä talous- ja työllisyyskehityksestä? He ovat sopimuksen piirissä. Auki ovat alat, joiden muita suuremmat pyynnöt uhmaavat yleistä linjaa. Missä on näiden hyvin usein miesvaltaisten alojen yhteisvastuullisuus suhteessa esimerkiksi julkisen alan usein varsin naisvaltaisiin aloihin? Hallitus ilmaisee itseään astetta hienovaraisemmin toteamalla: "Nykyinen tilanne työmarkkinoilla on selvä merkki siitä, että työllisyystilanne koetaan hyväksi ja että huoli työpaikkojen säilymisestä on eräillä sektoreilla kaikonnut".

Arvoisa puhemies! Vaikka tässä yhteydessä pohditaan valtion menokehyksiä, haluamme myös ilmaista huolemme edessä olevasta veropohjan kaventumisesta lähinnä EU-säännöksistä johtuen muun muassa alkoholi- ja autoveron osalta. On ilmeistä, ettei näiden osalta kyetä tulevaisuudessa ylläpitämään nykyisen kaltaista verotasoa. Eduskunnan on myös huomioitava tämä seikka arvioidessaan syksyllä menojen lisäksi myös tulojen pidemmän aikavälin kertymää.

Kuntien mahdollisuutta huolehtia peruspalveluiden tuottamisesta pidämme erittäin tärkeänä. Se liittyy myös kansalaisten keskeisiin oikeuksiin. Hallitus teki kehysriihensä yhteydessä päätöksen, jolla kuntien tulopohjaa vahvistetaan 1,2 miljardilla markalla vuonna 2001 ja seuraavana kahtena vuotena 600 miljoonalla kumpanakin vuonna.

Poiketen aikaisemmasta linjastaan jopa Kuntaliitto on tällä kertaa tyytyväinen hallituksen linjauksiin kuntatalouden osalta. Kokonaisuutena kuntatalous kehittyy vakaasti. Huolestuttavaa sen sijaan on, että yksittäisten kuntien väliset erot ovat suuria. Kuntatalouden selvitysmiehellä Jukka Pekkarisella onkin edessään merkittävä haaste, jolta monet osapuolet odottavat paljon. On pidettävä huoli siitä, että järjestelmä myös selkeästi kannustaa kuntia vastuulliseen taloudenpitoon.

Kokoomuksen eduskuntaryhmä toivoo valiokunnan paneutuvan erityisesti seuraaviin kokonaisuuksiin:

— rakenteellisen työttömyyden ja erityisesti pitkäaikaistyöttömyyden alentaminen,

— korkeakoulujen perusrahoituksen turvaaminen,

— erikoissairaanhoidon ja siinä nyt erityisesti lasten- ja nuortenpsykiatrian riittävät voimavarat ja

— liikenneinfrastruktuuripanostusten riittävyys.

Tulemme valtiovarainvaliokunnassa esittämään, että tarkoin paneuduttaisiin rakenteellisen työttömyyden syihin ja mahdollisuuksiin parantaa etenkin pitkäaikaistyöttömien mahdollisuuksia palata työelämään. Talouden rakenteet, aktiivinen ja kannustava sosiaalipolitiikka sekä muut seikat ovat olleet esillä usean taloustieteilijän viimeaikaisissa puheenvuoroissa. Heitä voisi kuulla asian tiimoilta laaja-alaisesti. Yhdymme hallituksen arvioon myös samanaikaisen pitkäaikaistyöttömyyden ja työvoimakapeikkojen synnystä. Tässä asiassa myös eduskunnalla voisi olla ladunavaajan rooli.

Suomen hyvinvointi rakentuu osaamisen — tiedon ja taidon — varaan. 1990-luvulla panostukset ovat olleet merkittäviä ja niin ovat olleet myös tulokset. Suomen tutkimuspanostus on kasvanut bruttokansantuoteosuutena 2,4 prosentista 3,1 prosenttiin. Akateemisten perustutkintojen määrä on kasvanut noin 35 prosenttia ja tohtorintutkintojen lähes 90 prosenttia. Yliopistojen perusopetuksessa lisääntyneet opiskelijamäärät eivät kuitenkaan ole kanavoituneet kasvavina perusopetusresursseina.

Perusopetusrahoituksen kehitys on korjattava. Ilman näitä panostuksia tietointensiivinen kasvu uhkaa lamaantua. Kokoomuksen eduskuntaryhmä edellyttää tämän asian huomioimista, kun korkeakoulujen resursseja mietitään niin lyhyellä kuin hieman pidemmälläkin aikavälillä.

Hallituksen tiedonannossa kannetaan vastuuta tulevaisuudesta myös ilmaisemalla väestön ikääntymisen haaste julkiselle taloudelle. Koska tavoitteeksi asetetaan edelleen tehokkaat ja kaikkien ulottuvilla olevat hyvät sosiaali- ja terveyspalvelut, on ilmiselvää, että terveydenhuoltomenojen osuus bruttokansantuotteesta kasvaa. Seniorikansalaisista huolehtiminen nyt ja jatkossa vaatii siis selkeästi liikkumatilan lisäämistä ennen ongelmien kasaantumista.

Eduskunta viestitti toiveensa erikoissairaanhoidon ja siinä erityisesti lasten- ja nuortenpsykiatrian osalta valtioneuvoston suuntaan selkein toimin viime syksynä. Tältä osin huoli ei koske vain kasvavaa pahoinvointia, lisääntynyttä huumeiden ja muiden päihteiden käyttöä, nuorten, jopa lasten lisääntyviä ongelmia. Toki on muistettava, että 80 prosenttia nuoristamme voi hyvin, mutta 20 prosenttia heistä voi huonosti, ja he ovat syrjäytymisvaarassa. Vain terveistä lapsista

voi tulla terveitä aikuisia, ja vain terveistä aikuisista voi tulla terveitä ikäihmisiä. Satsaus lapsiin ja nuoriin on siis panostus tulevaisuuteen.

Huoli tehokkuusyhteiskunnan varjopuolesta on nyt myös otettava vakavasti. Ihmisten arjessa työ alkaa liian usein viedä kaiken ajan ja syödä sitä laatuaikaa, jota tarvitaan lähimmäisten ja perheen kanssa. Työelämän on kyettävä joustamaan eri tilanteissa, huomioiden niin perheiden tarpeet kuin myös ikääntyvät työntekijät, joiden työpanosta tarvitaan nykyistä eläköitymisikää pidempään myös jatkossa. Työelämän laatua ja sitä kautta elämän laatua voidaan kehittää.

Kokoomuksen eduskuntaryhmä kiinnittää myös huomiota hallitusohjelman tavoitteeseen, liikenneverkkojen kunnon ja arvon säilyttämiseen. Tielaitoksen uudistaminen tuo tulevaisuudessa liikkumavaraa nimenomaan varsinaisen tienpidon panostuksiin. Jos päästämme liikenneinfrastruktuurin rempalleen, maksamme tulevaisuudessa siitä moninkertaisesti.

Tielaitosuudistuksen yhteydessä päätettiin, että vuoden 2000 lisätalousarvioon tulee 200 miljoonan markan määräraha perustienpitoon. Määräraha käytetään tieverkon kunnostamiseen ja Tielaitoksen henkilöstön sopeuttamiseen. Lisäksi on sovittu 500 miljoonan markan lisärahoituksesta teiden rakentamiseen eri puolille Suomea.

Tarvittavat budjettiratkaisut valmistellaan kevään lisäbudjetissa ja vuoden 2001 talousarvion yhteydessä. Lisärahoitus edellyttää, että eduskunta hyväksyy tielaitosuudistuksen. Kokoomuksen eduskuntaryhmä antaa täyden tukensa hallituksen ratkaisulle.

Arvoisa puhemies! Kokoomuksen eduskuntaryhmä tukee hallituksen onnistunutta finanssipolitiikkaa. Kehykset pitävät myös varsinaisessa budjettikäsittelyssä.

Viime aikoina on näkynyt huolestuttavia piirteitä poliittisessa keskustelussa. Tiukasta finanssipolitiikan ilmapiiristä ollaan siirtymässä takaisin vanhan jakopolitiikan aikoihin. Hyvät suhdanteet sumentavat poliittista logiikkaa. Helposti jää havaitsematta, että valtionvelan hoidon korkomenot ovat 25 miljardin luokkaa vuodessa, ja yksi miljardi on paljon rahaa. Jos lainaa lyhennetään miljardilla vuodessa, se merkitsee noin 410 vuoden urakkaa. Suosittelen nopeampaa aikataulua, vai pitäisikö isäin pahat teot — velaksi eläminen — ulottaa peräti kymmenenteen polveen?

Kokoomus haluaa kantaa vastuuta valtiontaloudesta, ei vain lyhyellä vaan myös pidemmällä aikavälillä. Se on todellista hyvinvoinnin puolustamista. Tässä tilanteessa se edellyttää tiukan finanssipolitiikan jatkamista ja maltillisia tuloveron kevennyksiä. Muuttuvan yhteiskunnan ja muuttuvien ongelmien vaatimat lisäpanostukset löytyvät nykyisistä menokehyksistä. Kun johonkin suunnataan lisää voimavaroja, suoritetaan säästötoimenpiteitä muualla. Tämä suhdannetilanne on mahdollisimman huono jakopolitiikan paluulle.

5 **Kari Uotila /vas:** Arvoisa rouva puhemies! Ed. Ihamäki korosti tiukkaa finanssilinjaa ja varoitti jakopolitiikasta, mutta itse asiassa luetteli aika paljon hyviä hankkeita, joiden läpivieminen ehkä aiheuttaa keskusteluja puolueen puheenjohtajan valtiovarainministeri Niinistön kanssa.

Arvoisa rouva puhemies! Tilanne on historiallinen. Käsittelemme nyt ensimmäisen kerran hallituksen tiedonantoa tulevien vuosien määrärahakehyksistä eduskunnassa ja samalla luomme mahdollisesti uutta käytäntöä suomalaiseen parlamentarismiin. Meidän onkin tarkasti mietittävä, minkälaisen käytännön aloitamme, kuinka kehyksiin sitoudumme ja kuinka yksityiskohtaisesti niitä käsittelemme.

Eduskuntahan on halunnut käydä arvokeskustelua budjettikehyksistä. Tulevaisuusvaliokunta jopa ehdotti kehyksistä päättämisen siirtämistä eduskunnalle antaessaan lausuntoa valtiovarainvaliokunnalle tämän vuoden budjettiin liittyen. Valtiovarainvaliokunta, joka teki mietinnön, joka tuli eduskunnan päätökseksi, lähti kuitenkin siitä, että tarkoituksenmukaisin tapa olisi ollut pääministerin ilmoitus ja siitä käyty arvokeskustelu. Kuten ed. Aula totesi, Ruotsin valtiovarainvaliokunnan delegaatio oli täällä vieraana, ja se päinvastoin tuntui pyrkivän poispäin sikäläisestä käytännöstä, jossa parlamentti jo keväällä hyvin tiukasti sitoutuu seuraavan vuoden budjetin kehyksiin.

On siis harkinnan paikka, millä tavoin tiedonannon käsittelemme. Vasemmistoliiton eduskuntaryhmän mielestä budjettikehyksiä ei tule käsitellä liian yksityiskohtaisesti. Ei ole mitään järkeä käsitellä budjettia kahteen kertaan, nyt keväällä ja sitten syksyllä uudelleen. Sitä paitsi suhdannetilanteessakin voi paljonkin muuttua ennen syksyä.

On keskityttävä suuriin linjoihin ja arvokeskusteluun. Itse asiassa tiedonantokeskustelu tarjoaakin mahdollisuuden jatkaa presidentinvaalien yhteydessä käytyä keskustelua hyvinvointiyhteiskunnan turvaamisesta. Onko vahvan julkisen sektorin varassa toimiva hyvinvointimalli mahdollisuus vai rasite Suomen tulevaisuudelle? Haluammeko purkaa vai kehittää hyvinvointiyhteiskuntaa, ja miten hallituksen antaman tiedonannon sisältö tavoitteitamme palvelee?

On arvioitava hallituksen käsitys suhdannetilanteesta. Onko se oikea ja ovatko siitä tehdyt johtopäätökset oikeita? Onko kehysten kokonaismitoitus oikea? On arvioitava hallituksen esittämiä painopisteitä. Yhdymmekö eduskuntana niihin? Mitä painotuksia itse haluamme asettaa budjetin jatkovalmistelua varten?

Arvoisa puhemies! Vasemmistoliiton eduskuntaryhmän mielestä hallituksen näkemys suhdannetilanteesta ja talous- ja finanssipolitiikan haasteista sekä niihin vastaamiskeinoista on pääpiirteittäin oikea.

Hallitus perustelee tiukkaa finanssipoliittista linjaansa vakaan kasvun turvaamisella, eläkemenojen kasvuun varautumisella, tilan tekemisellä verohelpotuksille sekä talouspolitiikan liikkumavaran turvaamisella myös vaikeimmissa oloissa. Tämä on oikein, mutta jonkin verran ristiriitaa on vakaan kasvutavoitteen turvaamisen ja verohelpotuskaavailujen välillä.

Hallituksen huoli talouden ylikuumenemisilmiöistä on aiheellinen. Varsinkin asuntomarkkinoilla kuumenemisesta kärsivät huippukalliita asuntoja ja vuokria maksamaan joutuvat asunnon tarvitsijat. Myös inflaatio on lähinnä raakaöljyn hinnan nousun takia kiihtymässä. Inflaatiomme onkin yli EU-maiden keskitason. Se oli helmikuussa jo 2,7 prosenttia, kun keskimääräinen EU-inflaatio oli tammikuussa 1,8 prosenttia.

Hallitus vertaa kuumenemistilannetta jo 80-luvun lopun onnettomasti päättyneeseen kehitykseen. Huoli on perusteltu, vaikka Suomi ja suomalaiset ovatkin erilaisessa tilanteessa kuin tuolloin hurlumhei-aikana. Yritykset ja kansalaiset eivät ole niin velkaantuneita, Emu-jäsenyys merkitsee vakautta eikä Neuvostoliiton-kauppakaan voi enää uudelleen romahtaa.

Sekä tiedonannossa että liitteenä olevassa valtiovarainministeriön kirjeessä kiinnitetään huomiota työvoimakapeikkojen ehkäisemiseen ja rakennepoliittisten toimien tarpeellisuuteen. Tässä yhteydessä valtioneuvosto mainitsee muun muassa erityistaitoja edellyttävät atk-yritykset ja informaatioteknologiayritykset. Näiden alojen työvoimakapeikoilla ei ainakaan voida perustella puuttumista pitkään työttöminä olleiden työttömyysturvaan, sillä kysehän on useimmiten ikääntyvistä, vähäisen koulutuksen omaavista ihmisistä, joiden ammattitausta on aivan muuta kuin mainitut uudet kasvualat. Koulutuspaikkojen lisäyskin auttaa vain useamman vuoden viiveellä. Jäämmekin odottamaan mielenkiinnolla, miten uusien kasvualojen työvoimakapeikko-ongelmia ratkaistaan.

Arvoisa rouva puhemies! Vasemmistoliiton eduskuntaryhmä ei hyväksy ministeri Niinistön esittelypuheenvuorossaan kaavailemia leikkauksia työttömyysturvan kestoon. Niillä ei työvoimakapeikkoja eikä pitkäaikaistyöttömyyttä ratkaista. (Ed. Zyskowicz: Entäs helpoteta?) Vasemmistoliiton eduskuntaryhmän mielestä työttömyysturvaa tulisi päinvastoin parantaa. (Ed. Zyskowicz: Nyt älyllistä rehellisyyttä, ed. Uotila!) Ihmetellä täytyykin ed. Aulan niin voimakasta tukea ministerin Niinistön työttömyysturvan leikkaamiseen viittaaville rakenneuudistuspuheille. (Ed. Zyskowicz: Ed. Uotila, nyt olisi tilaa älylliselle rehellisyydelle!)

Suhdannetilanteeseen on kuitenkin kiinnitettävä huomiota. Ylikuumenemista ruokkivan kansalaisten kysynnän ja velkaantumisen kasvun yhtenä syynä pidetään käytettävissä olevien tulojen kasvua ja uskoa tulojen kasvun jatkumiseen. Tätä uskoa vahvistavat lupaukset tuloveron kevennyksistä. Ne ovatkin bensiiniä talouden vakautta uhkaavalle kuumenemiskehitykselle. (Ed. Zyskowicz: Entäs työttömyysturvan parantaminen?)

Suomen Pankin pääjohtaja Matti Vanhala piti verotusta liian korkeana ja ehdotti veronkevennysten vastapainoksi menojen vähentämistä. Valtiovarainministeri Sauli Niinistö sanoi puolestaan talous- ja valtiovarainministerien neuvoston kokouksessa 28.2., että ylimääräisiä veronalennuksia voidaan nykyisissä oloissa tehdä vain mikäli niihin liittyy menoleikkauksia.

Vasemmistoliiton eduskuntaryhmä ei hyväksy sellaisia veronkevennyksiä, että ne edellyttäisivät kansalaisten saamien tulonsiirtojen alentamista tai kansalaisten tarvitsemien palvelujen heikentämistä. Hallitusohjelman mukaiset tuloveron kevennykset voidaan kuitenkin toteuttaa etuuksiin ja palveluihin kajoamatta, jolloin ajoituksessa on tietenkin otettava huomioon suhdannetilanne. Verojen ja työnantajamaksujen keven-

nykset on lisäksi kohdennettava erityisesti pienimpiin tuloihin työllistymiskynnyksen madaltamiseksi.

Arvoisa puhemies! Korkeasta veroasteesta puhutaan paljon eikä juuri tehdä eroja bruttoveroasteen ja nettoveroasteen välillä. Kun bruttoveroasteesta vähennetään kansalaisten saamat tulonsiirrot ja palvelut, muodostuu kansainvälinen verovertailu paljon tasaisemmaksi.

Korkean veroasteen väitetään yksiselitteisesti olevan keskeinen työllisyyden paranemisen este. Onko asia välttämättä näin? Otetaanpa vertailukohdaksi ministeri Niinistönkin mainitsema Tanska — Suomen kokoinen ja talouden kehitysasteeltaan meihin verrattava Tanska. Vaikka veroaste bruttokansantuotteesta on Tanskassa Suomea korkeampi eli yli 50 prosenttia, työllisyysaste on 90 prosenttia ja työttömyys noin 5 prosenttia. Meillä veroaste on reilusti alle 50 prosenttia, työllisyysaste 85 prosenttia, mutta työttömyys kaksinkertainen Tanskaan verrattuna. (Ed. Zyskowicz: Äsken torjuitte Tanskan-mallin!)

Voimme myös verrata rajanaapureiden Saksan ja Tanskan tilannetta. Tanskan veroaste ja arvonlisäverokanta ovat 10 prosenttiyksikköä Saksaa korkeampia, mutta työllisyysaste parempi ja työttömyys huomattavasti pienempää kuin Saksassa. Tanskan esimerkki osoittaa, ettei pohjoismainen, korkeaan veroasteeseen perustuva hyvinvointiyhteiskunta sinänsä ole este työllisyyden parantamiselle.

Työttömyyden syitä on siis haettava muualta kuin veroasteesta. Suomen korkean työttömyyden taustalla on luonnollisesti 90-luvun alun talousromahdus, jonka korkeiksi nostamista työttömyysluvuista päästään erittäin hitaasti alas. Kokemus eri maista opettaa, että korkeiksi nousseet työttömyysluvut pysyttelevät sitkeästi korkeina.

Arvoisa rouva puhemies! Veroista on silti syytä puhua. Suurin inflaation syy on öljyn maailmanmarkkinahinnan voimakas nousu. Polttonesteiden kallistumisen vaikutus helmikuun inflaatiossa oli peräti 1,1 prosenttia. Öljyn kallistuminen näkyy kuljetus- ja lämmityskustannuksissa ja vähitellen myös muuallakin hintojen nousuna. Kansalaiset kärsivät siitä korkeana bensiinin hintana, mikä lisää työmatkakustannuksia ja nostaa kauempana olevan työn vastaanottokynnystä.

Kaikki EU-maat toki kärsivät öljyn hinnan noususta, mutta meillä pohjoisessa, pitkien välimatkojen ja maantiekuljetusten maassa kielteiset vaikutukset ovat sekä kansalaisille että yritystoiminnalle muita suurempia.

Vasemmistoliiton eduskuntaryhmän mielestä hallituksen on reagoitava polttonesteiden kallistumiseen. Ellei raakaöljyn maailmanmarkkinahinta ja polttonesteiden kuluttajahinta nopeasti laske, on polttonesteiden verotusta kevennettävä. Tällaisella verohelpotuksella vähennettäisiin inflaatiopaineita ja tuettaisiin työllisyyttä.

Arvoisa puhemies! Hyvä talouskasvu antaa mahdollisuuden valtionvelan nopeaan alentamiseen, varsinkin kun siihen käytetään lisäksi omaisuuden myynnistä saatavia tuloja. Velan lyhentäminen on perusteltua varautumisena väestön ikääntymiseen ja mahdollisiin syviin talouden taantumiin. Velan pienentäminen tuo myös väljyyttä talousarvioon, kun korkomenot alenevat. On lisäksi muistettava, että ensi vuodeksi ennakoidun nopean talouskasvun vuoksi valtion menoissa on pakko harjoittaa pidättyvyyttä.

Valtion omaisuuden myyntituloja on kuitenkin perusteltua käyttää harkiten eräisiin kohteisiin. Suomi-neito on laman jäljiltä velkainen, mutta myös haavoittunut. Sosiaali- ja terveyspalveluissa, koulutuksessa, maa- ja rautateiden kunnossa ja monella muulla alueella on vaurioita, jotka odottavat parantamista. Välttämättömän säästämisen vuoksi syntyneet vauriot ovat myös velkaa, joka on hoidettava, mikäli haluamme turvata hyvän tulevaisuuden suomalaisille.

Suuria menoautomaatteja ei ole syytä rakentaa. Sen sijaan voimavarojen oikealla kohdentamisella voimme sekä vähentää velkaa että parantaa isänmaamme kykyä vastata tulevaisuuden haasteisiin.

Mistä sitten voimavaroja? Sonerasta ei tiedonannossa puhuta, vaikka talouspoliittinen ministerivaliokunta onkin puoltanut Sonerasta luopumista. Ovatpa jotkut kansanedustajatkin esittäneet sen pikaista lihoiksi laittamista ja myyntitulon käyttämistä kokonaisuudessaan valtionvelan maksuun.

Suurten kansainvälisesti toimivien yhtiöiden toimintojen kehittyminen Suomessa riippuu ennen kaikkea monista sellaisista tekijöistä kuten yritysverotus, koulutetun henkilöstön riittävyys tai yhteiskunnallisten olojen vakaus ja toimivuus. Silti vasemmistoliiton eduskuntaryhmä pitää toki tärkeänä, että Sonerassa on jatkossakin vahva suomalainen omistus. Valtion omistamien Soneran osakkeiden myynti antaa mahdollisuuksia sekä valtionvelan pienentämiseen että laman

runteleman Suomi-neidon tervehdyttämiseen. Nyt on arvokeskustelun paikka siitä, millä muodolla ja kuinka suuressa määrin näin teemme.

Vasemmistoliiton eduskuntaryhmä haluaa kohdentaa osan Soneran myyntituloista teollisen pohjan vahvistamiseen, tutkimus- ja tuotekehitykseen, tieto- ja liikenneverkkojen kehittämiseen sekä maan tasapainoisen kehityksen turvaamiseen. Tarvitaan mainittua tulevaisuusohjelmaa. Pidämme myönteisenä, että valtiovarainministeri on nyt julkisuudessa myöntynyt siihen, että myyntituloja voidaan käyttää kertaluonteisiin menoihin. Valtionvelan ja siitä aiheutuvien korkomenojen vähetessä taas syntyy pysyvää väljyyttä talousarvioon.

Arvoisa puhemies! Nopea taloudellinen kasvu ja työllisyyden paraneminen kätkee alleen tuloerojen kasvua, köyhyyttä ja eriarvoisuutta. Oleellisen tärkeää on, että kohdentamalla veroja maksukevennykset oikein edistetään osaltaan vaikeasti työllistyvien työllistymistä. Tämän lisäksi luonnollisesti palveluilla ja etuuksilla sekä progressiivisella verotuksella tasataan toimeentuloeroja.

On muistettava, että tasainen tulonjako ja kaikkien mahdollisuus osallistua myös kulutukseen on sosiaalipolitiikkamme periaate, jolla on tarkoitus vahvistaa myös kansantaloutta. Vuonna 1961 ilmestyneessä 60-luvun sosiaalipolitiikka -kirjassaan Pekka Kuusi totesi: "Taiten suunnattu ja mitoitettu tulojen tasoitus ei ainoastaan tue taloudellista kasvua, vaan kuuluu nimenomaan jatkuvan taloudellisen kasvun olennaisiin edellytyksiin."

Vasemmistoliiton eduskuntaryhmä on edelleen tätä mieltä. Köyhyyden poistamisessa ja tuloerojen tasaamisessa ei ole kysymys pelkästään inhimillisyydestä, oikeudenmukaisuudesta ja tasa-arvosta, vaan myös kansantaloutemme vahvistamisesta. Ne poliittiset voimat, jotka ajavat eriarvoistumiskehitystä ja tuloerojen kasvattamista, ajavat alas suomalaista hyvinvointiyhteiskuntaa ja vaarantavat samalla kansantaloutemme kestävän tulevaisuuden.

Arvoisa puhemies! Kuten alussa totesin, tärkeintä on arvioida tiedonannon suuria linjoja. Haluan kuitenkin korostaa yhtä osaa hallituksen esityksessä. Kuntatalous vahvistuu jo tänä vuonna miljardilla ja ensi vuonna tätä enemmän. Tämä on kauan odotettu suunnanmuutos ja antaa kunnille entistä paremmat mahdollisuudet selvitä kansalaisille tärkeiden palvelujen tuottamisesta. Kun vielä tämän vuoden lisäbudjetista osoitetaan 100 miljoonaa harkinnanvaraista tukea lisää heikommassa asemassa oleville kunnille, voi vasemmistoliitto olla Kuntaliiton lailla aika tyytyväinen ratkaisuihin.

Valtiovarainvaliokunnan ja koko eduskunnan onkin keskityttävä tiedonannon käsittelyssä siis suuriin linjoihin, on käytävä arvokeskustelua, määriteltävä oma kanta talous- ja suhdannetilanteeseen, tehtävä johtopäätökset tarvittavista toimenpiteistä ja edellytettävä hallituksen huomioivan nämä varsinaisen budjettiesityksen valmistelussa. Samalla valiokunta joutuu varautumaan siihen, että talouden kehityksessä tapahtuu muutoksia siihen mennessä, kun eduskunta syksyllä käsittelee varsinaista talousarviota.

Annetut kehykset ovat poliittisen keskustelun tulos. Keskustelu jatkuu. Niin hallituksessa kuin eduskunnassakin on oltava mahdollisuus tehdä uusia arvioita, ja mikä tärkeintä, budjettivalta kuuluu eduskunnalle tänäkin vuonna.

[6] **Ulla-Maj Wideroos /r:** Värderade fru talman! Samhällets långsiktiga behov blir lätt i skuggan av förhållanden som omedelbart måste rättas till. Möjligheten att diskutera budgetramarna i riksdagen skall ses som ett tillfälle att debattera aktuella frågor ur ett bredare perspektiv än vad som är vanligt. Ett slitet ord som brukar användas i sådana sammanhang är "värdedebatt", något som ofta också efterlyses i tidningarnas ledar- och insändarspalter. Låt oss alltså utnyttja detta tillfälle till att föra en framsynt diskussion om morgondagens utmaningar i vårt eget samhälle.

Regeringens meddelande utgår ifrån en fortsatt tillväxt på 4,7 procent i år som senare sjunker till 2,7 år 2004. Den höga tillväxten kommer däremot inte att leda till en märkbart mindre arbetslöshet. Arbetslösheten förutspås vara 7,5 procent ännu år 2004, dvs. nog på en relativt hög nivå. Den upp- och nedvända befolkningspyramiden ställer också välfärdssamhället inför betydande utmaningar, när allt färre skall finansiera en allt större användning av sociala tjänster samtidigt som statsbudgeten fortfarande betungas av en ansenlig statsskuld.

En stram finanspolitik kan fungera som medicin mot detta. Det vore ansvarslöst att gå in för en expansiv budgetpolitik i ett skede där bl.a. Finlands Bank manar till försiktighet på aktiemarknaden och finansministeriet varnar för överhett-

ning. Budgetramarna för nästa år är mindre åtstramande än för t.ex. detta år i och med att skötseln av arbetslösheten kommer att kräva mindre resurser. Trots den rätt allmänna tron på flera kommande goda år invaggar sig inte svenska riksdagsgruppen i tron att de ekonomiska regelbundenheterna skulle ha slagits ur spel och att ekonomiska recessioner skulle vara ett minne blott. Redan om man ser på utvecklingen av avkastningen av kapital- och samfundsbeskattningen är det inte svårt att dra slutsatsen att finansieringsbasen för nuvarande samhälleliga förpliktelser urholkas om avkastningen för dessa minskar. Finland kan inte gå in i en ekonomisk depression med en statsskuld på 410 miljarder, en statsskuld som inte minskat med mer än 10 miljarder, trots sex år av tillväxt.

Både riksdag och regering har ett ansvar som sträcker sig betydligt längre än ett budgetår. Varje budget påverkar naturligtvis utvecklingen också på sikt. Vi vet att åldrandet har effekter på den offentliga ekonomin, vi vet också att vi borde genomföra skattelättnader och att vi måste skapa ekonomiskt utrymme för en framtida recession. Bland annat detta är orsaken till att hålla en stram finanspolitisk linje också de kommande åren. Det får inte uppstå en sådan orättvisa att en generation konsumerar och nästa betalar. Svenska riksdagsgruppen är beredd att ta ansvar för en sådan finanspolitik som tillåter kommande generationer att få sin del av kakan.

Ränteutgifterna för statsskulden har i statsrådets meddelande kalkylerats utan ytterligare utförsäljning av aktier i statsbolag, vilket syns i fortsatta höga anslag för ränteutgifterna. I meddelandet utgår man från en årlig avkortning av statsskulden med 5—10 miljarder mark. En större utförsäljning av t.ex. Sonera kunde medföra lägre ränteutgifter, trots att räntenivån är svagt stigande. Beloppen som man räknat med här kan i praktiken bli avsevärt lägre, något som kunde ha påverkat meddelandets utformning om det hade getts vid en annan tidpunkt. Svenska riksdagsgruppen anser att intäkterna från en utförsäljning av Sonera skall användas till avkortning av statsskulden. Detta medför minskade utgifter, vilket ger ett större ekonomiskt utrymme för andra samhällsinvesteringar.

Arvoisa puhemies! Investoinnit eivät ole sama asia kuin kulutusmenot. Investointien avulla rakennetaan huomispäivää, eikä tiukka budjettikuri saa tämän vuoksi merkitä kannattavien investointien lykkäämistä tulevaisuuteen. Emme saa jättää panostamatta tehokkaaseen hoitoon, hyvään koulutukseen ja muuhun infrastruktuuriin, koska näiden jälkeenjääneisyys johtaa vielä suurempiin kustannuksiin pitkällä aikavälillä ja nakertaa pidemmän päälle maan kilpailukykyä.

Kilpailukyvyn kehitys on myös riippuvainen perustutkimuksen tasosta, jonka rahoitus on jäänyt sinänsä tärkeiden tekniikkaan tehtyjen panostusten varjoon. Ilman korkeatasoista perustutkimusta maa ei pysty ylläpitämään vallitsevaa hyvää suuntausta. Ruotsalaisen eduskuntaryhmän mielestä yliopistojen tulisi saada käytettäväkseen osa Tekesin varoista tähän tarkoitukseen.

Kuntien valtionosuuksien jälkeenjääneisyyttä on tarkistettava tulevina vuosina siten, että vuonna 2001 korjataan puolet ja vuosina 2002 ja 2003 loput. Tämä on kauan kaivattu investointi koulutukseen ja sosiaalipalveluihin, jotka alueet ruotsalainen eduskuntaryhmä asetti tärkeimmiksi budjettikehysneuvotteluissa. Ratkaisu noudatteli ruotsalaisen eduskuntaryhmän puoltamaa mallia. Merkkinä onnistuneesta ratkaisusta on, että Kuntaliitto on ehkä ensimmäisen kerran pitkään aikaan ilmaissut tyytyväisyytensä kokonaisratkaisuun.

Taloudellinen hyvinvointi jakaantuu edelleenkin kovin eri tavoin kuntien kesken, mikä ilmenee myös 100 miljoonan markan lisäyksenä kuntien harkinnanvaraiseen tukeen ensi vuonna.

Fru talman! De stora årskullarnas pensionering kommer att leda till arbetskraftsbrist. Bristen kommer att vara speciellt stor inom social- och hälsovården, där också återväxten av arbetskraft lidit av den svaga offentliga ekonomin. Svenska riksdagsgruppen understryker att det krävs satsningar på den sociala sektorns personal, utveckling av teknologi för den och på förbättring av nya servicesystem. Otillräckliga investeringar nu betyder stora problem framöver. Finland kommer också att behöva utländsk arbetskraft i mycket större utsträckning än hittills för att kunna upprätthålla välfärdsstaten. Inställningen till utländsk arbetskraft måste därför genomgå en förändring. Ett invandringspolitiskt program borde därför å det snaraste utarbetas. Inom den sociala sektorn är det dessutom uppenbart att det ännu under de kommande åren är nödvändigt med öronmärkta medel för t.ex. mentalvården.

Arvoisa puhemies! Alueelliseen epätasapainoon on puututtava panostamalla huomattavasti enemmän EU-varoja, joita on eri hankkeiden ja ohjelmien kautta ohjattava vaikeuksista kärsiville alueille. On tärkeää, että EU-hankkeisiin osoitettavien varojen avulla luodaan uutta osaamista ja uusia valmiuksia. Nyt ei olekaan pulaa rahasta, mutta usein hyvistä ideoista.

Varojen kanavointi tapahtuu nykyisin sektorikohtaisten tulossopimusten pohjalta, joita yksittäiset ministeriöt solmivat alueilla toimivien valtion viranomaisten kanssa. Ruotsissa on sen sijaan lähdetty alueellisiin kehyssopimuksiin, joissa ministeriöt yhdessä alueen kanssa räätälöivät tavoitteet ja rahoituksen useiksi vuosiksi eteenpäin. Eri alueilla on erilaiset edellytykset, ja nämä sopimukset voivat erota huomattavasti toisistaan, mikä mahdollistaa järjestelmän huomattavasti suuremman jouston kuin meillä, missä tuet jaetaan kaavamaisemmin.

Alueelliset tukitoimet sovitetaan kokonaisstrategiaan ja niiden odotetaan tämän vuoksi toimivan tehokkaasti. Näin voidaan esimerkiksi vahvistaa tiettyä alueella tärkeäksi koettua koulutusmuotoa. Ruotsalainen eduskuntaryhmä katsoo, että malli on mielenkiintoinen ja että sen tuloksena voi olla alueen vahvuudet ja heikkoudet paremmin huomioon ottava tukivarojen tehokkaampi ja tarkoituksenmukaisempi kohdentaminen.

Arvoisa puhemies! Keskustelu budjetin yleisistä painopisteistä on tervetullut. Ruotsalainen eduskuntaryhmä pitää tiedonantoa uutena tervetulleena välineenä, joka mahdollistaa eduskunnalle laajempien taloudellisten linjausten teon. Eduskunnan tulisikin keskittää huomionsa talouspolitiikan suuntaan yksittäisten budjettimomenttien kääntelemisen asemasta.

Ruotsalainen eduskuntaryhmä toivoo, että valtiovarainvaliokunta näkee jatkokäsittelyssä kehysbudjetin pohjana tulevaisuuskeskustelulle, jossa pyritään pitkän tähtäimen tarpeiden ratkaisemiseen ja verotason tasapainoiseen alentamiseen.

Fru talman! En diskussion om de allmänna prioriteringarna i budgeten är välkommen. Svenska riksdagsgruppen ser meddelandet som ett nytt instrument för riksdagen att göra större ekonomiska linjedragningar. Riksdagens intresse borde därför koncentreras till den finanspolitiska inriktningen i stället för att vända på enskilda budgetmoment.

Svenska riksdagsgruppen önskar att finansutskottet i den fortsatta behandlingen ser rambudgeten som en grund för en framtidsdiskussion, vars målsättning är att tackla långsiktiga behov samt balanserat sänka skattenivån.

7 **Osmo Soininvaara /vihr:** Arvoisa puhemies! Hallituksen esitys budjettiraameiksi kielii hyvästä julkisen talouden tilasta. Näin pitää ollakin. Ellei valtiontalous olisi kunnossa edes nousukautena, miten voitaisiin huonoina aikoina ylipäänsä selvitä? Vihreät hyväksyvät tiukan budjettilinjan, koska haluamme turvata hyvinvointivaltion toimivuuden myös laskukauden oloissa.

Mutta entä jos hyvät ajat jatkuvat ja valtiontalous yhä paranee? Mihin haluamme käyttää näin kertyvän väljyyden — yhteisen hyvän rahoittamiseen vai verojen alentamiseen?

Vihreät eivät tavoittele julkisten menojen bktosuuden alentamista. Olemme mukana vakauttamassa valtiontaloutta 90-luvun kriisin jäljiltä, mutta pidämme hyviä julkisia palveluja ja kattavaa sosiaaliturvaa tärkeämpänä kuin verojen alentamista. Haluamme käyttää tulevaa liikkumavaraa parempiin kouluihin, parempaan sairaanhoitoon, kunnialliseen vanhuuteen ja parempaan sosiaaliseen turvallisuuteen ja muuhun yhteiseen hyvään, joita suomalaiset ovat verojensa vastineeksi tottuneet saamaan.

Tavoittelemmeko jotakin joka ei enää voi toimia? Onko suomalainen korkeisiin veroihin ja hyviin palveluihin perustuva yhteiskunta enää kilpailukykyinen globalisoituvassa taloudessa? Karkotammeko korkeilla veroilla parhaat osaajat matalan verotuksen maihin? Korkeiden verojen Suomi oli 90-luvulla maailman kärkimaita juuri korkeaan osaamiseen perustuvan uuden talouden luomisessa. Toteutuiko Nokia-ihme Suomen korkeasta verotuksesta huolimatta vai juuri noiden verojen mahdollistaman yhteiskunnallisen tasa-arvoisuuden ansiosta? Nokian menestys perustuu suurelta osin — ja tämän ovat monet Nokian johtajat vahvistaneet — suomalaisen yhteiskunnan tasa-arvoisuuteen ja toimivuuteen. Suomessa joutuu maksamaan korkeita veroja mutta saa vastaavasti ilmaisen, hyvän koulutuksen, lähes ilmaisen terveydenhuollon jne. Tämä ei ole huono kauppa varakkaankaan henkilön kannalta.

Mutta entä suuripalkkainen asiantuntija, joka tulee Suomeen töihin muutamaksi vuodeksi mutta ei siten pääse täällä nauttimaan ilmaisesta koulutuksesta tai vanhustenhoidosta? Hänen kannaltaan korkeiden verojen maksaminen Suomeen ei ole yhtä perusteltua, koska hän ei verojensa vastineeksi saa sitä, mitä suomalaiset saavat. Siksi ulkomaisten artistien tai elinkeinoelämän korkeapalkkaisten asiantuntijoiden alennettu verotus ei välttämättä ole huono ajatus, varsinkin kun se auttaa pitämään korkeaan osaamiseen perustuvia toimintoja Suomessa. Kilpailu huippuasiantuntijoista on lähinnä Euroopan unionin ja Yhdysvaltain välistä kilpailua. EU:n kannattaisi tältä osin sopia yhteisistä toimintatavoista.

Arvoisa puhemies! On ehkä kuitenkin ajanhukkaa pohtia, mitä teemme, jos julkinen talous edelleen roimasti paranee, sillä väestön ikääntyminen uhkaa kääntää tilanteen nopeasti huonommaksi alkaneella vuosikymmenellä. Jos meillä on samanaikaisesti korkea työttömyys ja paljon eläkeläisiä, niin sanottu elatussuhde uhkaa kääntyä uudestaan yhtä huonoksi kuin se oli 90-luvun synkkinä alkuvuosina. Kun ansiotyötä tekevien määrä pienenee ja tulonsiirtojen varassa elävien määrä kasvaa, eivät korkeatkaan verot tahdo riittää kaikkeen siihen, mitä olemme tottuneet verojen vastineeksi saamaan. 90-luvun alkuvuosina valtion rahat eivät riittäneet lainkaan vaan jouduimme ottamaan todella roimasti velkaa. Yhtä huonosti käy uudestaan, ellei työttömyyttä saada olennaisesti alennetuksi ennen suurten ikäluokkien siirtymistä eläkkeelle.

Työllisyyden paraneminen näyttää törmäävän työvoimapulaan. Tilanne Helsingissä kertoo tästä paljon. Ennen lamaa Helsingin työttömyysaste pysytteli tiukasti alle 2 prosentin ja pitkäaikaistyöttömiä oli vain muutama sata. Nyt Helsingissä on taas työvoimapula melkein kaikilla aloilla, mutta työttömyys ei tahdo laskea kunnolla alle 10 prosentin. Työttömyys on muuttunut rakenteelliseksi, eikä rakenteellista työttömyyttä paraskaan suhdannepolitiikka pysty nujertamaan.

Rakennetyöttömyys on kaikkien hyvinvointivaltion rahoitukseen liittyvien ongelmien äiti. Ministeri Niinistö on täysin oikeassa siinä, että meidän on tämä ongelma ratkaistava, jos haluamme säilyttää Suomen hyvinvointivaltiona vielä silloinkin, kun suuret ikäluokat ovat siirtyneet eläkkeelle. Tämä kysymys kannattaa ottaa vakavasti niin salin oikealla kuin vasemmallakin laidalla. Niinistö on oikeassa siinäkin, että kannattaa katsoa, miten muun muassa Tanska ja Hollanti ovat tässä asiassa menestyneet niin hyvin.

Sen sijaan ministeri Niinistö on mielestäni vähän yksipuolisesti tulkinnut näiden maiden käytäntöä. Molemmat maat noudattavat käytäntöä, jossa työttömänä ollut voi viedä työttömyyskorvauksensa palkkasubventiona työnantajalle määräajaksi. Näinhän meillä Suomessakin voi tehdä, mutta vasta kahden vuoden työttömyysjakson jälkeen, mikä on aivan liian myöhään ja paljon myöhemmin kuin Tanskassa ja Hollannissa. Tämän lisäksi erityisesti Hollannissa pienipalkkaiseen työhön kohdistuvaa verokiilaa on olennaisesti alennettu muun muassa tekemällä työnantajamaksuista progressiivisia, siis antamalla niistä alennus pienipalkkaisessa työssä. Meillähän hallitusohjelmassa on maininta tästäkin, mutta hanke on siitä huolimatta joutunut pahasti vastatuuleen.

Myös Yhdysvalloissa on viime aikoina pienipalkkainen työ muutettu lähes verottomaksi, minkä lisäksi Clintonin hallituskaudella on alettu voimakkaasti subventoida matalapalkka-aloja. Reaganin hallituksen aikana maahan ilmestyi työssäkäyvien köyhien joukko. Reaganin hallituksen aikana myös köyhin viidennes absoluuttisesti köyhtyi ja aika paljon. Clintonin hallinnon aikana palkkasubvention ansiosta työssäkäyvien köyhien taloudellinen tilanne on olennaisesti parantunut samalla, kun työllisyys tässä osassa väestöä on myös dramaattisesti parantunut.

Pienipalkkaisen työn verokiila on rakennetyöttömyyden osalta olennainen, sillä melkein kaikki rakennetyöttömät ovat työttömiä pienipalkkaisilta aloilta, koska he ovat lähes aina huonosti koulutettuja. Jos veronkevennysvaraa on, se tulee siis kohdistaa rakennetyöttömyyden torjuntaan. Pienipalkkaiseen työhön kohdistuvaa kaikkinaista verotusta on alennettava, jotta tämän työn tekemistä ja teettämistä ei verotuksella tehtäisi kannattamattomaksi ja siten syrjäytettäisi heikkotuottoisempaa työvoimaa työmarkkinoilta. Matalatuottoiseen työhön kohdistuvat verojen kevennykset maksavat itsensä takaisin työttömyyden alenemisen vuoksi — tai näin ainakin on hyvä syy otaksua.

Jos veronkevennysvaraa ei ole tarpeeksi, sitä on luotava lisää korottamalla energia- ja ympäristöveroja. Äskettäin valmistunut selvitys ympäristö- ja energiaverojen käytöstä Suomessa osoittaa, että jo nykyiset energiaverot alentavat

maamme hiilidioksidipäästöjä 4 miljoonalla tonnilla vuodessa. Vuonna 1998 Suomen kasvihuonepäästöt ylittivät Kioton sopimusvelvoitteet 1,6 miljoonalla hiilidioksiditonnilla. Ilman energiaveroja ne olisivat siis ylittyneet 5,6 miljoonalla tonnilla eli ylitys olisi ollut lähes nelinkertainen toteutuneeseen ylitykseen nähden. Energiaverot ratkaisevat, onnistuuko Suomi saavuttamaan Kioton sopimuksen tavoitteet.

Arvoisa puhemies! Budjettiraameissa ei ole sisällä Soneran toteutuneita ja tulevia myyntituloja. Vihreät kannattavat näiden tulojen käyttöä pääasiassa valtionvelan maksuun, koska haluamme luoda väljyyttä tulevien vuosien budjetteihin. Kuitenkin osan myyntituloista voisi käyttää yhteiskunnallisiin investointeihin — siis investointeihin, ei julkisen kulutuksen kasvattamiseen. Vihreät haluavat käyttää Sonera-rahoja erityisesti rautateiden kehittämiseen.

Teiden rakentaminen on teollisuusyhteiskunnan aluepolitiikkaa. Tietoyhteiskunnan aluepoliittiset liikenneinvestoinnit liittyvät toisaalta tietoverkkoihin ja toisaalta korkeatasoiseen henkilöliikenteeseen. Korkealaatuiset, nopeat junayhteydet hajauttavat osaamiseen perustuvia työpaikkoja Pääkaupunkiseudun ulkopuolelle paljon tehokkaammin kuin moottoritiet. Koko Itä-Suomi hyötyisi nopeiden ratojen rakentamisesta.

Arvoisa puhemies! Eduskunta saa nyt ensimmäistä kertaa budjettiraamit käsittelyynsä. Tämän piti lisätä eduskunnan valtaa budjetin laadinnassa, mutta toisin näyttää käyvän. Mitä eduskunta tekee esimerkiksi tiedolla, että opetusministeriön menokehys on 29 832 miljoonaa markkaa, kun ei kerrota, mitä tuon raamin sisään mahtuu, mitä siis rahalla saa? Jossakin tämä tieto kuitenkin on, sillä tuskin tuotakaan lukua hatusta on vedetty.

Kun budjetin loppusummaa ei ole järkevää nostaa, pitäisi yhteiskunnallisen uudistustyön tapahtua budjetin sisäisin siirroin. Voimme kysyä, onko tapa, jolla budjettiesitys nyt laaditaan, kovinkaan otollinen budjetin sisäisten painotusten uudistamiselle. Kun budjetti laaditaan kahdenkeskisin neuvotteluin valtiovarainministeriön ja sektoriministeriöiden välillä, ei käytännössä ole mahdollista tehdä ministeriöiden välisiä siirtoja. Jotta voimavaroja voitaisiin siirtää ministeriöstä a ministeriöön b, pitäisi ministeriön a ensin vapaaehtoisesti luovuttaa nämä voimavarat valtiovarainministeriön käyttöön ja sen jälkeen valtiovarainministeriön antaa ne eteenpäin ministeriölle b. Kun ministeriöt a ja b ja valtiovarainministeriö eivät tässä neuvotteluprosessissa koskaan oikein kunnolla voi keskustella yhdessä, tällaista voimavarojen siirtoa ei voi tapahtua.

Vaikeata voimavaroja on siirtää edes saman ministeriön sisällä, sillä joutuisihan sektoriministeriö silloin osoittamaan omista määrärahoistaan jotakin vähemmän tärkeätä, jonka voisi siirtää toiseen tarkoitukseen. Ministeriöt eivät aina uskalla tätä tehdä, koska pelkäävät, että siirrossa toteutuu vain puolet, sen vähemmän tärkeän määrärahan menetys.

Eikö budjetin valmistelua kannattaisi aloittaa hallituspuolueiden välisillä neuvotteluilla budjetin strategisista tavoitteista?

Arvoisa puhemies! Kuntien taloudellisen tilanteen kehitys on koko hyvinvointiyhteiskunnan kannalta olennainen, sillä vastaavathan kunnat näiden hyvinvointipalvelujen tuottamisesta. Keskimäärin kunnilla menee nyt tyydyttävästi tai jopa varsin hyvin, mutta vain keskimäärin. Kuntien väliset erot ovat kasvaneet, ja eri kunnissa veronmaksajat saavat kovin eritasoisia palveluja. Kuntien valtionosuusjärjestelmä ei enää toimi kunnolla. Tätä osoittaa sekin, että budjetissa on jouduttu taas korottamaan kuntien harkinnanvaraisten avustusten määrää. Harkinnanvaraiset avustuksethan eivät tähän järjestelmään oikeastaan kuuluisi, eivät ainakaan näin suurina. Valtioneuvosto on asettanut selvitysmies Jukka Pekkarisen laatimaan esitystä valtionosuusjärjestelmän uudistamiseksi. Toivotamme vain onnea.

Eduskunta on kahtena vuonna peräkkäin halunnut korvamerkitä kuntien valtionosuuksia tehtäviin, jotka muuten jäisivät vähemmälle huomiolle. Ensin luotiin Lastensuojelun tasausrahasto ja seuraavalla kerralla varattiin erillinen määräraha lasten- ja nuortenpsykiatriaan. Aikanaan siirtyminen prosentuaalisista valtionavuista markkamääräisiin oli sinänsä hyvä ja kannatettava uudistus, mutta ilmeisesti siinä mentiin vähän liian pitkälle. Sen sijaan että eduskunta keksii joka vuosi uuden, rakenteeltaan aina erilaisen korvamerkinnän, kannattaisi valtionosuusjärjestelmän avata keino korvamerkitä joitakin valtionosuuksia. Korvamerkintä on perusteltua toisaalta silloin, kun jokin toiminta tuottaa hyötyä myös kunnan ulkopuolelle, ja toisaalta silloin, kun on tarve suojella kunnan sisällä jotakin erityisryhmää, esimerkiksi juuri lastensuojelulapsia.

Osittain kuntien väliset taloudelliset erot johtuvat siitä, että jotkin menot vain ovat satunnaisia. Kunta toimii sosiaali- ja terveydenhuollon alalla paitsi palvelujen tuottajana myös eräänlaisena vakuutusyhtiönä, joka maksaa kuntalaistensa sairaanhoitokulut myös keskussairaaloissa. Pienet kunnat ovat tähän vakuutusyhtiötehtävään aivan liian pieniä. Jo yksikin kallis potilas voi kaataa tuhannen asukkaan kunnan terveysbudjetin. Siksi kahdesta samanlaisesta kunnasta toisessa varat riittävät hammashoidon järjestämiseen ja toisessa eivät riitä. Siinä jälkimmäisessä oli yksi kallis potilas.

Ruotsissa maakunnat ovat vastuussa terveydenhoidosta. Pitäisikö meilläkin harkita keskinäiseen vakuutukseen jotakin peruskuntaa laajempaa väestöpohjaa ainakin pienempien kuntien osalta?

Arvoisa puhemies! Suomi on ollut perinteisesti taloudellisesti ja sosiaalisesti tasa-arvoinen maa. Me koimme 90-luvulla teollisuusmaiden rauhanajan historian syvimmän laman, jonka järjestelmä kuitenkin kesti, tosin nitisten. Olemme nyt teollisuusmaiden kärkiryhmässä uuden talouden nousijoina, mutta uudesta noususta syntyvä vauraus uhkaa jakautua sekä sosiaalisesti että alueellisesti epätasapainoisesti. Meidän ei pidä luopua yhteiskunnallisesta tasa-arvoisuudestamme, mutta sen säilyttäminen vaatii nyt sekä taitoa että ennakkoluulottomuutta.

[8] **Bjarne Kallis /skl:** Arvoisa rouva puhemies, ärade fru talman! Som talare för kristliga förbundet, som är Finlands mest tvåspråkiga parti, kommer jag i slutet av mitt tal att hålla ett kort sammandrag på svenska.

Päivälleen vuosi sitten suomalaiset kävivät vaaliuurnilla kertomassa, minkälaista politiikkaa he haluavat maassa harjoitettavan seuraavalla eduskuntakaudella. Puolueet olivat sitä ennen omissa vaalikampanjoissaan nostaneet esiin eräitä asioita kärkikysymyksiksi. Perinteisten työttömyyden ja verotuksen lisäksi nousi viime kampanjassa yhdeksi suureksi kysymykseksi syrjäytyneiden aseman parantaminen. Näistä mainituista asioista puolueet olivat lähes yksimielisiä. Toki myös valtionvelka oli puolueiden huolenaiheena.

SDP:n kaksisivuisessa eduskuntavaaliohjelmassa todetaan budjetti- ja finanssipolitiikasta ainoastaan: "Lisäksi on jatkettava tiukkaa menotaloutta." Sen sijaan vaatimuksia siitä, mihin yhteiskunnan tulee panostaa, löytyy ohjelmasta paljon. Kaikille halutaan turvata oikeus hyvään, turvalliseen ja kohtuuhintaiseen asumiseen. Halutaan turvata tasapainoinen alueellinen kehitys ja terve kuntatalous, sosiaaliturvan leikkaukset torjutaan jne.

Kokoomuksen eräässä vaaliesitteessä mainitaan puolueen neljä vaaliteemaa: työn ja yrittämisen hyväksi, kodin ja perheen hyväksi, turvallisuuden hyväksi ja tulevaisuuden hyväksi. Puolueen 25 sivua käsittävässä tavoiteohjelmassa kaudelle 1999—2003 korostetaan selvästi tiukkaa talouspolitiikkaa ja erityisesti sitä, että velan kasvu on käännettävä velan laskuksi. Ohjelmaan sisältyy myös uudistuksia sosiaalipalvelujen puolella.

Vasemmistoliiton ohjelmista en löytänyt pienintäkään mainintaa tiukasta finanssipolitiikasta, mutta kylläkin menolisäyksiä monen miljardin markan edestä.

Vihreän liiton vaaliohjelmassa ei myöskään ollut sanaakaan tiukasta finanssipolitiikasta. Rahaa vaativia uudistuksia sen sijaan löytyi runsaasti.

Lisäksi kaikki hallituspuolueet olivat edustettuina kirkon alulle panemassa nälkäryhmässä, joka vaalien alla julkaisi monen kohdan ohjelman köyhyyden torjumiseksi.

Näin siis vuosi sitten, jolloin edellä mainituilla teemoilla ja ohjelmilla lähdettiin hakemaan kannatusta kansalta. Osa näistä hyvistä tavoitteista sisällytettiin hallitusohjelmaan, jossa tutun kaavan mukaisesti edistetään, kehitetään ja vahvistetaan paljon hyviä asioita. Kuitenkaan ohjelmat ja puheet eivät riitä, tarvitaan niiden mukaisia tekoja.

Kun valtiovarainministeri Niinistö viime joulukuussa budjettikäsittelyn yhteydessä moitti hallituskumppaneita siitä, että nämä irtaantuivat hallitusohjelmasta ja budjettiriihessä yhteisesti sovituista raameista, hän vetosi moraaliin ja vastuuseen sopimuksista. Olen valtiovarainministerin kanssa täysin samaa mieltä siitä, että sopimuksissa on pysyttävä ja mahdollisista muutoksista on päätettävä yhteisesti. Mutta olen myös sitä mieltä, että on moraalitonta rikkoa kansalle annettuja lupauksia, vaikkakin ne olisi annettu vain vaaliohjelmien muodossa.

Arvoisa puhemies! Kristillisessä liitossa me olemme pyrkineet kunnioittamaan vaaliohjelmaamme siten, että muun muassa hallitusneuvot-

teluissa olemme toistaneet sen, mitä olemme muutamia viikkoja aikaisemmin vaalikentillä puhuneet. Näin teimme myös viime vaalien jälkeen, kun muodollisissa hallitusneuvotteluissa esitimme esimerkiksi parannuksia pienituloisille eläkeläisille, lapsiperheiden aseman vahvistamista, mutta myös tiukkaa finanssipolitiikkaa. Tiukka finanssipolitiikka ei ole este uudistuksille, vaan monesti jopa päinvastoin. Puuttumalla riittävän varhaisessa vaiheessa esille tuleviin ongelmiin voidaan myöhemmin saada huomattaviakin yhteiskunnallisia säästöjä.

Omassa vaihtoehtobudjetissamme tälle vuodelle esitimme valtion tulopuolelle eli verotukseen rakenteellisia muutoksia, joista mainittakoon muun muassa pörssiveron käyttöön ottaminen ja pikavoittojen ankarampi verottaminen. Näiden uusien verojen avulla esitimme korjausta muutamiin niistä ongelmista, joihin lähes kaikki puolueet vielä vaalien alla halusivat puuttua. Vaihtoehtobudjettimme poikkesi hallituksen esityksen loppusummasta siten, että budjetin ylijäämä olisi meidän mallimme mukaan pienentynyt yli miljardilla markalla, mutta ylijäämää olisi kuitenkin syntynyt.

Otan vaihtoehtobudjettimme esille todistaakseni, että se ainakin meidän mielestämme olisi paremmin vastannut niitä vaalilupauksia, joita puolueet kansalle vuosi sitten tarjosivat. Tarjoamamme mallin myötä kaikkein pienimpiin eläkkeisiin olisi tullut huomattava tasokorotus, lapsiperheiden asema olisi vahvistunut ja yrittäjyyttä olisi edistetty. Ilokseni voin todeta, että osan niistä kohdista, mitä vaihtoehtobudjettimme sisältyi, on hallitus ottanut tuleviin suunnitelmiin mukaan, esimerkiksi harkinnanvaraisiin kuntaavustuksiin 100 miljoonaa markkaa, tie- ja rataverkoston ylläpitämiseen 160 miljoonaa, kauppalaivaston kilpailukyvyn parantamiseen jne. jne. eli erittäin hyvä; olemme tyytyväisiä siitä, että se, mitä esitimme muutama kuukausi sitten, tulee nyt hyväksytyksi.

Kuten aikaisemmin totesin, mallimme olisi merkinnyt ylijäämän pienenemistä ainakin tämän budjettivuoden osalta. Koko julkistalouden osalta vaje olisi jäänyt kuitenkin selvästi pienemmäksi, koska ratkaisu olisi vaikuttanut kunnallistaloutta vahvistavasti. Todettakoon vielä, että kokonaismenot olisivat kasvaneet esityksemme vuoksi noin 1 prosentilla eli 1,5 miljardilla markalla. Markkamääräisesti tämä lisämeno on huomattava, mutta 1 prosentin menokasvu tuntuu taas melko vaatimattomalta. Lisäksi riippuu siitä, mihin miljardia tai prosenttia verrataan.

Esimerkiksi kun hallitus vajaa puoli vuotta sitten myi 127 miljoonaa Soneran osaketta hintaan 23,75 euroa per osake, kilahti valtion kassaan vajaa 20 miljardia markkaa. Jos yhden osakkeen hinta olisi ollut euron korkeampi, olisi kassaan saatu yli 700 miljoonaa markkaa enemmän, siis vajaa miljardi vain yhden euron tähden. Summa nousee huikeammaksi, jos vertailee myydyn erän tämän päivän markkina-arvoa saatuun kauppasummaan. Silloin ero on jo yli 45 miljardia markkaa, millä summalla olisi voitu rahoittaa ulko-, sisä-, oikeus-, puolustus-, maa- ja metsätalous- sekä liikenneministeriön tämän vuoden kaikki menot. (Ed. Tiusanen: Joka vuosi pitäisi myydä!) — Sitä en ole esittänyt. — Vaikkei hallituskaan voi tietää, ei edes hallitus voi tietää, tulevasta kurssikehityksestä, olisi sen syytä pitää nämä luvut mielessään, kun se moittii eduskuntaa muutaman sadan miljoonan markan tarpeellisesta menolisäyksestä.

Arvoisa puhemies! Halusin mainita puolueiden vaaliohjelmat, hallitusohjelman ja kristillisen liiton oman vaihtoehtobudjetin, jotta perustellusti voisin väittää, ettei esimerkiksi meidän vaihtoehtobudjettimme hyväksyminen olisi ollut ristiriidassa ainakaan hallituspuolueiden vaaliohjelmien kanssa. Kuten mainitsin, meidänkin budjettimallimme oli ylijäämäinen.

Myös eduskunnan hyväksymä tämän vuoden talousarvio poikkesi hallituksen esityksestä ja supisti ylijäämää muutamalla sadalla miljoonalla markalla. Kuitenkin budjettikäsittelyn yhteydessä käytetyt puheenvuorot osoittivat, että tämäkin oli liikaa hallitukselle. Kun hallituspuolueiden edustajat kiittelivät toisiaan niistä vaivaisista menolisäyksistä, jotka he olivat budjettiin saaneet, valtiovarainministeri syytti heitä sopimuksesta poikkeamisesta. Budjettiin tulleet 0,5 promillen muutokset ja varsinkin ne eduskunnan hyväksymät ponnet, joiden menovaikutus olisi yli 60 miljardia markkaa, olivat siis liikaa hallituksen arvovallalle.

Jotta kansan valitsema eduskunta jatkossa pysyisi kumileimasimena asiassa, jossa päätäntävalta sille lain mukaan kuuluu, on hallitus katsonut parhaaksi tehdä budjettikehyksistä tiedonannon kautta luottamuskysymyksen. En kuitenkaan väitä, etteikö budjettikehyksiä tarvittaisi. Ne ovat aivan välttämättömiä yhteisesti asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi, mutta kehysten

lyöminen betoniin vuosiksi eteenpäin voi osoittautua suureksi virheeksi.

Kristillisen liiton mielestä hallitus on liian paljon korostanut valtionvelan suuruutta ja samanaikaisesti unohtanut monet muut yhteiskunnassamme esiintyvät ongelmat. Kun tarkastelee hallituksen toimintaa tältä ja edelliseltä kaudelta, voisi vetää sen johtopäätöksen, että yhteiskunnan suurimmat ongelmat ovat valtionvelka ja korkea tulovero. Ratkaisua ongelmiin on haettu leikkaamalla valtion menoja sillä seurauksella, että yhteiskunnan alueellinen ja sosiaalinen kahtiajako on voimakkaasti lisääntynyt. Tästä kehityksestä maan poliittinen kärki tuntuu olevan hyvin huolestunut. Viimeksi kansanedustajat saivat tämän kuulla maaliskuun 1 päivänä uuden presidentin virkaanastumistilaisuudessa. Hyvin valmistelluissa puheissaan niin presidentit Halonen ja Ahtisaari kuin myös puhemies Uosukainen puuttuivat tähän vakavaan ongelmaan.

Korkea työttömyys rasittaa edelleen tätä yhteiskuntaa. Tuoreimmat verotilastot kertovat, että työttömyysturvaetuuteen piti vuonna 1998 turvautua 734 627 henkilön. Hyvästä talouskasvusta huolimatta luku oli edellisestä vuodesta laskenut ainoastaan noin 45 000:lla. Lähes 270 000 työtöntä oli vuonna 1998 kokonaan vailla palkkatuloa.

Työttömyys löytyy monen kielteisen ilmiön taustalta, ja työskentelyn sitä vastaan tulee olla hallituksen tärkeimpiä tehtäviä. Hallituspuolueiden SDP:n, vasemmistoliiton ja vihreän liiton tulisi muistaa omat puheensa välikysymyskeskustelussa vuonna 1991 eli aikana, jolloin työttömiä oli noin 200 000 ja sen vuoksi niitten mielestä myös välikysymyksen paikka. Nyt työttömien määrä on yli kaksinkertainen tuohon verrattuna.

Julkisen sektorin menoleikkaukset ovat olleet välttämättömiä, mutta niiden vaikutukset mikrotasolle olisi pitänyt paremmin ottaa huomioon. Sosiaali- ja kouluviranomaisilta tulee hälyttäviä viestejä nuorten käytöshäiriöistä. Lastensuojelun tarpeessa olevien määrä kasvaa, eikä resursseja ryhtyä ennalta ehkäiseviin toimiin tunnu löytyvän. Alalla työskentelevät näkevät nämä kasvavat ongelmat ja lähettävät päättäjille hätähuutoja. Viikko sitten eräs lastenkodinjohtaja sanoi tv-ohjelmassa, että hän haluaisi mennä kadulle huutamaan päättäjille: "Ettekö te tajua, mistä on kysymys!"

Moni on kanssamme kysynyt, miksi aikana, jolloin Suomi on rikkaampi kuin koskaan aikaisemmin, pohditaan, miten menoja voidaan vähentää aloilta, joiden palveluista vammaiset, sairaat ja vanhukset ovat riippuvaisia. Eikö pitäisi pikemminkin pohtia, miten näitä palveluja voidaan parantaa?

Arvoisa puhemies! Eduskunnassa ei liene yhtäkään puoluetta eikä yhtäkään edustajaa, joka ei olisi tietoinen niistä ongelmista, jotka tätä yhteiskuntaa tänä päivänä rasittavat. Tunnemme myös yhteiskunnan vahvuudet, tulevat haasteet ja mahdollisuudet. Meidän päätöksentekijöitten asia on panna asiat tärkeysjärjestykseen, ja siinä syntyy sitten eroja puolueitten välillä.

Hallituksen toiminnasta voi vetää johtopäätöksen, että sen mielestä kaikkein tärkein asia on ehdottoman katon asettaminen menoille. Toiselle sijalle tulee verotuksen alentaminen ja kolmannelle yhteiskuntapalvelujen kehittäminen.

Kristillisen liiton eduskuntaryhmä pitää kaikkia edellä mainittuja kolmea asiaa tärkeänä, ja siksi olemme johdonmukaisesti jo useita vuosia esittäneet omaa malliamme. Sen mukaan talouskasvusta puolet käytettäisiin velan lyhentämiseen ja toinen puoli suhdanteista ja kulloinkin vallitsevista muista olosuhteista riippuen joko veronkevennykseen ja/tai palvelutason parantamiseen. Silloin toteutuu se, mistä kokoomuksen eduskuntaryhmän puheenvuoron käyttänyt ed. Ihamäki moitti oppositiota, että oppositio haluaa alentaa velkaa, alentaa veroja ja parantaa palvelutasoa. Se on meidän unelmamme, ja se toteutuu, jos meidän mallimme toteutetaan, eli kasvusta puolet velan alentamiseen, osa toisesta puolikkaasta verojen alentamiseen ja loput palvelutason parantamiseen. (Sos.dem. ryhmästä: On se helppoa!) — On se helppoa, mutta se edellyttää johdonmukaista politiikkaa eli sellaista politiikkaa, jota me olemme esittäneet. (Ed. Pulliainen: Ja vain kristilliset!) — Jospa ed. Pulliainen mainitsee, missä tämä meidän mallimme klikkaa? Onko mahdollista, että se ei toimi? Jos kasvusta pannaan puolet velan alentamiseen, osa toisesta puolikkaasta verojen alentamiseen ja osa palvelujen parantamiseen, on se kumma, jos ei tämä toteudu.

Tätä periaatetta noudattaen toteutuisi siis kaikkien puolueitten unelma eli velka pienenisi, verot laskisivat ja palvelutaso paranisi — edellyttäen tietenkin, että talouskasvua syntyy. Palautettakoon nyt varmuuden vuoksi mieleemme, että sodan jälkeen bkt on vain kahdesti laskenut. Toinen kerta oli Korean kriisin jälkeen, oli valta-

va kasvuvuosi ja sen jälkeen tuli pieni lasku bkt:hen. Tietenkin toinen oli historiamme syvin lasku 1991—1993.

Arvoisa puhemies! Kuten aikaisemmin totesin, ovat päättäjät, hallitus mukaan luettuna, tietoisia kaikista edellä mainitsemistani ongelmista. Mutta kun markkoja ryhdytään panemaan tärkeysjärjestykseen, jäävät nämä kipeimmin rahaa tarvitsevat kohteet toiseksi. Ensi vuoden menokatto, 193 809 miljoonaa markkaa, on hyvinkin riittävä, jos se jaetaan oikein.

Ihmetyttää kuitenkin se, että hallitus on valinnut tällaisen ehdottoman linjan vedoten valtionvelkaan, jonka suuruus meistä riippumatta vaihtelee päivästä päivään riippuen siitä, miten valuuttakurssit muuttuvat. Onko velka 402,2 vai 402,8 miljardia markkaa, on kansalaisille vähemmän tärkeää kuin se, että yhteiskunnalliset palvelut ovat saatavissa silloin, kun niitä tarvitaan. Samoja perusteluja voidaan esittää, kun keskustellaan siitä, onko veroaste 47,6 vai 47,9 prosenttia bkt:sta. Markoissa ero on kuitenkin toista miljardia markkaa.

Hallitus on nyt valinnut linjansa mutta samanaikaisesti asettanut hirttosilmukan kaulaansa, kun se aina vuoteen 2004 lyö ehdottomat raamit menokehyksille. Me toivomme, että hallitus onnistuu näitten kehysten puitteissa hoitamaan ne yhteiskunnalliset ongelmat, jotka meille kaikille vielä vuosi sitten olivat niin tärkeitä. Hallituksen vastuu kasvaa tämän tiedonannon myötä huomattavasti, koska hallituspuolueitten edustajat eivät voi niin pahasti kansaa pettää, ettei ainakin osaa eduskunnan muutama kuukausi sitten yksimielisesti hyväksymistä perustelulausumista ensi vuoden talousarvioesitykseen otettaisi. Ellei näin tapahdu, hallitus ei ole pettänyt vain kansaa vaan myös eduskuntaa, ja silloin se ei enää ansaitse eduskunnan luottamusta. Hallituksella on edessään näytön paikka. Toivomme vilpittömästi, että se siinä onnistuisi.

Suomen kaksikielisimmän puolueen edustajana pidän lyhyen yhteenvedon ruotsiksi.

När väljarna på dagen för ett år sedan gick till valurnorna hade partierna före det presenterat sina valprogram. Trots att den stora statsskulden oroade samtliga partier prioriterades tryggandet och utvecklandet av samhällsservicen framom fastspikandet av ett utgiftsstak för statens utgifter.

Av motiveringarna till regeringens meddelande kan man dra slutsatsen att regeringen anser att samhällets största problem är statsskulden. På andra plats kommer den höga skattegraden och först på tredje platsen samhällsservicen. Denna prioritetsordning står enligt vårt förmenande i strid med det valprogram partierna presenterade. Kristliga förbundet ser allvarligt på statsskulden, men vi anser att man inte skall överbetona dess betydelse. För den enskilda medborgaren är det tämligen likgiltigt, ifall statsskulden är 402,2 miljarder eller 402,8 miljarder mark under förutsättning att samhällsservicen är tryggad för sjuka, åldringar, handikappade, utslagna mfl.

Någonting har gått snett när man i Finland, som idag är rikare än någonsin tidigare, diskuterar nedskärningar inom sektorer vilka producerar tjänster för de allra svagaste i samhället. Man borde ju tvärtom diskutera hur dessa tjänster ytterligare kunde förbättras. Kristliga förbundet har under många år presenterat sin ekonomiskpolitiska modell. Den modellen förverkligar det som alla partier strävar till, dvs. minskad statsskuld, sänkta skatter och förbättrad samhällsservice. Modellen utgår från att hälften av den ekonomiska tillväxten används till att amortera statsskulden, beroende på konjukturerna och andra omständigheter fördelas resten mellan skattesänkningar och utvecklandet av samhällsservicen.

Regeringen kan inte förbigå de enhälliga besluten om att utveckla samhällsservicen. Dessa beslut fattades av en enhällig riksdag för bara några månader sedan. Med ett utgiftstak på 193 809 miljoner mark, som regeringen i sitt meddelande presenterar för år 2001, sätter regeringen samtidigt en snara kring sin hals. Regeringen måste verkställa riksdagens beslut om förbättrad service inom ramen för detta utgiftstak. Vi hoppas att regeringen lyckas med detta. Om inte, bör den avgå och bereda plats för en regering, som har andra värderingar och en annan prioriteringsordning på hur samhällets resurser bör användas.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan ensimmäinen varapuhemies Anttila.

---

[9] **Raimo Vistbacka /ps:** Arvoisa puhemies! Yleensä sanotaan puhuttavan siitä, mistä on puute, mutta nyt hallitus haluaa ohjata eduskunnan olemaan puhumatta siitä, mitä on. Eduskunnalle annetussa hallituksen vuosien 2001—2004 budjettien määrärahakehyksiä koskevassa tiedonannossa käsitellään pelkästään normaaleja, suunniteltuja ja oletettuja tuloja ja menoja puuttumatta muutamaa ylimalkaista lausetta enempää suurimpaan periaatteelliseen lähivuosien valtiontaloudelliseen kysymykseen eli Soneran ja muidenkin suuryritysten valtion omistamien osakkeiden myynnistä saatavien valtavien rahamäärien tulevaan käyttöön. Vaikenemalla halutaan päästä tilanteeseen, jossa valtiovarainministeriö ja hallitus pikaisella päätöksellä junailevat rahat haluamiinsa kohteisiin, ilman että eduskunnalle annetaan todellista mahdollisuutta käydä perusteellista keskustelua miljardien järkevimmistä käyttökohteista. Eduskunnan halutaan vain siunaavan niukkuuden jatkumisen valtiontaloudessa huolimatta pitkästä lihavien vuosien jaksosta.

Suomen talous ja sen kilpailukyky ovat parantuneet useimpia teollisuusmaita voimakkaammin kuusi seitsemän viime vuotta. Suurimman hyödyn tästä kasvusta on kerännyt yksityinen sektori, jonka taloudellinen asema on vahvistunut tuntuvasti. Suurten yritysten voitot ovat kohonneet pilviin samalla kun niiden osakeomistus on siirtynyt hyökyvauhtia ulkomaisiin käsiin.

Viime vuonna ulkomaalaiset omistajatahot saivat suomalaisyritysten osakkeista puhdasta voittoa peräti noin 820 000 miljoonaa eli noin 820 miljardia markkaa. Se on jokaista suomalaista kohden noin 160 000 markkaa silkkaa setelirahaa pois suomalaisesta talouselämästä ja kansantaloudesta! Tämän kaiken ulosvirtaavan rahavirran ulkomaiset osakkeenomistajat ovat saaneet aikaan vain noin 150 miljardin markan sijoituksilla eli kolme kertaa pankkitukeen käytetyllä rahamäärällä. Raha on poikinut, mutta kuinka se meitä suomalaisia hyödyttää? Suurin lämmike siitä menee suurille ulkomaisille rahastoille, joiden takaa löytyy ökyrikkaita amerikkalaisia, saksalaisia jne. monimiljonäärejä. Suomeen jääneestä osaketuotosta ei myöskään suuri kansa hyödy mitään. Valtaosan osaketuotoista keräävät harvat omistajatahot, kuten vakuutusyhtiöt ja pankit ja muutama sata rikkainta suomalaista perhettä, uudet osakeaateliset.

Suomen pörssihuuma ja kansantalouden kehityksen huima vauhti on siis varsin korkealentoista tavallisen suomalaisen kannalta, mikäli ei satu olemaan atk-alan ihmisiä. Perinteisillä aloilla työskenteleville Nokian ja muiden suurten ja kauniiden optiojaot, palkkaedut ja työvoimapula ovat yhtä lähellä kuin formulat vanhaa Ladaa. Menestystarinat koskevat valitettavan harvoja, ja satoja tuhansia vaikeuksissa olevia suomalaisia ne eivät koske lainkaan — heitä koskevat vain Ahon hallituksen ja Lipposen hallitusten tekemät sosiaalietuuksien leikkaukset, maksujen korotukset ja muut köyhien kyykytysopit. Työttömyys on edelleen korkea, velkaongelmaisten tilanne on edelleen hirvittävä pankkien suurvoitoista huolimatta eikä lapsiperheiden arki näytä helpottuvan, menipä Suomella kuinka lujaa tahansa. Korkeasuhdanne on kaikilla, mutta onni yksillä!

On selvää, että kansantaloutemme on pian uuden mustan aukon edessä. Virtuaaliraha on kuitenkin loppujen lopuksi vain leikkiä, kuten tietokonepelitkin. Se on kuitenkin vaarallista leikkiä, sillä siinä ovat pelimerkkeinä tavalliset työtä tekevät, asunto- tai yritysvelkaansa maksavat suomalaiset. Näyttää siltä, ettei kasinotalouden ilmapalloleikeistä ole opittu mitään huolimatta kymmenien miljardien pankkitukilaskuista, suurtyöttömyydestä ja yli 400 miljardin valtionvelasta jne. Uskotaan taas ihanan pörssiunen jatkuvan loputtomiin ja luovan Suomesta paratiisin maan päälle. Tämä toivo on turha, uni loppuu pian ja maanantaiaamu on kohmeloineen edessä. Joudumme jälleen heräämään kylmään todellisuuteen maksamattomine ja ilman vakuutta olevine osakelainoinemme sekä kadonneine vakuusarvoineen, räjähdysmäisesti kasvavaan työttömyyteen sekä muihin syöksylaman ilmiöihin. Nyt olisi korkea aika panna kello soimaan, jotta herättäminen ei jäisi laman huoleksi.

Arvoisa puhemies! Hallitus ilmaisee tiedonannossaan huolensa yhä olemassa olevasta korkeasta työttömyydestä ja samaan aikaan joillain aloilla esiintyvästä työvoimapulasta. Tiedonannosta on aistittavissa rivien välistä se, että hallitus on nostamassa kätensä työttömyyden suhteen. Noin kymmenesosa kansasta ollaan valmiita jättämään pitkäaikaistyöttömiksi, kun siitä ei ole koulutettavaksi Nokian tai muiden kasvuyritysten heikkovirtahommiin tai palveluyritysten halpatyövoimaksi. Vaikka tilanne on tämä, tälle harmaan joukon vanhemmallekaan osalle ei haluta antaa mahdollisuutta vetäytyä lopullisesti pienelle eläkkeelle, vaan sitä päinvastoin väkisin

riiputetaan työttömänä ja juoksutetaan turhanpäiväisiltä kursseilta toiselle. Todellista korkeasuhdanteen hyödyntämistä olisi mielestäni päästää muutama kymmenentuhatta ikääntynyttä pitkäaikaistyötöntä työttömyys- tai työkyvyttömyyseläkkeelle ja keskittyä loppujen, nuorimpien, kunnolliseen uudelleenkoulutukseen ja tukemiseen uuden työuran luomisessa. Vain näin voidaan työttömyys saada mielestäni Suomessa muiden korkeasuhdannemaiden tasolle 4—5 prosenttiin.

Hallitus puhuu myös verotuksen alentamisesta yhtenä keinona työttömyyden alentamiseksi. On totta, että näin olisikin tehtävä kaikkein pienimpien tulojen kohdalla. Veronalennukset tulisi kohdistaa pienimmän verotettavan tulon ylärajan tuntuvaan nostamiseen ja pienituloisten, alle 10 000 markkaa kuukaudessa hankkivien, verotuksen keventämiseen. Suurituloisten veroale ei työllisyyttä paranna, päinvastoin se lisää työvoimapulaa ja työvoimakapeikkoja tietyillä aloilla. Pienituloisten veroale lisäisi myös kotimaista välttämättömyystavaroiden ja tavanomaisten palvelujen kysyntää, mikä puolestaan välillisesti johtaisi työllisyyden parantumiseen perinteisillä teollisuus- ja palvelualoilla.

Olisi korkea aika ottaa Nokia-lasit silmiltä, arvoisa hallitus. Mikäli ei ryhdytä edellä esittämiini työvoima- ja veropoliittisiin toimiin, tulee Suomeen muodostumaan 100 000—200 000 pysyväistyöttömän ja perheet mukaan luettuna noin puolen miljoonan syrjäytyneen kansalaisen joukko, jolla ei ole mitään toivoa muusta kuin kauniista ja kuivasta hautapaikasta. Pidän nykyistä työllisyys- ja veropolitiikkaa edesvastuuttomana kansalaisten eriarvoistamisena aikana, jolloin elämme ennen näkemättömän pitkää korkeasuhdanteen kautta.

Suomen jäsenyyttä Euroopan unionissa käsiteltäessä korostettiin sitä, kuinka hyödyllistä se tulee olemaan maallemme ja sen kansantaloudelle. Suomen mainostettiin pääsevän jopa nettohyötyjäksi unionin rahavirroista. Olen toistuvasti todennut, ettei EU:sta tullut Suomelle mitään paratiisia. Maatalous on menettänyt merkittävän osan tuistaan, maksuosuutemme kohoaa jatkuvasti, ja uusien jäsenmaiden sisäänajosta on käsitykseni mukaan tulossa oikea jättipotti. Nyt hallituskin osoittaa pieniä todellisuuteen heräämisen merkkejä tunnustaessaan, että maamme jäsenosuus tulee nousemaan ensi vuonna 1 500 miljoonalla markalla kuluvan vuoden talousarvion tasosta.

Niinpä niin, ja meno jatkuu saman suuntaisena myös tulevina vuosina. Käsiteltävän määrärahakehyksen loppuvuoteen 2004 mennessä Suomi joutuu todennäköisesti maksamaan moninkertaisesti sen, mitä liityttäessä jäseneksi unioniin puhuttiin. Mistä tästä yhtälöstä oikein saadaan lasketuksi kansantaloudellinen hyöty, kun jäsenyys on vienyt käytöstämme laman uhatessa yhden tärkeimmistä säätelykeinoista, korkoaseen? Nyt joudumme laman syövereihin paljon aseettomimpina kuin viimeksi, joten mitkähän ovat seuraavan laman yhteiskunnalliset ja valtiontaloudelliset seuraukset? Kaipa niihin sisältyvät uusina keinoina ainakin valtalain nojalla tehdyt palkkojen ja kantohintojen pakkoalennukset.

Arvoisa puhemies! Suomen valtionvelka on tällä hetkellä runsaat 400 miljardia markkaa. Harjoitetun ja kaavaillun budjettilinjan mukaisesti sen määrä tulee alenemaan tasaisesti koko nyt tarkasteltavan ajanjakson, mikäli taloustilanne ei olennaisesti huonone. Hallitus on monotonisesti korostanut velkamme suuruutta ja sen pikaisen takaisinmaksun ehdottomuutta. Välillä on tullut mieleen taannoinen Romanian-malli, jossa kansa pakotettiin syömään ruohoa, jotta valtio olisi velaton ja johtajalla hyvä olla, arvoisa ministeri. Lopputuloksen siitä kokeilusta tiedämme kaikki.

Olen muutenkin hieman ihmeissäni valtiovarainministeriön vahvasta velkakammosta, kun todellisuudessa valtion realisoitava omaisuus kattaa velkapääoman, toisin sanoen sille on olemassa reaalivakuudet ilman kansan veromarkkojakin. (Ed. Ihamäki: Entäs korkomenot?) Olemme siis kuin hyvin toimiva yritys, ed. Ihamäki, jollaisella lähes poikkeuksetta on velkaa. Ovatpa jotkut talousoppineet pitäneet sitä yhtenä hyvän talouskasvun edellytyksenäkin, vaikka itse en ole aivan samaa mieltä. Oli miten oli, mielestäni hallitus on ylihuolehtivainen valtionvelan suhteen. Tärkeintä mielestäni on, ettei nyt oteta lisää velkaa ja jatketaan tasaista velanmaksutahtia sen suurempia hätäilemättä.

Ahon ja Lipposen hallitusten toimesta on kuntataloutta kuritettu vuosi vuoden jälkeen ihan kuin isän kädestä. Kunnille on sysätty uusia velvoitteita peräjälkeen ja valtionosuuksia on supistettu sadoilla miljoonilla joka budjetissa. Tämä on johtanut siihen, että lukuisat muuttotappio-

kunnat, joissa väestö ikääntyy ja joissa työttömien osuus on suuri, ovat kurjistuneet ja joutuneet vakaviin talousongelmiin. Vaarassa on ollut sekin, pystyvätkö ne enää hoitamaan asukkaidensa lakisääteiset peruspalvelut ilman lisävelkaa tai ylimääräistä tukea.

Nyt hallitus lupaa tiedonannossaan korottaa kuntien valtionosuuksia yhteensä parilla miljardilla markalla seuraavien kolmen vuoden aikana. Toisin sanoen se palauttaa osan viemistään rahoista takaisin. Hyvä tietysti sekin, mutta nyt tulisi nämä niin kutsutut lisärahat kohdistaa kaikkein vaikeimmassa taloudellisessa asemassa oleviin kuntiin, jotta niiden peruspalvelutaso voitaisiin turvata. Ei ole paljon elämisen edellytyksiä, jos postin, pankkien, koulujen, kauppojen ja julkisten kulkuyhteyksien lisäksi loppuu vielä osa sosiaali-, terveys- ja koulupalveluistakin. Pitää olla terve ja erähenkinen voidakseen sen jälkeen vielä asua jossain Itä- tai Pohjois-Suomen syrjäisimmässä kolkassa. Luvassa olevilla 2 miljardilla voidaan oikein kohdistettuna edes hidastaa mainitsemaani autioitumiskehitystä. Mielestäni Pääkaupunkiseudun varsinkaan rikkaat kunnat eivät lisärahaa tarvitse.

Arvoisa puhemies! Lopuksi puutun asiaan, johon hallituksen olisi käsitykseni mukaan tullut keskittyä tiedonannossaan, eli hallituksen olisi tullut kertoa, mitä tulossa olevat valtion osakemyynnistä saatavat ylimääräiset tulot ja niiden käyttö ovat. Hallitus puhui tiedonannossaan vain normaaleista budjettivaroista ja niiden tulevasta käytöstä, mikä on todellisuudessa hienosäätöä verrattuna osakemyyntituloihin. Mikäli hallitus toteuttaa kaavaillut omistusjärjestelyt Sonerassa ja muissa yrityksissä, joissa valtiolla on huomattavaa osakeomistusta, kertyy siitä myyntituloja varovasti arvioiden useita kymmeniä miljardeja ja parhaimmillaan lähes valtion yhden vuoden budjetin loppusumman verran. Tämä on se pihvi, josta nyt olisi hyvissä ajoin perusteellisesti keskusteltava, jottei hallitus pääse pieninä erinä ujuttamaan rahoja omin päin ja yksin tahtonsa mukaan.

Perussuomalaisten mielestä saatavat osakkeiden myyntitulot tulisi jakaa kolmeen osaan: kolmannes eläkerahastoihin, kolmannes valtionvelan lyhennyksiin ja kolmannes jaettuna työllisyyttä edistäviin investointeihin, tutkimukseen ja koulutukseen, veroalennuksiin pienituloisille sekä pienituloisimpien ja vaikeuksissa olevien kansalaisten sosiaalietuuksien korottamiseen.

Otetaan ensiksi käsittelyyn valtionvelan lyhentäminen. On luonnollisesti järkevää maksaa osa veloista pois, mutta uskallan väittää, ettei ole kannattavaa tai lainaehtojen takia mahdollistakaan maksaa pois kuin korkeintaan muutamia kymmeniä miljardeja markkoja lähinnä ulkomaisia velkoja. Kotimaisten lainojen korothan hyödyttävät suomalaisia; on kuin pantaisiin rahaa taskusta toiseen.

Eläkkeiden osalta hallitus on toitottanut huoltaan 15—20 vuoden päästä tulossa olevasta eläkepommista eli eläkkeiden rahoitusongelmista. Sijoittamalla osakkeiden myyntituloista kolmannes, esimerkiksi 30—40 miljardia markkaa, eläkerahastoihin, saataisiin tästä kasvamaan hyvin sijoitettuna vuosien 2015—2020 eläkepommiajankohtaan mennessä vähintään 60—70 miljardin ylimääräinen eläkerahasto, jolloin tuo ministeri Niinistön pelkäämä pommi voitaisiin hyvin purkaa ilman merkittävää eläkemaksujen korottamista. Näin turvattaisiin samalla oikeudenmukainen osuus valtion omaisuuden myynnistä niille, jotka ovat ikänsä yhteiskunnan eteen työtä tehneet.

Viimeisellä kolmanneksella tulisi ensiksikin korottaa pienimpiä eläkkeitä, jolloin Suomen itsenäisyyden turvanneet ja hyvinvointimme rakentaneet ehtisivät saada oikeudenmukaisen osuutensa. Täytyy tunnustaa, että hallitus yllätti myönteisesti ensimmäisen kerran yli kymmeneen vuoteen korottamalla ylimääräistä rintamalisää 25 prosentista 45 prosenttiin kansaneläkkeen entisen lisäosan määrästä. Juuri näitä pienituloisimmille ja vaikeimmassa asemassa oleville kansalaisille suunnattuja etuuksien korotuksia tulee jatkaa näiden osakerahojen avulla, niin että myös lapsiperheet, opiskelijat, työttömät, sairaat ja vammaiset sekä velkaongelmaiset saavat helpotusta asemaansa.

Ed. Jäätteenmäki merkitään läsnä olevaksi.

---

[10] **Risto Kuisma /rem:** Arvoisa puhemies! Hallitus luo tiedonannossa kauniin kuvan Suomesta. Olisi mukavaa, jos se olisi totta. Työttömyys ei ole suinkaan taakse jäänyt ongelma. Työttömyyden suorat ja välilliset kustannukset rasittavat edelleen ankarasti julkista taloutta. Sen lisäksi

sadattuhannet työttömät ja heidän läheisensä kärsivät yksilötasolla niin taloudellisesti kuin muutoinkin.

Kun arvioidaan mennyttä vuosikymmentä, voidaan liioittelematta todeta, että työttömyyspolitiikassa hallitus ja koko Suomen poliittinen järjestelmä epäonnistuivat pahoin. Tämän voi sanoa siitäkin huolimatta, että ne ongelmat, joihin etsittiin ratkaisua, olivat suuret — tai toisaalta niiden annettiin kehittyä suuriksi.

Rakenteelliset epäkohdat työmarkkinoilla on edelleen korjaamatta. Oikeastaan työttömyyspolitiikassa on epäonnistuttu sen takia, että kohta kymmenen vuoden ajan on uskottu, että vanhoilla teollisuusyhteiskunnan tempuilla, konsteilla ja talouspolitiikalla työttömyys korjaantuu itsestään. Viimeistään nyt pitäisi myöntää, että aika on toinen ja vaatii toisenlaisia ratkaisuja, ehkä niitä rakenteellisia ratkaisuja, jotka muutosvastarinnan takia ovat vaikeita tehdä ja joihin poliitikkojen rohkeus ei toistaiseksi ole riittänyt.

Esimerkiksi kun täällä on puhuttu Tanskan paremmasta työttömyystilanteesta, niin pitäisi avoimesti katsoa, että siellä vastikkeettomasta työttömyysturvasta on luovuttu jo ajat sitten. Meillähän rohkeus ei ole riittänyt sen totuuden myöntämiseen, että työtön on niin pitkään työtön, kun hän saa työpaikan. Parhainkaan sosiaaliturva eikä työttömyysturva koskaan voi pelastaa tilannetta. Se on ihan samanlaista kuin jos sairauteen ottaa aspiriinia: se ei paranna, vaikkakin tilapäisesti helpottaa. Samanlainen rakenteellinen epäkohta on työn korkea verotus, josta sentään paljon puhutaan, mutta vähän tehdään.

Työttömyys- ja työllisyyspolitiikan hoito on ollut senkin takia viiden viime vuoden aikana erityisen kehnoa, koska meillähän on ollut ainutlaatuinen nousukausi, joka olisi antanut mahdollisuuden tehdä myös rohkeampia ratkaisuja. Voi vain kauhulla ajatella, millaiseksi tilanne muodostuu, kun tulee normaaliajat ja työttömyys lähtee kasvuun, puhumattakaan siitä, jos tulee uusi laskusuhdanne tai lama tilanteessa, jossa meillä ei ole varaa enää ottaa velkaa. Jokainen meistä ymmärtää, että silloin todellinen kriisi, jopa paljon syvempi kriisi kuin viime vuosikymmenen alussa, on mahdollinen. Tässä on otettu liian suuria riskejä. Hyvät ajat ovat antaneet poliitikoille mahdollisuuden olla tekemättä päätöksiä ja uskoa siihen, että aika hoitaa ikävät ongelmat.

Tekijöitä on liian vähän Suomessa töissä. Työnteko ei kannata, olemme rakentaneet sellaisen yhteiskunnan. Siinä meidän perimmäinen ongelmamme on. Toisaalta työllä on jokaiselle normaalille ihmiselle paljon muutakin arvoa kuin taloudellinen arvo. Myös mahdollisuudelle toteuttaa itseänsä tekemällä työtä ja käyttämällä omia kykyjään täytyisi antaa vähintään yhtä suuri merkitys kuin rahalle. Jollakin tavallahan tässä korkean elintason maassa sentään työttömien taloudesta huolehditaan.

Velkaa on myös liian paljon, jos ajatellaan nousukautta, yli 400 miljardia. Sitä ei ole paljon kyetty lyhentämään. Sen kanssa selvitään, ellei tule uutta aikaa, jolloin taas täytyisi ottaa lisää velkaa. Velanottovaraa ei enää ole, tai jos on, huomattavasti vähemmän kuin edellisen laman aikana. Valtion omaisuuden myynti ei ole ratkaisu. Se tietysti antaa tilapäistä helpotusta lähinnä korkomenoihin, mutta on aika erikoista, että nyt jotenkin nähdään, että yhtäkkiä velkaongelma on pienempi sen takia, että jokin pörssikurssi on noussut ja olemme ruvenneet ajattelemaan, että kenties valtion omaisuutta voisi myydä. Voi tietenkin sanoa, että jos nyt myytäisiin ja kävisikin niin, että pörssikurssit edelleenkin nousisivat, joku sanoisi, että haaskattiinpa melkoinen määrä valtion omaisuutta. Tämä ei sitä tarkoita, etteikö myös sellaista valtion omaisuutta, joka voidaan katsoa sijoitusomaisuudeksi, jolla ei ole mitään muuta merkitystä, voitaisi myydä ja käyttää velan vähentämiseen.

Työn verotus on liian korkea, niin kuin edellä sanoin. Työn näin korkea verotus tuottaa työttömyyttä, mutta myös laajaa harmaata taloutta, joka on karannut käsistä ja jonka piirissä varmaan tästäkin salista jokainen tavalla tai toisella on usein huomaamattaan. Oikeastaan se käsite, mikä on harmaata taloutta, laajenee koko ajan. Kun puhun harmaasta taloudesta, en puhu talousrikollisuudesta, joka sekin on laajentunut ja joka on moraalinen, ei niinkään taloudellinen ongelma. Erityisen väärin on pienituloisten korkea verotus. Ennen vain hyvätuloiset maksoivat valtionveroja. Nythän tämä veronmaksu monesti käytännössä kohtaa kaikkein eniten pienituloisia, pieniä työtuloja, pieniä eläketuloja.

Hallituksen ilmoittama 10—11 miljardin veronkevennys on täysin riittämätön. Työn verotuksen lisäksi erityisesti liikenteen verotusta pitäisi laskea varsinkin tässä tilanteessa ja sen takia, että myös liikkumisen verotus kohdistuu hyvin pitkälti monesti pienituloisiin ihmisiin, jotka

vielä jaksavat hakea elatusta hakeutumalla työhön maaseudulta lähimpiin keskuksiin.

Työn verotus tappaa tätä vauhtia palkkatyön. Meillähän normaaleja palkkatyöpaikkoja on enää puolet siitä, mitä oli kymmenen vuotta sitten. Loput työkykyisistä ovat kaikenlaisissa sekamuodoissa, harmaassa taloudessa, pätkätyössä ja työttöminä, eikä valitettavasti ole tapahtunut edes niin, että palkkatyöstä olisi siirrytty yrittäjäksi, ellei palkkatyöpaikkaa enää löydy.

Nousun hedelmät ovat jakautuneet epätasaisesti. Rehellisellä työllä ei rikastu, se on valitettavasti totta meidän maassamme. Kun seuraa optio- ja pörssipeliä ja kansan innostusta siihen, tulee monesti mieleen, että lotto ja pörssi ovat pahasti sekaantuneet keskenään. On vaikea ajatella seuratessa ei suinkaan leipäjonoja vaan osakeantijonoja, että olisi kysymys terveestä markkinataloudesta ja terveistä pääomamarkkinoista. Minusta jokaisen ajattelevan ihmisen pitäisi viimeistään nyt miettiä, missä on menty vikaan. Olisiko kenties niin, että poliitikot, jotka laativat yhteiskunnan yhteisiä pelisääntöjä, olisivat unohtuneet nukkumaan eivätkä näe ajan ilmiöitä?

Työttömät ja pienituloiset, eläkeläiset erityisesti, ovat jääneet osattomiksi viime vuosien noususta. Päinvastoin, veronkiristyksiä on tullut pienituloisille, ylivelkaisten asema on monesti vaikeutunut, päihdeongelmaiset, mielenterveysongelmaiset ja muut syrjäytyneet on entistä enemmän jätetty oman onnensa nojaan, heitteille, niin yhteiskunnan kuin yksityisenkin avun ulkopuolelle. Yhteiskuntamme on raaka ja kova köyhille. Se on vielä kovempi ja raaempi kuin viisi vuotta sitten, jolloin meillä oli tiukkaa. Kun nyt oma olo on parempi, ehkä on unohtunut lähimmäisten asema, tai ehkä siihen on totuttu, kun on paljon työttömiä ja syrjäytyneitä nähty.

Erityinen ongelma, minkä valtioneuvosto selonteossa mainitsee, aivan oikein, on se että meillä menneinä vuosina poliitikot ovat antaneet katteettomia lupauksia. Kansalaisille on esimerkiksi säädetty erinomaiset eläke-edut. Selonteossa osoitetaan, miten jo näkyvissä olevassa ajassa, huolimatta kaikista leikkauksista, emme kykene eläkemenoja maksamaan, ellei tule ihmettä. Tuskin kukaan meistä uskoo, että seuraava sukupolvi antaisi 50 prosenttia tuloistaan meidän sukupolvemme eläkkeiden maksuun. Ellei tämmöisiä rahoja löydy, jokainen tietää, että seuraava mahdollisuus on etujen leikkaaminen. Tämähän on ollut itsestäänselvää jo silloin, kun näin suuret eläke-edut 70- ja 80-luvulla säädettiin, mutta siinä haluttiin antaa katteettomia lupauksia, jotka seuraavat sukupolvet joutuvat lunastamaan.

Tämmöinen meno ja tämmöiset lupaukset, joihin monet kansalaiset, tai lähes kaikki, ovat uskoneet, on tietysti moraalitonta. Meillähän on nyt kattamattomia eläkkeitä. Tuhansia, miljardeja, miljoonia miljoonia on kattamatta. Kansalaisethan yleensä luulevat, että eläkevastuut on pääosin katettu, eikä monikaan tiedosta sitä totuutta, että eläkeläisten maksut riippuvat melko suoraan siitä rahamäärästä, joka onnistutaan pidättämään eläkemaksuina niiden ihmisten palkoista, jotka samanaikaisesti ovat työssä.

Työvoimapulaa liioitellaan. Sitten meillä on työvoimapula, kun loppukin 10 prosenttia on töissä. Kyllä minusta tämmöisen korkean elintason maassa jokaisella ihmisellä on oikeus tehdä työtä. Yhteiskunnan täytyy järjestää niin, että jokaisen kyvyt kelpaavat. Missä on sanottu niin, että on joku moraalinen oikeus valita vaan meistä parhaat töihin? Kyllä poliitikkojen pitää puuttua siihen. Yrityselämään käytetään kymmeniä miljardeja tukirahaa. Kyllä pikkuinen osa siitä voitaisiin käyttää sellaisiin järjestelyihin, että jos ei yrityksille kelpaa tavallinen työkykyinen suomalainen, niin ainakin me veronmaksajat yhdessä järjestämme työtä, ettei tarvitse ihmisarvoa alentavasti olla sosiaaliturvan varassa silloin, kun ei halua, niin kuin työttömistä suurin osa ei halua. Valitettavasti useat pitkän työttömyyden aikana tottuvat siihen ja rupeavat ajattelemaankin, että ehkä tämä on parempi tilanne. Tässä suhteessa kyllä pitäisi tarkistaa. Kyllä jokainen yhteiskunta ja jokainen työnantaja joutuu toimimaan sen työvoiman varassa, joka on olemassa. Ihmisistä on kuitenkin kysymys.

Valtioneuvoston tiedonantokehys on riittävän tiukka, ja muutenkin tiedonannossa on paljon hyvääkin, vaikka olen kritisoinut, en niinkään tiedonantoa kuin sen takana olleita menneitä vuosia ja sitä tilannetta, mihin ongelmiin olemme nyt joutuneet. Kuitenkin veronkevennysten pitäisi olla selkeästi suurempia, velkaa pitäisi maksaa pois nopeammin, tervettä säästävää taloutta tulisi suosia vielä enemmän, julkisen sektorin osuutta bruttokansantuotteesta täytyisi laskea, mikä antaisi mahdollisuuden myös veroasteen laskuun. Säästöt täytyisi suunnata erityisesti tulonsiirtoihin. Tätä kautta myös työnteon kannattavuus paranisi.

Me olemme ja elämme itsepalveluyhteiskunnassa. Meidän täytyisi siirtyä palveluyhteiskuntaan. Tuskin missään maailman maassa on niin vaikeaa, lähes mahdotonta, saada palvelua, niin yksityistä palvelua kuin myös julkisia palveluja. Julkisia palveluja ja niiden määrää olisi järkevää lisätä. Se voitaisiin tehdä, lisätä esimerkiksi terveydenhoidon palveluja, vanhuksien palveluja ja myös erityisesti yleissivistävää koulutusta. Myös eräät erityisryhmät, kuten päihdeongelmaiset, tarvitsevat lisää rahaa, resursseja. Hyvinkin pienillä rahoilla voitaisiin tehdä vaikeiden päihde- ja huumeongelmien ratkaisemiseksi paljon. On valitettavaa, että päättäjien ammattitaito ei riitä ymmärtämään sitä, että näillä vaikeillakin sektoreilla, jos ei kokonaan ongelmia voida ratkaista, niin monelle päihderiippuvaiselle ja heidän läheisilleen voitaisiin tuoda valtavasti apua aika pienilläkin lisäpanostuksilla. Mitä vähemmän päihde- ja huumeongelmia yhteiskunnassa on, kyllä se heijastuu koko yhteiskunnan terveyteen ja parempaan elämänmenoon.

Rahaa julkisessa taloudessa on aivan riittävästi. Meillä ei sinänsä rahasta julkisessa taloudessa ole pulaa, vaan ongelmana on rahan väärä jakautuminen. Melkoinen määrä rahaa menee hyväosaisille, niin yksityisille kuin yrityksille, ja valitettavan vähän niille, jotka yhteiskunnan apua tarvitsevat ja joita varten yhteiskunnan monet turvaverkot on luotu.

Arvoisa puhemies! Kehys ei ole huono, mutta se on virkamiesmäinen. Se ei sisällä onneksi uusia virheitä, mutta ei myöskään mitään sellaisia ratkaisuja, että menneiden vuosikymmenten virheet korjattaisiin. Hallituksen linja on sellaista, jossa ei ole mitään kunnon näkemystä. Se on hengetöntä.

Arvoisa puhemies! Valitettavasti todellakaan isänmaamme tila ei ole niin hyvä kuin itse haluaisin ja myös varmasti hallitus haluaisi uskoa.

11 **Valtiovarainministeri Sauli Niinistö:** Arvoisa puhemies! Haluaisin tässä vaiheessa kiittää arvoisia eduskuntaryhmiä ja niiden puolesta puhuneita. Näyttää, että tässä salissa on aika yhteinen sävel siitä, että kehykset todella pidetään tiukkoina hallitusohjelman mukaisina. Vuoden 99 menotasosta ei siis poikettaisi. Luulen, että tällainen linjaus tulee kyllä saamaan aika paljon arvonantoa.

Haluaisin todeta, että on syytä pitää todellakin tarkoin ja täysin erillään budjettitalous, jota koskevat kehykset nyt on annettu — siellähän ei ole enää ollenkaan esimerkiksi yksityistämistulojen tulouttamista, vaan kysymys on säännönmukaisista tuloista ja menoista — ja sitten toisaalta kaikki se puoli, joka liittyy Soneran yksityistämiseen tai ylipäätään tällaisiin poikkeuksellisiin eriin. Nämä kaksi asiaa on syytä pitää tarkoin erillään.

Haluaisin muistuttaa siitä, että kaikesta melskeestä huolimatta sittenkin se ensiksi mainittu puoli, säännönmukainen budjettitalous, on se jolla talo pitää tapansa tai ei pidä. Tuo yksityistämispuoli on aina sittenkin enemmän tai vähemmän satunnaista tai ainakin ajallisesti rajattua toimintaa, vähän niin kuin Norjan öljytulojen kohdalla; heillä on kuitenkin ilmeisesti pidempi historia edessään vielä.

Jotta tuo budjettitalouden kokonaisuus näyttäytyy, haluaisin muistuttaa siitä, että pahimmillaan viime vuosikymmenellä budjetti oli kuutisenkymmentä miljardia markkaa alijäämäinen. Nyt kun hyvältä näyttää, se on kuitenkin vain 8—9 miljardia ylijäämäinen ensi vuonna. Se ei ole kovin paljon. Itse asiassa se on horjahtava tasapaino, eikä sellainen voisi tulla mitenkään kyseeseen, että kun on kuusi kasvun vuotta takana, kova kasvun vuosi edessä, silloin tehtäisiin jotain muuta kuin selkeästi ylijäämäistä budjettia. Jos koska, niin nyt. Olisin ymmärtänyt, jos olisi tullut moitteita siitä, että kehys on liian löysä. Hyvin lähellä se on. Kuten totesin, se kyllä kiristää viimevuotisesta, mutta lievemmin kuin viimevuotinen kiristi edellisvuotisesta.

Mitä yksityistämistulojen käyttöön tulee, ei kai ole muuta järkevää tapaa käyttää niitä silloin kun niitä tulee, jos tulee, kuin pitää tase ennallaan. Eli jos omaisuutta myydään, niin lyhennetään velkaa, jolloin taseessa se on nollasummapeliä. Ei siellä ole mitään tuloja tulossa. On vain tase-erän siirtoa paikasta toiseen. Nimittäin tällaisella budjettiylijäämällä velasta ei selviä kuin 40 vuoteen, jos silläkään. Ei tämä budjettiylijäämä riitä yksinkertaisesti velan lyhennykseen. Sen vuoksi siihen tarvitaan yksityistämistuloja, ja sen vuoksi ne on nimenomaan käytettävä myös velan lyhentämiseen.

Soneran kohdalla on käyty paljon keskustelua ja melkein yhtä paljon ymmärretty asiaa väärin. En usko, että kukaan on kertaheitolla myymässä Soneraa. Se, mitä hallitus teki pari kolme viikkoa sitten, oli minusta paremminkin imagokysymys. Tehtiin samana päivänä kaksi päätöstä, toi-

saalta pikakauppa, joka on uutuus valtion salkun hallinnassa, ja toisaalta sitten lupahakemus tänne, että koko Soneran osakekanta on luovutettavissa. Näitten yhteinen signaali oli se, että valtio käyttäytyy kuin mikä tahansa omaisuuden haltija, on valmis dynaamisiin yllättäviin ratkaisuihin. Miksi näin on oltava? Minä tunnen aika suurta huolta siitä, että Soneran kohdalla esimerkiksi tämän vuoden kurssikehitys on ollut sellainen, että valtion omaisuuden arvo on vaihdellut lähes 100 miljardia markkaa, siis pelkkä vaihteluväli. Se on hurja vaihteluväli. Sen vuoksi minä mielelläni yhdyn niihin, jotka kutsuivat lähinnä sijoitusomaisuudeksi tätä omaisuutta, ja valitettavasti jos siitä sijoituksestaan aikoo saada hyödyn tai säilyttää sen hyödyn, silloin pitää pelata markkinoiden mukaan, niiden markkinoiden mukaan, jotka osakkeilla toimivat.

Haluaisin siis edelleen toistaa, että säännönmukainen budjettipolitiikka, siis kunnon tiukka budjettipolitiikka, on kuitenkin se tapa, joka pitää tiellä, ja sen vuoksi minusta aivan keskeistä on menojen tarkkailu. Kun on asetettu sitten velanhoitotavoitteita, minusta ne ovat vähän toissijaisia. Tärkeintä on se, että menopohja pidetään sillä tavalla kurissa, että meillä on terve pysyvä ylijäämä, ja tällaisena aikana sen pitäisi olla runsaan puoleinen, paljon runsaampi kuin ensi vuoden kehyksessä. Sehän paranee kyllä sitten pikkuhiljaa.

Täällä on tehty esitys edelleen siitä, että kehys lähtee valmisteluun valtiovarainvaliokuntaan. Minusta se on hyvä asia. Kun puheenjohtaja Aula valitti, että nyt ei ole oikein otettu huomioon aina valtiovarainvaliokunnan toiveita, niin ei olekaan, ei esimerkiksi viimevuotisen lausuntonne toivomuksia. Niissähän haluttiin 6,5 miljardia ylimääräistä rahaa. Sitä ei ole tässä eikä minusta voi tullakaan. On hyvä, että valtiovarainvaliokunta käsittelee tämän kehyksen ja näkee, että ei siihen nyt ole tilaa. On paljon helpompi tehdä mietintöjä, lausumia ja toivomuksia kuin sitten törmätä niihin itse. Mutta minua lohduttaa se, että kuitenkin puheenjohtaja Aula näki täällä, että kehys on sinänsä oikein ilman tätä 6,5:ta miljardiakin, joka varmasti nyt sitten unohtuukin.

Ed. Soininvaara kysyi varsin asiallisesti, mitä tällä rahalla saa, ettei siitä oikein tiedetä. Kyllä siitä tiedetään, koska kaikki se, mihin nyt on rahaa osoitettu, perustuu eduskunnan päätöksiin. Ne ovat päätösperäisiä asioita. Kun katsotaan ympärillemme, mitä yhteiskunta tekee, mitä valtio maksaa, niin sen kaiken tällä saa. Ei sieltä kovin paljon mitään ole karsittu, ei mitään lakisääteistä, mutta ei kovin paljon lisättykään, kun ei ole voitu, kun kehyskatto tulee vastaan.

Mutta edelleenkin varottaisin siitä löysästä keskustelusta, että jotenkin joissain ministeriöissä voitaisiin yhtäkkiä luopua jonkin toisen ministeriön hyväksi. Se vaatii aina raskaan päätöksen, luopumisen jostain sellaisesta toiminnosta, jota tänä päivänä harjoitetaan. Se on arvovalinta, jos kehyksissä pysytään, eikä suoraan sanottuna minusta siihen ole kovin paljon mahdollisuuksia.

Eri asia on se, että jos nähdään, että jokin tarve on ehdottomasti tärkeämpi kuin jokin sellainen olemassa oleva asia, niin vaihdettakoon. Minusta se on hyvä, ja valtiovarainvaliokunta kykenee sen varsin hyvin tekemään, koska kokonaisuus on selvä. Kokonaisuus ei ole pelkkä numero, vaan kokonaisuus on se päätösperäisten asioiden määrä, joka tällä hetkellä on toiminnassa. Sieltä on hyvin helppo etsiä kohteita, joista voitaisiin luopua, jotka olisivat suunnilleen saman mittaisia kuin se uusi kohde, joka haluttaisiin toteuttaa. Siitä vain vaihtamaan. En usko, että substanssiministeriökään siihen sitten puuttuu sen jälkeen, kun se osoittautuu eduskunnan tahdoksi.

On aika lailla käyty täälläkin puhetta ansiotulon verotuksesta jo nyt. Totean, että kehyshän on nimenomaan menokehys sananmukaisesti. Tässä ei ole nyt kovin paljon tulopuolta käsiteltykään. Tosin on haarukoitu mahdollisia ylijäämiä ja siinä suhteessa tulopuolta arvioitu. Minusta ne käsitykset ovat aivan oikeita, että hallituksen on nimenomaan ensin budjettiriihen yhteydessä, siis palaten tässä vanhaan käytäntöön, tehtävä itsenäiset veroratkaisut. Minusta nyt seuraavassa budjettiriihessä ratkaisun pitää olla sellainen, että se kattaa myös jälkeenjääneisyyttä, jota tältä vuodelta jää verrattuna hallituksen veronalennusohjelmaan. Siis selkeä ansiotuloveron alennus, jossa jälleen muistettaisiin se, että työssäoleminen, työssäkäyminen aiheuttaa välittömiä, mutta myös välillisiä kustannuksia, joita ei muuten ihmisellä ole. Tämän vuoksi minusta perusvähennyslinjaa pitää edelleen jatkaa jo pelkästään vain sen seikan signaloimiseksi, että työtä arvostetaan ja halutaan kompensoida kaikki se, minkä välillisestikin sen vuoksi menettää. Tämä on myöskin ratkaisu, joka epäilemättä tukee pienipalkkaisten asemaa voimakkaammin kuin suuripalkkaisten.

Olisin kovasti toivonut, että ed. Gustafsson olisi täällä rakennekeskustelusta vielä vähän jatkamassa. Minä kaikessa vilpittömyydessäni otin ohjenuorakseni hänen joulukuisen puheenvuoronsa, jossa hän kehoitti minua hakemaan mallia Tanskasta ja Hollannista, jotka ovat sosiaalisia maita ja joissa on sosiaalisesti nämä asiat järjestetty — ja nyt, kun minä sen tein, taas tuli haukut! (Naurua!) Minä lupaan ensi vuodeksi ottaa sitten uudelleen mallia Ruotsista, kun en arvannut, että hän silloin Tanskalla ja Hollannilla itse asiassa tarkoittikin Ruotsia. Mutta nämä rakenteelliset asiat pitää varmasti ottaa toisella vakavuudella nyt, kun olemme rakenteellisen työttömyyden äärellä.

En usko, että kukaan tässä salissa itsekään uskoo, saati sitten tämän salin ulkopuolella, että sellainen voi olla todellinen tilanne, jossa on 10 prosentin työttömyys ja jossa aletaan puhua toistuvasti, jokapäiväisenä ilmiönä työvoimapulasta. Eihän sellainen ole mahdollista. Se on paradoksi. Ei sellaista tilannetta voi olla olemassa. Syitä on varmasti aihetta hakea, mutta on aihetta hakea myöskin ratkaisuja. Luulen, että juuri Tanskassa ja Hollannissa, ehkä Ruotsiinkin täytyy paremmin paneutua, on löydetty sellaisia malleja. Ne ovat juuri sen tyyppisiä, että täysin vastikkeeton työttömyysturva alkaa olla siellä vierasta — täysin vastikkeeton. (Ed. Elo: Hollannissa on osa-aikatyö vallitseva!) — Pitää varmasti paikkansa ja tässä päädytään taas siihen keskusteluun, onko osapäivätyökin, säännöiltään huonokin työ parempi kuin ei työtä ollenkaan. Tässä minusta on kysymyksenasettelun keskeisiä sanomia ja epäilen, että Suomessa ei ole varaa ajatella sillä tavalla, että ellei ole aivan täysimittaista, juuri sopivaa ja sopivalla etäisyydellä olevaa työpaikkaa, niin sitten ei ole työtä ollenkaan. Luulen, että työttömät eivät ajattelisi tällä tavalla kuin me haluamme välttämättä väliin täällä korostaa.

Ensimmäinen varapuhemies: Eduskunnan uuden työjärjestyksen mukaan ilmoitan, että keskustelussa käytetään enintään yhden minuutin mittaisia vastauspuheenvuoroja.

[12] **Maria Kaisa Aula /kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Niinistö on kovasti koettanut innostaa eduskunnan valtiovarainvaliokuntaa tekemään tämän kehyskäsittelyn yhteydessä painopistesiirtoja eri ministeriöiden välillä. Keskustan kanta on kuitenkin se, että tähän eduskunnan ei pitäisi tässä yhteydessä ryhtyä, koska tiedonannon informaatiosisältökään ei anna tähän edellytyksiä. Kuten ed. Soininvaara sanoi, jokaisen ministeriön kohdalta on täällä yksi luku. Ei se anna mahdollisuuksia siihen, että kokonaisuuksia arvioidaan. Sen sijaan minusta eduskunnan tulee arvioida yleistä talouspoliittista tilannetta, sen uhkia, mahdollisuuksia, rakenteellisia uudistustarpeita ja niin pois päin.

Pettynyt olen siihen, että tämä kehyskeskustelu ei ole hallituksen sisällä luonut mitään uutta poliittista strategiakeskustelua, arvokeskustelua, yli hallinnonalarajojen. Näyttää siltä, että tämä on tehty ihan vanhojen mallien, pelisääntöjen, mukaan valtiovarainministeriön ja kunkin erikoisministeriön välisenä bilateraalisena keskusteluna. Näen, että kehysmenettelyn painoarvon suurin uudistus olisikin siinä, että hallituksen sisällä käytäisiin jo keväällä poliittinen arvokeskustelu näistä uudistustarpeista. Eduskunta on enemmänkin tässä informaation saajan asemassa.

[13] **Leena Luhtanen /sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Tämän kehysasiakirjan ulkopuolelle jää mielestäni ylivoimaisesti enemmän asioita kuin on niitä, joihin tämä antaa nyt ylipäätään vastauksia, ja koko kehysesityksen ongelmallisimmat kohdat näyttävätkin olevan sen ulkopuolella. Viittaan esimerkiksi siihen, että täällä on käytetty varsin paljon puheenvuoroja siitä, mitä tehdään Soneran myyntirahoille ja niin edelleen. Eli mitä eduskunnan odotetaan tekevän, kun valtion omaisuuden myyntitulot kasvavat merkittävästi laskelmien perusteena olevista luvuista, joita tässä kehyksessä nyt esitetään, ja kun myyntitulot tuodaan sitten lisäbudjetin muodossa meille tänne eteen?

Vielä viittaisin siihen, että meille kansanedustajille peruskysymys on se, estääkö sitoutuminen tällaiseen kokonaisuuteen ja sen muodostamiin osatekijöihin meiltä jatkossa järjen käytön. Eli voitteko, ministeri Niinistö, vedota tekemäämme sitoumukseen myös silloin, kun siinä pysyminen osoittautuu poliittisesti myös koko hallituksen kannalta järjettömäksi tai ei ehkä niin tarkoituksenmukaiseksi? Tähän tulisi saada valaistusta.

[14] **Ben Zyskowicz /kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Toisin kuin ed. Aula näen, että tämä tiedonantomenettely ja tiedonannon käsittely valtiovarainvaliokunnassa on merkittävä haaste eduskunnalle, jossa eduskunnalla on niin halutessaan mahdollisuus asettaa tiettyjä painopisteitä ja edellyttää, että tiettyjä asioita tulee sisällytetyksi hallituksen esitykseen seuraavan vuoden budjetiksi. Eduskunnalla ja valiokunnallahan on tässä yhteydessä halutessaan mahdollisuus todeta, että jollekin ministeriölle näiden tavoitteiden saavuttaminen edellyttää lisävarojen antamista, ja eduskunnalla on mahdollisuus niin halutessaan lausua, mistä ministeriöstä ne tulisi ottaa pois. Kokoomus on tällaiseen käsittelyyn valtiovarainvaliokunnassa valmis ja halukas kuitenkin tietysti sillä reunaehdolla, että edellytämme, että sitoudutaan menokehyksen kokonaisuuteen ja että tavoitteet, joita painopisteistä asetetaan, ovat tähän tavoitteeseen nähden realistisia.

[15] **Marjatta Stenius-Kaukonen /vas** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Niinistön opinnot työttömien tilanteesta ja Tanskan- ja Hollannin-malleista ovat jääneet pahasti kesken. Näillä tiedoilla ei vielä läpäise kurssia. Voin tarjoutua antamaan ministeri Niinistölle tukiopetusta täällä kotimaassa. Tervetuloa Tampereelle — lähdemme tutustumaan Tampereen 16 000 työttömän työttömyystilanteeseen! Katsotaan, mistä heille töitä löytyisi. Työhaluja kyllä useimmilta löytyy. Myös räätälöityä työtä haluttaisiin järjestää vaikeimmin työllistettäville, mutta siihen ministeri Niinistö ei ole halunnut antaa mahdollisuuksia. Toivottavasti, kun ministeri Niinistö paremmin näihin tutustuu, hänellä ajatukset muuttuvat.

Ministeri Niinistö pyysi uutta luonnehdintaa paketti-sanalle, koska "tulevaisuuspaketti" hänen mielestään on liian suuri sana. Ehdottaisin, että ministeri Niinistö rupeaisi puhumaan ministeri Niinistön nyssykästä. Enempää aineksia tässä puheessa ei ollut kuin nyssykkään mahtuu.

[16] **Osmo Soininvaara /vihr** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Haluaisin jatkaa Hollannin-mallista, koska se on sen verran mielenkiintoinen, että ehkä voimme pysyä siinä eikä tarvitse vaihtaa joka kerta maata. On totta, että Hollannissa ansiosidonnainen työttömyysturva on lyhytkestoisempaa kuin Suomessa, mutta sen jälkeen on erittäin korkea ja hyvin antelias perusturva, jolloin itse asiassa työtä pakoileva ei mitenkään puille paljaille joudu.

Hollannissa on erittäin paljon työllistetty ihmisiä osa-aikatyöhön, jonka meidän järjestelmämme sulkee lähes kokonaan pois ainakin niissä kaupungeissa, joissa asumiskustannukset ovat korkeita, koska osa-aikatyö ei tuota penniäkään. Tätä kannattaisin. Hollantilaiset elävät myös aika rentoa ja mukavaa elämää osa-aikaisen työssäkäymisensä seurauksena. Haluan korostaa, minkä sanoin jo ryhmäpuheenvuorossani, että siellä käytetään palkkasubventiota vaikeasti työllistettävien osalta, niin kuin kaikissa niissä maissa käytetään, jotka ovat onnistuneet vähän koulutetun väen työllistämisessä hyvin.

[17] **Antti Kalliomäki /sd** (vastauspuheenvuoro): Puhemies! On sinänsä hyvä, että kokoomus on valmis painopisteytykseen eduskunnan käsittelyssä, mutta on se nyt hiukan liian halpa konsti hallitukseen päin, että hallitus saisi tumput suorina katsoa, kun eduskunta tätä asiaa pui. On ilman muuta sillä tavalla, että hallituksen on paneuduttava kehysjärjestelmän kehittämiseen. Jo hallituksen valmistelussa sektorisidonnaisuuden voimakkuus on käytävä läpi ja purettava minusta pitkälle siitä, mikä se nyt on.

Sama koskee sitä, mihin viittasin jo ensimmäisessä puheenvuorossani, että kehyksissä on liian paljon sellaisia teknisiä osia, jotka eivät sinne kuulu: EU-rahoituksen kiertäminen sen kautta, Kelankin rahoitusta liikkuu tämän kautta, budjetin ulkopuoliset rahastot jne. Tämä kaikki pitää perata, ja sitten voidaan käydä eduskunnassakin minusta oikealta pohjalta oikeaa keskustelua ja painopisteytystä.

[18] **Valtiovarainministeri Sauli Niinistö** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Hyvä näin! Nyt halutaankin jotakin muuta laajempaa keskustelua. Tähän asti on puhuttu, että tämä on kehyskeskustelua, ja valitettavasti kehyspäätöskin on tehtävä ihan vain, koska sitä tarvitaan. Mutta tuodaan sitten jokin laajempi keskustelu tänne, jos se paremmin tyydyttää.

Minä en ollenkaan ymmärrä sitä, että nyt valitetaan, ettei voikaan tehdä niitä arvovalintoja, joita on koko ajan pyydetty. Ei kehys ole vain luku, se on kooste asioita, jotka maksavat. Me kaikki tiedämme, mitä asioita julkinen sektori tekee. Nyt sopii muuttaa kohteita aivan vapaasti.

Se on täysin mahdollista, ja tämä on oikeastaan tilanne, joka eduskunnan kannalta on ainakin paras paikka suorittaa niitä vaihtoehtoja.

Minulle jää nyt se kuva, että arvoisa puheenjohtaja Aula pelkää tämän asian jatkokäsittelyä valtiovarainvaliokunnassa ilmeisesti juuri sen vuoksi, että niiden arvovalintojen tekemisen vaikeus paljastuu siellä. Sitä pahoin pelkään. Se ei ole niin helppoa kuin lausua täältä, että hallituksen pitäisi sellaisia tehdä. Hallitus on tehnyt omat painotteensa.

Ensimmäinen varapuhemies (koputtaa): Minuutti on täynnä!

19 **Mauri Pekkarinen /kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On aika vaikea nähdä, missä ovat hallituksen arvovalinnat, jos ministeriöittäin kerrotaan ministeriökohtainen menokehys eikä sanota siitä mitään, miten hallitus tulee painottamaan pääluokan sisällä tärkeitä asioita. Mitä se tälle salille antaa, mitä se meille antaa? Jos eduskunta pystyy, ed. Zyskowicz, siihen että se valiokuntakäsittelyn aikaan lähtee rakentamaan sisällön näille pääluokille, se on kova puuha ja uljas saavutus, jos eduskunta siihen pystyy. Mutta perinteisesti se on ollut hallituksen tehtävä.

Arvoisa puhemies! Mitä tulee ministeri Niinistön strategiaan, se on aika mielenkiintoinen. Hän heitti vähän ennen tätä keskustelua julkisuuteen tulevaisuuspaketin. Tänä päivänä hän heitti rakenteellisten uudistusten vaatimukset. Nyt näyttää, että me keskitymme aika paljon myös näiden analysointiin. Olisi hyvä tietää tarkemmin, jos kerran näistä puhutaan, mitä ministeri rakenteellisilla uudistuksilla pohjimmiltaan tarkoittaa, työn vastaanottamisen kynnyksen madaltamistako, vain ja ainoastaan sitä, vai myös työn tarjonnan kynnyksen madaltamista, jossa keskustan mielestä on tavattoman paljon tehtävää ja pikaista tehtävää.

20 **Timo Ihamäki /kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tiedonanto on uutta poliittista kulttuuria, ja eduskunnassa on nyt tilaisuus keskustella budjetin rakentamisesta jo tässä vaiheessa, siis keväällä, kun me tavallisesti olemme keskustelleet siitä asiasta syksyllä. Näen tämän asian myönteisenä. Katsotaan nyt ajan kuluessa, mihin tämä menokehysmenettely aikanaan kehittyy. Mutta tässä vaiheessa tämä on erinomainen askel eteenpäin.

Ryhmäpuheenvuoroista sai sen käsityksen, että täällä ollaan valmiit pitämään kiinni näistä kehyksistä. Pidän sitä hyvänä ratkaisuna, kun samalla pystytään alentamaan valtionvelkaa ja alentamaan tuloverotusta.

21 **Ismo Seivästö /skl** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Niinistö kiinnitti huomiota hyvin vakavaan ongelmaan, rakenteelliseen työttömyyteen ja pitkäaikaistyöttömyyteen, mutta te unohditte ratkaisuvalikoimasta sen, että pieni ja keskisuuri yritystoiminta on aivan avainasemassa työllisyyden parantamisessa. Te lähinnä kiinnititte huomiota siihen perusturvaan, joka työttömällä kaikesta huolimatta tulee suomalaisessa yhteiskunnassa kaikkialla ja kaikkina aikoina säilyttää. Eikö hallitus nyt voisi vihdoinkin lähteä tämän suuntaisiin ratkaisuihin, jotta työllistäminen ja työllistyminen tulisivat luonnollisella tavalla tälle kansalle ja työttömille helpommaksi ilman sitä, että pitää muuttaa esimerkiksi Pääkaupunkiseudulle ja maksaa 20 000 markkaa per neliö asunnosta?

22 **Valtiovarainministeri Sauli Niinistö** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Pekkarinen, ellette te tiedä, mitä kehykset pitävät sisällään, kun sanon, että ne pitävät kaiken sen, mitä on päätetty, ihmettelen. Tehän olette ollut päättämässä, tekemässä niitä päätöksiä. Ajatellaan esimerkiksi tulonsiirtoja. Jokainen täällä tietää suunnilleen, mitä tulonsiirtoja meillä on olemassa. Tässä voi tehdä varsin helposti arvovalinnan luopumalla jostain tulosiirrosta jonkin uuden tulonsiirron hyväksi. Ei se sen monimutkaisempaa kuitenkaan ole.

Kun rakenteellisista asioista puhutaan, ed. Seivästö, me olemme pidemmällä, syvemmällä tässä ongelmassa nyt jo kuin te kuvaatte, kun nimittäin on tarjolla työtä, on avoimia työpaikkoja, on työvoiman puutetta suorastaan. Kysymys on siitä, onko vai ei paradoksaalinen tilanne, että samaan aikaan meillä on 10 prosentin työttömyys ja samaan aikaan pk-sektorilla tuskaillaan, että ei saa työvoimaa. Jos tarjonnasta puhutaan, minusta tässä on kysymys sekä työn että työvoiman tarjonnasta, joltain toiselta näkökulmalta katsottuna kysynnästä ja tarjonnasta.

23 **Kari Uotila /vas** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Kyllä kai kuitenkin niin on, että eduskunnan pitää käsitellä tiedonantoa sen informaation ja sen sisällön pohjalta, mikä tiedonantoon sisältyy. Kyllähän tässä ovat keskeisiä suhdannepoliittisen tilanteen arviointi, varautuminen tulevaisuuden haasteisiin ja siitä tehtävät johtopäätökset. On aika kohtuutonta edellyttää valtiovarainvaliokunnalta, että se pureutuu. Täällähän on ministeriöittäin vain yhdet luvut. Ei ole hallituskaan antanut arvovalintoja tiedonannossa, minkä vuoksi esimerkiksi puolustusministeriön tulevat kehykset ovat juuri nämä eivätkä miljardia pienemmät tai miljardia suuremmat. Tältä osin vasemmistoliiton eduskuntaryhmä on sitä mieltä, että tässä ovat tärkeimpiä suuret linjat, suhdannepoliittisen tilanteen arviointi jne., eikä kannata mennä budjetin kaksinkertaiseen käsittelyyn saman vuoden aikana.

24 **Pekka Kuosmanen /kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Olisin puuttunut Soneran myyntitulojen käyttämiseen eli lähden siitä, että Soneraa ei pitäisi myydä kokonaan pois, koska se on todella kultamuna Suomelle siinä mielessä, että olen vakuuttunut, että jos yhtiö siirtyy ulkomaiseen omistukseen, tieto- ja puhelinverkkoa, mikä on sijoitettu maaperään, me emme pysty ostamaan enää ulkomaisilta sijoittajilta takaisin.

Itse Soneraan vielä sen verran, että mielestäni Soneraa pitäisi tänä päivänä myydä vain sen verran kuin valtionvelan lyhentäminen ja valtionvelan korko edellyttävät. Koska Soneran arvo tällä hetkellä on 500 miljardia markkaa ja valtio on hyötynyt siitä 41 miljardia markkaa ja omistusosuus on tällä hetkellä 230 miljardia markkaa, sijoittajat ovat hyötyneet 200 miljardia markkaa. Tämän päivän ulkomaiset sijoittajat ovat 182 miljardia sijoittaneet Suomeen, ja sijoitusten pörssiarvo on tällä hetkellä 1 300 miljardia. Toisin sanoen Soneraa ei pidä myydä, se pitää säilyttää Suomella.

25 **Seppo Kääriäinen /kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tulevaisuuspakettiin kyllä voisi suhtautua vakavammin kuin tulevana nyssykkänä — työllistämis- ja osaamispakettina se pitäisi ottaa. Ministeri Niinistö pani ehdoksi, että pitää kopeloida työttömyysturvajärjestelmää, jotta sieltä tulee liikkumatilaa tähän pakettiin. Se on kapea lähestymistapa. Pitäisi lähestyä laajemmin työllistämisen esteitä ja raivata niitä pois, jotta saataisiin tilaa tätäkin kautta tähän pakettiin. Muuten sen paketin pitäisi olla todellakin osaamista ja yrittäjyyttä raivokkaasti eteenpäin vievä paketti, joka sekin loisi parempaa työllisyyttä ja poistaisi myös rakenteellista työttömyyttä.

26 **Jouko Skinnari /sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Epäilen, että tässä käy juuri niin kuin keskustelu osoittaa, kun keskusteltiin, että hallitus tulee tällaisen tiedonannon eduskunnalle antamaan.

Yksi syy on ensinnäkin se, että eduskunnalla ei ole koneistoa täällä tekemään toisenlaisia arviointeja ja yleensä valmistelemaan näitä asioita sillä tavoin kuin tällainen pääluokkainen budjetti edellyttäisi, koska siinähän on pakko mennä yksityiskohtiin, jotta voi ehdottaa jotain, oli se sitten sata miljoonaa tai miljardi.

Toinen asia on tietysti se, että jos yleisluonteinen esitys annetaan, kuten nyt on tapahtunut, niin kun joulukuussa eduskunta hyväksyi budjetin ja sen jälkeen käytiin läpi talouspoliittista keskustelua, mitään uuttahan tässä ei sillä tavoin ole, että eduskunta tältä pohjalta saisi jotain lisäarvoa.

Sen lisäksi vielä hallitusohjelma on hyväksytty, jossa on hyväksytty menokatot. Mikä tehtävä loppujen lopuksi tässä jää? Toisaalta hallitus on rohkea tavallaan, kun se antaa eduskunnalle eli myös oppositiolle mahdollisuuden tähän puuttua. Toisaalta myös valtiovarainvaliokunta ja eduskunta ovat rohkeita, että ne näillä tiedoilla lähtevät tekemään päätöksiä.

27 **Valtiovarainministeri Sauli Niinistö** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ei kai tätä nyt ole niin ymmärrettävä, että ei olisi pitänytkään tuoda kehyksiä tähän taloon? Siitä on vuosi puhuttu, että ne olisivat kovin tervetulleet. Siihen hallitus on luottanut.

Se, onko se tiedonantona tai pääministerin ilmoituksena, ei varmasti muuta eduskunnan kannalta mitään sen sisällön suhteen ja sen sisällön tutkimisen suhteen. Minä toivoisin, että ensi vuonnakin tänne saisi tuoda kehykset, ellei se nyt aivan tarpeettomaksi toimenpiteeksi tai jopa haitalliseksi osoittautuisi.

Ed. Kääriäinen, olen kanssanne aivan samaa mieltä. Meillä on vain todellakin se ongelma, että samaan aikaan etsitään työvoimaa ja samaan ai-

kaan meillä on voimakas työttömyys. Tämä yhtälö pitäisi jollain tavalla myöskin osata tässä ratkaista. Luulen, että pk-sektorin kannalta on suurempi ongelma, että ei saada tehtyä kaikkea sitä, mitä haluttaisiin jo tehdä, kun ei ole työvoimaa, kuin se, että saataisiin sellaisia elementtejä, joilla voisi vielä enemmän hakea työvoimaa, jota ei löydy. Toki totta kai pk-sektorin toimintaedellytyksiä on myöskin syytä kohentaa.

28 **Outi Ojala /vas** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Niinistö, kuten varmaan hyvin kuulitte, kun kuuntelitte eduskuntaryhmien puheenvuoroja, kaikissa esitettiin huoli suhdannetilanteesta. Se osoittaa, että eduskunta suhtautuu varsin vastuullisesti myöskin tähän käsittelyyn. Mutta tottahan se on, niin kuin ed. Uotilakin totesi, että niistä arvovalinnoista, joita on tehty ministeriöissä ja hallituksessa raamin osalta, meillä ei ole vielä tietoa. Olisi hyvä, että meillä olisi se tieto, koska silloin tietenkin voisimme keskustella toisella tavalla siitä, onko eduskunta samaa mieltä hallituksen arvovalintojen kanssa. Toki meillä on hallitusohjelma ja lakisääteiset menot, mutta jos jotakin valinnanvaraa halutaan, me emme tiedä nyt hallituksen ajatuksia.

Mitä tulee työvoimakapeikkoihin, niistäkin vallitsee täällä varmasti laaja yksimielisyys, mutta en usko, että se keppi—porkkana-linja on oikea, mitä ministeri väläytti täällä, vaan nyt pitää nimenomaan miettiä sitä, millä tavoin saadaan työvoimaa niille alueille, joilla työvoimaa tarvitaan, ja miten voidaan kuntouttaa ne ihmiset, jotka tällä hetkellä ovat uhattuina syrjäytyä työmarkkinoilta.

29 **Maria Kaisa Aula /kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Jotta ei jää epäselvyyttä, käsittääkseni sen paremmin oppositio kuin hallituspuolueidenkaan kansanedustajat eivät ole tilanneet tiedonantoa budjettikehyksistä, vaan eduskunnan valtiovarainvaliokunnan mietinnössähän oli se kanta, että pidettiin hyvänä, että kehyskeskustelun painoarvoa lisätään ja aloitetaan ilmoitusmenettelyllä eli edetään varovaisesti. Itse näen niin, että asian paras lisäarvo olisi tullut siitä, jos hallitus sisällään olisi enemmän käyttänyt strategista poliittista arvokeskustelua jo tässä vaiheessa, koska elokuun budjettiriihessähän on myöhäistä enää vikistä ministeriöiden välisistä siirroista. Mutta näinhän ei ole käynyt. On käynyt ilmi, että hallitus ei ole toiminut näin. Eihän tämä anna eväitä eduskunnassakaan suurelle menettelytapojen muutokselle.

Jos on kyse siitä, niin kuin ed. Zyskowicz sanoi, että otetaan vanha budjettikirja käteen ja sitä käsitellään, meillähän on muutaman kuukauden vanha mietintö asiasta. Minä esitän nyt, että ministeriöt ottavat sen käteen ja tutkivat sen suuntaviivat ja painotukset. Minusta on turha saivarrella sen 6 miljardin kanssa. Kunhan edes ne suuntaukset, jotka eduskunta on budjettimietinnössään esittänyt näitten kehyksien sisällä, toteutettaisiin, se olisi hyvä.

30 **Valtiovarainministeri Sauli Niinistö** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Suuntaukset maksavat sen 6 miljardia. Ei sillä muuta merkitystä tietenkään ole, mutta se olisi mennyt näiden kehysten yläpuolelle, kehysten, jotka täällä ovat saaneet minusta aika yllättävänkin yleisen hyväksynnän. Kehykset ovat samat, ed. Aula, ilmoittaa niistä pääministeri täällä tai annetaan ne tiedoksi. Eivät ne siitä sen kummemmiksi muutu, samat kehykset ne ovat.

Toistan edelleen sen arvovalintatilanteen. Jos te olisitte sitä mieltä, että me tarvitsemme jonkin uuden tulonsiirron nimeltään a, ja valtiovarainvaliokunta näin ilmoittaisi ja sen jälkeen ilmoittaisi, että säästäkää se tuolta ja tuolta, esimerkiksi lapsilisistä, jotka ovat suuri tulonsiirto, jos valtiovarainvaliokunta niihin päätyisi, niin näin me tekisimme. Ja siinä tuli tehtyä arvovalinta. Ei se tämän vaikeampaa kuitenkaan ole, ei todellakaan. Mutta me haluamme myös siunauksen sille, mistä se otetaan, koska pelkään pahoin, että muuten se, mistä me sen ottaisimme, palautuisi kumminkin ja oltaisiin ikään kuin kaksinkertaisessa tilanteessa.

31 **Marjatta Vehkaoja /sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ministeri Niinistö puhui säännönmukaisen budjettitalouden tarpeesta. Minä haluaisin kysyä, mitä merkitystä näillä kehyksillä on, joista eduskunta tulee lausumaan sanansa. Me puhumme täällä helposti eduskunnan budjettivallasta, mutta meidän pitäisi myös kysyä, pitävätkö ne budjetit, joihin me annamme valtuudet.

Itse selvitytin vuodesta 87 lähtien, että noin 17 miljardia markkaa niistä rahoista, mitä eduskunta on antanut valtuuksia hallintokunnille, on jäänyt käyttämättä. Täällä on säännöllinen ylibudjetoinnin tapa. Mielestäni, ottaen huomioon sen,

mitä kaikkia tarpeita yhteiskunnassa on, tämä on todella väärin eduskunnan tahtoa ajatellen. Tai sitten se osoittaa hallinnon täydellistä piittaamattomuutta tai kyvyttömyyttä toteuttaa eduskunnan budjetteja. Mitä suurempi poikkeama eduskunnan antamista budjettiraameista suuntaan tai toiseen on, sitä huonompaa hallinto mielestäni on. Mielestäni tämä on ydinkysymys, kun puhutaan eduskunnan budjettivallasta, onko sitä valtaa vai eikö sitä ole.

32 **Kari Rajamäki /sd** (vastauspuheenvuoro): Puhemies! Kehysmenettely tarkastelee vain budjettitaloutta. Se ei ole mikään väline eri ministeriöiden tarpeiden arviointiin. Tässä suhteessa valtiovarainministeri ja hallitus yrittävät olla kovasti tarpeellisia jatkossakin, kun eduskunnan hallitusryhmät asettavat budjettiriiheenkin liittyviä tavoitteita tämän kehyskäsittelyn aikana.

Sinänsä täytyy sanoa, että täällä on paljon selvitettäviä asioita, muun muassa rakenteellinen ylijäämä. Hallitus on betonoinut menot tiedonannossa, mutta tuloja ei lainkaan. Toisella laidalla liikkuminen ei, arvoisa valtiovarainministeri, käy. Kyllä ylijäämä arvioidaan eduskunnassa kokonaisuutena. Samoin kuin ylijäämän optimaalinen taso on järkevää perustellusti arvioida myös esimerkiksi, minkälaisia mahdollisuuksia työssäkäyvän väestön sosiaalisten hyvinvointipalvelujen lisäämiseen meillä on. Nämä ovat asioita, jotka on tiedonannossa sivuutettu sen takia, että valtiovarainministeriö katsoo, että betonoidaan menot eduskunnalle, mutta tulojen osalta valtiovarainministeri pelaa jatkossa lisätalousarvioilla ihan miten tykkää.

33 **Paula Kokkonen /kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Arvovalinnathan ovat, kuten täällä ovat jotkut muutkin sanoneet, sekä budjetissa että hallitusohjelmassa. Tämä keskustelu minusta muistuttaa kysymystä siitä, kumpi on ensin ollut: muna vai kana. Täällä halutaan toisaalta, että hallitus kertoo, mitkä ovat ne arvot, joitten perusteella budjetti rakennetaan, ja toisaalta taas eduskunta halusi keskustella siitä, minkä arvojen varassa me toimimme.

Mielestäni on edullista, jos ja kun asia lähetetään valtiovarainvaliokuntaan. Siellähän on jo kirjattu moneen kertaan ponnet, joita eduskunta toivoo noudatettavan. Siinä yhteydessä minusta valtiovarainvaliokunnan muiden evästämänä ja myös käytäväkeskustelujen evästämänä tulee ottaa kantaa siihen, minkälaiset uudet painotukset kenties ovat tarpeen.

Muuten sektorisidonnaisuus on sitä luokkaa, että se aukeaa vain muuttamalla keskushallintoa, miettimällä uudestaan ministeriöiden väliset raja-aidat ja niitten työnjako.

34 **Markku Laukkanen /kesk** (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Samaan aikaan, kun meillä on näköpiirissä erittäin hyvät suhdannenäkymät, meillä on myös paljon riskejä, joita ministeri Niinistö kuitenkin verrattain vähän käsitteli puheessaan, ja erityisesti sitä, millä tavalla niihin tulisi varautua. Yksi on ilman muuta inflaatiopaineet: Ajatellaan Pääkaupunkiseudun asuntomarkkinoita. Hallituksen valitsema strategia tarjonnan lisäämiseksi ei ole tuottanut tulosta eikä varsinkaan leikannut sitä hintapiikkiä. On hyvä miettiä, löytyykö Niinistön nyssykästä keinoja kysynnän rajoituksen puolella. Toinen, totta kai, mikä lisää inflaatiota, on polttonesteiden nopea hinnankorotus.

On hyvä muistaa, kun puhutaan euron heikkenemisestä, että me samalla puhumme asiallisesti myös markan devalvoitumisesta, jota on tapahtunut parikymmentä prosenttia Emu-oloissa. Sen kautta on tullut Suomen teollisuudessa erittäin poikkeuksellinen kilpailukyky, joka meillä on. Mutta pitkään jatkuvana tämä ei myöskään lupaa hyvää.

Kolmantena, rouva puhemies, totean vielä pörssitilanteen, joka voi hyvinkin pienestä signaalista, joko Yhdysvalloista tai aivan kotikutoisesti Suomesta — tietyt alat ovat poikkeuksellisen korkealla — lähteä liikkeelle. Piensijoittajat menevät ulos sieltä, ja siitä tulee ilman muuta myös kokonaistalouteen sellaisia heijastusvaikutuksia, jotka vaikuttavat valtiontalouteen.

35 **Esko-Juhani Tennilä /vas** (vastauspuheenvuoro): Puhemies! Valtiovarainministeri sanoi, että budjettiraami kiristää valtiontaloutta. Minun poliittista hermoani kiristää valtiovarainministerin kovapintaisuus. Hän lupaa isotuloisillekin verohelpotuksen, mutta aikoo leikata työttömyysturvaa. Sitähän se mongerrus tarkoitti, että Tanskan- ja Hollannin-mallilla päädytään siihen, että työttömyysturvaa leikataan. Esitys on tasan sama, jota vastaan vasemmisto ja ay-liike Ahon porvarihallituksen aikana nousivat yhtenäisesti, ja saman löydätte edestänne nytkin. Se on ihan tasan varma, jos tällä tiellä jatkatte. Parasta on

koettaa olla ainakin hallituksen nimissä esittämättä tämmöisiä asioita.

Jos Tanskasta ruvetaan mallia ottamaan, otetaan ensin sieltä mallia siitä, että Tanskassa on 150 000 ihmistä enemmän julkisella sektorilla töissä kuin Suomessa. Meillä esimerkiksi kunnissa on tavaton työvoimapula. Tanskasta löytyy tämmöinen malli, jos sieltä halutaan alkaa positiivisia malleja hakea.

36 **Mikko Elo /sd** (vastauspuheenvuoro): Puhemies! Ministeri Niinistö tavan takaa toistaa velanhoidon merkitystä, ja siitä me varmasti olemme suurin piirtein samaa mieltä. Hän ei ollenkaan huomaa sitä, että hallitusohjelmassa on muun muassa hyväksytty seuraava kohta: "Työttömille tarjotaan viimeistään 12 kuukauden ja nuorelle työttömälle 6 kuukauden jälkeen työtä tai työharjoittelupaikka taikka muu työhönmenoa tukeva toimenpide." Ministeri Niinistö, tämä on positiivisesti, myönteisesti, ilmaistu. Tämä ei tarkoita sitä, mitä te äsken sanoitte, että meidän täytyy nyt puuttua rakenteelliseen työttömyyteen. Eli, niin kuin ed. Tennilä sanoi, työttömyysturvan heikentäminen on teidän ajatuksissanne.

Mitä tulee siihen, mitä pitäisi ottaa esimerkiksi, olen jo välihuutona todennut, että Ruotsi olisi varmaan paras eurooppalainen maa. Siellä on korkea työttömyysturva, sosiaaliturva, mutta myös, ministeri Niinistö, minun tietääkseni Euroopan korkein työllisyysaste tällä hetkellä. Jos ajatellaan, mitä pitkäaikaistyöttömyyden osalta Suomessa pitäisi tehdä, mielestäni pitäisi antaa, niin kuin hallitusohjelmassa sanotaan, työ- tai työharjoittelupaikka tai opiskelupaikka, ja niin kuin ed. Taipale on moneen kertaan sanonut, 20 000—30 000 ihmistä on sellaisia, jotka ilmeisesti tarvitsevat eläkkeen.

37 **Anu Vehviläinen /kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensinnäkin olen samaa mieltä ministeri Niinistön kanssa tulevaisuusohjelmasta ja kannatan lämpimästi, että tällainen nyt luodaan.

Toinen asia, josta annan myös kyllä teille plussaa, on, että otitte esille rakenteellisen työttömyyden ja keinojen etsimisen siihen. Mutta sitä, mitä tämän asian ympärillä sanoitte, en kyllä aivan täysin jaa. Vaikka meillä on tiettyjä työvoimakapeikkoja, on pula työntekijöistä ja toisaalta lähes 100 000 ihmistä pitkäaikaistyöttömyyden piirissä, nämä asiathan eivät kohtaa näin yksinkertaisesti. Tiedämme, että pitkäaikaistyöttömät juuri ovat niitä kaikkein vaikeimmin työllistettäviä henkilöitä.

Mutta se on hyvä, että hallitus lähtisi etsimään todella keinoja työvoimapulaan, joka myös on alueellisesti epätasaisesti tullut, eli sitä on muutamissa keskuksissa, kun taas toisaalla Suomessa on yli 20 prosentin työttömyys. Eli ongelmia tällä alalla kyllä erittäin paljon on. Evästyksenä omalta osaltani sanoisin, että kun jatkatte budjettivalmistelua, tehkää sitä myös siellä työministeriön ja opetusministeriön osalta. Ehkä sieltä löytyisi jonkinlaista ratkaisua myös näihin rahoihin.

38 **Sari Sarkomaa /kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Aula nosti keskustan ryhmäpuheenvuorossa esille aktiivisen sosiaalipolitiikan työryhmän esitykset, joissa juuri yritetään pureutua pitkäaikaistyöttömyyden vähentämiseen. Ihmettelen, mitä ed. Aula tarkoitti vapaaehtoisuuden vaateellaan, varsinkin kun työryhmän esityksiin ei sisälly mitään uusia sanktioita. Kysynkin, onko ed. Aula sitä mieltä, että pitkäaikaistyöttömät pitäisi erotella ryhmäksi, jolla olisi erilaiset velvoitteet kuin muilla työttömillä, muilla suomalaisilla. Eikö tämä ole juuri kansan jakamista kahtia, mistä keskusta hallitusta syyttää?

39 **Valtiovarainministeri Sauli Niinistö** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Rajamäki, nämä ovat todellakin menokehykset. Siitä me olemme koko ajan puhuneet, että ne tuodaan siinä vaiheessa, kun hallitus ne päättää. Tuodaan sitten muita asioita, tasapainoasioita, vaikka budjetissa tai eri asiana, jos niitä halutaan käsitellä. En oikein ymmärrä, mitä tarkoittaisi tässä yhteydessä kuitenkaan budjettivaraus. Siis kehyksen ohittava tai ylittävä budjettivaraus tuntuisi kehysratkaisun hyväksymisen tiimoilla aika oudolta.

Ed. Tennilä, käykää moittimassa ne tanskalaiset ja hollantilaiset. Minä vain kertasin, mikä on heidän järjestelmänsä. Totesin myös sen, että siellä samoin kuin Suomessa on korkea työttömyysturvan taso sinänsä. Totesin myös sen siitä järjestelmästä. Miksi ette minua siitä kehu, että minä totesin tällaisen positiivisenkin puolen?

Se, mitä rakenteissa on minusta pakko tapahtua, on, että me siirrymme esimerkiksi noudattamaan suomalaista lainsäädäntöä, joka on valmiina ja jota ei kuitenkaan kyetä noudattamaan.

40 **Esko-Juhani Tennilä /vas** (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ette te saa vasemmistoa työttömiä kyykyttämään, vaikka hakisitte mallinne Uudesta-Seelannista, joka varmaan onkin teidän ihannemaanne. Tanskan osaltahan on totuus kokonaan toinen, kuin te puhutte. Se on se, että Tanskassa työttömyysturva markkamääräisesti on paljon korkeampi kuin meillä, jopa 90 prosenttia palkasta.

Mikä on se Tanskan positiivinen malli meille, se on se, että kuntiin on palkattu tavattoman paljon ihmisiä siellä enemmän, 150 000 ihmistä julkisella sektorilla enemmän, ja meilläkin on tarvetta.

Mitä meillä pitäisi tehdä, herra valtiovarainministeri? Pitäisi lisätä meilläkin näitä säännöllisiä työpaikkoja kuntiin, lisätä valtion työllistämistoimia, jotta pitkäaikaistyöttömät työllistyvät, lisätä koulutusta ja lopuksi päästää eläkkeelle ne, joita turhanpäiten pidetään työttömien listoilla vuodesta toiseen roikkumassa. Siellä on 50 000—60 000 semmoista ihmistä, jotka paljon paremmin kuuluisivat eläkepuolelle kuin työttömien kirjoihin; se porukka ei kuitenkaan työllisty.

41 **Kari Rajamäki /sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On selvää, että tässä yhteydessä on mahdollisuus positiivisesti käydä läpi eduskunnan poliittisia linjauksia, veronkevennyksiä suhteessa suhdanteisiin, pienituloisten asemaa suhteessa hyvinvointipalveluihin, ja myös kyllä on arvioitava optimaalisen budjettiylijäämän järkevyyttä. Jos julkisen sektorin ylijäämä nousee jo 8—9 prosenttiin, se ei ole enää kovin järkevää, niin kuin eräät talousasiantuntijat arvioivat hallituksen tiedonannon 4,5 prosentin sijasta.

Haluaisin sanoa vielä sen, että Ruotsista kannattaa hakea mallia, kun tässä haetaan eri maista mallia. Ruotsin valtiovarainvaliokunnan lähetystö kävi tapaamassa meitä valtiovarainvaliokunnan puheenjohtajia. Ruotsi pyrkii pois tästä kehysjärjestelmästä. Olivat jopa vähän äimänkäkenä, että tepä olette keksineetkin kovan tavan täällä käsitellä kehyksiä. Tässä suhteessa pohjoismainen yhteistyö on ihan paikallaan.

42 **Marjatta Vehkaoja /sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Minä haluan vastauspuheenvuoron ministeri Niinistön äskeisen uudistetun väitteen johdosta. Kyllä hän ei tunne tätä Tanskan-mallia alkuunkaan. Ei se riitä, että Välimäen mietinnössä mahdollisesti sanotaan, että tämä on Tanskan-mallin näköinen. Se ei nimittäin sisällöltään sitä ole. Tanskan-mallissa myös aktiivisten sosiaalipoliittisten toimien porkkanat ovat aivan eri luokkaa. Porkkanat ovat noin 900 Suomen markkaa kuussa, kun Välimäen mietinnössä liikutaan noin 600 markan tienoilla per kuukausi. Toinen erottava tekijä on se, että näiden kannustavien toimenpiteiden kesto on aivan eri luokkaa Tanskassa, eli ne ovat noin kolminkertaiset siihen verrattuna, mitä tässä esitetään.

Sen sijaan meillä on toinen työryhmän mietintö, jota voimme katsoa tässä suhteessa, ja se menee lähemmäksi Tanskan-mallia kylläkin.

43 **Valtiovarainministeri Sauli Niinistö** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minä totesin puheessani, että Tanskassa ja myös Hollannissa on korkea työttömyysturvan taso mutta että se katkeaa. Siinä on alenemaporras. Nyt minun on aika mahdotonta käsittää, koska nämä kaksi faktaa pitänevät paikkansa, mistä tällainen meteli. Minä joudun tekemään sen johtopäätöksen, että tässä asiassa taidetaan nyt liikkua jotenkin sellaisella jäällä, joka ei ilmeisesti kanna. (Hälinää) Mutta ei tämän näin herkkä asia pitäisi olla, ei tabuna, ettemmekö voisi siitä aivan rauhassa keskustella myös jatkossa, nimenomaan tämän rakenteellisen paketin osalta. En minä halua noudatettavaksi välttämättä Tanskan- tai Hollanninmallia. Viittasin vain siihen, että sellaisiakin maita ja sellaisia malleja on, ja esitin ilmeisesti kaksi objektiivisesti paikkansa pitävää seikkaa sen suhteen.

44 **Marjatta Stenius-Kaukonen /vas** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kuten jo aiemmin totesin, ministeri Niinistön tiedot eivät riitä vertailemaan näitä malleja. Nämä kaksi asiaa, jotka ministeri Niinistö toteaa, ovat paikkansa pitäviä, mutta ministeri Niinistö unohtaa sen olennaisen asian, että siellä tarjotaan työtä kannustimien kanssa pidemmäksi aikaa vaikeasti työllistettäville. Tämä on se olennainen asia, mikä meiltä puuttuu.

Siihen me olemme valmiit, emme keppien kanssa, vaan niin, että ihmisille tarjotaan työtä työsuhteessa, silloin kun on kysymys työstä. Silloin kun on kysymys kuntoutuksesta, niin kuntoutus on kuntoutusta, ja siihen voidaan maksaa

kuntoutusrahaa ja muita nimenomaan kannustimia. Meillä on olemassa systeemejä, mutta meillä ei ole rahaa toteuttaa niitä. Me emme tarvitse mitään uutta lainsäädäntöä. Me tarvitsemme selkeästi lisää rahaa sekä sosiaali- ja terveysministeriön että työministeriön puolelle ja lainsäädännössä epäkohtien poistamista, ettei ole sellaisia jarruja, jotka aina pudottavat ihmiset näiden etujen ulkopuolelle.

45 **Outi Ojala /vas** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kyllä minäkin olen vakuuttunut, ministeri Niinistö, että meidän täytyy jatkaa keskustelua, ja varmasti olemme valmiit jatkamaan ihan rauhallisissakin olosuhteissa ja tämänkin salin ulkopuolella.

Minua jäi vaivaamaan se, kun puheenvuorossanne totesitte, että työttömyysturvaa pitää alentaa. Sehän oli selvä viesti siinä, eikä se ole mikään itseisarvo. Te kytkitte myös tämän tulevaisuuspaketin siihen. Minusta ne ovat kaksi eri asiaa. Kyllä tämä tulevaisuuspaketti, joka on Suomen tulevaisuuden pärjäämisen kannalta aivan olennainen, voidaan toteuttaa aivan riippumatta siitä, mitä tehdään työttömyysturvalle. Työttömyysturvan taso ja kesto eivät ole Suomen ongelma. Meillä on työvoimakapeikko-ongelmia, mutta niihin löytyy muita ratkaisuja kuin työttömyysturvaan puuttuminen.

46 **Markku Laukkanen /kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Mitä jos koetettaisiin luoda ihan suomalaista mallia? On mukava seurata, mitä muualla on tehty, mutta kyllä me löydämme omia keinoja. Olennaistahan on, rouva puhemies, se, että ymmärretään, että teollisuusyhteiskunnan keinot eivät enää toimi tietoyhteiskunnassa. Me tarvitsemme aivan uudenlaista työllistämispolitiikkaa ja yrittäjyyden ja työllistämisen esteiden poistamiseen tähtäävää politiikkaa ja keinoja. Emu-oloissa finanssipolitiikan ohella myös työmarkkinapolitiikalla on äärimmäisen keskeinen vastuu ja velvollisuus myös siitä, minkälainen työllisyyskehitys meillä on. On hyvä muistaa, että laaja työttömyys on tänä päivänä yli puoli miljoonaa. Nyt olemme nähneet, että seitsemänkään voimakkaan talouden kasvun vuotta ei ole poistanut sitä. Niin kuin ministeri Niinistö korosti, tälläkään talouskasvulla emme ole päässeet kuin nippa nappa alle 10 miljardin ylijäämäiseen budjettiin. Tarvitaan aidosti oikean kaltaisia rakenteellisia uudistuksia, jotka sopivat siihen yhteiskuntaan, jossa nyt elämme.

47 **Pia Viitanen /sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Minä voin kyllä kertoa ministeri Niinistölle ainakin yhden syyn, miksi täällä on noussut meteli. Nimittäin minä ihmettelen sitä hyvin periaatteellista kysymystä, miksi valtiovarainministeri Niinistö esittelypuheenvuorossaan kytkee kaksi asiaa: paljon halutun, paljon vaaditun, paljon toivotun ja erittäin tarpeellisen tulevaisuuspaketin — oli se millä nimellä tahansa, toivottavasti ei kuitenkaan toimenpidekertoelma vaan jotain vähän vahvempaa — aivan toiseen asiaan, joka liittyy työelämän rakennekysymyksiin. Onko tässä olemassa jokin valtiovarainministerin oma kytkös ja onko valtiovarainministeri Niinistö kenties jotain omaa hallitusohjelmaa kirjoittamassa? Nimittäin tällaisia toimenpide-ehdotuksia, mistä täälläkin on keskusteltu, ei todellakaan sisälly hallitusohjelmaan. Minä ylipäätään en ymmärrä, miksi täällä käydään tässä tilanteessa tätä keskustelua.

Sinänsä pidän tietenkin erittäin myönteisenä, että ministeri Niinistö totesi, että hän on muun muassa edustajakollega Gustafssonia kuunnellut näissä asioissa, mutta voisin kyllä tamperelaisena kertoa, että siinä mielessä kannattaa vähän tarkemminkin vielä tutustua, että nimenomaan ...

Ensimmäinen varapuhemies (koputtaa): Minuutti!

Puhuja: ... Tanskassa, josta täällä on puhuttu, muun muassa nuorten osalta siellä ...

Ensimmäinen varapuhemies (koputtaa): Minuutti on jo ylittynyt!

Puhuja: ... on vastikkeellisuus, mutta tuen taso on 4 000 markkaa. Olemmeko me siihen valmiit?

48 **Valtiovarainministeri Sauli Niinistö** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minä olen esittänyt sanatarkasti: "Meillä Suomessa olisi vähimmilläänkin kyettävä siirtymään siihen, mitä suomalainen lainsäädäntö tällä hetkellä on." Onko tämä mahdoton ajatus todella? Mistä moinen melske?

Mutta, ed. Viitanen, minä selvitin, miksi nämä asiat liittyvät toisiinsa. Nimittäin tulevaisuuspaketti tarkoittaa sitä, että sysätään käyttöön resurs-

seja aikana, jolloin me joudumme kuitenkin varomaan ylikuumenemista. Ongelma näyttää nyt piilevän ainakin osittain siinä, että meillä olisi työtä tarjolla, mutta ei löydy väkeä töihin. Tätä valittaa yhä useampi pk-sektorin yrittäjä. En minä usko, että he valehtelevat. Sen vuoksi meidän on, jos aiomme stimuloida taloutta, oltava varmoja siitä, että myös resursseja löytyy. Muuten me vain vahvistamme ylikuumenemista. Ei tässä sen kummemmasta ole kysymys. Mutta jos nähdään, että Suomessa ei voida siirtyä siihen, mitä suomalainen lainsäädäntö tällä hetkellä on, niin onpa hassu tilanne.

49 **Matti Huutola /vas** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kyllä suhdannepoliittiseen keskusteluun olennaisesti liittyy työntekijän ja työvoiman asema. Ensinnäkin kaksi asiaa: Onko meillä kysymyksessä työvoimapula vai työttömyys? Ilmeisesti tässä on tullut todettua, että tällä hetkellä on molemmista kysymys. Sen jälkeen arvioidaan sitä, onko työttömyysturvajärjestelmämme tai jokin muu järjestelmämme sellainen, joka estää näiden henkilöiden työllistymisen. Nyt on yritetty väittää, että ansiosidonnainen työttömyysturva ja työttömyysturva ylipäänsä olisi este työllistymiselle. Käytännössä kuitenkin on niin, että yli puolet työttömistä on peruspäivärahalla tai jopa toimeentulotuella. Näillä henkilöillä ei kyetä vastaamaan niihin työvoimakapeikkoihin, joista täällä puhutaan. Ne kapeikot ovat erittäin hyvin koulutetuilla aloilla, lähinnä tietotekniikan alalla. Metsureista, jotka ovat työttömiksi jääneet, ei tule tietokoneasiantuntijoita, eli on täyttä hölynpölyä koko keskustelu, että niillä voimavaroilla vastattaisiin työvoimakapeikkojen tarpeisiin.

50 **Mikko Kuoppa /vas** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Niinistölle haluan huomauttaa, että kun Tampereen ympäristössä eräs elektroniikkayritys ilmoitti, että se ottaa uusia työntekijöitä, niin seuraavana aamuna työvoimatoimistossa oli 500 työhaluista ja -kykyistä ihmistä odottamassa näitä työpaikkoja. Valitettavasti tämä yritys otti vain hyvin pienen joukon näistä ihmisistä töihin. Kyse on ennen kaikkea työpaikoista.

Toiseksi, kun puhutaan arvokeskustelusta ja väitetään esiintyvän ylikuumenemista, kyllä niin on, että ei työttömyysturvan taso aiheuta ylikuumenemista. Kyllä ylikuumeneminen johtuu aivan eri syistä. Näin ollen työttömyysturvaan ei pidä puuttua niin, että sitä ollaan heikentämässä, vaan sitä pitäisi parantaa.

Lisäksi haluan vielä todeta, että kyllä eduskunnalla pitää olla valta ja mahdollisuus myös avata budjetin menopuolen katto, jos se katsoo sen tarpeelliseksi.

51 **Mirja Ryynänen /kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Skinnari täällä jo aikaisemmin ehti kehua hallitusta rohkeaksi. Kyllä minusta rohkea hallitus kertoisi rohkeasti arvovalinnoistaan, mikäli niitä on, ja antaisi enemmän tietoa linjauksistaan sektorirajojen yli ja toisi ne sitten eduskunnan arvioitaviksi.

Minäkin kannatan ministeri Niinistön tulevaisuuspakettia. Toivon, että se on todella paketti eikä nyssäkkä. Sillä on erittäin lupaava nimikin. Jo senkin vuoksi sitä voi kannattaa. Mutta kun siitä on niin kovin vähän tietoja, niin jäin mielessäni kyselemään, kenen tulevaisuutta sillä loppujen lopuksi tuetaan. Tuetaanko todella koko maan tulevaisuutta? Minusta muutenkin tämä nykyinen alueellinen epätasapaino ja sen aiheuttamat kustannukset ovat jääneet kovin vähälle huomiolle ainakin ministeri Niinistön puheenvuoroissa ja vastauksissa. Kyse on siitä, aikooko hallitus todella suunnata koko maasta kootun varallisuuden hedelmiä myöskin vahvistamaan osaamista ja yrittäjyyttä muutamien kasvukeskusten ulkopuolella. Siellä taloustoiminta ei ole ylikuumentunut. Siellä on työvoimaa. Varmasti markkinoidenkin vaikutuksesta myöhäisemmässä vaiheessa voi siirtymistä sinne tapahtua, mutta puitteet sille pitäisi luoda yhteiskunnan toimin.

52 **Pekka Kuosmanen /kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Hallitusohjelmassa oli yhtenä kohtana yritystoiminnan esteiden raivaaminen. Uskon, että hallitus paneutuu täydellä vakavuudella tähän asiaan. Otan esimerkiksi Suomessa kuljetusyrittäjät. Heidän polttoainekulunsa ovat vuoden aikana nousseet noin 40 prosenttia. Sen lisäksi SAK käyttää hirmuvaltaa AKT:n kautta ja vielä kurittaa kuljetusyrittäjiä sillä, että lakkoon laitetaan. Täällä huutaa vasemmisto, minkä takia työnantajat eivät työllistä. Kysyn vain vasemman puolen kansanedustajilta, eikö ole törkeää. Tässä tilanteessa meidän yrittäjien pitäisi vielä työllistää. Jotain järkeä eduskunnankin päätöksentekoon pitäisi saada.

53 **Antti Kalliomäki /sd** (vastauspuheenvuoro): Puhemies! Tulevaisuuspakettiasian suhteen ministeri Niinistö on mielestäni ehkä saanut hiukan ennenaikaista ylistystä. Tässä asiassa on edettävä kahta väylää. Meillä on hyvin akuutteja tarpeita tietoyhteiskunnan osalta, jolloin lisäbudjettimenettelyllä on edettävä. Toinen, pitkän aikavälin väylä liittyy siihen, että jos kykenemme velanhoidon kautta saamaan helpotusta velanhoitomenoihin, silloin meillä pitää olla poliittinen valmius, jos Suomen omaisuutta myydään merkittävästi, samassa yhteydessä käynnistää valmistelut painopisteiden etsimiseen pitkän aikavälin tulevaisuuskohteissa: koulutuksessa, tutkimuksessa, infrassa. Tämän tyyppiset asiat ovat tässä akuutissakin vaiheessa tärkeitä, mutta meidän menestyksemme ja kilpailukykymme kannalta tarvitsemme perusteellista pohdintaa. Sen ei tarvitse tapahtua yhtäkkiä, mutta se on perusväylä, jota myöten pitää edetä.

54 **Erkki Pulliainen /vihr** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Soneran edustajien kanssa käydyssä keskustelussa saatettiin liikennevaliokunnan tietoon, että heillä olisi parhaillaan 300 vakanssia auki ja tarjolla, mutta niihin ei löydy sopivia osaajia. Osaajia ei löydy kortistosta, he ovat sen laatuisia. Sama koskee Oulua, jossa on tällä hetkellä useita satoja elektroniikan työpaikkoja auki, mutta niihin ei löydy osaajia siitä tarjonnasta, mikä tällä hetkellä yhteiskunnassa on. Toivoisin hartaasti, että se paketti, mitä ministeri nyt ajaa, sisältäisi nimenomaan keinot sen porukan, pitkäaikaistyöttömien joukon, saamiseen töihin, jolle löytyy julkiselta sektorilta, ympäristötöistä ja niin pois päin tehtäviä, joihin työttömät pystyvät, että he ovat edes jotain tekemässä ja itseään kuntouttamassa loppuelämäänsä varten.

Ensimmäinen varapuhemies: Totean, että täällä on vielä kymmenen pyydettyä vastauspuheenvuoroa. Annan mielelläni ne ja sitten vuoron ministeri Niinistölle. Sopiiko näin?

55 **Esa Lahtela /sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Kehyskeskustelu on sinällään hyvä evästyskeskustelu, mutta viime kädessä joulun alla joudutaan käymään kuitenkin lopullinen arvokeskustelu siitä, mitkä painotukset tulevat olemaan. Emme pääse siitä mihinkään. Eduskuntahan joutuu käyttämään budjettivaltaansa niin kuin parhaaksi näkee. En tiedä, tuleeko nyt samanlainen revohka, vai miksi sitä nyt sanoisi, kuin viime joulun alla, mutta joka tapauksessa emme tiedä etukäteen, mitä taloudessa tapahtuu, ja se meidän on otettava huomioon.

Työttömyysturvajuttu on täällä aika hyvin tullut esille. Työttömyysturva ei ole esteenä työllistymiseen. Ed. Pulliainen käytti hyvän puheenvuoron. Noin se homma juuri on. Silloin meidän pitää etsiä ne henkilöt, jotka pystytään kouluttamaan. Osa porukasta ei sijoitu uuden teknologian alueelle. Heidät tulee sijoittaa johonkin matalampaan teknologiaan. Ei syyllistetä ihmisiä.

56 **Maria Kaisa Aula /kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Sarkomaa kysyi minulta, mitä tarkoitin sillä, kun puhuin, että kuntouttavassa työllistämisessä pitkäaikaistyöttömien osalta pitää lähteä liikkeelle vapaaehtoisuudesta. Tarkoitin sitä, että vaikka minusta aktiivisen sosiaalipolitiikan työryhmässä oli erittäin paljon hyviä ajatuksia, niin siinä minusta jossain määrin meni lapsi pesuveden mukana, kun siinä päädyttiin niin sanottuun pakkotyöllistämisajatukseen ja nimenomaan vain kuntasektorille. Minusta tämä asia pitäisi laajentaa, lähteä vapaaehtoisuudesta ja pyrkiä siihen, että pitkäaikaistyöttömiä, heikosti koulutettuja, pienipalkkaisia ihmisiä työllistyisi myös avoimelle sektorille, yrityksiin ja järjestöihin. Tähän tarvitaan tietysti monen tyyppisiä toimia, ja yksi niistä on työnantajamaksujen alentaminen pienipalkkaisilta aloilta, myös pienipalkkaisten verotuksen keventäminen ja ne aktiiviset toimet, mitä työhallinto ja sosiaalitoimi voivat räätälöidä hyvin yksilökohtaisesti. Luulen kuitenkin, että siinä vapaaehtoisuus on parempi lähtökohta kuin mikään pakkoajattelu.

57 **Tapio Karjalainen /sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tässä keskustelussa en halua kyseenalaistaa järkevää tiukkuutta talouspolitiikassa, mutta totean kuitenkin, että kun tässä tiukka finanssipolitiikka on pelkistetty budjettikehyksiksi ja menoraameiksi, joita markkinoidaan absoluuttisena turvakaiteena kuvitellun rotkon reunalla, niin tämä keskustelu, tiedonanto ja ehkä kokoomuslainen tulkinta tuon ryhmäpuheenvuoron perusteella kyllä vie uskon tällaiseen absoluuttisuuteen. Kun Tielaitoksen kohdalla löytyy rahoja 200 plus 500 miljoonaa, mikäli tehdään jokin organisaatioratkaisu, niin sii-

nä on kyseessä yhden ideologisen ratkaisun ostaminen eivätkä niinkään absoluuttiset budjettiraamit.

Toiseksi haluan todeta sen, että kun täällä puhutaan kunnista ja kuntien tilanteesta, niin tässäkin salissa edelleen pitäydytään liikaa sekä valtion että kuntien kamreereiden näkökulmaan. Minusta on tärkeää todeta, että kunnilla sinänsä menee eri tavalla. Ne ovat eri asemassa. Mutta se mittari, millä meidän pitäisi kuntataloutta mitata, on se, miten kuntalainen menestyy, ja se ei ole sama kuin kuntatalous.

58 **Sosiaali- ja terveysministeri Maija Perho** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Täällä on moneen otteeseen viitattu ylijohtaja Välimäen aktiivinen sosiaalipolitiikka -työryhmään. Haluaisin korostaa vielä sitä ydinajatusta. Kysymys on siitä, että meillä on muutama kymmenentuhatta henkilöä, jotka eivät ole minkäänlaisten toimenpiteiden kohteina, pitkäaikaistyöttömiä ja/tai pitkäaikaisia toimeentulotuen saajia. Kysymys on nyt siitä, tehdäänkö tämän ryhmän kanssa jotakin vai eikö tehdä. Se, mihin pyritään, on näiden ihmisten, näiden kaikkein syrjäytyneimpien ihmisten, elämänhallinnan parantaminen, työnhakuvalmiuksien parantaminen, ylipäätänsä jonkin rytmin ja mielen tuominen elämään.

Kysymys on aktivointisuunnitelmasta, joka voi koostua kuntouttavasta työllistämisestä yhtenä osakeinona. Tämä pakko, joka on nyt saanut aivan liian suuret mittasuhteet, olisi saman tapainen kuin on nykyisessä toimeentulotukilaissa: se tulisi kysymykseen ainoastaan silloin, kun ei noudata yhdessä laadittua aktivointisuunnitelmaa. Senkin jälkeen jäisi sosiaalityöntekijän harkintaan, alennetaanko toimeentulotukea vai ei. Torstaina sosiaalipoliittinen ministerityöryhmä ensimmäisen kerran käy läpi näitä periaatteita ja etsii toimivaa ratkaisua, mutta kysymys on paljon laajemmasta asiasta kuin vain tästä mahdollisesta kuntouttavasta työstä.

59 **Juha Korkeaoja /kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämä keskustelu on mielestäni sillä tavalla epäonnistunut, että täällä on haettu perustaa ensi vuoden budjetille kehyksien laatimisen muodossa suuntautuen sitten budjetin rakentamiseen, mutta paikalla arvokeskustelua varten on vain valtiovarainministeri käytännössä osallistumassa keskusteluun, ja näin tämä arvopohjakin on valtiovarainministeriön arvopohja, joka täällä on tullut esille. Olisin toivonut, että tämä paperi olisi sisältänyt arvioita siitä, miten esimerkiksi sosiaali- ja terveysministeriön toimialalla on onnistuttu ja miten määrärahat ovat riittäneet, minkälaisia toiveita ja tarpeita on olemassa, samoin opetusministeriön toimialalla. Olisi pitänyt arvioida myös tulopuolta sellaisen analyysin muodossa, mitä vaihtoehtoja on käytössä. Tästä puuttuu kokonaan arvio siitä, minkälaisia tarpeita eri alueilla on, ja näin muodoin perusta sille arvokeskustelulle, joka pitäisi tulevaa budjettia varten käydä. Ei eduskunnalla ole valmistelumahdollisuuksia tämän arvopohjakeskustelun käymiseen. Ei täällä ole sellaista koneistoa.

60 **Ulla Juurola /sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Suhdannetilanne vaatii kireätä finanssipolitiikkaa. Siitä ilmeisesti olemme aika samaa mieltä. Toisaalta tiedonannossa jo viitataan uhkiin ylikuumenemisesta. Sen vuoksi onkin ollut aika mielenkiintoista kuunnella, miten perustellaan tähän suhdannetilanteeseen näitä veronalennuksia. Ministeri Niinistö puheenvuorossaan totesi, että voidaan suhdannetilanteen vastaisesti tai ainakin suhdannetilanne vaarantaen pitää tällaisiakin toimia tarkoituksenmukaisina, jos ne tuovat jotain hyvää oikeudenmukaisuuden lisäksi. Tässä viitataan kannustavuuteen.

Kuinka paljon kannustavuudesta sitten oikein tarkasti tiedetään? Tiedetään, että Suomeen on tällä veroasteella noussut nyt ennätysmäärä työpaikkoja, mutta toisaalta myös Tanskassa on aika korkea veroaste. Jos oikeudenmukaisuutta tässä suhdannetilanteessa haetaan, niin silloin veronalennukset mielestäni pitäisikin kohdentaa aivan pienituloisimpiin, ja siten ehkäistä ylikuumenemista ja ...

Ensimmäinen varapuhemies (koputtaa): Minuutti on jo valitettavasti täynnä!

61 **Pentti Tiusanen /vas** (vastauspuheenvuoro): Puhemies! Ministeri Niinistölle: Olette useaan otteeseen myös tänään sanonut, että työn tekemistä pitäisi kunnioittaa ja sen verotusta helpottaa. Vetoaisin siihen, että te olisitte myös valmis kunnioittamaan tehtyä työtä, nimenomaan sitä, joka merkitsee eläkettä. Me tiedämme, että eläkkeiden ostovoima on heikentynyt. Eläkeläiset pystyvät ostamaan saamallaan eläketulolla yhä vähemmän muun muassa lääkkeitä.

Totean lopuksi, että runsas vuosi sitten käytiin tässä salissa arvokeskustelua muun muassa arvokkaasta vanhuudesta, ja se keskustelu jäi siihen. Olen valmis siirtämään rahoja Puolustusvoimien määrärahoista esimerkiksi nimenomaan sosiaali- ja terveyspuolelle, mutta sieltä pitäisi sitten näyttää numerot, mistä kohdin. Emme voi käydä arvokeskustelua vain pääluokkien miljardisummien avulla.

62 **Anu Vehviläinen /kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensinnäkin toteaisin, että tässä keskustelussa on ollut aika erikoinen sävy vasemmiston edustajien puheenvuoroissa. En tiedä, onko tämä näytöstä eduskunnalle ja julkisuudelle, vai onko tämä saman sävyistä myös hallituksen sisällä.

Ed. Huutola totesi, että työvoimapulaa on ainoastaan korkean osaamisen ja teknologian alueella ja insinöörialueella. Ei se näin ole. Kyllä meillä on työvoimapulaa jo nyt myös rakentamisessa, siivouksessa, tarjoilussa tietyillä alueilla ja tietyillä paikkakunnilla.

Kehitystiedonannossa oli oikein hyvä arvio ikääntymisestä ja sen riskeistä, miten siihen tulisi suhtautua. Samalla tavalla on arvioitu opetushallituksen osalta, että vuoteen 2010 mennessä tarvittaneen jopa yli miljoona työntekijää ja nimenomaan tavalliseen työhön, ammatillista osaamista vaativiin tehtäviin.

Minulle tulee nyt tästä keskustelusta semmoinen olo, että jos vasemmistopuolueilla, SDP:llä ja vasemmistoliiton edustajilla, on noin jyrkkä suhtautuminen rakenteellisiin uudistuksiin ja rakenteelliseen työttömyyteen, joka on todella paha, niin silloin kyllä varmasti pahimmat peikot työvoimapulasta toteutuvat.

63 **Kimmo Kiljunen /sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Niinistö halusi ellei suorastaan provosoinut keskustelua työelämän rakenneuudistuksista. Sitä hän nyt näyttää tässä saaneenkin. Ei ministeri Niinistö itse asiassa periaatteessa väärässä ole. Vasemmistonkin puolella on valmiuksia aivan varmasti käydä keskustelua kaikista yhteiskunnan uudistustarpeista mukaan lukien työelämän pelisäännöt.

Olennaista on luonnollisesti, ministeri Niinistö, kuitenkin se, mitä uudistuksilla halutaan. Työttömyysturvan keston lyhentäminen, mihin viittasitte, on ensi askel itse asiassa ansiosidonnaisen työttömyysturvan heikentämiseen, jollei nyt suorastaan tähdätä romuttamiseen — puututaanhan tässä työttömyysturvan tasoon. Viittasitte Tanskan-malliin, ja Tanskassa toki työmarkkinoita on uudistettu joustavuutta lisäämällä, mutta siellä, kuten sanoitte, ei ole heikennetty työttömyysturvan tasoa.

Minulla on kaksi kysymystä teille: Onko teillä harhaluulo, että työttömyys johtuu nimenomaan työttömyysturvasta? Ja vielä yllättävämpää, onko nimenomaan ansiosidonnainen työttömyysturva esteenä näille tulevaisuusinvestoinneille, joista puhuitte? Tuottavat investoinnit kasvualoilla, joilla oletettavasti myöskin maksetaan kunnon palkka, aivan varmasti tulevat saamaan työvoimansa.

64 **Reijo Laitinen /sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Kyllä kai sillä tavalla on, kun puhutaan työvoimakapeikoista, että se koskettaa lähinnä kapeita tiettyjä alueita, kuten informaatioteknologiaa.

Ministeri Niinistön esittelypuheenvuoroon: Kun te puhuitte rakenteellisesta työttömyydestä, niin sanatarkasti sanoitte myös näin: "Näyttää siltä, että kaikissa näissä kolmessa maassa" — siis Tanska, Suomi, Hollanti — "työttömyyskorvaukset ovat keskimäärin aika korkeaa tasoa. Mutta olennainen ero tulee tuon turvan keston suhteen ja erityisesti sen tasokeston suhteen. Näyttää siltä, että sekä Tanskassa että Alankomaissa on aleneva työttömyysturva, jolla on saavutettu hyviä tuloksia."

Nyt on pakko kysyä, niin kuin täällä on kysytty: Mitä te tällä tarkoitatte? Onko hallitus kenties valmistelemassa työttömyysturvajärjestelmäämme muutoksia, sen tasoon tai sen kestoon? Niin kuin täällä on hyvin monissa puheenvuoroissa todettu, ei työttömyysturvan taso eikä myöskään kesto Suomessa ole mitään huippuluokkaa.

65 **Tuula Haatainen /sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Jos tulevaisuuspaketti on, kuten ministeri Niinistö totesi, tarkoitettu siihen, että sillä ratkaistaisiin työvoimakapeikko-ongelmia ja työvoimapulaongelmia, niin sehän on silloin tervetullut ja sitä silloin myös tarvitaan. Silloin tämä paketti pitää myös rakentaa sillä tavalla, että se mahdollistaa työn vastaanottamisen. Tarvitaan asuntoja sinne, missä kasvukeskukset ovat ja minne työpaikkoja syntyy. Se on rakenteellista politiikkaa. Tarvitaan räätälöityä koulutusta niille ihmisille, joilla on jo työelämän koke-

musta, jotta he voivat työllistyä uusille aloille, etsiä elämälleen uuden suunnan. Työllistetään kuntiin, esimerkiksi terveydenhuoltoon työttömiä sairaanhoitajia ja terveydenhuollon ammattilaisia etukäteen ja pysyviin työsuhteisiin, jotta vältetään myös julkisella sektorilla odotettavissa olevat työvoimakapeikot. Eli jos tähän halutaan tulevaisuuspakettia, niin se on tervetullut ja näillä sisällöillä.

66 **Valtiovarainministeri Sauli Niinistö:** Arvoisa puhemies! Ensinnäkin ed. Laitinen, jos jatkatte puheeni seuraavalle sivulle, totean, että meillä Suomessa olisi vähimmillääkin kyettävä siirtymään suomalaiseen lainsäädäntöön. Minusta se olisi ikään kuin tyylikästäkin, että noudattaisimme sitä, mitä olemme tahtoneet. Se on minun ainoa avaukseni tässä. Ehkä kannattaisikin puhua ministeri Perhon mallista, joka sisältää hyviä ainesosia selvästikin.

Ed. Kiljunen, lyhyessäkin puheenvuorossanne minusta kuvasitte hyvin tätä tilannetta. Te esititte suoria kysymyksiä. En välttämättä ole sitä mieltä, että työttömyys johtuu työttömyysturvasta, mutta työllisyyden puute voi osin johtua kyllläkin.

Ed. Kuoppa, joka on nyt kadonnut, kertoi, että olisi 500 elektroniikka-alan hakijaa ollut työpaikkoihin, joita täällä taas on saman verran lähes kerrottu olevan auki. Minä tiedän vain yhden esimerkin. Kun haettiin yhtä siivoojaa, sitä ei Helsingin kaupungista löytynyt. Muistaakseni tämä oli ihan lehdissä, joten luotan siihen tietoon. Kyllä meillä on palvelusektorille muodostumassa aivan sama tilanne.

Kun Max Jakobson puhui ulkomaisen työvoiman tuonnin tarpeesta, niin kyllä me siinä tilanteessa ilmeisesti aika pian olemme, että meillä palvelusektorilla matalapalkka-aloilla joudutaan kysymään, löytyykö Suomesta sellaisia ihmisiä, jotka osaavat tai haluavat sitä työtä tehdä. Minä vähän epäilen, ettei aina ole enää löytynyt. Tämä on eräs pk-sektorin murhe. Toivoisin, että te kykenisitte nyt antamaan vastauksen niille pk-yrittäjille, jotka ihmettelevät, että ei edes tavanomaisiin töihin väkeä löydy. Kyllä se on aika suuri ongelma, tarkoitan siinä mielessä ongelma erityisesti, kun meillä on kuitenkin rakenteellista työttömyyttä.

67 **Rainer Erlund /erl:** Värderade talman, arvoisa puhemies! Valtionvelan korkokustannukset ovat tänä vuonna 27,6 miljardia markkaa. Hallituksen nyt ilmoittamien lähivuosien määrärahakehysten mukaan ensi vuoden korkokustannukset ovat 25,2 miljardia markkaa. Tänä vuonna korkomenot ovat lähes 14 prosenttia kokonaismenoista. Siitä huolimatta, että valtionvelan osuus nettokansantuotteesta on vähentynyt, velan kokonaismäärä on edelleen noin 400 miljardia markkaa. Jo tämä osoittanee tiukan talouden olevan tarpeen. Milloin Suomi sitten voisi lyhentää valtionvelkaansa, jollei korkeasuhdanteen vallitessa ja kansantuotteen kasvaessa 3—4 prosenttia vuodessa?

Regeringens linje att hålla strama tyglar också i fortsättningen är riktig. Den stora skuldbördan, med åtföljande stora räntekostnader, är en orsak. För första gången på många, många år har vi i år en budget med ett kalkylerat överskott. Det överskottet är 6 miljarder. Det bör kunna utökas under de närmaste åren och användas till avkortning av statsskulden. Det är skäl att påminna om att räntekostnaderna i år är nästan exakt lika stora som totalkostnaderna för hela undervisningssektorn. Det säger en hel del.

Ett eventuellt utökat spelrum i framtida budgeter bör utgöras av räntekostnadernas minskning. Det som nu används till räntor kan, åtminstone delvis, i fortsättningen användas för annat. Detta i den takt som räntekostnaderna årligen minskar i och med att statsskulden minskar.

Lisäksi on syytä muistuttaa, aivan kuten hallitus tekeekin tiedonannossaan, hallitusohjelmassa luvatuista palkkatyön veronalennuksista tällä vaalikaudella. Tiedonannossa mainituista syistä ainoastaan pieni osa lupauksesta toteutuu tänä vuonna. Veronkevennysten tulee siis olla merkittävämpiä seuraavina vuosina. Myös tämä asettaa vaatimuksia tiukalle budjettipolitiikalle.

Voidaan tietysti kysyä, onko oikein lähteä alentamaan veroja korkeasuhdanteessa. Toisaalta on kuitenkin otettava huomioon, että meillä on EU-maiden keskiarvon selvästi ylittävä veroaste. Veroasteen alentaminen onkin perusteltua pelkästään ihmisten motivaation lisäämiseksi työelämään hakeutumiseen tai siellä pysymiseen. Verojen alentamisella on siis, kuten hallituskin mainitsee, merkitystä työllisyysasteelle. Työn verotuksen alentaminen merkinnee työttömien määrän vähentymistä ja useiden henkilöiden työllistymistä. Tällä on merkitystä lähestyes-

sämme aikaa, jolloin työntekijöistä tulee olemaan pulaa monilla aloilla.

Regeringen pekar i sitt meddelande på den kraftiga förändring som kommer att ske beträffande åldersstrukturen. Antalet pensionärer kommer kraftigt att öka redan om några år. Förutom ökade pensionskostnader medför det också ett större tryck på kostnaderna speciellt inom hälsovården. Också för detta behövs en ekonomisk beredskap. Det är inte bra om vi står kvar med en stor statsskuld den dag vi har betydligt större kostnader för pensioner och hälsovård.

När det gäller prioriteringen och tyngdpunkten mellan de olika förvaltningsområdena är det skäl att betona undervisningens och forskningens stora betydelse för fortsatt välstånd och utveckling. Vilken diskussion har regeringen fört om prioriteringarna när den slagit fast anslagsramarna? Av summorna kan man inte utläsa några större förändringar jämfört med nuläget. Också om Finland de senaste åren satsat på forskning och utveckling vore det ändå måhända orsak att fråga sig om vi inte borde satsa ännu mera i fortsättningen för att faktiskt vara ett land i första ledet på dessa områden. De är dessutom sannolikt satsningar som faktiskt ger återbäring.

Määrärahakehysten mukaan liikenneministeriön budjetti pienenee. Elinkeinoelämän suotuisan kehityksen jatkumisen edellytyksenä ovat nopeat ja hyvät liikenneverkot. Jo nyt on valitettu sitä, että nykyisillä niukoilla määrärahoilla tieverkkomme on rapistumassa. Panostusten lisääminen tie- ja rautatieverkkoon on välttämätöntä.

Tätä taustaa vasten on vaikea ymmärtää, että liikenneministeriön määrärahoja ehdotetaan vähennettäviksi lähivuosina. Selitykseksi tuskin riittää kilpailuttamisen lisääntyvä käyttö eri urakoissa.

Det är också skäl att understryka att en stor del av medborgarnas grundservice ges av kommunerna. Staten och kommunerna har, som här har sagts tidigare i dag, ett gemensamt ansvar för denna service. För att kommunerna skall kunna ge en god service måste deras ekonomi vara i ordning. Staten bör uppfylla givna löften när det gäller fördelningen av kostnaderna för denna service. Mot den bakgrunden är det positivt att regeringen och Kommunförbundet kommit överens om justeringen av statsbidragen så att hälften av justeringen sker från början av nästa år och den andra hälften under de två följande åren. Det här är en överenskommelse som regeringen bör hålla fast vid. Att kommunerna som ett pris för det här måste avstå från den utlovade kompenseringen för förlorade skatteinkomster var naturligtvis negativt. I gengäld utökas det behovsprövade stödet till kommuner som har det ekonomiskt svårt med 100 miljoner redan i år och det måste ses som en positiv sak.

Staten har en benägenhet att skjuta nya förpliktelser på kommunerna. Men staten bör också inse sitt ansvar när det gäller finansieringen av dessa förpliktelser. Det är skäl att understryka att staten och kommunerna har ett gemensamt ansvar för grundservicen ute i kommunerna. Det har från regeringshåll uttryckts önskemål om att kommunerna skulle gå in för nyanställningar inom t.ex. hälsovården och äldreomsorgen. Den bistra verkligheten i många kommuner är dock den, att ekonomin inte tillåter nyanställningar. Tvärtom står man inför en situation där antalet anställda måste minskas för att hålla driftsutgifterna tillbaka och nå ens över nollstrecket när det gäller årsbidraget.

Arvoisa puhemies! Hallituksen tavoite menojen pitämiseksi suurin piirtein nykyisellä tasolla myös lähimpänä neljänä vuotena on välttämätön ja hyvä. On kuitenkin toivottavaa, että kokonaiskehyksen sisällä käytäisiin budjettia laadittaessa kunnollinen keskustelu eri hallinnonalojen välisistä priorisoinneista. Ainakin tietyt painopisteiden siirrot voivat olla välttämättömiä.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan toinen varapuhemies Mikkola.

---

68 **Tuula Haatainen /sd:** Arvoisa puhemies! On hyvä, että budjettiraamikeskustelua voidaan käydä eduskunnassa jo tässä vaiheessa. Eduskunnan mahdollisuudet vaikuttaa budjettikehyksiin ovat tähän saakka olleet varsin vähäiset. Minusta on kuitenkin väärin vaatia eduskuntaa nyt sitoutumaan markalleen menoraameihin vuoteen 2004 saakka. Jos näin edellytetään, niin silloin kai voimme kaikki lähteä täältä vaikka Harvardiin opiskelemaan muutamaksi vuodeksi.

Talouden jäntevä kehittäminen on tärkeää tulevaisuuden hallinnan kannalta. Valtioneuvoston tiedonanto on kuitenkin minusta näin neljän vuoden näkökulmasta kapea-alainen. Siinä ei juurikaan pohdita ongelmien ratkaisujen sisältöjä. Tiedonannon selkeä viesti hyvinvointipolitiikalle on kehotus varautua tulevaisuuden ikääntymiseen sekä työttömyyteen ja toisaalta työvoiman saatavuuteen. Toki nämä ovat tärkeimpiä tulevaisuuden kysymyksiä, joihin vastaukset pitäisi löytää tämän päivän päätöksenteolla.

Kun olemme keskustelemassa budjettikehyksistä vuoteen 2004 saakka, on paikallaan varmasti tarkastella myös talouden kovien lukujen ohella yhteiskuntamme selkärankaa: hyvinvointiyhteiskuntaa palveluineen. Minulla oli tilaisuus olla Yhdysvalloissa kuuntelemassa tämän päivän teknologisen kehityksen yhteiskunnallisia vaikutuksia tutkivaa professori Manuel Castellsia. Hänen mielestään pohjoismainen hyvinvointiyhteiskunta on pärjännyt hyvin tehokkuuden ja taloudellisen kilpailun vaatimusten keskellä. Uusi teknologia tuo työpaikkoja, mutta hänen mukaansa kehityksen nopea tempo tuottaa samalla sosiaalisia ja psykologisia ongelmia, syrjääntyneisyyttä.

Professori Castells piti täysin mahdollisena pohjoismaisen mallin säilyttämistä. Pohjoismaisen mallin säilymisen kannalta onkin tärkeää löytää vastaukset siihen, miten avoimuus ja joustavuus voidaan yhdistää sosiaaliseen turvallisuuteen. Castells peräänkuulutti muun muassa joustavampaa koulutusjärjestelmää ja elinikäistä opiskelumahdollisuutta. Tässä meilläkin on vielä paljon tekemistä, vaikka meidän vahvuutemme onkin koulutusjärjestelmämme sekä sosiaaliset turvaverkot. Koulutusjärjestelmää pitää kehittää edelleen paremmin ihmisten tarpeita tukevaksi ja työllistymistä mahdollistavaksi.

Arvoisa puhemies! Uusimpien tutkimusten mukaan hyvinvointiyhteiskunta luo suotuisia edellytyksiä kilpailulle ja yksilölliselle riskin ottamiselle. Hyvinvointipalvelut ovat myös yleisempiä niissä maissa, joissa naisten työssäkäyntiaste on korkea. Palvelut vapauttavat naisten osaamisen ja tietotaidon tuotantoon. Näin todetaan muun muassa Vattin selvityksessä hyvinvointiyhteiskunnasta 2000-luvun kynnyksellä.

Julkistaloutta käsittelevä uusi tutkimus myös korostaa, että laaja julkinen sektori ei heikennä taloudellista kasvua. Hyvinvointivaltiolla on talouden myönteistä kehitystä vahvistavia vaikutuksia, kuten sosiaalisella infrastruktuurilla, koulutuksella ja terveydenhuollolla. Hyvät julkiset palvelut ja sosiaaliturva vakauttavat poliittisia oloja ja edesauttavat myönteisen investointi-ilmapiirin kehittymistä. Monet hyvinvointivaltion julkiset menot vähentävät yksityisiä riskejä ja näin ollen kannustavat yksityisiä kansalaisia myös riskinottoon ja innovatiivisuuteen.

Suurilta näyttävät sosiaalikustannukset merkitsevät myös suurempaa turvallisuutta ihmisille. Edward Luttwak kuvaa kirjassaan Turbokapitalismi Yhdysvalloissa tapahtunutta rikollisuuden kasvua. Tällä hetkellä lähes 2 miljoonaa amerikkalaista on vankilassa ja 3,7 miljoonaa ihmistä odottaa oikeudenkäyntiä. Kriminalisoitujen määrä on yhteensä 5,5 miljoonaa amerikkalaista eli 2,8 prosenttia aikuisväestöstä. Tämä osuus on kaksi kertaa suurempi kuin turbokapitalismin käynnistyessä vuonna 1980. Näistä syistä olisikin tärkeää analysoida menoraamien sisällä tarkemmin sitä, millä keinoilla voimme välttää tulevaisuuden riskit ja edesauttaa kansalaisten mahdollisuuksia elättää mahdollisimman pitkälle itsensä ja perheensä.

Sosiaalisissa tulonsiirroissahan ei ole kysymys siitä, että osa kansalaisista maksaa veroina toisten nauttimaa sosiaaliturvaa. Pikemminkin on kysymys siitä, että kukin maksaa veroja ja saa vastineeksi elämänkaarensa eri vaiheissa turvaa ja palveluja tarvitessaan. Juuri tästä syystä, universaalisen hyvinvointiyhteiskunnan ansiosta, Pohjoismaissa ei ole syntynyt laajaa verokapinaa. Pikemminkin ollaan varovaisia vaatimaan veroalennusta, jos säästyneen kolikon kääntöpuolena ovat heikentyneet hyvinvointipalvelut ja kasvava köyhyys. Hallituksen kaavailemat verojen alennukset pitääkin näin ollen suunnata siten, että niillä on aina työllisyysvaikutus ja että työllisyysvaikutus olisi maksimaalinen.

Arvoisa puhemies! Terveydenhuollon kustannusvaikutuksista käydään varsin epäanalyyttistä keskustelua. Uusien kalliiden hoitojen edessä taivastellaan kertaluontoisia suuria kustannuksia, mutta usein unohdetaan uusien hoitojen ansiosta säästyvät pitkäaikaiskustannukset. Hoitojaksot ovat viimeisen kymmenen vuoden aikana lyhentyneet dramaattisesti. Uusien tutkimus- ja hoitomenetelmien ansiosta ihmisten elämänlaatu ja työkyky ovat parantuneet. Terveydenhuoltomenot bruttokansantuotteessa ovatkin laskeneet Oecd-maiden alhaisimpien joukkoon.

Minusta onkin syytä jo kysyä: Ovatko terveydenhuoltoon käyttämämme menot liian alhaalla

myönteisen kehityksen turvaamisen kannalta? Tästähän meillä on selkeää näyttöä psykiatrian, päihdehuollon sekä huume- ja hiv-ennaltaehkäisyn alueilta. Säästöt eli välinpitämättömyys näiden ongelmien edessä tänään kostautuvat suunnattomina kustannuksina tulevaisuudessa. Esimerkiksi aidsiin sairastumisen viimeisinä vuosina potilaan hoito maksaa miljoona markkaa vuodessa. Miljoona ennaltaehkäisyyn kuntien budjetissa ei näiden lukujen valossa tunnu enää kovin suurelta summalta.

Hallitus ja eduskunta eivät myöskään voi pelastaa puhdasta omaatuntoa viimesyksyisellä 70 miljoonalla markalla lasten- ja nuortenpsykiatriaan. Ongelmien ennaltaehkäiseminen edellyttää muun muassa resursseja perusopetuksen tukipalveluihin, kouluterveydenhuoltoon sekä lisää rahoitusta edelleen psykiatrisiin palveluihin.

Arvoisa puhemies! Kustannusvaikutuksiltaan suurimmat tulevaisuuden ongelmat liittyvät ihmisten nykyiseen työssäjaksamiseen ja eläkkeellejäämisiän alhaisuuteen, kuten myös tiedonannossa todetaan. On turha puhua eläkeiän nostamisesta. Pitää puhua työssäpysymisen edellytyksistä. Jos työ on mielekästä ja kohtuullista rasittavuudeltaan, siinä myös jaksaa pidempään.

Viime viikolla työ- ja tasa-arvovaliokunnan järjestämässä työssäjaksamista käsittelevässä seminaarissa tuli selvästi ilmi loppuunpalamisen syyt. Lamavuosina tehdyt fuusiot ja niihin liittyneet henkilöstön vähennykset ja pätkätyöt ovat rasittaneet työntekijöiden henkistä jaksamista ja rasittavat edelleen kasvaneen työtaakan alla. Sekä fyysinen että henkinen rasittavuus työssä ovat näin ollen lisääntyneet.

Taloudellinen tehokkuus, kasvavat kilpailuvaatimukset ja entistä kovempi sitoutuminen työhön eivät työelämässä näytä antavan tilaa henkisen hyvinvoinnin lisäämiselle. Uuden teknologian alueella työhön sitoutuminen on entistäkin kovempaa. Isyyslomalle jäävät nykyaikana miehet perinteisiltä teollisuudenaloilta ja tuotannonaloilta. Sen sijaan uuden teknologian aloilla perhevapaille ei juurikaan jäädä.

Uuden teknologian pitäisi kuitenkin olla tulevaisuutemme yksi uranuurtaja. Miten tämä tehtävä onnistuu, jos alalla työskentelevät polttavat itsensä ja perheensä karrelle ennen 40:nnettä ikävuotta? Samalla kun mietimme keinoja pitää nyt eläkeikää lähestyvät mahdollisimman pitkään työelämässä, on peräänkuulutettava uuden teknologian yrityksiltä vastuuta työntekijöidensä hyvinvoinnista ja jaksamisesta. Hallitusohjelmassakin on lupaukset edesauttaa työn ja perheen yhteensovittamista. Jotta perhevapaiden joustava käyttö olisi mahdollista, on projektiin saatava myös kaikki työnantajat mukaan. Joustavuutta vapaiden käyttöön on saatava perheiden tarpeista lähtien.

Yhdysvalloissa lanseerattu New economy, uusi talous, korostaa kilpailukykyä ja tehokkuutta. Se perustuu uuteen teknologiaan, globalisaatioon, työn ja pääoman liikkuvuuteen sekä joustavuuteen. Pohjoismainen malli voi tarjota vastauksia hallittuun kilpailussa pärjäämiseen. Mitkä ovat meillä tämän joustavuuden esteinä? Yksi työvoiman joustavuuden este ovat jäykät ja osittain mahdottomat asuntomarkkinat. Hallituksen tiedonannossa puhutaan työvoimakapeikoista taloudellisen kasvun esteinä. Kapeikkojen syntyä edesauttaa muun muassa kasvukeskuksien asuntopula. Pääkaupunkiseudun taloudellista kasvua hidastaa jo nyt huutava vuokra-asuntopula ja kovan rahan omistusasuntojen hintojen nousu. Asuntojonossa on Helsingissä 14 000 ihmistä. Toisaalta uusia työpaikkoja syntyy juuri uusille kasvualueille. Näin ollen painopiste asuntopolitiikassa on saatava sinne, missä työtä on myös tarjolla.

Kansantalouden näkökulmasta muuttoliike tietysti aiheuttaa asunto- ja infrastruktuuri-investointien hukkakäyttöä. Jos työtä kuitenkin on tarjolla, pitäisi se voida ottaa myös vastaan. Uuden teknologian mahdollisuudet työllistää haja-asutusalueilla eivät vielä riittävästi näy. Olisikin tärkeää luoda edellytyksiä uuden tyyppiselle työn jakamiselle siten, että teknologiamahdollisuuksia hyödynnettäisiin paremmin työpaikkojen hajasijoittamisessa.

Arvoisa puhemies! Lopuksi puutun Sonera-osakkeiden myynnistä saatujen miljardien käyttöön, vaikkakaan se nyt tässä kehysbudjetissa ei mukana ole. Yksityistämisen myynnistä saatujen miljardien käyttöä kokonaisuudessaan valtionvelan lyhentämiseksi on perusteltu tulevien sukupolvien oikeudella saada velaton perintö itselleen. Asia voidaan kääntää myös toisin päin. Velalla olemme ostaneet yhteiskuntarauhaa ja oikeutta lapsillemme koulutukseen, päivähoitoon ja terveyteen. Valtionvelkaa näillä rahoilla ei kannata yksinomaan maksaa, vaan osa tuotosta kannattaa käyttää nyt ongelmien ratkaisuun hyvissä ajoin. Terveyteen investointi tänään tuo säästöt moninkertaisina tulevaisuudessa. Koulu-

tukseen ja asuntoihin investointi auttaa parhaiten ihmisiä elättämään itse itsensä. On uskallettava investoida ihmisiin.

69 **Hannes Manninen /kesk:** Arvoisa puhemies! Julkisen toiminnan osuus kansantaloudessa on viime vuosina laskenut selvästi. Laman syvimpinä vuosina 1992 sen osuus bruttokansantuotteesta oli uuden laskentakaavan mukaan noin 23 prosenttia. Vuonna 1995 eli kolme vuotta myöhemmin se oli 3 prosenttiyksikköä alempi, ja jos kansantalouden kehitysarviot toteutuvat ja valtion sekä kuntien menot pysyvät nykynäkymien mukaisina, tuo osuus putoaa tulevina vuosina aina 16 prosenttiin eli 1980-luvun alun tasolle. Kuntien osuus julkisesta palvelutuotannosta on tunnetusti yli kaksi kolmasosaa. Sama kehityssuunta koskee myös sosiaalimenoja. Neljän viime vuoden aikana ne ovat pysyneet reaalisesti ennallaan. Heikoimmassa asemassa oleville kansalaisille ei ole riittänyt pientäkään siivua uutta rahaa näihin hyvinvointimme kannalta keskeisiin toimintoihin, vaikka maamme kansantuote on noussut vuodesta 94 lähtien noin 40 prosenttia.

Kuntien merkitys keskeisten perustuslaissa taattujen hyvinvointipalvelujen järjestäjänä on poikkeuksellisen suuri. Tätä tehtävää ne eivät voi täyttää ilman asianmukaisia voimavaroja niin, että tasapuolisuus ja kansalaisten yhdenvertaisuus toteutuvat. Siksi kuntataloutta koskevat budjettiratkaisut heijastuvat koulutukseen sekä sosiaali- ja terveystoimen palveluihin välittömästi.

Kuntien vakaa talous on ensiarvoisen tärkeää paitsi palveluiden saatavuuden myös kuntien henkilöstön ja koko kunnan työllisyyden kannalta. On muistettava, että kuntien palveluksessa on tänäänkin yli 410 000 henkilöä eli melkein joka viides työssä olevista. Lama ja kuntien talouden heikentäminen ovat merkinneet sitä, että henkilöstön määrä on nyt kuitenkin 27 000 pienempi kuin vuonna 1989.

Raamibudjetin kuntataloutta koskevaa osaa on tarkasteltava ensisijaisesti siitä näkökulmasta, miten se turvaa kansalaisille heille perustuslaissa turvatut koulu-, sosiaali- ja terveyspalvelut. Käytännössä hallituksen budjetin raamiratkaisu merkitsee sitä, että vuosina 2001—2003 kunnilta jää saamatta noin 2 miljardia markkaa niille nykyisin voimassa olevan lain mukaan kuuluvia valtionosuuksia. Kaiken kaikkiaan hallitus on heikentänyt tai heikentää kuntien rahoitusasemaa vuosina 1996—2003 ainakin 17 miljardilla markalla eli yli 3 000 markalla vuositasolla jokaista suomalaista kohti. Se vastaa noin 4,5 prosentin korotuksen tuottoa kunnallisverotuksessa. Yksittäisissä kunnissa tuo heikennys voi olla jopa 10 000 markkaa asukasta kohden, eikä mikään kunta voi sopeutua tällaisiin ongelmiin ja muutoksiin.

Kukaan ei kiistä julkisen talouden tervehdyttämisen tarpeellisuutta. Voidaan kuitenkin perustellusti kysyä, onko hallitus säästämisinnossaan menossa tai jo mennyt metsään. Nyt kaikkea perustellaan talouden ylikuumenemisen estämisellä, ja on siksi syytä kysyä, keiden talous on ylikuumenemassa ja millä alueilla näin tapahtuu.

On totta, että kuntatalous kokonaisuudessaan nykynäkymin vahvistuu lähivuosina. Se kääntyy tänä vuonna lievästi ylijäämäiseksi, ja vuonna 2004 ylijäämä on arvioiden mukaan kolmisen miljardia markkaa. Myös lainakanta ja korkomenot supistuvat, velka yli 4 miljardia ja korkomenot puolisen miljardia vuoteen 2004 mennessä. Henkilöstömenot tulevat lähivuosina kunnissa selvästi kasvamaan. Vuonna 2004 ne ovat 19 miljardia suuremmat kuin toissa vuonna. Henkilöstömenojen osuus nouseekin kahteen kolmannekseen kuntien toimintamenoista.

Edellä todettujen keskiarvolukujen valossa kuntatalous kyllä selviytyy. Keskiarvot kuvaavat kuitenkin vajavaisesti kuntasektorin hyvin moni-ilmeistä todellisuutta. Kuntatalous vuosikatteineen, investointeineen, väestömuutoksineen, työpaikkoineen jne. kasautuu jyrkästi. Tätä kuvaa se, että toissa vuonna kuuden väestöltään ja taloudeltaan suurimman kunnan, Helsingin, Espoon, Vantaan, Tampereen, Turun ja Oulun, vuosikate oli yhteensä 4,4 miljardia markkaa eli selvästi yli puolet kuntien ja kuntayhtymien yhteisestä vuosikatteesta. Myös investoinnit kasautuvat, ja edellä mainittujen kuntien investoinnit ovat noin 40 prosenttia kuntien kokonaisinvestoinneista.

Kasautuva kasvu heijastuu myös suoraan kuntien talouteen. Pienehkö joukko kuntia saa valtaosan hyvinvoinnin kasvusta. Lukuisat kunnat menettävät, ja osassa kuntia meno jatkuu entisellään. Todellisuudessa kasvu keskittyy viiteen vahvimmin kehittyvään maakuntaan ja niissä edellä mainittuihin veturikuntiin. Tätä kuvaavat kiistatta seuraavat tosiasiat.

Vuosina 1995—99 eli viiden viime vuoden aikana työllisten määrä maassamme kasvoi vajaalla 200 000 hengellä. Tästä viiden maakunnan, Uudenmaan, Varsinais-Suomen, Pirkanmaan, Päijät-Hämeen ja Pohjois-Pohjanmaan, osuus oli yli 80 prosenttia. Se on yli puolitoistakertainen niiden väestöosuuteen verrattuna. Kehitys näkyy suoraan myös verotilastoissa, sillä kunnallisveron tuoton kasvu niiden osalta oli yli 70 prosenttia kaikesta verotulon kasvusta.

Vaikka tilanne on hiukan viime viikkojen päätösten ja näkymien valossa muuttunut, se ei muuta kuntatalouden kokonaiskuvaa ja kuntakentän eriytymistä vahvempiin ja entistä heikompiin. Tätä kuvaa myös Kuntaliiton laskelma. 40 heikoimman kunnan vuosikate oli toissa vuonna negatiivinen, ja laskelman mukaan se heikkenee edelleen kaksinkertaiseksi pysyen edelleen miinuspuolella. Nämä kunnat ovat useimmiten pienehköjä ja harvaanasuttuja kuntia, joiden yhteisövero-osuus on pieni. Vastaavasti 40 vahvimman kunnan vuosikate nousee samana aikana 4,5 miljardista markasta liki kaksinkertaiseksi, ja näiden osuus kuntasektorin yhteenlasketusta vuosikatteesta 50 prosentista liki 70 prosenttiin. Kaikesta tästä saamme vielä kevään aikana tarkempaa tietoa, mutta on vaikea kuvitella, että se voisi muuttaa oleellisesti edellä mainitsemaani kuvaa.

Väestökehityksessä vinouma on vielä räikeämpi. Viime vuonna noiden kuuden kunnan väestö kasvoi 17 300 henkeä ja se on 5 600 enemmän kuin koko Suomen väestönkasvu. Tällaisesta kehityksestä kärsivät palveluiden puutteina, asuntojen hintojen ja vuokrien kallistumisena kaikki suomalaiset niin näissä muuton kohteina olevissa kaupungeissa kuin niissä kunnissa, joista muuttajat lähtevät.

Kuntatalouden eriytyminen johtaa lukuisissa kunnissa pahimmillaan tilanteeseen, jossa perustuslain kirjain saati henki eivät enää toteudu tai toteutuvat vain hallituksen ja virallisten selittäjien liturgioissa. Nyt ei ole aika odottaa hallituksen viittaamia uudistusselvityksiä, vaan tarvitaan pikaisia toimenpiteitä. Muutoin kurki kuolee ennen kuin suo sulaa.

Arvoisa puhemies! Haluan selvästi todeta, etten ole vaatimassa lisää rahaa budjettiraameihin, sillä jos kuntatalous kehittyy nykynäkymien mukaisesti, ongelmat voidaan ratkaista kuntatalouden sisäisin järjestelyin. Se edellyttää kuitenkin huomattavaa poliittisen tason yhteisymmärrystä. Hallituksen suunnitelmiin kuuluu, että tälle vuodelle tilapäisesti muutettu yhteisöveron jakosuhteen muutos kuntien tappioksi palautetaan, tai se palautuu, ellei lakia muuteta ensi vuonna entiselleen. Jakosuhteen palauttamisesta kunnille tuleva lisätuotto on noin 800 miljoonaa markkaa. Esitänkin, että valtiovarainvaliokunta mietinnössään ehdottaisi, että tämä lisätuotto käytetään kuntien yleiseen valtionosuuteen. Se kohentaisi merkittävästi taloudeltaan heikkojen, syrjäisten ja saaristokuntien asemaa eikä se lisää penniäkään valtion menoja suunnitellusta. Tämä toimenpide yhdessä harkinnanvaraisen avustuksen sadan miljoonan korotuksen kanssa mahdollistaisi kokonaisuudistuksen odottamisen. Kokonaisuudistuksen yhteydessä on sitten tehtävä tarvittavat rakenteelliset muutokset nykyiseen valtionosuus- ja tasausjärjestelmään. Jos poliittista halua, rohkeutta, uskallusta ja tahtoa riittää, kaikille kunnille voidaan taata voimavarat peruspalveluiden tuottamiseen ilman valtion menojen lisäystä. Toivottavasti kaivattua siviilirohkeutta ja uskallusta löytyy myös hallituspuolueiden piiristä.

70 **Pirjo-Riitta Antvuori /kok:** Arvoisa puhemies! Tämä on historiallinen tilanne. Eduskunta käsittelee ensimmäisen kerran hallituksen tiedonantoa tulevien vuosien määrärahakehyksistä. Kehysmenettelyhän luotiin 1990-luvun alussa. Syvä lama raamitti kehykset puhtaasti säästöjen priorisoimiseksi. Leikkauksia jouduttiin vaikeimpina aikoina tekemään välillä melkeinpä paniikkitunnelmissa.

Valtiontalouden realiteetit — suuri velkataakka, selkeästi ylikireä verotus ja edelleen kohtuuttoman suuri työttömyys — edellyttävät tiukkaa taloudenpitoa. Kehysmenettelyä on kuitenkin tarkasteltava kriittisesti. Lamavuosien sektorikohtainen juustohöyläpolitiikka ei ole perustunut minkäänlaisen arvokeskustelun varaan, ja kuitenkin edelleen menokehykset on rakennettu lamavuosien kehysrakenteen päälle. Vuosittain on ilmestynyt uusi keltainen kirja, joka on ollut lähes edeltäjänsä kaltainen. Eduskunnassakin valtiovarainvaliokunta on käsitellyt talousarvion pääluokittain jaostoissa, mikä käytännössä on tarkoittanut sitä, että määrärahasiirtoja pääluokasta toiseen ei ole esitetty. Jaostot ovat kylläkin vuodesta toiseen nostaneet mietinnöissään ongelmakohtia esiin siinä toivossa, että kun seuraavaa budjettia tehdään, hallituksen käsittelyssä

kyseessä olevat asiat huomioidaan. Harvoin näin on tapahtunut.

Valtion talousarviolla pitäisi ratkaista ongelmia ja estää ongelmien syntymistä. Julkisten tehtävien hoitaminen ei onnistu noudattamalla tiukkaa sektorikohtaista kehysbudjetointia, jolloin ministeriön on sovitettava menonsa oman hallinnon sisällä, ovat tarpeet sitten kuinka kipeitä hyvänsä tai mitä suuruusluokkaa hyvänsä. Tälle ajalle on myös tyypillistä heilahtelu ja muutosalttius. Budjetinkin on oltava luonteeltaan kriittisempi ja analyyttisempi.

Valtioneuvoston tiedonanto on erinomainen haaste eduskunnalle monessakin mielessä. Täällä on kritisoitu tiedonantoa menettelynä ja siinä mielessä, että tiedonantomenettely on hyvin järeä keino. Meiltä vaaditaan sitoutumista menokehyksiin koko vaalikauden loppuun asti. Menettelyn heikkous on siinä, että sellaiset yhteiskunnalliset muutokset saattavat olla mahdollisia, jotka vaativat nopeaa ja ongelmakohtaista reagointia. Heikkous on myös siinä, että tulopuolen arviointia ei ole tehty laisinkaan. Toisaalta taas hyvä puoli on siinä, että pitkäjänteisyys omalta osaltaan luo vakautta talouspolitiikkaan. Tulopuolen jättäminen avoimeksi viestittää monenlaisia asioita. Eduskuntaan päin se viestittää helposti sitä, että eduskunta ei ikään kuin osaisi elää tulojen kanssa varsinkaan hyvinä aikoina. Toivottavasti näin ei kuitenkaan ole.

Mielestäni on erittäin hyvä, että eduskunta pääsee jo tässä vaiheessa keskustelemaan talousarvion kehyksistä. Eduskunnalle tämä on mahdollisuus. Nyt on oikea hetki nostaa keskusteluun niitä asioita, joita erityisesti halutaan painottaa. Nyt on myös mahdollisuus luoda uutta budjettikäytäntöä, joka on luonteeltaan enemmän ongelmakeskeinen ja enemmän analyyttinen. Budjettivalta kuuluu eduskunnalle, mutta se, että eduskunnalla on nyt aito mahdollisuus vaikuttaa jo tässä vaiheessa talousarvion valmisteluun, lisää faktisesti eduskunnan vaikutusvaltaa. Tiedonantomenettely järeydestään huolimatta on uusi, rakentava mahdollisuus eduskunnalle, varsinkin jos eduskunta käyttää tilaisuutensa vastuullisesti ja miettii budjetin sisäisiä painotuksia laaja-alaisesti.

Arvoisa puhemies! Käytetyt ryhmäpuheenvuorot antavat ymmärtää, että hallituksen tiukka taloudenpito saa kannatusta. Ryhmien välillä ei juurikaan ole erimielisyyttä myöskään velanmaksun tärkeydestä ja siitä, että hyvinä aikoina velanhoidon on oltava aivan keskeinen tavoite. Ylikuumenemisen riskit ovat hyvin selkeästi olemassa, mikä osaltaan korostaa finanssipolitiikan merkitystä. Näkemyserojakin on tullut esiin, erityisesti ehkä suhteessa verotukseen ja valtion myyntitulojen, lähinnä Sonerasta saatavien varojen käytön osalta.

Mielestäni ministeri Niinistön linjaus on ihan selvä. Kertaluontoisia tuloja ei voida käyttää menojen kasvattamiseen tai verojen keventämiseen vaan nimenomaan velan lyhentämiseen. Korkomenojen aleneminen tuo sitten pysyvää parannusta, joka antaa mahdollisuuksia niin menokuin verotuksenkin puolella.

Kaiken kaikkiaan keskustelu on sillä tavalla ollut hyvä, että se antaa hyvän pohjan valiokunnan jatkotyöskentelylle ja niille painotuksille, joilla valiokunta omalta osaltaan haluaa luotsata talousarvion valmistelua.

71 **Outi Ojala /vas:** Arvoisa puhemies! Talousarviokehyksen käsittely eduskunnassa on useastakin syystä varsin haastava tehtävä. Suomalaisessa poliittisessa keskustelussa vain osa keskustelijoista haluaa pitää tai pystyy pitämään mielessään samanaikaisesti sekä suhdanteiden tuomat rajoitukset että suhdanteista riippumattomat tavoitteet.

Eduskunnalta edellytetään arvokeskustelua, joka tarkoittaa eri tehtävien asettamista tärkeysjärjestykseen. Me tiedämme, että eduskuntaryhmien on helppo löytää lisäystarpeita, mutta se ei ole vielä painopisteiden määrittelyä, ellei kyetä asettamaan asioita aidosti tärkeysjärjestykseen. Tämä on haasteellinen tehtävä nyt niin mietintöä laativalle valtiovarainvaliokunnalle kuin koko eduskunnallekin. Toivottavasti me selviämme kunnialla tästä historiallisesta tehtävästä.

Useat edustajat ja ed. Antvuorikin aivan viimeksi ovat todenneet sen, että me käsittelemme nyt budjettikehyksen osalta vain menopuolta, mutta tulopuolta ei ole esitelty. Haluan kuitenkin nostaa keskusteluun esille kysymyksen valtion omaisuuden myyntituloista ja ennen kaikkea Sonerasta. Soneraa ei tiedonannossa käsitellä siitä huolimatta, että se tulee varmasti lähivuosinakin tuomaan valtiolle merkittävästi tuloja.

Soneran osakkeiden kurssihan on tällä hetkellä erittäin korkealla. Siihen on syynä ensinnäkin Suomen ja maailmantalouden pitkään jatkunut hyvä kehitys eräistä alueellisista kriiseistä huolimatta. Sijoittajat tuntevat lisäksi erityistä mielen-

kiintoa teknologiaosakkeita kohtaan. Joskus kiinnostus tuntuu olevan niin suurta, että yksinomaan Internet-sanan ilmaantuminen yhtiön tiedotteisiin nostaa sen osakkeiden kurssia roimasti ja alan osakkeiden hinnoilla on hyvin vähän tekemistä niiden nykyisen toiminnan laajuuden ja joskus myös sen kannattavuuden kanssa. Pitää kuitenkin muistaa, että yleinen alamäki Yhdysvaltain pörssissä tai uskon loppuminen informaatioteknologiaan veisi väistämättä myös Soneran kurssin alaspäin.

Yhtiönä Sonera on kohdistanut liiketoimintansa selkeästi matka-, data- ja mediaviestintään. Samalla se on levittäytynyt ulkomaille niin, että se on osakkaana matkapuhelintoiminnassa Yhdysvalloissa, Pietarin ympäristössä, Unkarissa, Baltiassa, Libanonissa ja Turkissa sekä Turkin osakkuusyhtiönsä kautta eräissä Ivy-maissa. Vastikään ryhmittymä, jossa Sonera on mukana, sai uuteen tekniikkaan perustuvan matkapuhelintoimiluvan Espanjassa. Varsin kansainvälinen siis tämä suomalaisittain katsottuna valtionyhtiö Sonera on.

Sonera toimii myös kilpailluilla markkinoilla sekä kotimaassa että ulkomailla. Niinpä sen toimintaan liittyy suurten mahdollisuuksien lisäksi myös yhtiökohtaisia riskejä. Myös siitä syystä sen osakkeiden arvo voi laskea, vaikka pörssikurssit muutoin pysyisivät korkealla. Yleensähän sijoittajat pyrkivät välttämään yhteen yhtiöön kohdistuvaa riskiä rajoittamalla omistusosuutensa muutamiin prosentteihin tai jopa prosentin murto-osiin. Valtio on Sonerassa sikäli omituinen sijoittaja, että se ei ole hajauttanut riskiä vaan pitää hallussaan puolikasta. Tarkkaan ottaen voisi ehkä jopa kysyä, onko valtio kuin kasinokeinottelija: velkaa 400 miljardia ja siitä puolet pantuna yhteen yhtiöön. Ehkä on hyvä välillä vähän kärjistää, että käymme ajattelemaan tätä.

On sanottu, että Sonera on tuottava yhtiö. Toiset puhuvat lypsylehmästä, toiset kultamunasta. Siitä on tänään täällä saatu esimerkkejä. Meidän on ehkä hyvä kysyä itseltämme, mitä Sonera nyt omistajilleen tuottaa.

Nykyhinnoilla osakkeen ostava saa osinkotulon, joka on puolisen prosenttia osakkeen hinnasta. Toki osakkeen ostaja voi kuvitella, että osingot moninkertaistuvat tulevina vuosina tai että hän saa hyvitystä arvonnousuna, mutta voi käydä myös niin, että tapahtuu täysin päinvastoin, sillä ala, jolla Sonera toimii, on erittäin kilpailtu. Tämä on hyvä pitää mielessä.

Paremman ja riskittömämmän tuoton valtio voisi saada myymällä Sonera-omistustaan siinä tahdissa kuin sille riittää kysyntää ja lyhentämällä sitten velkaa, ja korostan, nimenomaan harkitusti. Mitään välttämätöntä tarvetta toisaalta myydä Soneraa viimeistä osaketta myöten ei valtiolla luonnollisesti kuitenkaan ole eikä mielestäni myöskään saa olla. Päinvastoin saattaisi olla aiheellista säilyttää Sonerassa pienehkö omistusosuus myöskin tulevaisuudessa.

Jotkut haluavat valtion pitävän kiinni Sonerasta, jotta sitä voitaisiin käyttää vanhanaikaisen valtiollisen elinkeino- ja aluepolitiikan välineenä. Tällaisia kuvitelmia elättelevät eivät halua ehkä ymmärtää osakeyhtiölakia, joka suojaa vähemmistöomistajia enemmistöomistajan tai suurimman omistajan sellaisilta päätöksiltä, joiden taustana ovat muut seikat kuin yhtiön menestyminen. Tämän sanon sen takia, että vaikka valtiolla on merkittävä omistus Sonerassa edelleenkin, valtio ei voi omistajana ajatella pelkästään valtion etua vaan sen pitää ajatella yhtiön etua. Sonera ei siis ole enää valtionyhtiö perinteisessä mielessä vaan normaali pörssiyhtiö, jossa valtio vielä toistaiseksi on merkittävä omistaja.

Jos Soneran osakkeita myydään jatkossakin, niin kuin näyttää olevan, myynti tuo kertaluonteista tuloa, joten sillä ei voida suoraan rahoittaa pysyviä menoja. Tässä olen samaa mieltä valtiovarainministeri Niinistön kanssa. Mutta myyntituloilla voidaan ja tuleekin mielestäni rahoittaa myös tulevaisuusohjelmia, sellaisia, joissa panostamalla koulutukseen, tutkimukseen ja infrastruktuuriin luodaan pohjaa Suomen tulevalle pärjäämiselle. Tässä suhteessa olen iloinen, että ministeri Niinistö toi tämänkin aspektin esille. Kuitenkaan en voi hyväksyä hänen ajatustaan siitä, että tulevaisuusohjelman rahoitus pitäisi tehdä vastaavilla leikkauksilla talousarviosta, vaan nimenomaan tulevaisuusohjelman rahoitukseen tulee käyttää Soneran myyntituloja.

Kun tulevaisuusohjelmaa mietitään — ja toivon, että valtiovarainvaliokunta myös sitä miettii omassa mietinnössään — saattaisi olla perusteltua perustaa osana tulevaisuusohjelmaa korkeakoulujen yhteyteen sellaisia riskisijoitusyrityksiä, joissa valtio on mukana omalla panoksellaan mutta joihin lisäksi hankitaan mukaan merkittävällä osuudella yksityisiä kotimaisia ja ulkomaisia sijoittajia. Tällaiset sijoitusyritykset

voisivat auttaa keksintöjen tuotteistamisessa ja kaupallistamisessa tarjoamalla pääomapanoksen lisäksi myös liikkeenjohdollista apua. Kun esitän, että tällaisia riskisijoitusyrityksiä voitaisiin perustaa korkeakoulujen yhteyteen, ehdotus ei tarkoita sitä, ettei samalla tulisi myös vahvistaa valtion omia rahoituslaitoksia, mutta tässäkin resursseja tulisi hajauttaa.

Vielä kerran haluan sanoa, että mielestäni on järkevää käyttää pääosa valtion omaisuuden myyntituloista valtionvelan lyhentämiseen, koska näin syntyy väljyyttä talousarvioon pysyvästi, sitä väljyyttä, jota me tarvitsemme hyvinvointiyhteiskunnan ylläpitämiseen ja kehittämiseen. Samalla voimme myös varmistaa sen, että valtiontalous kykenee vaikeiden aikojen mahdollisesti koittaessa jälleen toimimaan mittavana puskurina. Jos valtionvelka nyt alenee asteittain, silloin voidaan ottaa uuttakin velkaa. Väljyyttä tarvitaan myös väestön ikääntymisen tuomiin ongelmiin.

Puhemies! Mainitsin äsken, että Sonera toimii kilpailluilla markkinoilla. Siinä mielessä Suomi on merkittävästi muuttunut muutaman vuosikymmenen aikana, ja samalla myös valtion yritysomistuksen luonne on olennaisesti muuttunut. Aina 80-luvun puolivälissä tapahtuneeseen sääntelyn purkamiseen saakka esimerkiksi kilpailu pankkitoiminnassa perustui runsaaseen konttorien määrään, kun taas Suomen Pankki sääteli rahan hintaa ja samalla itse asiassa takasi pankkien kannattavuuden. Viime laman aikana tapahtunut pankkisektorin rakennemuutos oli raju, kuten tiedämme, mutta ilman lamaakin muutokset olisivat olleet nopeita.

Jotkut ovat vielä hiljan toivoneet, että Leoniapankki olisi jatkanut Postin oman konttoriverkon ylläpitämistä vanhaan Postipankki-henkeen. Ehkä heiltä jäi huomaamatta, että myös Leonia toimii nykyään kilpailluilla markkinoilla. Näillä markkinoilla Merita on hakenut tulevaisuuden eväitä yhtymällä Nordbankenin kanssa. Merita—Nordbanken-liitto puolestaan on ottanut mukaan tanskalaisen pankin. Tämä kolmen koalitio havittelee mukaan neljänneksi vielä norjalaispankkia. Tämä on sitä globalisaation tuomaa haastetta, elikkä on pakko kasvattaa kokoa, jotta pärjäisi markkinoilla.

Kai meidän täytyy tunnustaa se, että idyllinen postisäästöpankkimaailma on kadonnut. Kirjailija voi toki kirjoittaa kirjan "Kadonnutta aikaa etsimässä", mutta sellaista otsikkoa meidän poliitikkojen ei pidä omiin toimintaohjelmiimme kirjata. Kadonneen tilalle meidän poliitikkojen vastuulla on uuden hakeminen.

Postipalvelut on siis näissä muuttuneissa oloissa turvattava uudella tavalla. Valtion tulee tarvittaessa rahoittaa suoraan ne postipalvelut, joille ei löydy muuten edellytyksiä. Tärkeintä on, että kansalaiset saavat nämä palvelut.

Arvoisa puhemies! Lopuksi korostan, että painopisteajattelussa on tärkeää pohtia sitä, miten me voisimme edistää sosiaalista eheyttä tässä maassa, miten voimme ehkäistä tuloerojen kasvun, syrjäytymisen ja köyhyyden lisääntymisen. Meille vasemmistoliitossa nämä asiat ovat aina olleet tärkeitä. Täällä salissa on käytetty useita puheenvuoroja näistä asioista. En aio mennä itse syvemmälle tähän aiheeseen, mutta totean, että valtavat haasteet valtiovarainvaliokunnalla nyt on, kun se tämän kehyskeskustelun aikana ja mietinnössään joutuu laittamaan arvojen perusteella tärkeysjärjestykseen valtion menokehyksen puitteissa kansalaisten kannalta tärkeät asiat.

72 **Ola Rosendahl /r:** Arvoisa herra puhemies, värderade herr talman! Regeringens meddelande till riksdagen om anslagsramarna för åren 2001—2004 andas ett klart ansvar för framtiden och för de utmaningar som samhällsekonomin står inför. Man syftar till fortsatt förbättrad konkurrensförmåga, som den ökande internationaliseringen kräver, och är medveten om att detta ställer krav även på finanspolitiken.

Det är avgörande att den stabila ekonomiska utvecklingen kan bibehållas och att Finland fortsättningsvis förbättrar sin förmåga att möta assymmetriska konjunkturstörningar. Regeringens linje att bibehålla den strama finanspolitiken är riktig i en situation, då en del av vår ekonomi är inne i en överhettning. Regeringen uppger tre motiv för nödvändigheten av en stram finanspolitik, nämligen för det första: att trygga en fortsatt tillväxt, för det andra: att reservera resurser för den fortsatta ökningen av pensionsutgifterna och för det tredje: att skapa förutsättningar för de skattelättnader som ingår i regeringsprogrammet.

Den ekonomiska tillväxten baseras givetvis på konjunkturen och på den politik som befrämjar strukturförändringar i näringslivet. Industrins tillförsikt inför framtiden är god och baseras på förbättrade utsikter för exporten och för den inhemska efterfrågan.

Ett svårlöst problem är att utbudet på arbetskraft inte alltid möter efterfrågan. Den snabba ekonomiska utvecklingen har ökat sysselsättningsgraden från 63 procent år 1997 till 66 procent år 1999. Arbetslösheten har inte minskat i samma takt som sysselsättningen förbättrats beroende på ett starkt ökat utbud av arbetskraft. Mellan regionerna förekommer dessutom kännbara skillnader.

Regeringen vill således förbättra sysselsättningsgraden ytterligare och höja den effektiva pensionsåldern genom att minska skattekilen samt utvidga servicesektorn.

Arvoisa herra puhemies! Vaikka hallitusohjelman mukaan näkyvissä on veronkevennyksiä 10—11 miljardin markan verran tämän kauden aikana, olemme ensimmäisen hallitusvuoden aikana nähneet vain veronkiristyksiä korotetun pääomatulo- ja yritysveron sekä kiinteistö- ja kunnallisveron muodossa. Veroaste on itse asiassa korkeampi kuin edellisenä vuonna. Näin ei pitäisi olla. Hallituksen viesti on edelleenkin epäselvä veropolitiikan osalta tässä tiedonannossa. Ainoastaan työttömyysvakuutusmaksun katsotaan alenevan kehyskauden aikana, kun taas suunnitellut budjettiylijäämät edellyttävät korkeaa veroastetta jatkossakin.

Julkisen talouden tasapaino on saavutettu korkean verotuksen avulla, mikä ei ole mikään ylpeyden aihe. Monet syyt, eivätkä vähiten rakenteelliset, puhuvat sen puolesta, että tämä on kestämätöntä tällaisessa avoimessa taloudessa. Suurin osa verokiilasta, joka on työnantajan kulujen ja työntekijän nettotulojen välinen erotus välittömien ja välillisten verojen jälkeen, on valitettavasti edelleen olemassa. Korkea verotus vaikuttaa kielteisesti sekä työvoiman tarjontaan että kysyntään, mutta myös palkkavaatimuksiin. Parempi työllisyys ja turvattu taloudellinen kasvu edellyttävät verokiilan selvää muuttamista. Hallituksen pitäisi tämän takia selvästi kertoa, kuinka veronalennukset toteutetaan. Liian rajoittunut palkan muodostuminen yhdistettynä verokiilaan on työllisyyden pahin pullonkaula. Mailla, joiden elinkeinoelämässä on joustavampi palkanmuodostus, on myös paras työllisyyden kyky. Täällä on aikaisemmin päivällä viitattu Tanskaan ja Hollantiin.

Korkeasuhdanteen aikana veronalennukset voidaan rahoittaa verovolyymin avulla, erityisesti mitä tulee arvonlisäveroon, yritysveroon ja osinkojen ja optiovoittojen verotuksiin. Säästöjä taas voidaan tehdä supistamalla työllisyyspoliittisia toimenpiteitä, jotka kilpailevat oikean työn kanssa ja sen takia kasvattavat työttömyyttä. Näin voidaan myös paremmin taata työhaluisen henkilökunnan saanti kasvusektoreilla.

Matalasuhdanteen aikana pitäisi olla tilaa budjettialijäämälle. Tämä edellyttää kuitenkin joustavampaa kehysbudjetointia, jossa paremmin voidaan ottaa huomioon suhdanteiden julkiselle taloudelle asettamat vaatimukset. Jos katsotaan edellisiä talousarvioita ja nyt esiteltäviä budjettikehyksiä, voidaan luulla, että suhdanne ei ole muuttunut vuoden 1995 jälkeen. Kaikki on staattista, ainoastaan lainanottotarve on muuttunut. Korkeasuhdanteen aikana paikallaan pysynyt menokehys on myös selitys sille, miksi lainoja ei ole pystytty lyhentämään tämän aikana.

Kehystalousarvio on kylläkin auttanut meitä pysymään hallitusohjelman budjettikurissa myös korkeasuhdanteen aikana, mutta liian lukkoon lyöty reviiriajattelu ministeriöissä ja jopa pienemmissä yksiköissä tekee kehysbudjetista helposti jäykän menetelmän. Se ei saa olla menetelmä estää joustavaa budjetointia, joka ottaa todellisuuden vaatimukset huomioon. Kehysbudjettia tulee käyttää tehokkaan finanssipolitiikan toteuttamiseksi vallitsevassa suhdannetilanteessa, eikä se tietenkään saa sitoa eduskuntaa yksityiskohdissa. On vielä liian aikaista esimerkiksi ennakoida ensi budjettivuoden korkotasoa tai dollarin kurssin suhdetta euroon, tekijöitä, jotka vaikuttavat muun muassa lainamenoihin.

Värderade herr talman! Eftersom de stora löneförhöjningarna hotar sysselsättningen i vissa branscher minskar möjligheterna till generella skattelättnader på lönerna, borde lättnaderna ges så att de inte ytterligare premierar de s.k. osolidariska branscherna.

Den tredubbling som under en kort tid skett i fråga om priset på råolja innebär att de av regeringsprogrammet förutsatta energiskatterna inte kan genomföras på bränslen. Tvärtom borde regeringen återta den förhöjning av bränsleaccisen som genomfördes 1998. Samtidigt borde den årliga fordonsskatten slopas. Detta skulle ge också dem som inte får del av löneförhöjningarna en andel av skattesänkningen. Den inflatoriska effekten av oljeprisförhöjningarna kan i viss mån mildras av en sänkt bränsleaccis. Men åtgärder

kan också behövas för att underlätta kostnadsökningen för branscher som är mycket beroende av oljan som produktionsmedel.

Det är viktigt att staten vidtar åtgärder för att stärka kommunernas ekonomi för finansieringen av välfärdsservicen för medborgarna. Alltför många kommuner är dock fortfarande beroende av det behovsprövade finansieringsstödet. En fortsatt utveckling av skatteutjämningen mellan kommunerna är nödvändig och borde klart lyftas fram som en brådskande målsättning. Frågan är hur tillväxtcentra kontra avfolkningsbygder skall behandlas.

Budgetramarna skall också inrymma den nationella finansieringsdelen av EU:s regionalpolitiska utvecklingsmedel samt de medel som EU-avtalet tillåter Finland att disponera för bidrag och utveckling inom lantbruket och livsmedelsproduktionen.

Oljeprisförhöjningen och de stegrade lönekostnaderna kan inte slås ut på EU-reglerade livsmedelspris och bidrag. Finland måste därför ha beredskap att kompensera lantbruket för den inkomstpolitiska lösningen och för andra kostnadsstegringar genom ett nationellt stöd och genom skattepolitiska åtgärder.

Herra puhemies! Valtiovarainvaliokunta oli vuoden 2000 talousarvion yhteydessä ajatellut, että kehyspäätös annettaisiin esimerkiksi pää- ja valtiovarainministerin ilmoituksen muodossa. Tämä olisi mahdollistanut yleisen talouspoliittisen keskustelun, joka ei olisi johtanut luottamusäänestykseen. Kun kehyspäätös annetaan tiedonantona, tarvitaan syvällisempiä selvityksiä ministeriöistä. Tämä tulee varmasti tapahtumaan valiokunnassa.

Kehyskauden veropoliittiset linjanvedot eivät ilmenneet tarpeeksi selvästi tiedonannosta. Kansantalouden kehyksen lisäksi otetaan ilmeisesti huomioon vain hallitusohjelman veropoliittiset toimenpiteet. Nämähän ovat menokehykset. Välillisen verotuksen uudelleenjärjestelyjä, jotka saattavat tulla tarpeellisiksi EU:n kehittyvän verokongruenssin tai esimerkiksi öljyn hinnan kehityksen takia, ei ole voitu huomioida tässä. Kehyksissä ei ole laskettu valtionvelan korkomenojen oleellisesti vähenevän eikä ole huomioitu kurssitappioitakaan, jotka budjetoidaan erikseen. Näitä on tietenkin vaikea ennakoida ja ne riippuvat osittain takaisinmaksun tahdista.

Siinä määrin kuin lainoja voidaan lyhentää myymällä valtionyhtiöiden ja muiden valtion osittain omistamien yhtiöiden osakkeita, tämän tulisi tapahtua vallitsevan korkeasuhdanteen aikana. 1990-luvun talouskriisi on niin lähellä, että poliittisia edellytyksiä talouden sopeuttamiselle tulevaan matalasuhdanteeseen pitää löytyä. Kriisiajan virheitä ei tule toistaa. Tällä hetkellä kukaan ei sijoita 7 prosentin lainarahaa suureen yksipuoliseen osakesalkkuun, kuten valtiolla on. Aikana, jolloin rahoitus on terveellisemmällä pohjalla, osakkeita voidaan varmasti ostaa takaisin, jos halutaan.

Puhemies! Priorisoinnin osalta on tärkeää tietää, miten eduskunnan lausuma tämän vuoden talousarvion yhteydessä on huomioitu budjettikehyksissä. Tämä tulee selvittää valiokuntatyöskentelyssä. Muuten tässä on kyse määrärahakehyksistä eikä vielä määrärahoista.

Talman! I fråga om prioriteringar är det viktigt att känna till hur riksdagens uttalanden i anslutning till innevarande års budget har beaktats i budgetramarna. Detta bör utredas vid utskottsbehandlingen. Här är det ju fråga om anslagsramarna och tillsvidare inte om enskilda anslag.

[73] **Erkki Pulliainen /vihr:** Arvoisa puhemies! Menokehyspaperia on tavallaan helppo arvioida siinä viitekehyksessä, jonka valtiovarainministeriö itse on tälle luonut kertomalla sen, että ollaan valmiita luopumaan Soneran osakkeista viimeistä kappaletta myöten ja käyttämään pääsääntöisesti näin kassaan tulevat varat velan lyhennykseen, mikä tarkoittaa käytännössä, arvoisa valtiovarainministeri, tietysti sitä, että vuotuiset korkomenot vähitellen laskevat. Toisin sanoen tavallaan, vaikka menokehyksistä pidetäänkin kiinni, toisaalta budjettiin tulee eräänlaista väljyyttä ratkaista päivä- ja vuosikohtaiset ongelmat.

Arvoisa puhemies! Myös nämä keskeiset tavoitteet on tehty niin sanotusti seksikkäiksi. On talouskasvutavoite, mutta ei kylläkään sanota sitä, onko kysymys laadullisesta vai määrällisestä vai molemmista talouskasvutavoitteista. Näillä kuitenkin on laadullisesti selvä ero. Tuodaan esille varautuminen eläkemenojen tulevaan kasvuun. Tavoite on hyvä, mutta voidaan palauttaa mieleen se, että eräät eläkejohtajat jokin aika sitten kovasti puhuivat siitä, ettei tässä mitään hätää ole, kassassa on aika paljon rahaa. Palaan tähän kohtaan hetken kuluttua.

Edelleen ollaan valmiit varautumaan veronkevennyksiin. Niitähän me kaikki haluamme. Tässä suhteessa ei seksikkyydessä juuri ole toivomisen varaa. Talouspoliittista liikkumavaraa suhdannevaihteluihin halutaan — hyvä näin. Tässä voi tietysti pikkuisen leukailla ja todeta, että silloin kun EU-jäsenyyteen siirryttiin, ilmoitettiin, ettei mitään suhdannevaihteluita ole eikä mitään varautumistakaan tarvita. Tältä samalta paikalta julistettiin tätä silloisen hallituksen toimesta erittäin ponnekkaasti. Nyt tässä tilanteessa kuitenkin eletään koreografia-ajan jälkeen arkipäivän aikaa, johon kuuluvat myös suhdannevaihtelut. Niin kuin silloin todettiin, eivät ne tästä mihinkään häivy pois.

Tietysti voidaan leukailla silläkin, että yksi kohta on tästä jäänyt pois. Se on ne turhautuneet valtiovarainministeriön virkamiehet, joita päiviteltiin olevan viimesyksyisen operaation jäljiltä. Ne on hienotunteisesti jätetty tästä asiakirjasta pois.

Se, mikä on ehkä kaikkein vakavinta ja mihin valtiovarainministerikin on kiinnittänyt täällä lukuisissa puheenvuoroissa huomiota, on rakenteellinen työttömyys, joka on todella paha. Mutta siinä ehkä meillä on pieni ero ajatuksissa, mikä on tässä suhteessa kaikkein kalleimmaksi tuleva rakenteellisen työttömyyden osa. Se analyysi, joka minulla on tästä, on, että kaikkein kalleimmaksi tuleva rakenteellisen työttömyyden osa on niiden pitkäaikaistyöttömien porukka, jotka ovat eräällä tavalla tulleet työkyvyttömiksi ja joiden ikä on 30—35 vuotta. Heillä on pitkä elämä vielä edessään, ja he ovat tässä työllistämismallissa työhön tavallaan kykenemättömiä, ainakin kykenemättömiä ottamaan vastaan sellaista työtä, jota markkinat tarjoavat ja kaipaavat.

Tämän porukan sairastuvuudesta jnp. seuraavat menot ovat yhteiskunnalle potentiaalisesti valtavan suuret, eli jos halutaan jollakin tulevaisuuspaketilla saada maksimaalinen hyöty aikaan valtiontaloudellisesti ja ehkä inhimillisesti, se saadaan nimenomaan tämän porukan työelämään saattamisella, mikä on räätälöityä työskentelyä. Se ei ole säädösmuutoksia vaan se on räätälöityä työllistämistä ja kuntouttamista työelämään. Tässä suhteessa valtiovarainministeriöllä kuten myös sosiaali- ja terveysministeriöllä sekä työministeriöllä on käytettävissään työpankkimietinnöt jnp., joissa suhteellisen pienillä lainsäädäntömuutoksilla, lähinnä sosiaalihuoltolakiin tehtävillä muutoksilla, voitaisiin saada pää auki sijoittamalla, korostan sijoittamalla, varallisuutta tähän operaatioon. Se on ehkä kaikkein tuottavin sijoitus, mitä olla voi, ja se vaikuttaa sekä valtion tasolla että kuntien tasolla ja myös tietysti inhimillisellä tasolla.

Sitten puhun siitä, mihin pitäisi vaikuttaa taloudellisilla toimenpiteillä sijoitusmielessä. Olen valtiovarainministerin kanssa aivan samaa mieltä siitä, että sellaiset uudistoimenpiteet, jotka luovat ilman muuta menoautomaatin, eivät kuulu tähän kuvaan mukaan. Mutta sen sijaan uusimiset kuuluvat ja niiden täytyy kuulua, ja yksi sellainen alue on liikenne ja nimenomaan se, että energian, erikoisesti raakaöljyn, hinnan nousu, on merkinnyt sitä, että niin sanotut välilentokentät alkavat pudota liikenteestä väen väkisin pois. Jotta liikenne niiltä alueilta Pääkaupunkiseudulle ja sitä kautta muualle maailmaan toimisi kunnolla, tarvitaan nopeita junavuoroja. Se taas edellyttää sitä, että rautateitten kehittämiseen satsataan paljon. Kysymys on siis rautatieverkon parantamisesta, ei uuden infran luomisesta, joka lisäisi menoja sellaisenaan. Päinvastoin tässä muuttuneessa energiapoliittisessa tilanteessa tämä luo säästöjä silloin, kun nämä järjestelmät toimivat. Toivon hartaasti, että sitä varallisuutta, joka nyt toivon mukaan irtoaa korkokevennysten kautta, käytettäisiin nimenomaan tämän kaltaisiin perusinfran uusimishankkeisiin, jotka poikivat säästöjä tulevaisuudessa ja edesauttavat sujuvuutta sekä henkilö- että tavaraliikenteen puolella.

Arvoisa puhemies! Monet, erikoisesti ed. Hannes Manninen, ovat olleet äärimmäisen huolissaan kuntien taloudesta ja tehneet ehdotuksia tässä suhteessa. Jos ajatellaan, miten nämä touhut toimivat, on sillä tavalla, että ne, mistä edellä kerroin, ovat kaikki sellaisia toimia oikein hoidettuina, että ne merkitsevät käytännössä kansainvälisen reittausluokkamme kohoamista ja korkotason laskemista. (Valtiovarainministeri Niinistö: Pitää sen siinä!) — Valtiovarainministeri sanoi, että se pitää sen siinä, mutta kun minä sanon sen toisen vaihtoehdon, ministeri ymmärtää, mitä minä tarkoitan. — Nimittäin tarkoitan tällä sitä, että kun ollaan katossa eli suunta on ylöspäin eli katossa pysymiseen, niin tämä toinen puoli, kuntatalous, toimii juuri päinvastaisella tavalla. Se toimii eräänlaisena masking factorina tässä reittaussysteemissä, sillä tilannehan on se, että meillä ei tarvitse olla kuin yksi Karkkila lisää, yksi ainut Karkkila 452 kunnasta lisää, niin

sen jälkeen meitä arvioidaan sen heikoimman renkaan mukaan. Tämä merkitsee käytännössä sitä — tämä sanomani poikkeaa ed. Hannes Mannisen äskeisestä puheenvuorosta ja sen sävystä — että joka tapauksessa valtion on pakko kantaa huoli heikoimpienkin kuntien taloudesta, halusi tai ei, koska se vaikuttaa reittausluokkaan, koko julkisen hallinnon eli koko Suomen reittausluokkaan. Tähän on sisäänrakennettu eräänlainen automaatti, joka pakottaa kuriin ja järjestykseen, pitämään huolta vähäisimmistäkin, halusipa sitten taikka ei.

[74] **Leea Hiltunen /skl:** Arvoisa puhemies! Hallitus on raamittanut menotalouden reunaehdot vuoteen 2004 asti. On katsottava pidemmälle tulevaisuuteen. Mielestäni on viisasta, että yhteiskuntakehitystä linjataan vuotta pidemmällä aikavälillä, mutta en pidä määrärahakehyksien lukkoon lyömistä jo tässä vaiheessa viisaana. Kehyksinä ne viitoittavat suuntaa tavoitetilaan, mutta täytyy olla joustavuutta reagoida esiintuleviin kipukohtiin. Ehdottomien menokattojen asettaminen näin moneksi vuodeksi eteenpäin ei edusta sitä ennakoivaa suunnittelua, mitä tämä nopeamuutoksinen aika edellyttää.

Muitakin konkreettisia tavoitteita tulisi asettaa kuin vain menokehyksissä pysyminen ja valtionvelan lyhentäminen. Turvallisen ja terveen yhteiskuntakehityksen kannalta tarvitaan hienosäätöä sen palautteen pohjalta, joka matkan varrella saadaan. Määrärahojen monivuotinen niukkuus ja sen seurausvaikutukset on nähty muun muassa lasten ja nuorten psykiatristen palvelujen kohdalla. Tarpeiden mukaan mitoitettu rahoitus on loppujen lopuksi edullisempaa ja paljon helpompi tie kuin katastrofien jälkien korjailu. Lisärahoitustarve on jo olemassa muun muassa huumetyön sekä vanhustenhoidon kohdalla. Näiden tehtäväalueiden rahoituspohja tulee saattaa kestävämmälle tasolle.

Äänestäjien tahdon näkyminen on poliittisen järjestelmän uskottavuuden ja legitiimiyden kannalta tärkeää. Siksi kehyskeskustelun tulee tarjota aito mahdollisuus vuoropuheluun eikä hakea eduskunnalta vain muodollista hyväksyntää hallituksen linjalle. Myös hallitukselle budjetti on jälleen otollinen hetki muun muassa eläkeläisille, lapsiperheille ja työttömille suunnattujen vaalipuheiden lunastamiseen.

Arvoisa puhemies! Työministeriön hallinnonalalta totean, että konkreettisia keinoja työttömyyden, varsinkaan pitkäaikaisen ja rakenteellisen työttömyyden, hoitoon tiedonannossa ei ole esitetty, ei myöskään varsinaisia ratkaisuja, ja tämän ed. Pulliainen omassa puheenvuorossaan jo totesikin. Yhdyn niihin ajatuksiin, mitä hän rakenteellisesta työttömyydestä esitti. Työttömyyden hoidon sijasta puhutaan tiedonannossa työllisyysasteen nostamisesta, johon hallituksen mukaan vaikutetaan eläkeiän noston ja veroalen kautta. Samalla otetaan esille työvoimakapeikot kasvualoilla, mutta rakenteellisesta työttömyysongelmasta todella tyydytään vain toteamaan, että pitkäaikaistyöttömyyden ongelma on edelleen vaikea. Toivonkin, että tämä tulevaisuuspaketti tuo ja antaa vastauksen ja ennen kaikkea sisällön sille, miten rakenteellinen työttömyys voidaan hoitaa ja hoidetaan nimenomaan niin, että ihmisarvo on keskeisenä tavoitteena.

Sisäasiainministeriön pääluokan kohdalta totean, että tehokas, ennalta ehkäisevä huumetyö on mielestäni varsinainen säästötili. Kristillisen liiton ryhmä julkaisi viime vuoden tammikuussa huumestrategian, kun huumeongelma vain jatkoi hallitsematonta kasvuaan ilman, että hallitus olisi siihen paperilinjauksia ja puheita konkreettisemmin tarttunut. Huumeongelma on monilla mittareilla mitattuna räjähtämässä täydellisesti käsiimme. Huumeiden käyttö aiheuttaa inhimillisen kärsimyksen lisäksi monen miljardin markan kansantaloudelliset kustannukset. Huumekierteen katkaiseminen on kallista. Lisäksi esimerkiksi maksatulehdusten ja hiv-tartuntojen hoitaminen tulee erittäin kalliiksi. Edullisinta olisikin ennaltaehkäisy, joka edellyttää muun muassa riittäviä resursseja poliiseille, rajavalvonnan tehostamista sekä aktiivista huumevalistusta eri tasoilla. Yhdenkin nuoren pelastaminen huumekierteeltä on verrattavissa säästöiltäänkin lottovoittoon.

Tavoitteeksi on asetettava huumeeton yhteiskunta. Se maksaa, mutta tulee huomattavasti halvemmaksi kuin huumeongelmalle antautuminen. Mielestäni ministeri Häkämiehen ehdotus, että ensi vuoden budjetissa on panostettava huumerikosten torjuntaan ja hoitoon ohjaukseen, on otettava vakavasti ja linjauksen tulisi näkyä myös budjetin kehyksissä. Toivon todella, että tämä hyvä tahto ja linjaus myös konkretisoituu budjetissa. Määräraha huumeiden ennaltaehkäisyyn on todella säästöä tuottava sijoitus.

Sosiaali- ja terveysministeriön pääluokan kohdalla kysyn, miten vanheneva Suomi hoidetaan.

Tilastojen mukaan vanhuspalveluista on 1980-luvulta säästetty suhteellisesti eniten. Palvelurakenteen muutos on onnistunut yhtä huonosti kuin mielenterveyspotilaiden kohdalla. Laitospaikkoja on karsittu kolmanneksella, mutta avohoitopalvelut eivät ole vastaavasti lisääntyneet. Säästöt on siis saatu aikaan hävittämällä palvelut, ei kehittämällä tai uudelleen organisoimalla niitä. Vanhusten koti- ja pitkäaikaishoitoon käytettiin vuonna 1998 noin kymmenen miljardia markkaa eli saman verran kuin vuonna 1992. Vanhainkotiasumisen tilalle on tullut palveluasuminen, joka on hoitomuotona kodinomaisempi ja suositumpi, mutta samalla kotipalvelun kattavuus on vähentynyt puoleen. Joka tasolla tiedetään Suomen harmaantuvan eurooppalaisittainkin ennätysvauhtia. Millaisen hoidon ja vanhuuden aiomme tulevaisuudessa ikääntyville ihmisille tarjota?

Vaikka vanhusten ruoka-automaatti onkin jo kehitteillä, ei hoitoautomaattia ole vielä keksitty — onneksi. Tarvitsemme lisää hoitavia käsiä. Nyt liian monet hoitoalan ammattilaiset ovat työttöminä kuntien rahapulan vuoksi. Työtä olisi, mutta maksumiehet ovat vähissä. Työtilaisuuksia tarjotaan muista Pohjoismaista. Mielestäni Pohjoismainen yhteistyö on viety liian pitkälle, jos koulutamme terveydenhuollon ammattilaisia Norjan ja Ruotsin tarpeisiin. Mielestäni jo nyt olisi takaisinmaksun aika ja palvelurakennetta tulee alkaa päivittää nykyisen ja kasvavan tarpeen mukaisesti. Hoitosektorin työttömyys, tuleva työvoimapula ja vanhusten hoivatyön kasvava tarve tulisi nitoa yhteen ja pohtia uudelleen valtion sekä kuntien rahoitusvastuita niin, että lopputulos on järkevä ja palvelisi paremmin kokonaisuutta. Liiallinen finanssipolitiikan tiukkuus pahentaa myös esimerkiksi terveyssektorin työllisyystilannetta, mikä heijastuu väistämättä kansanterveyteen sitä heikentäen. Vanhusten palveluiden ja hoidon lisäksi tulee erittäin vakavasti pohtia erikoissairaanhoidon nykytilannetta, palvelurakennetta, tarpeita ja sen rahoitusta.

Kuntataloudesta totean, että se ei kestä enää säästöjä. Peruspalveluiden turvaaminen edellyttää tervettä kuntataloutta ja vakaata valtionosuus- ja yhteisöverolinjaa. Suuret kuntakohtaiset erot huolestuttavat. Vuosikate oli negatiivinen 85 kunnassa. Opetustoimen sosiaali- ja terveydenhuollon valtionosuuksia on tarkistettava nelivuotiskaudella. Lisäksi kuntien valtionosuuksiin on tehtävä täysimääräiset indeksikorotukset.

Valtiovarainvaliokunnan mietintö on joulukuussa kirjannut vahvan viestin: "Valtion on luotava kunnille määrittelemänsä hyvinvointipolitiikan toteuttamisen taloudelliset edellytykset turvaamalla kunnille sellainen tulopohja, että kansalaisille tarkoitetut julkiset palvelut ovat tasavertaisesti saatavilla kaikissa kunnissa ja kaikissa olosuhteissa." Valtiovarainvaliokunta ehdotti hyväksyttäväksi lausuman: "Eduskunta edellyttää, että hallitus tarkoin seuraa palveluiden saatavuutta ja kuntien rahoituksen riittävyyttä, kehittää kuntien keskimääräisen vertailun ja tulopohjan vahvistamisen työvälineeksi yleisesti uskottavia tunnuslukuja sekä analysointi- ja ennakointimalleja." Julkisuudessa viime aikoina olleet tilastoluvut osoittavat, että kunnilla on merkittäviä eroavuuksia keskenään ja vaikeuksia hoitaa varsinaisia tehtäviään.

Bruttokansantuotteen kasvun arvioidaan tänä vuonna olevan 4 prosenttia suurempi verrattuna edelliseen vuoteen. Olemme prosentin korkeammalla euroalueen keskiarvoa. Suomella siis pyyhkii keskimäärin hyvin. Eri alueita vaivaavat kuitenkin erilaiset ongelmat. Kasvukeskuksissa asuntojen huippuhinnat kaventavat asumisväljyyttä ja lisäävät kotitalouksien velkataakkaa. Tyhjentyvä maaseutu on syöksykierteessä. Jokaisen palvelun ja työpaikan loppuminen heikentää tulevaisuuden näkymiä entisestään. Palveluiden saatavuus muun muassa terveydenhuollossa huolestuttaa. Sairaat ja vammaiset jonottavat jo välttämättömiäkin peruspalveluja. Pitkään jatkunut kansantalouden kasvu ei ole jakautunut tasaisesti myöskään kansalaisten kesken. Leipäjonojen rinnalle on muodostunut osakesijoittajien jono. Elintasoerot ovat silmiinpistäviä.

Arvoisa puhemies! Kotitalouksien maksukyky on yleisesti noussut ja velkaantumisaste laskenut. Ylivelkaantuneissa ja pitkäaikaistyöttömyydestä kärsivissä perheissä ei juurikaan muutosta ole tapahtunut. Valtionvelan suunnitelmallinen maksaminen ja veroale ovat sinänsä positiivisia ja tarpeellisia asioita. On hyvä olla kaukaa viisas ja säästää pahan päivän varalle, mutta tarvitsemme myös keskustelua hyvinvointivaltion suunnasta ja sisällöstä juuri tällä hetkellä: Miten hyvinvointi normitetaan? Mitä on hyvä hoito, mikä siedettävä leipäjonon pituus hyvinvointivaltiossa? Millainen on kansalaisten palvelutakuu sosiaali- ja terveydenhuollon eri osa-alueilla, toteutuuko kansalaisten yhdenvertaisuus muun muassa asuinpaikasta riippumatta? Millä

tavoin arvotamme ihmiselämää, perhettä, hoivatyötä kotona ja laitoksissa sekä tasapainoista aluekehitystä?

Nyt on jälleen hyvä aika konkretisoida visioitamme tulevaisuuden Suomesta ja siitä, mihin suuntaan haluamme sitä kehittää. Hyvinvoinnin tason ja ihmisarvoisen elämän määritys tässä ja nyt on myös tarpeellista. Markkamääräiset jakolinjat kuvastavat poliittisen kentän arvoeroja, mihin meillä on varaa ja miten varamme sijoitamme.

75 **Pirkko Peltomo /sd:** Arvoisa puhemies! Käsittelyssä oleva valtioneuvoston tiedonanto eduskunnalle vuosien 2001—2004 määrärahakehyksistä on uudenlaista käsittelykulttuuria Suomen eduskunnassa. Ikäväkseni vain olen havainnut sen, että ministeriaitio on pysynyt lähes tyhjänä koko keskustelun ajan. Kiitos ministeri Niinistölle, joka on jaksanut seurata tätä keskustelua yli kuusi tuntia. Sektoriministerit olisivat voineet olla myöskin seuraamassa keskustelua, kun puhutaan, että kansanedustajilla on nyt mahdollisuus vaikuttaa budjetin kehyksiin ja lausua omia mielipiteitään budjetin sisällöstä. Tarkoituksena lienee ollutkin vahvistaa eduskunnan roolia jo tässä budjetin kehysvaiheessa, mutta minusta näyttää nyt siltä, että eduskunta on hyväksymässä toistamiseen hallitusohjelman.

Puhemies! Menot on arvioitu ja kehyksiin laitettu, mutta entä miten on arvioitu tulot, tätä on jo moni tänään kysynyt. Milloin saamme tulokehyksistä tiedonannon? Valtiovarainministeriö on aliarvioinut valtion tulot vuosi toisensa jälkeen miljarditolkulla metsään. Budjettikehyksiä arvioitaessa pitäisi tietää myös luotettavat tulokehykset, nyt me annamme blankopaperin hallitukselle ja valtiovarainministeriölle. Tulevista omaisuuden myyntituloista ei ole mitään tietoa. Myöskään jatkosuunnitelmista ei ole edes oletettuja ratkaisuja kerrottavissa kansanedustajille.

Hallitusohjelman mukaisesti menot pidetään reaalisesti vuoden 1999 tasolla. Jämpti, kireä finanssipolitiikka on paikallaan. Lamapuskuria on vahvistettava pahojen päivien varalle. Valtionvelan on oltava mahdollisimman alhaalla, ennen kuin suuret ikäluokat ovat eläkeiässä. Jo alle kymmenen vuoden kuluttua Suomen ikärakenne muuttaa väestön huoltosuhdetta, jolloin menopaineet lisääntyvät. Eli tässä myös vastausta ed. Leea Hiltusen edelliseen puheenvuoroon.

Valtionvelan lyhentämiselle on siten perusteita vahvassa noususuhdanteessa. Kaipaan kuitenkin täsmällisempää raamitusta myös velanhoitosuunnitelmiin. Velkaa pois maksettaessa syntyy säästöjä korkomenoissa vuonna 2001 noin 4 miljardia markkaa. Tällöin budjetin sisällä muodostuu saman verran liikkumavaraa.

Valtion omaisuuden myynnistä saatavia varoja on käytettävä velan lyhentämisen ohella tulevaisuussijoituksiin: työllisyyden hoitoon, koulutukseen, tutkimukseen, tuotekehitykseen, koko väestön osaamistason vahvistamiseen ja infrastruktuurin kehittämiseen. Maamme kilpailukyvyn varmistaminen pitkällä aikavälillä luo turvaa siten myös hyvinvointiyhteiskunnalle.

Arvoisa puhemies! Suomi on yhteisin ponnistuksin saatu jaloilleen, mutta ovatko kaikki päässeet nauttimaan kasvun vuosista ja kilpailukyvyn hedelmistä? Ikävä kyllä vastaus on kielteinen. Läheskään kaikilla ei mene niin hyvin kuin lehtiä lukiessa ja televisiota katsellessa voisi kuvitella. Kaikki eivät rikastu osakkeita ostamalla ja myymällä eivätkä edes kovalla työllä. Suurin ongelmamme on edelleen työttömyys. Jäljellä on työttömyyden kova ydin, johon on vaikea löytää ratkaisuja. Joukossa on pitkäaikaistyöttömiä, eri tavalla syrjäytyneitä, nuoria vailla ammatillista koulutusta ja työkokemusta, mutta myös kokemusta omaavia keski-ikäisiä naisia suuri joukko, jotka eivät kelpaa työnantajille. Samaan aikaan Pääkaupunkiseudulla podetaan jo monilla aloilla työvoimapulaa. Vaikeimmille työttömyysalueille on suunnattava riittävästi työllisyysmäärärahoja.

Tänään kuulimme valtiovarainvaliokunnassa Etlan tutkijan Hannu Kasevan näkemyksen työllisyydestä. Hän ilmoitti, että hänen näkemyksensä mukaan Suomessa 8 prosentin työttömyysasteen alle ei päästä ilman erityistoimia.

Arvoisa puhemies! Emme voi sanoa olevamme hyvinvointiyhteiskunta, jos emme kanna huolta niistä kansalaisista, joilla ei mene hyvin. Budjetin sisällä asioita on priorisoitava. Useilla kunnilla on vieläkin vakavia vaikeuksia selvitä peruspalveluiden tuottamisesta. Niin pienet kuin isotkin kunnat on 90-luvulla piesty verille. Kunnallistalouden kiristämistä ei pidä jatkaa valtion taholta. Opetus- ja sosiaalitoimen yksikköhintojen tarkistaminen jaksotettuna kolmelle vuodelle saattaa vaikeuttaa hoito-, hoiva- ja opetustoimen palveluiden tuottamista.

Tulevaan lisäbudjettiin esitetään kuntien harkinnanvaraisia avustuksia 100 miljoonaa markkaa suurimmissa taloudellisissa vaikeuksissa oleville kunnille. Nämä rahat tulevat enemmän kuin tarpeeseen. Negatiivisen vuosikatteen kuntia oli viime vuonna 88. Sen sijaan ensi vuodesta odotetaan parempia tuloksia.

Hyväksyttävää sen sijaan ei ole se, että luvattu ansiotulovähennyksen korotuksen hyvittäminen kunnille jätettiin tekemättä. Valitettavasti ensi vuoden valtionosuuksiakin korotetaan vain puolella täyden indeksikorotuksen määrästä. Mielestäni koko kuntapakettia tuleekin vielä arvioida uudelleen valtiovarainvaliokunnassa. Myös veronkevennysten kohdentuminen työllisyyttä tukevalla tavalla on pohdittava. Valtion veroratkaisut eivät saa johtaa siihen, että kunnat pakotetaan nostamaan veroprosenttiaan.

Suhdannetilanne edellyttää malttia verotuksen osalta. Mielestäni suuret veronkevennykset eivät ole tasapainossa niiden puheiden kanssa, jotka varoittavat samalla talouden ylikuumenemisesta. On myös pidettävä takaovi auki sille, että ensi vuoden vaihteessa pitää olla mahdollisuus palata tuporatkaisuun.

Arvoisa puhemies! Alueellisten ja maakunnallisten kasvukeskusten vahvistamiseksi tarvitaan niin sanottua tulevaisuuspakettia, jossa varoja harkitusti kohdennetaan koulutukseen, tutkimukseen, osaamiseen ja tuotannollisen perustan ja infrastruktuurin kehittämiseen. Tästä paketista valtiovarainvaliokunnan tulisi saada tietoa samanaikaisesti, kun se käsittelee menokehyksiä. Ministeriöt saavat priorisoituja tavoitteita omille budjettiesityksilleen tämän ja edellisten vuosien budjettimietintöjen lausumista. Ministeriöiden ja ministereiden tehtävä on toteuttaa eduskunnan tahtoa. Budjettilausumat on jo moneen kertaan punnittu valtiovarainvaliokunnassa ja sen jaostoissa asiantuntijalausuntojen pohjalta. Pitkään jatkuneen niukan linjan jälkeen eri aloilla on merkittäviä patoutuneita menopaineita.

Puhemies! Nostan yhden vakavan ongelman: lasten ja nuorten psykiatrisen hoidon. Eduskunnan valtiovarainvaliokunnan sosiaali- ja työjaostossa esitimme tämän vuoden budjettimietinnössä huolemme lastensuojelun, nuorisohuollon ja perhetyön tilasta sekä erityisesti lasten ja nuorten psykiatristen palvelujen riittämättömyydestä. Lasten ja nuorten psykiatrisen hoidon tilanne on erittäin huolestuttava, sillä palvelujen tarve ylittää selvästi tarjonnan. Erään tutkimuksen mukaan jopa 80 prosenttia hoidon tarpeessa olevista lapsista on vailla hoitoa. Sairaalahoidon aloittaminen viivästyy usein suhteettoman kauan, koska psykiatrisiin hoitopaikkoihin on jonoja koko maassa. Lasten ja nuorten perusoikeudet eivät toteudu lain ja kansainvälisten sopimusten edellyttämällä tavalla niin kauan kun he joutuvat jonottamaan psykiatriseen hoitoon jopa vuosia.

Puhemies! Maininnat mietinnöissä ovat vain sanahelinää, ellei palvelujen kehittämiseen osoiteta riittäviä varoja. Lasten ja nuorten psykiatrisen hoidon turvaamiseksi lisäsimme valtiovarainvaliokunnassa 70 miljoonaa markkaa ja lisäksi lasten ja nuorten psykiatrisen kuntoutuksen kustannuksiin 20 miljoonaa markkaa. Nyt tähän tarvitaan jatkuvuutta, onhan oikea-aikainen psykiatrinen hoito tutkimusten mukaan hyvin tuloksellista ja siihen sijoitetut kustannukset saadaan pitkälti takaisin tulevaisuuden säästöillä.

[76] **Hanna Markkula-Kivisilta /kok:** Arvoisa puhemies! Aluksi muutama sana budjetin kehyskeskustelumenettelystä yleensä.

Kun eduskunnan ja hallituksen tai ainakin sen muutamien ministereiden välillä viime syksyn budjettikeskustelun yhteydessä syntyi ajoin melko kireääkin väittelyä tämän vuoden budjetin sisällöstä, tuntui hyvältä ajatus siitä, että eduskunta pääsisi jollakin tavalla mukaan budjetin valmisteluun jo kehysvaiheessa. Itsekin pidin ajatusta kannatettavana, sillä viime syksyn kaltaista näytelmää ei mielestäni kannattaisi uusia.

Mutta kun hallituksen avomielisyyden todellinen luonne talven mittaan paljastui, huomasin hallituksen olleen jälleen kerran ovelampi kuin ainakin itse olin osannut odottaa. Eduskunta saa kyllä mahdollisuuden ottaa kantaa budjetin kehyksiin, mutta jottei se ryhdy liian hulvattomaksi, keskustelu käydään tiedonannon muodossa, joka, kuten hyvin tiedämme, päättyy hallituksen luottamusäänestyksiin.

On siinä vapaata valintaa ja tahdonmuodostusta oikein kauniissa paketissa, mutta lopputulos on ota tai jätä -lapulla varustettu. Tuleepahan samalla todistettua, että hallitus on muodostettu perustuslain edellyttämällä tavalla. Sen mukaanhan valtioneuvoston jäsenet tulee nimittää taitaviksi tunnetuista kansalaisista. Niin taitavasti tämäkin menettelytapa on osattu rakentaa, ettei tarvitse olla kummoinenkaan ennustaja arvioidessaan, että ensi syksyn budjetin käsittelyn yhteydessä mahdollisiin erimielisyyksiin vakiovas-

taus on: pulinat pois, eduskuntahan on tämän asian jo lukkoon lyönyt ja päättänyt.

Kehysbudjetointi sinänsä pitää sisällään mahdollisuuden myös toisenlaisen ongelman syntyyn. Samalla, kun on puolensa sillä, että lyödään jo etukäteen kiinni tietty katto valtion menoille, liian pitkään ja orjallisesti noudatettuna menettelyllä saattaa olla myös budjetin kannalta liian betonoiva vaikutus. Jos kaikki rakennetaan vain entisen päälle eikä ministeriöiden välisiä painopistesiirtoja ole mahdollista tehdä, uudistusten tai uusien tilanteiden edellyttämien muutosten tekeminen hankaloituu ja pitkän päälle budjetin teko muodostuu vain indeksitarkistusten tai juustohöylän käytön kirjaamiseksi. Ei siihen silloin paljon poliittisia hallituksia tarvita, ja puheet saman menon jatkumisesta, oli hallituksen kokoonpano mikä tahansa, saavat aivan uudenlaista totuuspohjaa. Onhan siinä tietysti se hyvä puoli, että budjettiriihet muodostuvat lyhyiksi ja tehokkaiksi, ja onhan tehokkuus päivän sana.

Arvoisa puhemies! Juuri tehokkuudesta ja sen tavoittelun vaikutuksesta haluankin puheenvuorossani varsinaisesti puhua. Täällä on käytetty runsaasti ansiokkaita puheenvuoroja valtionvelan hoidosta, koulutuksen, tutkimuksen ja tuotekehittelyn tarpeellisuudesta, verotuksen keventämisestä ja muista tärkeistä asioista. Hyvin moneen mielipiteeseen voin yhtyä enkä siksi ryhdy niitä toistamaan, vaan haluan tuoda keskusteluun hieman toisenlaisen näkökulman.

Hallitus toteaa tiedonannossaan tulevaisuuden haasteiksi muun muassa väestön ikääntymisen ja koko väestön hyvinvointiin liittyvät kysymykset. Olen ehdottomasti samaa mieltä. Meidän on kyettävä varautumaan eläke-, sosiaali- ja terveysmenojen kasvuun jo nyt tehtävillä ratkaisuilla, sillä kuten hallituskin toteaa, niin sanottu hoitosuhde on muuttumassa koko ajan epäedullisempaan suuntaan.

Hallitus toteaa myös: "Sosiaalimenojen kasvupaineisiin voidaan vaikuttaa aktiivisimmin vähentämällä ja ennaltaehkäisemällä pitkäaikaistyöttömyyttä, kohottamalla työllisyysastetta, kohentamalla työikäisen väestön työ- ja toimintakykyä sekä parantamalla ikääntyneiden henkilöiden itsenäistä suoriutumista". Kaikki varmasti totta, mutta itse olen alkanut yhä enenevässä määrin huolestua myös siitä, kuinka työkykyisiä ja -haluisia aikuisia olemme kasvattamassa nykyisistä lapsista ja nuorista, niistä, joiden pitäisi muutamien vuosien päästä ylläpitää tätä yhteiskuntaa ja sen palveluja. Tiedän kyllä, että ylivoimainen enemmistö nykynuorista ja lapsista voi ihan hyvin ja heidän tulevaisuutensa näyttää hyvältä. Mutta huolestuttavassa määrin lisääntyy se lasten ja nuorten joukko, jonka elämään on jo varhain jäänyt sellaisia arpia ja kolhuja, että niiden paikkaaminen vasta kalliiksi tuleekin, jos on ylipäätään mahdollista.

Asiantuntijoiden mukaan noin 15 prosenttia alle 16-vuotiaista lapsista ja nuorista on psykiatrisen arvioinnin ja tutkimuksen tarpeessa. Näistä noin kolmasosa on vaikeasti psyykkisesti sairaita. Lasten ja nuorten erilaiset syömishäiriöt ovat lisääntyneet voimakkaasti, ja niitä tavataan myös jo alle kouluikäisillä lapsilla. Lasten ja nuorten huume- ja muut päihdeongelmat ovat kasvussa. Viime vuonna huumeisiin kuoli sata nuorta. Työssäuupuminen on lisääntynyt, perheet voivat huonosti, avioliitot hajoavat, ja liian usein selitykseksi annetaan kiire. Ei ole aikaa perheelle, ei lapsille, ei aviopuolisolle, ei ole aikaa istua yhteisen ruokapöydän ääressä keskustellen, ei ole aikaa hoitaa itseään, ihmissuhteita, niitäkään, joiden olemassaolo ja ylläpitäminen on hyvinvointimme kannalta tärkeää, jollei jopa välttämätöntä.

On pakko kysyä, millaista hyvinvointia me oikein rakennamme, jos se aiheuttaa näin suurta pahoinvointia. Tehokkuuden ja taloudellisten arvojen nimissä me näännytämme ihmiset töittensä ääreen niin, että vaikka heillä joskus olisikin vapaailta, ei heistä ole laatuajan antajiksi lapsilleen, puhumattakaan siitä, että lasten kanssa olemisessa laatu ei korvaa määrää, sanokoot jotkut viisaat mitä tahansa.

Tutkimusten mukaan kouluikäiselle lapselle jo kymmenen tunnin viikottainen yksin oleminen muodostaa riskin. Tuo kymmenen tuntia täyttyy helposti jo parissa päivässä, eikä ole lainkaan liioiteltua väittää, että alle 10-vuotiaat koululaiset saattavat hyvinkin joutua viettämään 15, jopa 20 tuntia viikossa ilman aikuista seuraa, ellei siihen ole aivan erityisesti panostettu. Fyysisesti he sen kyllä kestävät, mutta psyykkiset riskit erilaisiin ongelmiin kasvavat.

Arvoisa puhemies! Valtiovarainministeri Niinistö peräänkuulutti täällä päivällä arvokeskustelua. Omalta osaltani haluan todeta, että mitä enemmän asioita mietin, sen vakuuttuneemmak-

si tulen siitä, että lasten ja heidän vanhempiensa eli perheiden hyvinvointi tulee saada entistä keskeisemmälle sijalle kaikessa päätöksenteossa, niin myös budjetin osalta. Yhteiskunta on muuttunut niin pirstaleiseksi ja nopeatempoiseksi, että vaikka vastuu lasten kasvatuksesta on, ja sen tuleekin olla, perheillä, tarvitsevat vanhemmat kaiken mahdollisen tuen ja kannustuksen omassa tehtävässään. Perheiden hyvinvointi on suorassa suhteessa koko yhteiskunnan hyvinvointiin.

Konkretiana perheiden ja lasten tukeminen tarkoittaa muun muassa panostusta neuvolatoimintaan, kouluterveydenhuoltoon ja kouluihin yleensäkin jo ala-asteelta lähtien, iltapäivätoimintaan, nuorisotyöhön jne. Mutta yhtä hyvin perheiden hyvinvoinnin tukeminen tarkoittaa esimerkiksi panostusta perheiden mahdollisuuksiin palkata edes osa-aikaista kotiapua, jolla voitaisiin paitsi ratkaista iltapäivähoito-ongelmia, myös auttaa vanhempien, etenkin äitien, jaksamista, ettei töitten jälkeen liikenevä aika kuluisi pelkästään pyykinpesussa ja siivoamisessa.

Viime syksynä eduskunta osoitti kiitettävää oma-aloitteisuutta lisäämällä rahoja lasten ja nuorten psykiatriseen hoitoon. Lisäys oli ehdottoman perusteltu ja tarpeellinen. Mutta samalla kun meidän tulee saattaa lasten ja nuorten psykiatrian hoito sen tarpeiden edellyttämälle tasolle, on meidän tarpeellista ja viisasta pyrkiä kaikin olemassa olevin keinoin vaikuttamaan siihen, etteivät lapsemme tulevaisuudessa enää samassa määrin tarvitsisi psykiatrisia hoitoja. Nykymenolla me rakennamme itsellemme sellaista aikapommia, etteivät sen kustannuksia parhaatkaan valtiovarainministeriön virkamiehet kykene arvioimaan.

Valtionvelan hoidosta huolehtiminen tai tutkimukseen ja tuotekehittelyyn panostaminen ovat ehdottoman tärkeitä asioita. Mutta jos me tehokkuusajattelussamme unohdamme lapset ja perheiden hyvinvoinnin, me murennamme pohjan kaikelta muultakin. Vain terveistä ja tasapainoisista lapsista ja nuorista voi kasvaa terveitä, työkykyisiä ja vastuuntuntoisia aikuisia, jotka haluavat ja kykenevät huolehtimaan niin valtionvelasta, ikääntyvästä väestöstä kuin omista lapsistaankin.

[77] **Jyrki Katainen /kok:** Arvoisa herra puhemies! Seuraavien vuosien talouden kehitysnäkymät ovat siinä mielessä positiivisia, että eduskunta voi niin halutessaan vaikuttaa tulevaisuuden rakentumiseen ilman syöksykierteen vaaraa. Tämä on mahdollista vastuullisen talous- ja yhteiskuntapolitiikan keinoin. Vastuuta tulee siis kantaa nykyisestä talous- ja suhdannetilanteesta sekä tulevaisuuden talousrakenteiden kehittymisestä. Ensi vuoden talousarvioraameissa onkin huomioitava tulevaisuuteen suuntautuvat painotukset. Tämän keskustelun tarkoituksenahan on arvioida sekä kehyksien oikeellisuutta ja toisaalta ottaa kantaa niiden painotuksiin. Talousarvion yksityiskohtaisen keskustelun aika tulee myöhemmin.

Omasta mielestäni kehyksien yhteenlaskettu summa vastaa hyvin oletettavaa talouskehitystä, yhteiskunnassa tapahtuvia muutoksia sekä ympärillämme tapahtuvia, kansainvälisessä toimintaympäristössä havaittavia kehitysnäkymiä. Yhtenä keskeisimmistä haasteista näen väestön ikääntymisestä aiheutuvat menopaineet. Seuraavan kymmenen vuoden aikana yli 60-vuotiaiden osuus kasvaa noin 250 000 henkilöllä ja samaan aikaan 20—59-vuotiaiden määrä vähenee 150 000 henkilöllä. Tilastojen mukaan 70-vuotiaan terveydenhoitomenot ovat noin puolet suuremmat kuin 50-vuotiaan. Tämän lisäksi tulojen ja menojen epätasapainoisuutta lisää se, että eläkkeiden osuus palkoista tulee nousemaan nykyisestä reilusti vuoteen 2005 mennessä.

Jotta voisimme varautua hyvinvointipalvelujen tarjoamiseen myös jatkossa, on meidän nyt pystyttävä kantamaan vastuuta talouden perustan vahvistamisesta siten, että tulevaisuuden kasvaviin menopaineisiin on mahdollista reagoida. Samaan aikaan talousarviossa on jo nyt varauduttava aktiivisiin sosiaalipoliittisiin keinoihin, joilla parannetaan työtätekevien työkykyä ja työssäjaksamista.

Toinen tulevaisuuteemme vahvasti vaikuttava tekijä on jo hallitusohjelmassa linjattu tavoite, rakenteellisen ylijäämän toteutuminen myös tulevissa talousarvioissa hyvien suhdanteiden aikana. Etenkin nuorten sukupolvien kannalta tämä on merkittävä tavoite, sillä ilman rakenteellista ylijäämää on velkataakan lyhentäminen mahdotonta tai se on riippuvaista satunnaisista myynti- tai muista vastaavista tuloista.

Tästä syystä on ihmeteltävä niitä puheenvuoroja, joissa perätään kehykset ylittäviä lisämenoja erilaisiin sinänsä hyviin tarkoituksiin. Rakenteellinen budjetin ylijäämä on kyettävä pitämään yllä jo siksikin, että velan lyhentäminen olisi mahdollista myös korkotason noususta tai

dollarin kurssin vahvistumisesta johtuvien korkomenojen kasvun aikana. Hallituksen esityksessä ylijäämää kyetään lisäämään tämän vuoden 0,6 prosentista 1,4 prosenttiin.

Kolmas tulevaisuuteen liittyvä arvovalinta on turvata tulevaisuuden talouden ja hyvinvoinnin rakenteiden perusta. Parhaiten tulevaisuuteen voimme varautua panostamalla koulutukseen ja tutkimukseen. Huolimatta tiukoista talouden raameista hallituksen esityksessä opetusministeriön kehykset kasvavat noin 2 miljardilla markalla. Tämä tulee nähdä selkeänä poliittisena linjauksena. Hallituksen keskeisimpänä tulevaisuuden rakentamisen keinona on osaamispääoman vahvistaminen ja tätä kautta hyvinvoinnin lisääminen.

Osaamispainotteisesta linjasta kielii niin ikään valtiovarainministeri Niinistön esiin nostama tulevaisuuspaketti. Vahvistamalla osaamisen rakenteita eri puolilla maata voimme vahvistaa kilpailukykyä myös maakunnissa ja näin rakentaa oikeaa informaatioyhteiskuntaa. Koulutukseen, etenkin korkeakoulutukseen, panostaminen mahdollistaa tällä hetkellä käynnissä olevan yhteiskunnallisen murroskauden jälkeen alueiden tasapuolisen kehittymisen.

Väestön massiiviseen muuttoliikkeeseen on syynä uusien työpaikkojen keskittyminen tietyille Etelä-Suomen alueille ja muutamiin sen ympärillä oleviin suuriin kaupunkeihin. Onko tämä väistämätöntä seurausta informaatioyhteiskunnan kehityksestä? Eikö kehityksen suunnan tulisi olla juuri päinvastainen uuden teknologian poistaessa etäisyyksien merkityksen monenkin elinkeinonhaaran kohdalla?

Mielestäni kysymys on paljolti muoti-ilmiöön rinnastettavasta murroskaudesta, jonka seurauksena ilmennyt muuttoliike on mahdollista saada tasaantumaan, jopa kääntymään päinvastaiseksi, mikäli osaamme tehdä oikeita valintoja. Valtaosaltaan nämä valinnat ovat panostamista olemassa olevien vahvuuksien kehittämiseen koulutuksen ja tutkimuksen avulla. Modernin työn syntyminen maakuntiin antaa suomalaisille nuorille perheille reaalisen mahdollisuuden valita, mitä elämällään tekevät, missä ympäristössä lapsensa kasvattavat sekä mihin ja minkä suuruisen asuntolainan he käyttävät kotinsa ostamiseen.

Yliopistojen perusrahoituksen tulee olla yhtenä keskeisenä opetusministeriön kehyksen painotuksista. Akateemisten loppututkintojen määrä on lisääntynyt 90-luvulla 35 prosentilla ja tohtorin tutkintojen määrä lähes 90 prosentilla. Samaan aikaan Suomen perustutkimuspanos on noussut bruttokansantuoteosuutena 2,4 prosentista hyvänä pidettävään 3,1 prosenttiin. Mutta opiskelijamäärien ja rahoituksen välinen erotus on silti mittavan suuri. Jos yliopistojen perusrahoitukseen ei kyetä ohjaamaan lisää resursseja raamien sisällä, on vaarana, että maamme keskeinen pääoma, sivistyspääoma, alkaa köyhtyä tutkintojen sisällön heikentymisen myötä. Tulevaisuuden kannalta oleellista käyttövoimaa, yliopistojen osaamista, on nyt rakennettava talousarviossa kestävän kaavan mukaisesti.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan ensimmäinen varapuhemies Anttila.

---

[78] **Anu Vehviläinen /kesk:** Arvoisa puhemies! Ensinnäkin pari sanaa kuntataloudesta ed. Pulliaisen innoittamana. Ed. Pulliainen sanoi puheenvuorossaan, että on pidettävä huolta kuntataloudesta ja kuntien tilanteesta sen takia, että samalla pidetään huolta Suomen reittauksesta ulkomaailman silmissä. Ehkä asia on näinkin, mutta pidän tärkeimpänä perusteluna sitä, että kuntien vastuulla ovat tärkeimmät peruspalvelut, koulupalvelut, terveydenhuolto, sosiaali- ja vanhuspalvelut, ja koska näin on, silloin on myös valtion asia pitää huolta siitä, että nämä palvelut ovat kaikkien kansalaisten saatavilla.

Tiedonanto tunnistaa ja tunnustaa kuntien erilaistumiskehityksen aivan oikealla tavalla. Yhdyn jo aiemmin ryhmäpuheenvuoron käyttäneen ed. Aulan kannanottoihin kunta-asioista, mitä yksityiskohtiin tulee, mutta haluan kuitenkin ottaa yhden asian esille eli yhteisöverotulot. Ainakin minulla on omasta kunnastani Joensuusta sellainen kokemus, kun katsotaan viime vuoden tulosta, että nimenomaan yhteisöverotuotot ovat tuoneet kaupungillemme reilusti plussapuolisen tuloksen, mutta sen sijaan, vaikka uusia työpaikkojakin on tullut, henkilöverotulot eivät ole kasvaneet. Haluan sanoa sen, että minusta tässä on tavallaan se kuoppa, että moni kunta on pärjännyt ja saanut oman taloutensa kuntoon ja tasapainoon yhteisöverojen kautta, mutta siihen sisältyy myös se riski tulevaa ajatellen, ettei voi laskea siihen, että yhteisöverot jatkossakin pitäisivät näiden kuntien talouden kunnossa. Sitten on vie-

lä se toinen puoli, että yhteisöverotuotot eivät kosketa kaikkia Suomen 450:tä kuntaa vaan erityisesti niitä kuntia, joissa on vilkasta yritystoimintaa ja joissa taloudellinen kasvu on ollut vireää.

Toinen näkökulma kuntapuoleen ovat vielä harkinnanvaraiset avustukset. Hieno asiahan on, että tänä vuonna tässä yhteydessä kehyspäätöstä tehtäessä lisättiin 100 miljoonaa markkaa jo tälle vuodelle. Toivon, että nämä 100 miljoonaa markkaa löytävät oikeat osoitteensa eli sellaiset kunnat, jotka todella ovat taloudellisissa vaikeuksissa palveluiden järjestämisessä. Tämä minusta samalla osoittaa sen, että valtionosuudet eivät ole riittävällä tasolla, koska jatkuvasti joudutaan turvautumaan harkinnanvaraisiin avustuksiin. Hieman kärjistäen voisi sanoa, että harkinnanvaraisista avustuksista on tullut Suomen kunnille ikään kuin viimekätinen toimeentuloturva, vähän sama asia kuin toimeentuloturvasta on tullut ihmisille, harkinnanvaraisia haetaan, vaikka niitä ei saataisikaan. Taisi olla niin, että viime vuonna pitkälti yli puolet Suomen kunnista haki harkinnanvaraisia avustuksia.

Arvoisa puhemies! Haluan vielä palata tulevaisuuspakettiin, josta on jo aiemmin keskusteltu nimenomaan ministeri Niinistön muutama päivä sitten julkisuudessa esittämän kannanoton pohjalta. Kuten jo aiemmin sanoin, kannatan lämpimästi, että tällainen tulevaisuuspaketti, jolla osaamistamme ja myös koulutusta, tutkimus- ja kehitystoimintaa parannetaan, muodostettaisiin Soneran myyntitulojen pohjalta. Ilmeisesti on niin, että hallituksen piirissäkään ei ole aivan täsmällistä käsitystä siitä, mitä tämä tulevaisuuspaketti — paketti on vähän huono sana nimenä, mutta tulevaisuusohjelma — sisällään pitää. Itse olen lukenut näitä kannanottoja lehdistä. Myös siitä, mitä ministeri Niinistö muutama tunti sitten siitä sanoi, tuli sellainen olo, ettei ole vielä oikein selvää, mitä se käytännössä tulee tarkoittamaan. Mutta tärkeää nimenomaan on niin, että myyntituloja käytetään nimenomaan ensinnäkin tietysti velanmaksuun mutta myös osaamisen vahvistamiseen.

En malta olla vielä puuttumatta pitkäaikaistyöttömyydestä tai työttömistä käytyyn keskusteluun. Viime vuonna valtiovarainvaliokunnan sosiaali- ja työjaosto käsitteli pitkäaikaistyöttömyyskysymystä erityisesti kesäkuun lisäbudjetin yhteydessä ja syksylläkin tämän vuoden budjettimietintöä tehdessään. Meillähän Suomessa on lähes 100 000 pitkäaikaistyötöntä, eli se on valtaisan suuri joukko. Minusta olisi hyvä, että me tässä salissa keskustelisimme sen auki. Voi olla, että sosiaalisen työllistämisen kautta sitä keskustellaan myös auki. Onko niin, että nimenomaan tämän joukon, kaikkein syrjäytyneimpien, olisi ensimmäisinä lähdettävä työhön? Itse näen, että kun meillä on kuitenkin työttömyys, tietysti alueellisesti erittäin jyrkästi jakautunut, mutta yli 10 prosentin kuitenkin keskimääräisesti, niin pitäisi pohtia sitä, miten kaikkein työhaluisimpia saataisiin työhön ja miten heille tulisi todellinen valmius myös verotuksen kautta ja työttömyysturvan ja oman palkkatulon yhteensovituksen kannustavuuden kautta.

En oikein usko, että pitkäaikaistyöttömyydestä löytyy niitä suuria avauksia siihen, jos joillakin aloilla on työvoimapula. Tarkoitan sitäkin, että ensinnäkin työvoimapula, jos puhutaan perinteisestä ammattityöstä, rakentamisesta, siivouksesta tai näin, niin työttömyys ja työvoimapula eivät oikein alueellisesti kohtaa, eli tässä on kysynnän ja tarjonnan välinen suuri ongelma. Kun tiedonantoasiakirjassa minusta oikealla tavalla myös tunnistetaan meidän pidemmän aikavälin ongelmamme, ikääntyvä väestö ja väestörakenteen muutos, niin minusta samalla tavalla pitäisi pystyä tunnistamaan se, minkälaisista osaajista meillä on lähivuosina pula. En usko, että on kysymys vain siitä, että olisi pula tietointensiiviseen kasvuun liittyvien alojen tai informaatioteknologia-alan osaajista, mitä kaikkia näitä onkaan, vaan pulaa varmasti on myös ammatillisesta osaamisesta. Toivoisin, että siihen myös eduskunnassa laajemmin kiinnitettäisiin huomiota.

Arvoisa puhemies! Itse näen niin, että tulevaisuuspaketin rinnalla meidän pitäisi myös pystyä luomaan tietynlainen työllisyyspaketti. Työllisyyspaketilla tarkoitan sitä, että kun työllisyyden paraneminen talouskasvun myötä on keskittynyt tietyille hyvin harvoille alueille, muutamiin kasvukeskuksiin, on laajoja alueita ja lukuisa joukko kuntia, joissa työttömyys on edelleenkin hävyttömän korkealla, yli 20 prosenttia. Tämä ei nyt tarkoita sitä, että näin olisi pelkästään Itä-Suomessa, vaan ihan samalla tavalla myös Länsi-Suomessa on tällaisia alueita. Vähän aikaa sitten ed. Peltomo viittasi muun muassa Satakunnan tilanteeseen. Itse näen niin, että ei pitäisi niinkään ajatella, että laitettaisiin uutta rahaa työllisyyspakettiin, vaan nimenomaan työministeriön sisällä

työllistämisrahojen kohdentamisen tulisi olla täsmällisempää ja niillä olisi tuettava tasaista aluekehitystä, hillittävä muuttoliikettä ja myös vahvistettava peruspalveluita kunnissa.

Tästä tulen siihen näkemykseen, että mielestäni nyt pitäisi pystyä tarkastelemaan työllisyysrahojen käyttöä uudelta pohjalta. Tällä hetkellähän työllisyysrahoja budjetin perusteluissa käsketään käyttämään nimenomaan uusien työpaikkojen luomiseen. Mielestäni työllisyysmäärärahoja tulisi pystyä kohdentamaan myös esimerkiksi koulurakentamiseen ja myös sosiaali- ja terveydenhuollon rakentamishankkeisiin sellaisissa kunnissa, joissa on erittäin korkea työttömyys. Uskon, että se pitkän päälle palvelisi tulevaisuutta, koska rakennuksetkin ovat peruspalveluita ja meillä on rakennuskanta siinä kunnossa, että tarvitaan peruskorjauksia välttämättä. Näkisin älykkäänä toimenpiteenä sen, että pystyttäisiin kohdentamaan työllisyysrahoja nyt myös erittäin harvoissa tapauksissa, ei niin että urku auki, vaan nimenomaan tietyissä kunnissa tärkeiden rakennushankkeiden käynnistämiseen. Toivon, että tällä tavalla voitaisiin edetä ja päätös tehtäisiin tulevan budjetin yhteydessä.

79 **Saara Karhu /sd:** Arvoisa rouva puhemies! Elämäni ensimmäisestä valtion budjetista viime vuonna toivuttuani jäin ihmettelemään, miksei asioista voitu keskustella avoimesti ennen h-hetkeä, jolloin edessä oli jälleen kerran ota tai jätä -paperi. Otinkin siksi ilolla vastaan tiedon, että tänä keväänä eduskunta pääsisi mukaan arvopohjakeskusteluun jo ennen budjetin periaatteellista lukkoonlyömistä.

Saatuani viime viikolla lukemisekseni lyhykäisen valtioneuvoston tiedonannon määrärahakehyksestä olin lähinnä ihmeissäni. Toivottu arvokeskustelu ei näillä eväillä onnistu. Kun listattuina ovat vain pelkät raamit, ei mielestäni vastata myöskään siihen selkeään toiveeseen, jonka eduskunta esitti aikaisemmin halustaan osallistua budjetin laadintaan. Toiveen täyttymättömyydestä on myös hyvänä esimerkkinä täällä salissa tänään käyty keskustelu, joka asian esitelleen ministeri Niinistön puheenvuorosta lähtien on lainehtinut reippaasti yli ja jopa ohi.

Mutta tiedonantoon. Valtioneuvoston tiedonanto eduskunnalle tulevien neljän vuoden määrärahakehyksestä on selkeää luettavaa, tiukka tarjous, joka jatkaa valtiovarainministeriön omaksumaa kireää finanssipolitiikkaa. Hyvä niin, sillä toki itsekin vastuuntuntoisesti vallitsevassa taloudellisessa tilanteessa kuittaan menojen pitämisen kurissa. Siihen kiitokset sitten osaltani loppuvatkin, sillä mielestäni eduskunnalle täytyy jäädä mahdollisuus puuttua myös raameihin tarvittaessa. Jotta tämä vapaus olisi mahdollista, olisi syytä menojen lisäksi saada listatuiksi myös tulot. Kyseessähän on loppujen lopuksi tulo- ja menoarvio.

Kun eri hallinnonalojen määrärahoja katsoo, voi helposti arvata, että ministeriöiden toiveet on rajattu vain kaikkein välttämättömimpään — ehkä ei aivan siihenkään. Onko varmaa, ettei joissain kohdin mennä suorastaan alle tarpeellisen minimin? Kuka sen näillä luvuilla osaa edes sanoa, sillä pelkkien kehyslukujen valossa ei mitenkään voidakaan mitoittaa ja arvioida eri ministeriöiden todellisia tarpeita? Vai tässäkö on sen paljon penätyn arvokeskustelun paikka? Kun eduskunta on ensin sitonut kätensä, se repii tarpeensa raamin sisältä päättäen, ottaako yhdeltä köyhältä antaakseen toiselle köyhälle, kaventaako lapsiperheen, työttömän tai pieneläkeläisen leipää voidakseen hoitaa muita tärkeitä muttei mitenkään edellä mainittujen asioiden kanssa yhteismitallisia asioita. Nämä asiat menevät vain toisiaan vasten taistelussa rahasta, koska sattuvat olemaan saman hallinnonalan kehyksessä. Tämä ei voi mitenkään olla hyvinvointiyhteiskunnan tapa hoitaa asioita. Tarpeellisuuden harkinnan tulee perustua muuhun kuin mielivaltaisesti asetettuihin markkamääriin.

Arvoisa puhemies! Ymmärrän valtionvelan mahdollisimman nopean poismaksamisen merkityksen ja tiukan taloudenpidon. Hyväksyn sen tosiasian, että mahdolliset yksityistämistulot käytetään pääsääntöisesti velan lyhennykseen, enkä itsekään ole kasvattamassa syömävelkaa. Mutta toistan edelleen: mielestäni eduskunnalle on jäätävä sananvalta tehdä tarpeellisia muutoksia. Raamiin on saatava hallittua joustovaraa tarpeen ja tilanteen mukaan. Jollei näin ole, olemme todella vaarallisella tiellä, joka johtaa heikompiosaisten kansalaisten aseman alati lisääntyvään huonontumiseen. Muun muassa sosiaali- ja terveyssektorilla sekä liikenneministeriön toimialalla on jo nyt monia kipupisteitä, joihin tulisi panostaa pitkäjänteisesti, jotta tulevaisuuden huomattavasti suuremmilta laskuilta vältyttäisiin.

Itseäni ihmetyttää myös, millaiset kaavailut lapsiperheille ja eläkeväestölle tai työttömille löytyy kehysnumeroiden takaa. Tärkeää nimittäin on, että sosiaaliturvan ja julkisten palveluiden riittävä rahoitus turvataan.

Entä onko kaikki jo huomioitu? Ovatko esimerkiksi valtion palkankorotusten kustannusvaikutukset jo mukana kehyksessä, vai livautetaanko ne mukaan kehykseen myöhemmin? Jos, niin mistä kyseinen hyvin mittava summa leikataan? Miten jo hallitusohjelmassa mainittu ja nyt myös kehystiedonannossa oleva tuloverotuksen kevennyspolitiikka istuu yhteen peruspalveluiden turvaamisen kanssa? Täysin epäoikeudenmukaista mielestäni olisi veronkevennysten rahoittaminen menoleikkauksilla huonompiosaisilta, mitä sitäkin on jo korkealta taholta ehdotettu. Hyvinvointiyhteiskuntamme yleisesti hyväksytty perusta olisi siinä suuressa vaarassa, enkä ainakaan minä voi olla moista kehitystä edesauttamassa.

Arvoisa puhemies! Monessa puheenvuorossa on todettu, että kehyksellä on Kuntaliiton hyväksyntä. Ihmettelen tässä Kuntaliittoa, sillä kehys sisältää perääntymisen tai aikataulullisen siirron kunnille jo luvatuista rahoista, esimerkiksi verotuksen ansiotulovähennyksen korotuksen kompensaatiosta. Luulisi liiton ajavan järeämmin omiensa asiaa eritoten, kun tiedossa on, että aika monilla kunnilla ei juurikaan ole taloudessaan pelivaraa. Luvatut kompensaatiot olisivat oletettavasti olleet monissa paikoissa enemmän kuin tarpeen.

Ministeri Niinistö totesi avauksessaan, että vastakkainasettelua ei ole vaan että valtio ja kunnat istuvat tässä nyt samassa veneessä. Itse olen kuullut valtion lupausten takaisin vetämisestä sellaisia madonlukuja maakunnassa, että epäilen nyt ministeri Niinistön veneen tarkoittavan sitä tutussa laulussa mainittua jollaa, jossa jotkut soutaa ja toiset vähän melalla avittaa. Mutta ihan vakavana kysymyksenä: Kun sovituista korvauksista livetään, voivatko kunnat enää luottaa valtioon sopimuskumppanina? Kysymys on rankka mutta aiheellinen. Se on myös hyvin vakava, sillä kuntien kokemat taloudelliset takaiskut näkyvät yleensä vääjäämättä kiristyksenä nimenomaan paljon rahaa vievien sosiaali- ja terveydenhuollon sekä opetustoimen sektoreilla eli suoraan kuntalaisten ja erityisesti heikommassa asemassa olevien kuntalaisten elämäntilanteessa. Luulisi valtion kireissäkin raameissa mutta hyvän talouskasvun vallitessa pystyvän pitämään sovituista asioita kiinni, varsinkin kun valtiolle on tulossa uusia yksityistämistuloja rutkasti ennakoitua enemmän.

Eduskunta on ymmärtääkseni määrä sitouttaa tiukkaan kehykseen nopeasti. Kansanedustajien sitouttaminen tiettyyn hyvin aikaisessa vaiheessa sovittuun loppusummaan tuntuu äkkiseltään ajateltuna vaaleilla valittua eduskuntaa liikaa kahlehtivalta. Mitä jos rahaa todella tarvitaan johonkin tärkeään ja sitä talouden niin salliessa on olemassa? Onko rahan vaatiminen silloin realistista, vai onko vaatimukset unohdettava tämän maaliskuisen päätöksen velvoittamana? Entäpä jos talouskasvu onkin ennakoitua hitaampaa, jos jotain täysin odottamatonta tapahtuu? Sitooko raami edelleen myös hallitusta, vai varaako se itselleen täyden oikeuden peukaloida loppusummaa alaspäin taloudellisen tilanteen niin vaatiessa?

Uskallan epäillä, vaikka hallituspuolueen kansanedustaja olenkin, että jos ja kun hallituksen kehystiedonanto ei ole keskustelun avaus vaan avaimet käteen -paketti, on maaperä eduskunnassa otollinen kunnon yhteenotoille, ja syystä.

80 **Anne Huotari /vas:** Arvoisa puhemies! Ministeri Niinistö esitteli vuoden 2001 alustavat kehykset ja pyysi tekemään arvovalintoja. Vähän vaikea on tehdä arvovalintoja, kun ei tiedä, mitä kehykset sisältävät, tai sanotaan niin päin, että olisi ehkä helpompi niitä tehdä, jos tietäisi, mitä uusia asioita mahdollisesti kehysten sisällä on tai mitä siellä ennen olleita asioita on otettu pois. Mutta sitähän se kehysbudjetointi on, että ei tiedetä, mitä siellä sisällä on, vaan katsotaan koko budjettia ja toimialoittain katsotaan, mitä sinne halutaan.

Ministeri Niinistön puheessa ihmettelin eniten sitä, että hän puheensa loppuvaiheessa muuttuikin hallituksen esityksen esittelijästä puheenjohtaja Niinistöksi, joka rupesi lataamaan Hollannin-malleja ja Tanskan-malleja ja sitomaan kaiken huipuksi työttömyysturvan leikkauksia niin sanottuun tulevaisuuspakettiin. Minusta se oli törkeää. Niin ei voi tehdä hallituksen ministeri, joka esittelee koko hallituksen kehysesitystä.

Ministeri Niinistön olisi pitänyt käyttää oma puheenvuoro erikseen, jossa hän olisi arvioinut sitä, mikä hänen henkilökohtainen näkemyksensä kokoomuksen puheenjohtajana on työttömyysturvan leikkauksista. Hänhän mainitsi muun muassa, että Suomessa työttömyysturvan

kesto on liian pitkä, ja samassa yhteydessä hän mainitsi, että Suomessa on työvoimakapeikkoja. Mikäli ministeri Niinistö luulee, että tämä kahden asian yhtälö on ratkaistavissa eli työvoimakapeikot ovat ratkaistavissa työttömyysturvan 500 päivän enimmäismäärän lyhentämisellä, siinä hän erehtyy pahasti, sillä ikävä kyllä nämä henkilöt, jotka ovat olleet kaksi vuotta työttöminä, eivät kelpaa nokioille ja muille elektroniikkaalan yrityksille työntekijöiksi. He olisivat siellä jo töissä, jos kelpaisivat.

Siksi kokoomuksen puheenjohtajan Niinistön esitys työttömyysturvan leikkauksista on vanhaa tuttua keppilinjaa, mitä kokoomus on täällä jo aikaisemmin esittänyt. Kokoomus haluaa leikata työttömiltä ja pukee sen kannustin- tai työvoimakapeikkoasiaksi. Se on ikävää, koska on jo todettavissa ja nähtävissä se, että aikaisemmat työttömyysturvan leikkaukset, muun muassa työssäoloehdon korottaminen kuudesta kuukaudesta kymmeneen kuukauteen, ovat aiheuttaneet lisää pitkäaikaistyöttömyyttä ja syrjäytymistä. Niinistön ehdottama työttömyysturvan 500 päivän keston lyhentäminen lisäisi näitä ongelmia. Niin kuin me kaikki tiedämme, mitä pahemmaksi työttömyysongelma henkilön kohdalla menee, mitä pitempään hän on työttömänä, sitä vaikeampi ratkaisu on löytää ja sitä kalliimmaksi se tulee. Me olemme nähneet ne monien projektien myötä, missä pitkäaikaistyöttömiä on yritetty päästää takaisin työelämään, siihen työelämään, joka on muuttunut aika hurjasti kymmenen viime vuoden aikana. Tätä ratkaisua ei kepillä hoideta, vaan siihen on löydettävä ihan muut ratkaisut.

Työvoimakapeikkoihin löytyy ratkaisu koulutuksesta, jonka pitäisi olla tulevaisuuspaketissa, eikä niinkään kepistä, jota kokoomuksen puheenjohtaja Niinistö täällä hallituksen esittelypuheenvuorossaan tarjosi. Minä en tule missään tapauksessa hyväksymään Niinistön ehdotuksia työttömyysturvan leikkauksista enkä usko niitä vasemmistoliitonkaan hyväksyvän. Pahinta on se, että ministeri Niinistö sitoi tulevaisuuspaketin leikkauspakettiin.

Viime perjantaina ministeri Niinistö oli vierailulla Kainuussa. Hän siellä ystävällisesti Kainuun Sanomien toimittajalle kertoi suuresta uutisesta, tulevaisuuspaketista, mutta siinä hän ei maininnut sanaakaan tästä toisesta paketista, eipä tietenkään, sillä miksi hän Kainuussa olisi sen kertonut, koska se on juuri alueellisen ja myös osaksi rakenteellisen työttömyyden aluetta, mistä hyvin paljon ihmisiä on jo lähtenyt etelään töihin. Sieltä käy satoja ihmisiä viikoittain töissä etelässä, hyviä työntekijöitä kun ovat ja hyvän työntekijän maineessa. Nyt ministeri Niinistö haluaisi pakkomuuttaa ilmeisesti loputkin työttömät tänne. Minä luulen, että heidän työllistämisensä täällä ei ole kovinkaan helppoa, koska suurin osa heistä meilläkin päin alkaa olla jo pitkäaikaistyöttömiä. (Eduskunnasta: Jospa hän haluaisi töitä sinne Kainuuseen!) — Jos ministeri Niinistö haluaa töitä Kainuuseen, hän ei silloin laita tällaista kepityspakettia tulevaisuuspakettiin vaan antaa tulevaisuuspaketin, jota me kovasti odotamme. Kaikki muut ministerithän ovat valmiita tulevaisuuspakettiin. Ainoastaan ministeri Niinistöstähän tällaiset asiat aina ovat olleet kiinni.

Mutta kun käymme arvokeskustelua, jota tässä talossa pitäisi käydä useamminkin, silloin on arvioitava, mikä on tärkeää silloin, kun uusia eriä ei voi lisätä ilman, että entisiä leikattaisiin. Luulen, että suurin osa tämän salin istujista, silloin kun suurin osa on paikalla, on sitä mieltä, että budjettia ei voi kasvattaa määrättömiin, sen tietää jokainen. Mutta mitkä ovat ne tärkeät asiat, jotka kuitenkin pitäisi hoitaa? Eduskunta lausui useana vuonna lastenpsykiatrian rahoituksen tarpeesta. Kun viime syksynä lopultakin päätettiin, että asia toteutetaan, koska sitä hallitus ei tietystä syystä halunnut aiemmin toteuttaa, siitä syntyi farssi, joka on johtanut siihen, että joudumme äänestämään hallituksen luottamuksesta kehyspäätöksiä tehdessämme. Tämä ei kyllä sovi minun ajatteluuni, että tällaista kiukuttelua näin korkealla tasolla suvaittaisiin, mutta ilmeisesti on suvaittava.

Emme tiedä, mitä kehyspäätöksen sisällä on, koska se on suuri salaisuus vielä. Tiedämme osan siitä eli kuntarahoitusosuuden. Ed. Karhu edellä arveli, voivatko kunnat enää luottaa valtioon sopimuskumppanina, kun valtio ei annakaan kaikkea sitä rahaa, mikä lain mukaan kuuluisi. On ymmärrettävää, että ed. Karhu näin puhuu, koska hän on ensimmäistä kautta täällä eikä ole ilmeisesti seurannut niin tarkkaan aiempia päätöksiä, että valtio on ollut hyvin pitkään tällainen vähän epävarma sopimuskumppani kuntien kanssa. Ehkä juuri siitä johtuukin se Kuntaliiton ilo tästä kuntapaketista, että kerrankin kunnat saavat jotakin eikä niinpäin, että kunnilta leikataan.

Siinä mielessä toivon, että valtiovarainministeriö pitäisi kiinni siitä, mitä on tuleville vuosille sovittu tässä kuntapaketissa, sillä kunnissa tehdään palvelut juuri näillä rahoilla, jotka kuntien valtionapuna ja verotuloina kertyvät. Olin aika ihmeissäni, kun viimesyksyisen budjettikeskustelun jälkeen eräs kansanedustaja kuppilassa sanoi, että no, onneksi ei leikattu ihmisiltä vaan kunnilta. Eli vielä näyttää olevan tässäkin talossa sellaisia ihmisiä, jotka eivät tiedä, että kunnat järjestävät hyvinvointipalveluja ihmisille ja ne ovat tärkeitä rahoja myös.

Koska en tiedä, sisältyykö tähän budjettiesitykseen hallitusohjelmassa mainittuja kirkon nälkäryhmän esityksiä, niin toivon lopuksi vielä, että hallitus lopultakin toisi hallitusohjelmassa mainitut asiat ja välittäisi lopultakin myös köyhistä, mitä ei ole kyllä tapahtunut 90-luvulla edellisen ja sitä edellisen hallituksen toimesta.

81 **Niilo Keränen /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Valtioneuvosto on tiedonannossaan linjannut tulevien vuosien menokehykset hallitusohjelmansa mukaisesti niin, että valtion menot pidetään vuosittain noin vuoden 99 tasossa. Minä pidän tätä kokonaistavoitetta kohtuullisen asianmukaisena. Vaikka tässä keskustelussa onkin kritisoitu tiedonantoa tekniseksi ja varsin köykäiseksi arvokeskustelun kannalta, se tiedonanto nyt meillä on ja sen perusteella me täällä nyt olemme tiistai-iltaa viettämässä.

Hallitus uskaltaa ja iltapäivän alussa myös ministeri Niinistö uskalsi varsin rohkeasti viitata 80-luvun lopun tunnelmiin. Ilmassa on vahvaa ylikuumenemisen tuntua: Pörssikauppa käy taas kuumana, asuntojen hinnat nousevat kasvukeskuksissa, luottoja kysytään taas, ja ihan 80-luvun tapaan puhutaan myös uhkaavasta työvoimapulasta. Myös inflaatio näyttää olevan kiihtymässä. Kun valtiolla on runsaasti velkaa, saattaisi olla, että ilman Emu-kytkentää tilanne olisi todella huolestuttava. Mutta näissäkin oloissa valtion finanssipolitiikan tarkkuuteen on riittävästi syytä. Hallitus pitääkin tärkeimpänä johtoajatuksena, että vakaus on pystyttävä varmistamaan, ilman että epätasapainoa lietsovat ilmiöt saisivat nykyistä enemmän valtaa.

Kun katsotaan tiedonantoon liittyviä määrärahakehyksiä nimenomaan edellä käsiteltyä taustaa vasten tässä muutamia huomioita.

Ensinnäkin, arvoisa puhemies, hallitus kyllä sanallisesti toteaa, että yksi tärkeä politiikkaa raamittava tekijä on väestön ikääntyminen ja siitä seuraavat lisääntyvät sosiaali- ja terveydenhuollon kustannukset, vaikka varsinainen eläkepolitiikka jätetäänkin tarkastelun ulkopuolelle.

Hallituksen lausuma ei kuitenkaan näy mitenkään sosiaali- ja terveysministeriön markkakehyksessä, joka suunnittelukaudella on selvästi supistuva. Se ei myöskään näy työministeriön raamissa, joka supistuu vielä selvemmin. Tekstissään hallitus kuitenkin toteaa, että työllisyysasteen parantaminen ja väestön itsenäisen selviytymiskyvyn kohentaminen vaikuttavat merkittävästi sosiaalimenojen kasvupaineisiin. Onko niin, että hallitus näiltä osin luottaa täysin markkinavetoiseen kasvuun? Ilmeisesti luottaa, koska tiedonannossa ei sanallakaan viitata esimerkiksi siihen mahdollisuuteen, että kasvu saattaisi kenties hiipua.

Työllisyyden parantamiseen tähtäävät mahdolliset toimenpiteet eivät näy myöskään kauppa- ja teollisuusministeriön tai sisäasiainministeriön raameissa.

Toisaalta on jollakin tavalla lohdullista havaita, että maatalousministeriön raami osoittaa hienoista kasvua. Siis lopultakin tämä hallitus näyttää ymmärtävän maa- ja metsätalouden merkityksen.

Toki on muistettava, että EU-rahastot ovat viime aikoina nousseet merkittäväksi tekijäksi työllisyyden paranemisen kannalta. Näiltä osin viittaan sisäasiainministeriön julkaisemiin raportteihin edellisen ohjelmakauden tuloksista. Raporttien perusteella on kuitenkin nähtävissä, että rahastojen tuella toimineet hankkeet eivät ole pystyneet tasoittamaan kaikkein heikoimmin pärjäävien alueiden ja seutukuntien sekä toisaalta kasvukeskusten välistä kuilua, eivät edes aiemman kuutostukialueen sisällä, tämä kun kuitenkin ja nimenomaan olisi rakennerahastojen tarkoitus. Päinvastoin on käynyt niin, että rakennerahastohankkeitten aikana tukialueiden sisäiset erot ovat kasvaneet ja tukialueiden erot tukemattomiin alueisiin ovat niin ikään kasvaneet. Tämä on nähtävissä niin ihmisten tulotasossa kuin alueiden työllisyydessä.

Tässä tulenkin hallituksen tiedonannon toiseen merkittävään asiaan. Määrärahakehyksistä ei tietenkään ole suoraan nähtävissä, miten hallitus aikoo ohjata yhteiskunnan alueellista tasapai-

noa. Liikenneministeriön supistuva kehys ehkä antaa tästä jotakin osviittaa.

Kun hallitus tulee tämän vuoden aikana täsmentämään kehysten sisältöjä, tulisi erityisesti huomiota kiinnittää siihen, että elinkeinojen ja työllisyyden kehittäminen olisi tasapainoista koko maassa. Tähän tarkoitukseen hallituksella kyllä keinoja olisi esimerkiksi verotuksen, veroluonteisten maksujen, työnantajamaksujen porrastukset työllisyyttä ja aluekehitystä tukevasti. Nimittäin alueellisesti tasapainoinen kehitys olisi myös yksi ase, jolla valtiovalta voisi vaikuttaa ylikuumenemiseen, näin erityisesti asumisen taikka julkisten investointien osalta. Asuntomarkkinoita varmasti kuumentaa väestön keskittyminen kasvukeskuksiin, ja tietenkin väestö keskittyy vapaassa maassa, ellei maan erilaisia alueita huomioida, kun pyritään vaikuttamaan työllisyyteen.

Vielä, arvoisa puhemies, muutamia erillishuomioita ja toiveita ministeriöille, kun budjettia tarkennetaan.

Hyvinvointipalveluista eduskunta keskustelee huomenna, mutta tässä yhteydessä sanottakoon asiasta myös jotakin. On tärkeää, että ihmisillä on mahdollisuus saada tärkeimmät peruspalvelunsa kohtuullisin kustannuksin ja kohtuulliselta etäisyydeltä. Tässä mielessä valtiovallan on huolehdittava ihmisten tasapuolisesta kohtelusta kaikkialla maassa, vaikka itse palvelujen järjestäminen onkin delegoitu kunnille. Myös kunnat ovat maassa erilaisessa asemassa riippuen työllisyydestä, etäisyyksistä, kunnan laajuudesta, väestörakenteesta ja monista muistakin tekijöistä. Raamiin sisältyvä 100 miljoonan ylimääräinen valtionapu ei riitä tasaamaan eriarvoisuutta. Haluaisin itse olla kiirehtimässä koko valtionosuusjärjestelmän korjausta niin, että kuntien erilaiset olosuhteet otettaisiin jatkossa huomioon nykyistä paremmin. Niin ikään yhteisöveron jakamisestakin olisi syytä vielä keskustella.

Ylikuumenemisen paineita ei varmasti helpoteta yhtään, jos työikäisten lisäksi myös vanhukset ja sairaat palvelujen puutteessa pakkautuvat keskuksiin.

Sosiaali- ja terveydenhuollon sisällä on myös muutamia painopistealueita, jotka tulee varsinaisissa ministeriöiden budjeteissa huomioida riittävän painavasti. Tällaisia ovat muun muassa lastenpsykiatria, johon tälle vuodelle osoitettiin erillismääräraha; päihteitten käytön ehkäisy ja hoito; sosiaalisesti heikosti pärjäävien perheiden ja yksilöiden tukeminen ja aktivoiminen; työssä ja elämässä omatoimista selviytymistä tukevien hoitojen saaminen jonottomiksi. Tällaisia ovat esimerkiksi korjaava kirurgia tai proteesikirurgia sekä tehokas kuntoutus. Minun nähdäkseni olisi myös kohta aika antaa perheille entistä enemmän mahdollisuuksia esimerkiksi lastenhoitovaihtoehtoihin siirtämällä lastenhoidon tukea laitoshoidosta avohoitoon, kuten muualla sosiaali- ja terveydenhuollossa on jo tapana ollut.

Juuri tänään myös Sosiaali- ja terveysturvan keskusliiton liittokokous on ottanut ihan yksimielisesti kantaa juuri tämän tyyppisiin asioihin, niin että ihmiset kaikkialla maassa tulisivat toimeen ja saisivat tarvitsemansa peruspalvelut.

Arvoisa puhemies! Pidän hallituksen esittelemiä raameja kohtuullisen onnistuneina. Valtion menojen lisäyksissä tulee tietenkin olla pidättyväinen. Toisaalta ylikireän verotuksen helpottamiseen on myös löydettävä tilaa. Kun budjettia nyt laaditaan, ministeriöiden on aktiivisesti etsittävä vaihtoehtoja, jotka nykyistä paremmin takaavat niin ihmisten kuin alueiden tasapuolisen kohtelun tässä maassa. Raamin sisälläkin toki keinoja löytyy. Vain muutamiin ideoihin olen edellä viitannut.

82 **Jorma Huuhtanen /kesk:** Arvoisa puhemies! Käytän varsin lyhyen puheenvuoron tästä asiasta siksikin, että asia on varsin uusi enkä tiedä oikein, miten siihen suhtautua. Olen myös näistä puheenvuoroista aistinut samanlaisen varovaisuuden, kun asia on niinkin uusi kuin on. Käsittelemme budjettikehyksiä tällä tavoin ensimmäistä kertaa eduskunnassa, ja aika luonnollistakin on, että olemme kaikkikin varovaisia. Tiedonantomenetelmä on kuitenkin mielestäni varsin raju tapa osallistua budjetin valmisteluun. Pelkään, että tämä saattaa jopa pinnallistaa väärällä tavalla koko tätä prosessia.

Kuunneltuani ryhmäpuheenvuorot saatoin todeta, että ongelmia on tiedossa. Erityisesti luulen, että niitä syntyy hallituksen sisällä kuultujen puheenvuorojen jälkeen. Vasemmistoliiton ryhmäpuheenvuorossa oli sen verran pyöreyttä, että en missään vaiheessa saanut kiinni siitä, sitoutuuko vasemmistoliito kehyksen loppusummaan vaiko ei.

On selvää, että niinkin monen asian ollessa auki — ja näitä auki olevia asioita ovat muun muassa koko tulopuolen arvio, kevään lisätalousarvio, siihen liittyen ja ehkä muutoinkin valtion

omaisuuden myyntitulot — on jossain määrin vastentahtoista lähteä lyömään pelkästään menopuolen kehyksiä kiinni ja jo nyt. On myös oikeutettua kysyä, mitä asiaa tämä oikein palvelee ja millä tavoin tällä menettelyllä saadaan varsinaisen talousarvion käsittelyn suhteen lisää arvoa.

Olen ollut tässä talossa jo niin pitkään, että taitaa olla niinkin, että käyn jo vähän skeptiseksi esimerkiksi arvokeskustelun hyödyn ja sen suhteen, pystymmekö ylipäätänsä täällä sellaiseen arvokeskusteluun, että siitä syntyy tuloksia, mutta aika ja nämä lähiviikot sen näyttävät.

Arvoisa puhemies! Virallinen talousoppi takoo joka suunnasta, että tässä suhdanteessa on välttämätöntä toteuttaa tiukkaa finanssipolitiikkaa. Virallisen opin mukaan tulonsiirroista ja julkisista palveluista riippuvaisille suomalaisille ei saa antaa korotuksia toimeentuloon tai parantaa palveluja. Mutta tätä samaa kovaa lääkettä tarjotaan myös kansantalouden vaikeuksien aikana. Silloin pitää leikata sosiaaliturvaa tai julkisia palveluja. On kysyttävä, tuleeko näitten kansalaisten vuoro koskaan vai jatkuuko heidän kurjistamisensa aina ja aina. (Ed. Stenius-Kaukonen: Näin on käynyt, oli kepu hallituksessa tai ei!)

Eduskunnan kykyyn muuttaa pääluokkien kehystä kokonaiskehyksen sisällä suhtaudun epäillen ainakin tässä vaiheessa. Kun vertailin pääluokkakohtaisia loppusummia, näytti siltä, että ollaan varsin perinteisellä linjalla. Oikeastaan huomattavampi poikkeus oli opetusministeriön pääluokassa, jossa kasvua oli peräti parin miljardin markan verran, ja syy olisi nyt ollut varsin mielenkiintoista kuulla. Sillä on varmasti jokin hyvin luonnollinenkin selitys, mistä tämä kasvu nyt on sinne tulossa. (Ed. Keränen: Esiopetus!) — Esiopetus luonnollisesti on yksi syy, mutta jotenkin tuntuu siltä, että se yksin ei sitä selitä. Valtiovarainvaliokunnassa me tähän asiaan saamme vastauksen.

Yhteen asiaan oikeastaan haluan jo tässä vaiheessa puuttua. Se on terveyspalvelujen heikko tila Suomessa, ja eduskunnan pitäisi jo tässä vaiheessa tehdä sellaiset päätökset, että tämä huono kehitys voitaisiin katkaista. Kun katsoo STM:n budjettikehystä, vääjäämättä tulee mieleen, että se ei sitä kautta tulisi korjaantumaan. Sen vuoksi eduskunnan tähän nyt on puututtava. (Ed. Stenius-Kaukonen: Ed. Huuhtanen on harvinaisen oikeassa!)

Terveyspalveluihin käytetty vajaa 7 prosenttia bruttokansantuotteesta kertoo osaltaan Suomen tilanteen. Olemme Oecd-maiden nuukimpia rahojen käyttäjiä terveyspalveluihin, ja se näkyy nyt julkisten terveyspalvelujen laadussa ja määrässä. Tilanne heikkenee päivä päivältä.

Arvoisa puhemies! Ministeri Niinistön lupaama tulevaisuuspaketti on mielenkiintoinen. En puutu hänen koplaukseensa työmarkkinoiden rakenteiden uusimisesta sen enempää kuin totean, että hänellä hyvässä tarkoituksessaan saisi nyt olla mukana erityisen vahvana huoli siitä, miten tulevaisuutta rakennetaan esimerkiksi Itä-Suomessa. Nyt, kun Itä-Suomi on tavoite 1 -ohjelmallaan EU:nkin huomion kohteena, on enemmän kuin tarkoituksenmukaista valtion tulla painavalla tavalla Itä-Suomen tulevaisuustalkoisiin. Nyt jos koskaan on aika ryydittää koko Suomi rakennustyöhön ja lähteä määrätietoisesti purkamaan keskitetyn Suomen paineita.

83 **Seppo Kääriäinen /kesk:** Arvoisa puhemies! Hallituksella on käytettävissään vain yksi ohjaussauva nykyisen taloustilanteen hallitsemiseksi, siis finanssipolitiikka. Suomella on toinenkin keino, työmarkkinapolitiikka, mutta siinähän hallituksella ei ole juuri nokan koputtamista tällä kertaa, kuten meneillään oleva työmarkkina- ja palkkakierros elävästi osoittaa. Se kolmas ohjaussauvahan on historiaa. Valuutta- ja korkopolitiikka on nyt Euroopan keskuspankilla, jossa Suomen painoarvo on vaatimaton.

Nämä ohjaussauvat nostin esiin sen vuoksi, että tiedonannossa on pitkin matkaa käsitelty aika paljon taloutemme nykyvaiheen hallintaa, hallintamahdollisuuksia, ja tästä puntaroinnista ja arvioinnista täytyy antaa tiedonannon laatijoille kiitosta. Tiedonannossa sanotaan sanatarkasti näin: "Nykyinen tilanne työmarkkinoilla on selvä merkki siitä, että työllisyystilanne koetaan hyväksi ja että huoli työpaikkojen säilymisestä on eräillä sektoreilla kaikonnut. Mikäli tämä johtaa kustannustason nousuun, työllisyys ei nouse tarvittavalla tavalla, ja vaikeudet selviytyä pitkän aikavälin haasteista lisääntyvät olennaisesti." Tiedonanto jatkuu sitten hyvin selvällä puheella: "Kehitys alkaa eräiltä muiltakin osin muistuttaa 80-luvun lopun ylikuumenemisvaiheita."

Jo pelkkä viittaus 80-luvun lopun politiikkaan värisyttää, niin kaameat olivat sen seuraukset. Niistähän ei vieläkään ole toivuttu. Eniten kärsivät nytkin, tänäänkin, ne jotka ovat eläneet koko elämänsä kaikkein ahtaimmalla ja elävät loppuelämänsä todella ahtaalla. Talouskehityksen hal-

linta edellyttäisikin lähes maksimaalista onnistumista sekä finanssipolitiikan puolella että työmarkkinaratkaisuissa. Työmarkkinaneuvottelujen tulokset voidaan arvioida joskus juhannuksen alla, mutta merkit edessä olevista, vielä tehtävistä palkka- ja työmarkkinaratkaisuista viittaavat siihen, että mitä pidemmälle eletään, sitä heikommaksi käy yhteisvastuu palkansaajien keskuudessa. Suuri osa matalapalkka-aloista, usein naisvaltaisista aloista, on hivuttautunut niin sanotun yleisen linjan, siis 3,1 prosentin, taakse, mutta loppukevään sopimuksentekijät, jotka eivät ole heikoimmasta päästä, näyttävät pitävän tuota tasoa melkeinpä pilkkanaan. Jopa kaksinkertaisia korotuksia yleiseen linjaan näyttää olevan tulossa. Se ei sovi suhdannetilanteeseen eikä ainakaan oikeudenmukaisuuteen ja yhteisvastuuseen työmarkkinoilla ja palkansaajien keskuudessa.

Hallituksen käsissä ovat siis vain finanssipolitiikan ratkaisut, joihin kehyspäätöskin liittyy. Niin sanottu tiukka taikka pidättyväinen linja on perusteltu myös paljon puhuttujen ylikuumenemisvaarojen hillitsemiseksi. Siitähän täällä on vallinnut tähän saakka käytännössä kuitenkin laaja poliittinenkin yhteisymmärrys. Sen sijaan se, miten näiden pidättyväisten kehysten puitteissa toteutetaan oikeudenmukaisuutta ja eroja tasoittavaa yhteiskuntapolitiikkaa, on jo kokonaan toinen asia, ja siitä päättäminen siirtyy kokonaisuudessaan ensi syksyyn, siis vanhanmalliseen budjettiriiheen ja budjettikäsittelyyn eduskunnassa.

Puolen kymmenen vuoden aikana budjettileikkaukset ovat omalta osaltaan lisänneet eroja eri väestöryhmien kesken, kiihdyttäneet alueellista keskittymistä, siis muuttoliikettä, ja näin antaneet myös tosi kovan puhurin asuntojen hinnan nousulle, joka näyttää edelleen pysyvän isona ongelmana. Tästä kaikesta hallituksella, Lipposen ykkösellä ja nykyisellä kakkosella, on sataprosenttinen vastuu. Finanssipolitiikalla, mukaan lukien myös veroratkaisut, on lisätty eroja yhteiskunnassa, ja tämä eriarvoistamis- ja keskittämislinja näyttää jatkuvan hallituksen suunnitelmien mukaisesti myös tulevana vuonna ja vaalikauden loppuun saakka.

Olennaista onkin yhteenlasku. On laskettava yhteen finanssipolitiikan ja työmarkkinaratkaisujen seuraukset nimenomaan oikeudenmukaisuuden ja tasa-arvoisuuden näkökulmasta katsottuna. Tämän yhteenlaskun tulos on karu. Työmarkkinakentälläkin eroja kasvatetaan, ja vauhtia lisätään Lipposen hallituksen ratkaisuilla finanssipolitiikassa. Eriarvoistuminen on epäinhimillistä ja kestämätöntä, mutta myös kallista ja huonoa taloudenpitoa. Sitä eriarvoistumista pahimmin pitää yllä vieläkin korkealla pysyttelevä työttömyys, jatkuva muuttoliike sekä köyhyyden faktinen lisääntyminen yhteiskunnassa. Kaikki tämä maksaa. Tälle hyvinvointiyhteiskuntamme voittamattomalle, kielteiselle kierteelle Lipposen hallitus ei anna vastausta kehyspäätöksessään eikä tiedonannossaan. Valitettavaa, mutta totta ja sangen surullista.

Arvoisa puhemies! Valtionyhtiöiden myyntitulojen käytössä hallituksella oli viime pyhään saakka tiukka linja, siis se linja, että lähes kaikki tulot tulee käyttää valtionvelan hoitoon ja että marginaalisesti tuloja voidaan käyttää johonkin muuhun. Kysymys on järeästi ajankohtainen Soneran myynnin ja Soneran tulevaisuuden takia.

Valtiovarainministeri Niinistön julkinen kannanotto sunnuntaina Kainuun Sanomissa oli yllätys, myös myönteinen yllätys. Sehän merkitsee muutosta hallituksen ja valtiovarainministerin politiikkaan. Tänäänhän täällä ministeri Niinistö puhui selkeästi tulevaisuuspaketista sillä tietyllä koplauksella, johon en tässä tällä kertaa enää puutu. Myyntitulojen käyttäminen hallitussa määrin valtionvelan maksamiseen on perusteltua. Se on oikeaa tulevaisuuspolitiikkaa. Taakan keventäminen tulevilta polvilta on oikeudenmukaista, inhimillistä ja nuoria ihmisiä rohkaisevaa. Mutta yhtäällä talouspolitiikkaa on se, että luodaan uutta varallisuutta yhdessä hankituilla varoilla.

Niinistön tulevaisuuspaketeissa on pidettävä huolta ainakin kolmesta tavoitteesta, kolmesta asiasta.

Ensinnäkin yhteinen etu on huolehtia hyvinvointiyhteiskunnan perusrakenteiden hyvästä kunnosta koko maassa ja kaikkien väestöryhmien osalta. Tämä hyvän kunnon vaatimus ulotetaan niinkin triviaaleihin tosiasioihin kuin tiet ja rautatiet.

Toiseksi panostukset osaamiseen, siis tutkimukseen, tuotekehittelyyn ja koulutukseen, on nekin ulotettava koko maahan ja kaikkiin väestöryhmiin. Tulevaisuus nojaa osaamiseen ja yrittämiseen, ja huippuosaaminen puolestaan perustuu siihen, että kaikki väestöryhmät saadaan mukaan myönteiseen osaamiskierteeseen.

Kolmanneksi uutta luodaan pienyritysten ja yrittäjyyden kautta. Nyt on suunnattava tukea näissä Niinistön nyssäköissä pienyritysten kansainvälistymiseen ja markkinointiongelmien voittamiseen. Pienyritysten ongelmat eivät ole pääasiassa rahoituksen, tuotekehittelyn tai tuotannon puolella, vaan ongelmat ovat nimenomaan kansainvälistymisessä ja markkinaosaamisessa. Sinne tarvitaan kipeästi merkittävääkin uutta panostusta, kuitenkin muistaen, että tässä suhteellisen pieni panos tuottaa suhteellisen suuren yhteisen voiton.

Kaikki tämä mielestäni on tehokasta ja nykyaikaista työllistämispolitiikkaa, työllistämistä, joka kuitenkin on edelleenkin tämän yhteiskunnan kaikkein tärkein yhteinen tavoite.

Arvoisa puhemies! Myyntitulojen käyttö ja tulevaisuuspaketit eivät ole jakopolitiikkaa 1970-luvun tapaan, tässä jakopolitiikka ikään kuin kirosanana ymmärrettynä. Tulevaisuuspaketeilla täytyy toteuttaa yhtä aikaa kaksi tarkoitusta. Yhtäältä myyntituloilla on voitava todellakin luoda sellaista uutta, joka jatkuvasti poikii uutta jaettavaa yhteiskunnassa, ja toisaalta tulevaisuuspaketin tulonjakovaikutusten osalta on pidettävä huoli siitä, että paketilla osaltaan tasoitetaan eroja yhteiskunnassamme ja pidetään huolta perusturvan ja peruspalvelujen hyvästä kunnosta.

[84] **Marjatta Stenius-Kaukonen /vas:** Arvoisa puhemies! Tiedonannossa todetaan; "Sosiaalimenojen kasvupaineisiin voidaan vaikuttaa aktiivisimmin vähentämällä ja ennaltaehkäisemällä pitkäaikaistyöttömyyttä, kohottamalla työllisyysastetta, kohentamalla työikäisen väestön työ- ja toimintakykyä sekä parantamalla ikääntyneiden henkilöiden itsenäistä suoriutumista." Olen samaa mieltä tästä mutta olen eri mieltä siitä, kyetäänkö näitä tavoitteita tämän budjettiraamin mukaisesti viemään eteenpäin koskien sosiaali- ja terveysministeriön ja työministeriön pääluokkien ehdotettuja budjettiraameja.

Itse näen, että budjetti on hyvin pitkälle tulonjaon väline, instrumentti. Ei pidä tuijottaa loppusummaan yksinomaan, vaan sisältöön on tuijotettava ja katsottava, mitä määrärahoilla saadaan aikaan ja miten niillä vaikutetaan tulonjakoon ja palveluihin. Kaikki ovat ilmoittautuneet hyvinvointipalveluiden kannattajiksi.

Sosiaali- ja terveysministeriön pääluokkaan esitetään 43 miljardin 188 miljoonan markan kehystä. Se on noin 300 miljoonaa markkaa vähemmän kuin lopullisessa tämän vuoden budjetissa. Hallitus ei ole viitsinyt edes kirjata tähän viereen, että kansanedustajat voisivat verrata, mitkä ovat lopulliset luvut. Nehän eivät löydy vertaamalla budjettiesitystä viime vuodelta, vaan olisi ollut hallitukselta kohteliasta, että se olisi kirjoittanut sekä itselleen että meille muille tähän tiedoksi, mitkä ovat tämän vuoden luvut, että olisi helpompi vertailla.

Tässä on siis 300 miljoonan markan pienennys. Olen yrittänyt käydä läpi sosiaali- ja terveysministeriön pääluokkaa luku luvulta. Kuten ministeri Niinistö itse totesi, näistä määrärahoista valtaosa on etukäteen sidottu, me tiedämme, mihin ne menevät nykyisten lakien mukaan.

Meillä ei ole valmiutta lähteä leikkaamaan esimerkiksi lapsilisiä, se on täysin selkeä asia. Viiteen vuoteen ei ole lapsilisiä korotettu lainkaan. Viimeisin toimenpide lapsilisien osalta on ollut vuonna 95, kun niitä on leikattu. Olisi aika korottaa lapsilisiä edes indeksikorotusten verran. Noin 8,2 miljardia on perhekustannusten tasausten osuus, siinä on vähän muutakin kuin lapsilisiä.

Työttömyysturvaan sosiaali- ja terveysministeriön pääluokassa, jossa on ansiosidonnainen työttömyysturva, on tälle vuodelle alun perin esitetty 3,465 miljardia. Ei tässä tällä työttömyydellä ole saavutettavissa kovin suuria pienennyksiä. Meistä jokainen toivoisi, että me voisimme tätä määrärahaa saada alemmaksi, mutta kun me lähdemme samasta työttömyyden määrästä, mistä lähdettiin vuosi sitten, niin valitettavasti ei ole suuria toiveita edes ansiosidonnaisen päivärahan osalta saada määrärahan alennusta aikaan, päinvastoin olisi tarpeita sitä korottaa. Ikävä kyllä yhä useampi putoaa ansiosidonnaiselta päivärahalta, kun työssäoloehto ja muut ehdot eivät täyty. Mutta siitä huolimatta ei ole ennustettavissa, että tässä suurta muutosta tapahtuu.

Sairausvakuutukseen esitetään 2 miljardin markan määrärahaa takuusuorituksena. Olisin valmis keskustelemaan ministeri Niinistön kanssa, että takuusuoritus voitaisiin täältä poistaa. Millä ehdoilla? Sillä ehdolla, että työnantajan sairausvakuutusmaksua muutetaan niin, että sitä kerätään enemmän pääomavaltaisuuden perusteella. Otetaan, vaikka jos ei muuta mallia, niin kansaneläkemaksussa oleva kolmiportainen malli niin, että pääomavaltainen yritystoiminta maksaa enemmän sairausvakuutusmaksua.

Toisaalta eläkeläisten sairausvakuutusmaksun alentaminen vaatii kompensaatiota; alenta-

mista pitää jatkaa, siitä eduskunta on esittänyt näkemyksensä. Muilta osin sairausvakuutusmenojen noin 11 miljardin markan kokonaispottiin olisi monia tarpeita saada lisää. Juuri työkyvyn ylläpitämiseen, työssäjaksamisen edistämiseen ja harkinnanvaraisiin kuntoutusmäärärahoihin olisi lisätarpeita.

Eläkevakuutukseen käytetään tänä vuonna 8,3 miljardia sosiaali- ja terveysministeriön pääluokasta. Tässä on 2,2 miljardia maatalousyrittäjien eläkerahoja. Ei siellä ole säästöjä odotettavissa. Yli 5 miljardia markkaa on Kansaneläkelaitoksen osuus. Niistä suurin osa on sellaisia määrärahoja, jotka on lakien mukaan määritelty suoraan valtion budjetista maksettavaksi, ei työnantaja- ja vakuutettujen maksuilla katettaviksi. Nythän jo työnantajamaksut ovat suuremmat, täältä siirretään osa sairausvakuutuspuolelle, ainakin näin on tänä vuonna tapahtumassa ja viime vuonna tapahtui. Mutta myöskin tässä kohdassa on selkeitä kehittämis- ja parantamistarpeita.

Rintamaveteraanien ja sotilasvammakorvausten säästö on luvattu käyttää etuuksien parantamiseen. Positiivinen ratkaisu on tulossa ylimääräisestä rintamalisästä, kun se tänään lähetetään valiokuntaan ja huomenna siellä käsitellään.

Kuntien järjestämään sosiaali- ja terveydenhuoltoon on tämän vuoden määräraha ollut alun perin 14,2 miljardia. Siihen on jonkin verran tulossa lisää, mutta hallitushan on nyt leikkaamassa näitä niillä päätöksillä, jotka koskevat kuntien menoja. En käy, koska aika kuluu, niitä tarkemmin tässä lävitse. Mutta tämä on juuri se alue, missä selkeästi tarvittaisiin kunnille lisäpanostusta — viittaan ed. Huuhtasen puheenvuoroon.

Terveydenhuollon osalta Länsi-Suomen lääninhallitus on lähettänyt ... Ei tämä ole mikään keskustan kirjelmä, vaan tämä on Länsi-Suomen lääninhallituksen lähettämä kirjelmä, josta totean vain lyhyesti, että kaikille meille Länsi-Suomen kansanedustajille todetaan, että tilanne on nimenomaan pienten kuntien kannalta muodostumassa sosiaali- ja terveyspalvelujen kehittämisen kannalta kohtalokkaaksi, jollei sosiaali- ja terveydenhuollon perustamishankkeisiin saada lisää määrärahaa. Tässä me teimme selkeän muutoksen hallituksen esitykseen. Sen pitäisi näkyä myös määrärahoissa, muuten tämä yhtälö ei toimi.

Raha-automaattiyhdistyksen tuotto on sosiaali- ja terveysministeriön pääluokassa tänä vuonna 1,93 miljardia markkaa. Siitä suurin osa menee järjestöille. Kun kansa pelaa enemmän, niin tänne on odotettavissa suurempi menoerä. Toki tietysti muualle tulee tuloakin, mutta sosiaali- ja terveysministeriön pääluokasta menee ensi vuonna enemmän. Jos tänne laitetaan 100 miljoonaa lisää Raha-automaattiyhdistyksen tuottoja, niin se tarkoittaa, että muualta sosiaali- ja terveysministeriön raameista pitäisi se 100 miljoonaa markkaa leikata. Ei näin voida toimia. Täällä on puhuttu myös esimerkiksi EU-rahoista, että niitä kierrätetään budjetin kautta. Ei niitä voi tällä tavalla laskea, että pitää leikata ja sillä kuumentuneita suhdanteita sitten hoidetaan. Budjettia kannattaa lukea vähän tarkemmin, että tietää, mitä esittää.

Arvoisa puhemies! Työttömyyden vähenemisestä ja ministeri Niinistön esityksistä haluan vielä sanoa muutaman sanan. Ed. Huotari kyllä ruoti puheenjohtaja Niinistön esitykset jo osaltaan. Yhdyn siihen, että hänellä ei olisi ollut mitään oikeutta esittää hallituksen raamipäätöstä esitellessään kannanottoja, joita varmasti ei hallituksessa ole käsitelty. Mutta kun hän esitteli Alankomaiden- ja Tanskan-malleja, niin kuten jo silloin totesin, hän ei ollut perehtynyt näihin malleihin.

Haluan nyt lyhyesti siteerata, mitä nimenomaan Välimäen työryhmässä on todettu esimerkiksi Alankomaiden-mallista: "Työllisyyspalvelut keskittyvät toiminnassaan pitkään työttömänä olleiden ja vaikeasti sijoitettavien henkilöiden aktivoimiseen. - - Sosiaalisen aktivoinnin ohjelmalla pyritään integroimiseen paljon laajemmassa mielessä kuin pelkästään työllistämään henkilö normaaliin ansiotyöhön." — Laitetaan ohjelma, jossa näille ihmisille todella haetaan ratkaisua ja apua. Tänä vuonna ollaan saamassa systeemi, missä yhdeltä luukulta voidaan palveluja hakea. — "Viimesijaisen toimeentuloturvan tarvetta ja määrää arvioitaessa jätetään Alankomaissa huomioon ottamatta osa tuensaajatalouden varallisuudesta ja 15 prosenttia tuen saajan ansiotuloista." — Tämä on juuri sellaista, joka edistää sitä, että kannattaa ottaa pätkätöitä ja pienipalkkaisia töitäkin vastaan. Nämä ovat aivan jotain muuta, mistä ministeri Niinistö puhui.

Tanskan-mallista luen yhden kohdan: "Tuen saajalla on oikeus ja samalla velvollisuus saada näitä toimenpiteitä. Aktivointitoimiin sisältyy työtä, työharjoittelua, koulutusta, valmennusta tai muita aktiviteetteja asiakkaan tilanteen ja tarpeen mukaan. - - Työharjoittelussa olevalle mak-

setaan sopimuksen mukainen tai vastaavasta työstä maksettavan palkan suuruinen palkka." — Ei mitään kuntouttavaa työllistämistä ilman työsuhdetta, niin kuin Välimäen työryhmä esittää. — "Kunta tarjoaa kuntoutusta tai muuta aktivointia sekä taloudellista avustusta eri syistä työrajoitteisina oleville henkilöille auttaakseen heitä pysymään työmarkkinoilla tai pääsemään sinne. Kuntoutus perustuu yksilölliseen ja yhdessä laadittavaan suunnitelmaan. Kuntoutusajalta maksetaan kuntoutusrahaa."

Mehän puhumme aivan eri asioista, kuin mistä ministeri Niinistö puhuu. Jotta me pystyisimme todella räätälöimään palveluja, joihin vapaaehtoisesti vaikeimmin työllistettävät voivat osallistua, me tarvitsemme nimenomaan lisämäärärahoja sekä sosiaali- ja terveysministeriön että työministeriön pääluokkaan. Tätä tarvitaan, ja sitten tarvitaan työllistämistä, toimenpiteitä, joilla ylipäänsä pystytään työllistämään. Meillä suurin osa työttömistä on kuitenkin täysin työkykyisiä ja -haluisia ihmisiä. Ainoa ongelma on se, että vaikka he hakevat työtä, sitä ei ole tarjolla. Tähän ongelmakokonaisuuteen hallituksen olisi käytävä tarmokkaasti käsiksi aivan toisessa hengessä kuin ministeri Niinistö esittää.

85 **Liisa Hyssälä /kesk** (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. Stenius-Kaukonen piti hyvin analyyttisen katsauksen hallituksen pumaskasta, joka meille kaikille on jaettu. On helppo yhtyä ajatuksiin, mitä tulee tavoitteeseen, joka täällä on esitetty sivulla 3 ja jota ed. Stenius-Kaukonen siteerasi, ja toisaalta niihin resursseihin, joita tässä tavoitteen toteuttamiseksi esitetään.

Olen samaa mieltä kuin ed. Stenius-Kaukonen siitä, että muun muassa lapsilisät eli perhepoliittinen osio kaipaisi lisäpanostusta. Siihen on todella vähän kiinnitetty huomiota Lipposen molempien hallituskausien aikana.

Mitä sairausvakuutukseen tulee, varmasti myöskin ne resurssit ovat riittämättömät jatkossa, jos ei siihen kokonaisuuteen tule lisää rahaa. Ajattelen tässä sitä, että jos hammashuoltouudistus toteutetaan, on luonnollista, että sairausvakuutusmomentille täytyy osoittaa lisää varoja.

Samoin kuntien kohta. Kunnat ovat tukalassa tilanteessa ...

Ensimmäinen varapuhemies (koputtaa): Minuutti on kulunut! Ed. Hyssälä, vastauspuheenvuoron mitta on minuutti, ja se on nyt valitettavasti kulunut.

86 **Jorma Huuhtanen /kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Stenius-Kaukonen sosiaalinen mielenlaatu tiedetään jo entuudestaan. Tämä puheenvuoro vahvisti vain sitä. On hyvä, että hän on palannut takaisin eduskuntaan.

Kuitenkin kiinnitin huomiota siihen, että esititte varsin suorasukaisesti, että työministeriön sekä sosiaali- ja terveysministeriön pääluokkaan tulisi lisätä rahaa. Tarkoittaako tämä nyt sitä, että vasemmistoliitto on jo luopunut menokehyksen pitävyydestä ja on valmis korottamaan kehyksiä?

87 **Inkeri Kerola /kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Mielenkiinnolla kuuntelin minäkin ed. Stenius-Kaukosen ostoslistaa, jollaiseksi sen voisi kyllä nimetä. Mielenkiinnolla jään myöskin odottamaan niitä päätöksiä, joita toivon mukaan vasemmistoliitto tekee. Onhan vasemmistoliitolla kuitenkin kaksi ministeriä hallituksessa, joten luulen, että sieltä tukea tulee myöskin näille asioille, joiden takana keskusta seisoo. Yhdynkin edellisen puhujan kysymykseen, minkälaisen kannan vasemmistoliitto aikoo näissä asioissa ottaa. Me tuemme mielellämme näitä asioita.

88 **Marjatta Stenius-Kaukonen /vas** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Halusin puheenvuorossani tuoda esille niitä ongelmia, joita meillä on erityisesti sosiaali- ja terveyspolitiikassa sekä työministeriön osalta, ja niitä tavoitteita, mitä hallitus asettaa, ja millä tavalla niihin mielestäni voitaisiin päästä ja toivon mukaan myöhemmin saada esimerkiksi työttömyyspäivärahoihin ja työmarkkinatukeen käytettyjä määrärahoja pienenemään. Mutta tästä tilanteesta, mistä lähdetään, en usko, että näillä menetelmillä siihen edetään.

Olen kyllä tietysti varsin pessimistinen sen suhteen, mitä me kykenemme eduskunnassa saamaan aikaan, mutta sehän ei ole pelkästään vasemmistoliitosta kiinni. Valtiovarainvaliokuntahan nyt istuu ensimmäisenä ja arvioi tilanteen, miten tässä pitäisi edetä. Meillä on Sonera- ynnä muita rahoja. Mielestäni, kuten kansalaisetkin ovat todenneet, varoja tulisi myös käyttää hyvinvointipalvelujen kehittämiseen. Ne tuovat pi-

demmällä tähtäimellä sen tuloksen, mitä halutaan.

[89] **Matti Kangas /vas:** Arvoisa rouva puhemies! Ed. Kääriäinen hetki sitten puhui, mutta ei ottanut Ahon hallituksen piikkiin mitään niistä virheistä, missä tänä päivänä maa sen takia on. Mielestäni tänä päivänä maksetaan niistä talouspoliittisista virheistä, joita Holkerin ja Ahon hallitukset tekivät. Niinä hallitusvuosina otettiin valtaosa tästä 400 miljardista. Tänä päivänä siitä hyvästä, mitä kansantalous tuottaa, menee näitten velkojen maksamiseen. Tämä on tosiasia.

Mutta varsinaiseen puheeseeni.

Minä olen huolestuneena seurannut hallituksen tekemiä linjauksia valtion budjettiin. Puheisiin valtion budjetista liittyy jatkuvasti sana leikkaus, varsinkin leikkaus, joka kohdistuu vähäosaisiin ihmisiin. Ilmassa leijuu pelko julkisten palvelujen karsimisesta ja hyvinvoinnin alasajosta. Yhä useammissa asioissa olen mielestäni ajatellut, että eihän sen näin pitänyt mennä. Liian monissa asioissa hallituksen ajama linja ja pienituloisesta eläkeläisestä ja pitkäaikaistyöttömästä välittävän kansanedustajan käsitykset eroavat toisistaan.

Eniten minua pelottaa, että hallituspuolueet eivät pidä lupauksiaan ja pysy hallitusohjelmassa sovituissa asioissa, kuten että luvataan poistaa köyhyys maastamme. Mielestäni ei ole perusteltua tehdä lisää leikkauksia julkisiin palveluihin ja kansalaisten sosiaaliturvaan. On ihmeellistä, että näin vahvan talouskasvun oloissa sekä kansalaisilla että kunnilla menee huonosti. Loppujen lopuksi aika harvalla vieläkään menee kovin hyvin, koska raha ei jakaudu tasapuolisesti. Suomesta löytyy paljon niitä, jotka eivät ole vielä päässeet nauttimaan kasvun hedelmistä, samaan aikaan kun toiset käärivät optiomiljoonat taskuihinsa.

Arvoisa rouva puhemies! Kansalaisten parissa liikkuessa huomaa, että eläkeläiset ilmaisevat usein tyytymättömyytensä ja täysin aiheesta. On tehty kansaneläkkeen pohjaosaan kaksoisleikkauksia ja edelleenkin on taitettu indeksi, jota eläkeläiset pitävät raippaverona. Todellisuudessa on menty röyhkeästi eläkeläisten rahapussille, kun ei ole keksitty muuta paikkaa, mistä löytyy rahaa menojen kattamiseen. Leikkaukset kohdistuvat epäoikeudenmukaisesti, väärin. Maksumieheksi on pistetty eläkeläiset, vähäosaiset ja köyhät. Siinä ovat myös opiskelijat mukana.

Maakunnissa huomaa, miten tieverkosto rapistuu, kun tiemäärärahoja on viime vuosina leikattu. Teitten ylläpidon kilpailuttamisella viedään tiepiireiltä loputkin toimintamahdollisuudet.

Kuntien rahoitusasema kasvukeskusten ulkopuolella on huono. Useilla kunnilla on edelleen vakavia talousvaikeuksia. Kunnille on asetettu kovat menovelvoitteet. Valtionosuuksia on leikattu niin rajulla kädellä, että kunnat saavat tosissaan miettiä, mistä rahat löytyvät menojen kattamiseen. Onneksi hallituksen sisällä on ollut vääntöä kuntien puolesta, mutta valitettavasti poliittinen voima ei ole alue- ja kunta-asioissa ollut riittävä.

Arvoisa rouva puhemies! Suomen todelliset ongelmat liittyvät asumiseen, sosiaaliturvaan ja koulutukseen. Näitten polttavien ongelmien ratkaiseminen on pitkälle arvovalintaa. Kysyvät katseet kohdistuvat kokoomuslaiseen valtiovarainministeriin, kun valitaan hävittäjien ja helikoptereitten tai asuntojen ja sairaanhoitajien välillä.

Asuntotilanne on kohentunut jonkin verran, mutta silti liian moni on edelleen ilman asuntoa tai asuu liian ahtaasti tai väärässä paikassa. Jokaisella kansalaisella pitää olla mahdollisuus asuntoon, joka vastaa hänen tarpeitaan. Pahin tilanne on kasvukeskuksissa, kuten esimerkiksi kotikaupungissani Jyväskylässä. Tällaisten kaupunkien asuntotuotantoa pitää lisätä entisestään kohtuuhintaisten asuntojen kysynnän ja tarjonnan tasapainottamiseksi.

Moni pelkää työttömyysturvan ja sosiaaliturvan heikkenevän. Työttömyys on useissa tapauksissa rakennetyöttömyyttä, joka pakottaa ihmiset muuttamaan sinne, missä työtä on tarjolla. Työllistämistoimia pitää kehittää ja samalla työttömyysturvaa vahvistaa, mutta kannustavaan suuntaan tietenkin. Valtio ei voi tarjota pelkkää keppiä ilman, että lisättäisiin mahdollisuuksia ja kannusteita työllistämiseen. Mielestäni on väärää politiikkaa, että esimerkiksi 55—60-vuotiaiden uudelleenkoulutukseen sijoitetaan 70 miljoonaa markkaa, vaikka ne rahat pitäisi käyttää nuorten ikäluokkien työllistämiseen.

Terveyspalveluja ja sosiaaliturvaa ei ole varaa leikata yhtään, sillä nämä sektorit ajettiin laman aikana liian alas. Suomen terveydenhuollon kokonaismenojen osuus bruttokansantuotteesta on EU-maiden kolmanneksi pienin. Vain Irlannissa

ja Englannissa käytetään kansantuotteesta vähemmän kuin Suomessa terveydenhuoltoon.

Koulutuksessa on tulevien sukupolvien tulevaisuus ja turva. Koulutukseen on suunnattava riittävästi voimavaroja, jotta maamme pysyy jatkossakin korkean osaamisen ja vahvan ammattitaidon maana. Ei saa liian yksipuolisesti tuijottaa yliopistojen huippuyksiköiden tuloksiin, vaan on myös tuettava tavallisia aloja sekä entistä enemmän panostettava ammatillisen koulutuksen kehittämiseen. Ammattitaitoisesta työväestöstä tulee lähivuosina pulaa, jos ammattikouluille ja ammattikorkeakouluille ei anneta tarpeeksi resursseja.

Arvoisa rouva puhemies! Soneran myynnistä saatavat rahat pitää ensisijaisesti käyttää valtionvelan maksuun, koska valtionvelan keventäminen antaa tarvittavaa liikkumatilaa koko kansantaloudelle. Valtion yritysten myynnistä tulevia varoja pitää myös suunnata kipeimpien yhteiskunnallisten ongelmien hoitamiseen, kuten asuntopulan lievittämiseen, sosiaaliturvan ja työttömyysturvan vahvistamiseen ja koulutuksen kehittämiseen. Olisi kaukaa viisasta jättää Sonerasta ainakin 10—15 prosenttia valtion omistukseen. Myyntituloilla ja tuotoilla voitaisiin myös vahvistaa suomalaisen teollisuuden toimintaa työllisyyden ja kilpailukyvyn tukemiseksi.

Ministeri Niinistö kertoi, että Sonera-rahoilla tehdään tulevaisuuspaketti, mutta sillä ehdolla, että työttömyysturvaa heikennetään. Samoin keskustan ed. Aula oli sillä linjalla, että työttömyysturvaa pitää heikentää tässä yhteydessä ja että työttömyyseläkkeellä olevat ihmiset pitäisi palauttaa työelämään. Mielestäni tässä nyt kiristetään työttömien kustannuksella tulevaisuuspakettia. Tämä on mielestäni törkeä asia.

En voi olla tukemassa sellaisia menokehyksiä, joissa maksumiehen taakka lankeaa yksin köyhille ja vähäosaisille ja leikkaukset osuvat niihin palveluihin, joita suomalaiset ovat tottuneet pitämään osana suomalaista hyvinvointivaltiota ja perusturvaa. Edellytän sellaisia valintoja, joissa tavallisten kansalaisten tarpeet otetaan paremmin huomioon.

90 **Marjukka Karttunen-Raiskio /kok:** Arvoisa rouva puhemies! Valtioneuvoston tiedonanto eduskunnalle valtion määrärahakehyksistä on edelleen hallituksen talouspolitiikan suuntainen. 80-luvulla velkaannuttiin rajusti, ja ainut oikea suunta on edelleenkin pienentää valtionvelkaa. Tätä velkaa on edelleenkin lähes kuusi kertaa enemmän kuin kymmenen vuotta sitten, ja valtionvelasta aiheutuvat korot ovat noin 25 miljardia markkaa vuodessa. Todellista tulevaisuuden jakovaraa syntyy vain tätä korkopottia pienentämällä. Mahdolliset yksityistämistulot onkin pääsääntöisesti käytettävä velanmaksuun, ettemme lisää syömävelkaa.

Valtiontalous on 90-luvun jälkipuoliskolla tasapainottunut ja velkasuhde kääntynyt laskuun. Tämä johdonmukainen vakaa kehitys ja tiukka talouspolitiikka on välttämätöntä, jotta selviämme tulevaisuuden haasteista. Muun muassa väestön ikääntyminen ja koko Suomen tasapainoinen kehitys ovat merkittäviä haasteita.

Eläkeikäisten määrä suhteessa työssäkäyviin alkaa olla jo yhden suhde yhteen, joten on ratkaistava, miten eläkkeet maksetaan ja miten terveyspalvelut kestävät ja niiden taso säilyy nykyisenä. Tilastotietojen mukaan 70-vuotiaan terveydenhoitomenot ovat kutakuinkin puolet suuremmat kuin 50-vuotiaan. Aktiivinen sosiaalipolitiikka on talousarviossa avainasemassa pohdittaessa keinoja, miten ihmiset jaksaisivat työssä kauemmin.

Yhteiskunnan on lisäksi sopeuduttava ja löydettävä ratkaisuja uusiin haasteisiin. Esimerkiksi terveydenhuolto, koulu- ja sosiaalipalveluissa joudutaan ratkaisemaan, miten katkaistaan koko ajan paheneva huumausaineongelma. Arvioidaan, että meillä on tälläkin hetkellä 20 000—40 000:ta suonensisäisten huumeiden käyttäjää.

Huumeet tulivat trendinä 80-luvulla Euroopaan ja ovat tulleet nyt meille valitettavasti jäädäkseen. Huumausaineongelmaisen hoitoon jättäminen aiheuttaa yhteiskunnalle runsaasti kuluja, jotka eivät heti näy valtion kassassa. Onneksi eduskunta viestittikin halunsa parantaa lasten- ja nuortenpsykiatrian palveluiden saatavuutta viime syksynä.

Hallituksen tavoite alentaa tuloverotusta on tervetullut, sillä se on suoraan työn tekemistä tukeva toimenpide ja vaikuttaa kunkin kukkaroon ja kansantalouteen suoraan. Jotta valtion velkataakka voisi edelleenkin keventyä, tulisi työllisyyden kohota edelleen merkittävästi.

Hallitusohjelmassa on selkeät tavoitteet työllisyyden kasvattamiselle, ja viime vuosina onkin toteutettu väestön työnteon edellytyksiä parantavia ja työssäpysymistä tukevia toimenpiteitä. Vaikka työttömyysaste onkin alittamassa jo 10 prosentin tason, eivät työntekijät ja työnantajat

läheskään aina kohtaa toisiaan. Pitkäaikaistyöttömillä on suuria vaikeuksia työllistyä, ja toisaalta nopeasti kasvavilla aloilla on vaikeuksia löytää ammattitaitoista työvoimaa.

Suomen on kuitenkin pärjättävä kilpailussa ja pysyttävä teknologian kehityksen kärjessä, joten koulutukseen ja kasvatukseen satsaaminen on ensiarvoisen tärkeää. Jos käsissä olevien raamien mukainen linja pitää, saavat kunnat ensi vuonna opetustoimen yksikköhintojen tarkistuksena 750 miljoonaa markkaa lisää valtionosuutta nykytilanteeseen verrattuna. Tämä lisäys mahdollistaa sen, että kunnat voivat palauttaa opetustoimesta ja kasvatuksesta leikkaamiaan rahoja takaisin. Nämä rahat tulisi käyttää antamalla lisää tunteja opetukseen ja oppilaan ohjaukseen. Vastuu jää kuitenkin kuntien käsiin, että luvassa oleva lisärahoitus sitten käytetään perusopetukseen ja kasvatukseen eikä kaikenlaisiin muihin tarkoituksiin.

Oppimisen pohja luodaan peruskoulun alaluokilla. Oppilaat ovat varsin eritasoisia kehitykseltään, joten nämä yksilöt tarvitsevat kukin mahdollisimman paljon opettajan henkilökohtaista ohjausta ja huomiota. Nykytasolla peruskoululuokat ovat oppilaskooltaan aivan liian suuria, jotta opettaja pystyisi huomioimaan kaikki oppilaansa tasavertaisesti. Heikoimmat ja myös lahjakkaimmat oppilaat kärsivät. Olemme niin pieni kansa, ettei meillä ole varaa hukata kenenkään osaamispanosta.

Arvoisa puhemies! Tulevaisuuteen vaikuttava tärkeä tekijä on pysyvän rakenteellisen ylijäämän saaminen myös tuleviin hallitusohjelmiin, jotta lisävelkaantuminen voidaan estää. Tämä on paras lahja, jonka voimme tuleville sukupolville antaa. Menojen tarkkailu on edelleenkin tärkeätä, jotta tulevinakin vuosina meille jäisi tervettä, pysyvää ylijäämää ja sitä kautta jakovaraa valtion budjettiin.

91 **Mikko Elo /sd:** Puhemies! Esitellessään valtioneuvoston tiedonannon eduskunnalle ensi vuoden määrärahojen kehityksestä valtiovarainministeri Niinistö varoitteli ylikuumenemisesta, joka meille on sinänsä jo tuttu varoitus. Ministeri Niinistö myös viittasi kehitykseen, joka tapahtui kymmenkunta vuotta sitten, mutta mielestäni tämänhetkisessä kehityksessä ja kymmenen vuotta sitten tapahtuneessa on suuria eroja. On totta, että Yhdysvalloissa omaisuusarvot ovat nousseet valtavan nopeasti lähinnä velkarahan turvin, ja tämä on tietysti todella myös kansainvälinen ongelma, koska jos pörssikursseissa tapahtuu jonkinlainen notkahdus tai peräti romahdus, totta kai sillä on välittömästi merkitystä myös Suomen talouteen. Onneksi, ainakaan toistaiseksi, suomalaiset eivät vielä ole innostuneet velkarahalla kovinkaan paljon ostamaan osakkeita, ja se pörssihuuma, joka meillä on, on lähinnä tullut ulkomaisen rahan turvin, niin kuin tiedämme, mikä sinänsä tietysti muodostaa vaaran, mutta ei varmasti aivan sellaista vaaraa kuin kymmenen vuotta sitten, kun ulkomaisella velkarahalla näitä omaisuusarvoja paisutettiin.

Puhemies! Kannattaa myös muistaa, että meidän kansantaloutemme on aivan eri tilanteessa kuin kymmenen vuotta sitten. Meidän vaihtotaseemme on selvästi, merkittävästi, ylijäämäinen, Suomen kansantalous rikastuu joka vuosi, kun sen sijaan kymmenen vuotta sitten meillä oli suurin piirtein sama määrä vaihtotaseen vajetta eli jopa 40 miljardia markkaa.

Puhemies! Ministeri Niinistö viittasi myös verohelpotuksiin. Henkilökohtaisesti olen sitä mieltä, että me tarvitsemme verohelpotuksia. Itse asiassa olen ollut sitä mieltä, että olisimme tarvinneet jo paljon aikaisemmin verohelpotuksia, nimenomaan tuloverohelpotuksia pieni- ja keskituloisille ihmisille, mikä olisi merkinnyt nopeaa ostovoiman lisäystä ja tätä kautta parempaa työllisyyttä erityisesti palveluammateissa. Mutta totta kai tässäkin pitää ottaa suhdanteet huomioon ja myös se, miten verohelpotukset suunnataan. Mielestäni vakava vaihtoehto on myös se, että pääasiassa ne suunnataan pieni- ja keskituloisille ihmisille ja pienille ja keskisuurille yrityksille, niin että erityisesti palvelualoilla yritysten työllistämiskyky voisi parantua. Samalla, puhemies, jos käytetään samaa keinoa kuin tähänkin asti eli niin sanottua kannustinvähennystä eli palkkatulovähennystä, pitää aivan ehdottomasti kunnille korvata se menetys, joka nyt on kohdannut kuntia tähän asti.

Puhemies! Ministeri Niinistö ja eräät muutkin ovat varoitelleet eläkemenojen kasvusta. Se ilmenee myös meille annetusta tiedonannosta. Tässä yhteydessä kannattaa kuitenkin pistää vähän jäitä hattuun ja muistaa, että esimerkiksi 1997 ja 1998 eläkemenojen bruttokansantuoteosuus laski. Samanaikaisesti kun meillä oli erittäin voimakas kansantalouden kasvu, eläkemenot laskivat bruttokansantuotteestamme. Minusta tuntuu, että eläkemenojen kasvu on eräänlai-

nen mörkö. Se on vakava asia ja se pitää ottaa huomioon, mutta sitä sen paremmin kuin valtion velkataakkaakaan ei tule liioitella.

Mielestäni koko kansantalouden ennustaminen vääristyy, jos me jatkuvasti puhumme siitä, kuinka vaarallisessa tilanteessa olemme esimerkiksi vuonna 2030. Ja, puhemies, jos nyt on todella valtiovarainministeriössä huolta siitä, että eläkemenot kasvavat sillä vauhdilla kuin tässä meille esitetään, mielestäni silloin pitää ehdottomasti katsoa, keneltä eläkemenoja leikataan. Kyllähän meillä tosiasia on se, että vaikka tähän asti on sanottu, ettei meillä ole kovin suuria eläkkeitä, yhä suurempi osa suomalaisista tulee saamaan merkittävän suuria eläkkeitä. Muun muassa suuri osa meistä kansanedustajista, jotka olemme pitkään olleet täällä ja olleet työelämässä, tulemme saamaan erittäin suuria eläkkeitä, ja meidän tapaisiamme tulee olemaan satoja tuhansia suomalaisia. Silloin tulee kysymykseen se, onko yhteiskunnan todella maksettava työeläkerahastojen ja muitten kautta tämä vai pitäisikö meillä siirtyä järjestelmään, joka on Yhdysvalloissa, Saksassa ja muualla, missä eläkekatto on olemassa ja yksityisellä eläkejärjestelmällä korvataan eri tavoin se, minkä jokainen haluaa itselleen eläketurvaksi.

Puhemies! Totesin jo, että velkaongelmaa on liioiteltu. Mielestäni velkaongelma on todellinen, mutta jos katsomme eurooppalaismittakaavassa, Suomen velkasuhde, siis valtionvelan suhde bruttokansantuotteeseen, on kuitenkin eräs Euroopan unionin pienimpiä. Muun muassa Ruotsissa, missä on selvästi vauraampi kansantalous kuin meillä, velkasuhde on merkittävästi suurempi kuin meillä. Italiassa, Belgiassa, monessa muussa EU-maassa ollaan yli sadan prosentin velkasuhteessa, kun me olemme ilmeisesti ensi vuonna jo siinä tilanteessa, että valtionvelkamme on alle 50 prosenttia bruttokansantuotteesta. Se on vakava asia ja se on asia, joka meidän pitää tietysti ottaa huomioon, mutta sitäkään sen paremmin kuin eläkemenojen kasvuakaan ei pidä pitää minään sellaisena mörkönä, että koko yhteiskunnallinen uudistustoiminta romutettaisiin siihen, että meillä muka velkaongelma on aivan ylitsevuotava. Näinhän asian laita ei ole.

Tiedonannon mukaan velkasuhde alenee jo alle 40 prosentin ilman yksityistämistuloa vuonna 2004. Kannattaa muistaa, että hallitusohjelmassa asetettiin tavoitteeksi velkasuhteen painaminen alle 50 prosentin tämän vaalikauden aikana, ja siihen pääsemme siis jo ensi vuonna. Jos me Soneraa tai muita valtionyhtiöitä, lähinnä Soneraa, yksityistämme enemmän, mehän pääsemme erittäin hyvään tilanteeseen, ja totta kai tällä varalla, jonka me saamme sitten korkomenojen pienentymisenä, on merkittävä osuus siinä, miten me voimme hyvinvointiamme lisätä. Mutta joka tapauksessa meidän pitää miettiä se, että koko kansakunta hyötyy talouskasvusta, ei pelkästään niin kuin tällä hetkellä näyttää, optiomiljonäärit ja suuromaisuuksien haltijat, vaan kaikki: palkansaajat, eläkeläiset ja työttömät. Tämä on eduskunnan, meidän kansanedustajien, vastuulla. Ei voi ajatella niin, että hoidamme kansantaloutta niin, että vain parhaat osaajat, parhaan onnen omistajat hyötyvät tästä, vaan jokainen suomalainen tuntee, että hänestäkin pidetään huolta ja hänelläkin on oma osuutensa tämän maan rakentamisessa.

Puhemies, ihan lopuksi muutama sana Sonerarahoista. Henkilökohtaisesti olen sitä mieltä, että hallituksen linjaus, joka pari kolme viikkoa sitten tehtiin, että Sonera voidaan vaikka kokonaan myydä, on aivan oikea. Kuitenkin on aivan selvää, niin kuin on käynyt täällä tänäänkin ilmi, että Soneraa ei suinkaan ole tarkoitus myydä yhdellä kertaa, eikä siinä ole mitään järkeäkään. Mutta kuten ministeri Niinistö oikein siinä yhteydessä totesi, myyjän eli valtion pitää olla aktiivinen, ja mielestäni esimerkiksi tämä ensimmäinen erä, joka tänä vuonna myytiin, eli 22 miljoonaa osaketta 12 miljardilla, oli oikealla hetkellä, kurssi oli erittäin korkealla, ja kuitenkaan sen takia, että se myytiin, mitään kurssinotkahdusta ei tapahtunut. Se, mitä nyt on tapahtunut viime päivinä Soneran ja muiden teknologiaosakkeiden osalta, on yleisestä maailmantilanteesta riippuvaa. Tänä iltana ilmeisesti Yhdysvaltojen keskuspankki on nostanut korkoja, mistä ainakaan minä en ole saanut vielä tietää, mutta päätös kai tehtiin kello 21.15. Veikkaukseni on, että jos se on markkinoiden odotusten mukainen, Soneran kurssi nousee taas huomenna monta prosenttia. Mutta tämä sillä edellytyksellä, että Yhdysvaltojen keskuspankki on ilmeisesti puoli tuntia sitten tehnyt päätöksen, jota markkinat siltä odottavat.

Puhemies, me tarvitsemme, niin kuin täällä on monta kertaa todettu ja niin kuin ministeri Niinistö totesi haastattelussaan, jonkinlaisen tulevaisuuspaketin. On aivan selvää esimerkiksi minun ajattelussani, että Sonera-rahoja voitaisiin vaik-

ka 80-prosenttisesti käyttää valtionvelan maksamiseen, loput osaamisen nostamiseen erityisesti niillä alueilla, niissä maakunnissa, tässä maassa, joilla ei esimerkiksi ole yliopistoja. Koska jos katsotaan sellaisia maakuntia, kuten esimerkiksi Satakunta, Etelä-Savo, Päijät-Häme ja vaikkapa Keski-Pohjanmaa, havaitsemme, että näillä alueilla on suuria ongelmia, koska yliopistotasoista koulutusta ei ole, ei ole riittävästi osaajia. Mielestäni tämä on asia, joka pitäisi nyt myöskin tässä yhteydessä ottaa huomioon.

Maatamme pitää kehittää myös alueellisesti tasapainoiseksi, ja siitähän me kansanedustajat varmaan olemme samaa mieltä. Kysymys on vain siitä, miten me voimme käytännössä tämän toteuttaa. Totta kai Sonera-rahaa voidaan käyttää myöskin infrahankkeisiin, niin kuin ministeri Niinistö totesi, lähinnä tiestön ja rautateiden parantamiseen. Kun esimerkiksi eurooppalaisessa vertailussa katselee rautateitä ja niitä nopeuksia, joita Suomessa käytetään, kyllähän Suomi on jäänyt aivan häntäpäähän Euroopassa. Olemme valitettavasti ilmeisesti läntisen Euroopan vähiten rautateitä kehittänyt maa. Tässä suhteessa meillä on paljon tekemistä monesta näkökulmasta katsottuna.

Puhemies! Lopuksi kuitenkin omakin käsitykseni on se, että tulevaisuuspakettia ei pidä sitoa työttömyysturvan heikentämiseen, niin kuin ministeri Niinistö nyt näyttää tekevän. Tämä liittyy ilmeisesti kokoomuksen sisäisiin tarpeisiin ja siihen, että kokoomus on nyt selvästi presidentinvaalien jälkeen ollut hätää kärsimässä ja puolueen kannatus on laskussa. Kokoomuksen kannatusta, puhemies, ei pidä nostaa muiden hallituspuolueiden kustannuksella.

92 **Pehr Löv /r:** Värderade fru talman, arvoisa rouva puhemies! Statsrådets meddelande om anslagsramarna för 2001 års budget ger riksdagen möjlighet att diskutera och godkänna budgetramarna. Trots att meddelandet inte innehåller några detaljer om ministeriernas anslag, har det redan i dag diskuterats livligt om detaljinnehållet. Det är helt riktigt, tycker jag, budgetramsdiskussionen skall kunna fungera som en remissdebatt till ministerierna inför budgetmanglingen i augusti. Jag tänker också ta del i denna debatt genom att kommentera en del detaljer i kommande budget.

För det första: Som vi vet kommer folkpensionens nivå att justeras med en summa på cirka 400 miljoner mark år 2001. Den här justeringen räcker till en korrigering i storleksordningen 250 mk per månad om den riktas enbart till dem som har de lägsta pensionerna. Jag hoppas regeringen i beredningen av denna budgetlag frångår principen om en allmän förhöjning på endast 50 mk med spridning långt utöver de lägsta pensionerna. Det är de svagaste vi måste stöda i vår solidariska välfärdspolitik.

Och sedan, i och med att frontveteranerna redan i år får en synnerligen välkommen förhöjning av fronttillägget har vi en grupp kvar som inte på länge fått något, dvs. barnfamiljerna. Vi vet att nativiteten är för låg i Finland. Knapp ekonomi och andra rädslor inför framtiden är hinder för unga familjer att skaffa sina första barn. Jag frågar: Kunde man t.ex. reformera barnbidragssystemet så att de tre första barnens barnbidrag i familjen vore på samma nivå som de övriga barnens? Den ekonomiska tröskeln för att skaffa det första barnet är störst, så egentligen är nuvarande system ganska ologiskt. Åtminstone vill jag inte veta av någon sänkning av barnbidraget, som bl.a. vänsterförbundets partisekreterare aviserade för några veckor sedan.

Puhemies! Kuten tiedämme, tullaan tarkistamaan kansaneläkkeen tasoa 400 miljoonalla markalla vuonna 2001. Tämä tarkistus riittää siis suuruusluokaltaan 250 markan kuukausikorjaukseen, jos se kohdistetaan ainoastaan niille, joilla on alhaisimmat eläkkeet. Toivon, että hallitus jättää aikomuksensa tehdä ainoastaan 50 markan yleinen korotus. Korotus siinä muodossa ulottuisi muihinkin kuin alhaisimpiin eläkkeisiin. Solidaarisessa hyvinvointipolitiikassa meidän on pidettävä huolta nimenomaan heikoimmista.

Koska sekä eläkeläiset että rintamaveteraanit tänä ja ensi vuonna saavat pienet korotukset, toivon, että ensi vuoden talousarviossa jollain tavalla muistetaan lapsiperheitä. Tiedämme, että Suomen syntyvyysluvat ovat liian matalat. Heikko talous ja muut pelot ovat nuorelle perheelle esteitä. Kynnys hankkia ensimmäinen lapsi on korkea. Voidaanko lapsilisäjärjestelmää uusia sillä tavalla, että kolme ensimmäistä lasta saa saman tasoisen lapsilisän kuin muutkin lapset? Vastaava uudistus nostaisi varmasti syntyvyyslukuja Suomessa.

Jag hoppas att man vid budgetbehandlingen också hittar utrymme för en fortsättning på det extra statliga stödet till barn- och ungdomspsykiatrin. Vi har i social- och hälsovårdsutskottet nu kunnat ta del av de stora behoven och också bekantat oss med goda planer för att korrigera missförhållandena. Systemet behöver alltså en fortsättning, åtminstone 2001.

Ännu lite om kommunernas ekonomi. Trots att kommunernas ekonomi i medeltal har stärkts är skillnaden mellan kommunerna fortfarande mycket stor. I synnerhet små kommuner har ett bedrövligt lågt årsbidrag. Detta bör på något sätt beaktas i budgeten redan innan Pekkarinens utredning gällande kommunalekonomin är klar. Den svaga ekonomin i små kommuner är ett starkt hinder för en värdig utveckling av mentalvården och åldringsvården. Den omöjliggör också nödvändiga investeringar, detta gäller speciellt byggnadsprojekt, herr talman.

Också investeringarna till social- och hälsovårdens småprojekt borde innehålla ett anslagstillskott i enlighet med riksdagens kläm. Det är många kommuner som via muntliga positiva förhandsbesked från länsstyrelsen planerat för många nödvändiga saneringar och nybyggen. Investeringsprogrammen borde kunna följas upp bättre under övergångsperioden fram till dess att det nya systemet, som tar mera sikte på utveckling, tas i bruk.

Talman! Jag hoppas att finansutskottet vid sin behandling tar det korta formuläret och lämnar den verkliga budgetbehandlingen till hösten. De ekonomiska förutsättningarna kan dessutom ändra en hel del under ett halvt års tid.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan toinen varapuhemies Mikkola.

---

[93] **Håkan Nordman /r:** Arvoisa puhemies, värderade talman! Ett medvetet ställningstagande till nästa års och kommande års budgetramar är värt att eftersträva. Försök till långsiktighet och planmässighet i den offentliga sektorn är ingenting nytt. Hur vanligt har det inte varit med femårsplaner, t.o.m mycket detaljerade sådana, hos de statliga myndigheterna och i kommunerna. Resultaten har inte varit goda. Dels har verksamhetsförutsättningarna inte kunnat förutses, dels har beslutsfattarna inte låtit sig bindas av planerna.

Men i ekonomiskt pressade situationer finns det orsak att göra ekonomiska ramar och ställa upp ekonomiska mål och försöka åstadkomma politisk enighet för dessa. Själv har jag goda erfarenheter av ett stabiliseringsprogram i min egen kommun. Det kändes som en tvångströja när det kom till, men det har varit möjligt att s.a.s. leva med och det har gett goda resultat.

Puhemies! Hallituksen tiedonanto on nähtävä vakavana yrityksenä hallita valtion menoja tulevien vuosien aikana. Miten meidän kansanedustajien tulee suhtautua tähän aloitteeseen ja ehdotettuihin kehyksiin? Onko tässä mahdollisuus vahvistaa eduskunnan budjettivaltaa, vai ottaako hallitus vieläkin kovemman otteen eduskunnan budjettikäsittelyssä? Taloudellisia kehyksiä ja toiminnan suunnittelua ei tule pitää itsetarkoituksena. Niitä pitää pystyä kyseenalaistamaan ja harkitsemaan uudelleen, jos uudet olosuhteet niin vaativat. Eduskunnan tulee kaikissa olosuhteissa pidättää itsellään oikeus päättää talousarvion kehyksistä ja niiden sisällöstä lopullisessa käsittelyssä.

Viime korkeasuhdanteen lopussa eduskunta kasvatti hallituksen jo runsaskätisiä budjettiehdotuksia ja edesauttoi täten ylikuumentumista ja sitä seurannutta talouden romahdusta. Viime vuosien aikana eduskunta on ymmärtääkseni käyttänyt hyväkseen parlamentaarista asemaansa budjetin käsittelyssä ilman, että voitaisiin syyttää vastuuttomuudesta. Talouden kehitys on, kuten tunnettua, ollut hyvä kuluneina vuosina. Tässä ja nyt meillä on sekä mahdollisuus että velvollisuus esittää hallitukselle näkökantoja edessä olevaa budjettityötä varten.

Talman! Den ekonomiska situationen under förra hälften av 1990-talet var ännu svårare än de flesta är medvetna om. Utvecklingen har vänts på ett imponerande sätt. Finland har trimmats och är i dag konkurrenskraftigt. Det här har krävt hårda tag och man kan fråga sig om kostnaderna för saneringen har fördelats rättvist. Ett faktum är att ojämlikheten växer mellan människor och regioner och att alltför många inte ryms med i arbetslivet.

Men en hållbar ekonomisk grund har skapats. Vi har inte rätt att slarva bort detta som åstad-

kommits med så stor möda. Därför behövs det en sådan medveten budgetpolitik som regeringen företräder. Det gäller att undvika en överhettning, sämre konjunkturer kommer i något skede, konkurrensen på marknaden förblir hård och åldersstrukturen kommer att kräva speciella åtgärder.

En fortsatt försäljning av Soneraaktier är motiverad. Intäkterna bör användas praktiskt taget helt för avkortning av statsskulden. Mindre lån betyder ju mindre ränteutgifter och större utrymme i budgeten för andra ändamål. Mersatsningar bör vara framtidsinriktade och bidra till en bättre sysselsättningssituation.

Flyttningsrörelsen är större än på 30 år och ensidigt riktad till huvudstadsregionen, några tillväxtregioner och stora centra. Välfärden och nya arbetsplatser fördelas ojämnt i landet som bäst. Mot den bakgrunden är det motiverat med ett framtidsinriktat regionalpolitiskt paket för regional utjämning. Det behövs satsningar på infrastrukturen, utbildning och forskning samt vägnät, kommunikationer och informationsteknologi, faktorer som stimulerar företagsamhet och sysselsättning omkring i landet.

Puhemies! Ruotsissa hallitus panostaa alueelliseen elinkeinopolitiikkaan, joka perustuu kaikissa lääneissä tehtäviin niin sanottuihin kasvusopimuksiin. Kirjalliset sopimukset, jotka kaikki mukana olevat tahot ovat allekirjoittaneet, annettiin hallitukselle viime helmikuussa.

Ruotsin hallitus tekee myös ohjelman tietotekniikan infrastruktuurin kehittämiseksi koko maahan. Tämä todennäköisesti esitetään huomenna. Selvityksellä siitä, kuinka ja missä meidän maassamme valtio tukee panostuksia tietotekniikan infrastruktuuriin, on jo kiire. Hyvin toimiva infrastruktuuri on tarpeellinen, jotta kaikki voisivat elää ja toimia kotipaikkakunnasta riippumatta. Maaseutu ja eritoten harvaanasutut seudut kärsivät suurimmista rakenteellisista ongelmista tietoyhteiskunnassa.

Maakuntien keskukset eivät myöskään ole tarpeeksi vahvoja luodakseen uusia työpaikkoja. Tarvitaan tietoisia aluepoliittisia panostuksia kasvukeskuksiin ja maakuntakeskuksiin ympäri maata. Kotikuntani Vaasa esimerkiksi toimii veturina ja sen pitää toimia veturina laajalla Länsi-Suomen alueella. Sen tulee siksi päästä osalliseksi tarkoittamistani aluepoliittisista panostuksista.

Kuten tiedämme, kansalaiset elävät ja vaikuttavat joka päivä kunnissaan. Siellä heidän tulee saada peruspalvelunsa lapsesta vanhukseksi. Suuri osa kuntien toiminnasta ja taloudesta keskittyy opetukseen ja sosiaali- ja terveydenhuoltoon. Kunnat on viime vuosina pakotettu osallistumaan valtiontalouden saneeraamiseen tuntuvasti leikattujen valtionosuuksien muodossa. Tämä on kohdannut erityisesti kuntia, jotka ovat erittäin riippuvaisia valtion tuesta. Tämä näkyy epätasa-arvona jopa kansalaisten perusoikeuksissa. Monen kunnan taloudelliset ongelmat selittyvät olennaisesti valtionosuuksien kriisitarkistuksilla.

Värderade talman! I svenska riksdagsgruppen betonar vi kommunernas ansvar för skolväsendet samt för social- och hälsovården. Alla kommuner skall kunna stå för en bra skola och en bra omsorg och vård. Mot den bakgrunden är en justering av statsandelarna och skolväsendets enhetspriser absolut nödvändig. Med hänvisning till riksdagens uttalande i juni 1998 om att eftersläpningen skall korrigeras så snart statsekonomin tillåter, kan kommunerna göra anspråk på några miljarder mark om lagstiftningen beaktas fullt ut. Regeringen infriar inte löftet fullt ut ännu, utan förväntar sig att kommunerna skall klara sig utan full kompensation fram till år 2004. Vad detta betyder för basservicen på olika håll återstår att se.

Andelen pensionärer växer och befolkningsmängden minskar på sikt på grund av låga födelsetal. I kombination med den kraftiga flyttningsrörelsen innebär detta stora omställningar för arbetsmarknaden och den offentliga servicen. Är denna utveckling önskvärd och oundviklig, det bör vi fråga oss. Det som vi vet är att äldreomsorgen kommer att kräva merinsatser, det behövs också familjepolitiska åtgärder. I vartdera fallet handlar det om utgifter.

Regeringspartierna har kommit överens om att de allra lägsta pensionerna skall ges en nivåförhöjning nästa år, 50 mark i månaden nämns i regeringsprogrammet. Det ekonomiska utrymmet bör användas uttryckligen för folkpensionärerna, som inte har fått någon nivåförhöjning på 15 år, och förhöjningen bör var större än den nämnda 50 marken.

Värderade talman! Mot denna bakgrund förvånar det att budgetramen för social- och hälso-

vården fortsättningsvis minskas. När kommer för övrigt regeringen med en sådan befolkningspolitisk redogörelse, som jag efterlyst?

[94] **Ossi Korteniemi /kesk:** Herra puhemies! Suomi on niittänyt mainetta viime vuosina yhtenä osaamisen kärkimaana maailmassa. Siksi on ollut yllättävää, että nyt syödään tulevaisuuden eväitä tinkimällä koulutuksen rahoituksesta. Tämä koskee yhtä hyvin perusopetusta kuin korkeakouluopetustakin. Kannan huolta määrärahakehityksestä koulutuksen kaikilla asteilla.

Lähden liikkeelle perusopetuksesta. Määrärahoja on leikattu vuodesta toiseen. Leikkaus on tehty viime vuosina siten, että opetuksen yksikköhintoja ei ole korotettu valtion ja kuntien kesken sovitun kustannusjaon mukaisesti. Lakeja on muutettu aina kulloisenkin tarpeen mukaan. Tästä on seurannut, että perusopetuksen määrärahat ovat aivan riittämättömät useimmissa kunnissa ja kouluissa.

Kuntien valtionosuuksiin tehtyjen leikkausten vaikutusta on vähätelty hallituspuolueiden taholta. Äskettäin julkaistu tutkimus kertoo kuitenkin vääjäämättömästi, että oppimistulokset ovat aikaisempaa huonompia. Lisäksi tulokset ovat vauraissa kunnissa keskimäärin parempia kuin köyhissä kunnissa. Myös valtiontilintarkastajat ovat kiinnittäneet kertomuksessaan vuodelta 1998 huomiota koulujen taloudelliseen ahdinkoon. Kertomuksessa todetaan muun muassa: "Tämä vaarantaa valtakunnallisten koulutustavoitteiden ja koulutustoimintaan osallistuvien oikeusturvan toteutumisen. On kiinnitettävä huomiota siihen, täyttääkö koulutustarjonta koulutukselle asetetut tasa-arvo- ja laatutavoitteet ja mitä eroja palveluiden tarjontaan mahdollisesti liittyy alueellisesti ja erilaisen rakenteen omaavien kuntien välillä."

Tilintarkastajat huomauttavat myös siitä, että opetuksen yksikköhinnat eivät ole vastanneet vuosiin koulutuksen todellisia kustannuksia. Heidän mukaansa laskentatavasta riippuen kuntien ylimääräisesti rahoitettavaksi jäänyt vaje on 13—15 prosenttia. Näin valtio on sysännyt koulutuksesta aiheutuvia omia kustannuksiaan kunnille.

Yksikköhintojen jälkeenjääneisyydestä on puhuttu usein viime vuosina. Hallituksen taholta on luvattu, että vuonna 2001 yksikköhinnat korjataan oikealle tasolle. Tämän on opetusministeri luvannut moneen kertaan tässä salissa. Nyt näemme hallituksen esittämästä menokehyksestä, että meitä on petetty taas kerran. Vuonna 2001 korjataan yksikköhintojen jälkeenjääneisyydestä vain puolet. Loput luvataan korjata kahtena seuraavana vuonna. Mikä on tilanne vuoden päästä, se nähdään aikanaan. Aikaisempien vuosien kokemusten perusteella on parasta varautua siihen, että muutoksia saattaa tulla. Kouluilta ja kunnilta on näköjään helppo ottaa; näin hallituksessa ilmeisesti ajatellaan.

Muistutan, että vielä vuodenvaihteessa eli 29.12.1999 hallitus hyväksyessään koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelman vuosille 1999—2000 päätti seuraavasti: "Aikaisempien säästötoimien johdosta ovat valtionosuusperusteisen koulutuksen yksikköhinnat olleet noin 10 prosenttia alle todellisen kustannustason. Voimassa olevan lainsäädännön mukaan valtionosuuden pohjana olevat yksikköhinnat palautuvat normaalitasolle vuonna 2001."

On käsittämätöntä, että runsaat kaksi kuukautta myöhemmin hallitus on taas toista mieltä. Tämän päivän sanomalehdissä — Pohjolan Sanomat ja Lapin Kansa — opetusministeri kehuu, kuinka hallitus antaa nyt kunnille rahaa ja siksi oppilaiden vanhempien pitää tarkkaan seurata kuntapäättäjiä ja heidän rahankäyttöään. Sekin on varmaan paikallaan, että seurataan, mutta kyllä kansalaisten kannattaa seurata tarkkaan myös hallitusta ja huomata, miten hallitus on vuodesta toiseen kurittanut kuntia ja kouluja. Hallitus kantaa suurimman vastuun siitä, että koulut voivat huonosti ja lapset ja nuoret oirehtivat monella tavalla.

Yhteiskunnan suurempi panostus koulutukseen on välttämätöntä myös maamme kansainvälisen kilpailukyvyn kannalta. Pärjäämisemme on suorastaan riippuvainen siitä kovassa kansainvälisessä kilpailussa, sillä kilpailukykyinen yritystoiminta tarvitsee huippuosaajia. Valtion tuleekin satsata enemmän osaamiseen, jotta pysyisimme kansainvälisesti kilpailukykyisinä. Kuitenkin olemme nähneet, että hallituksen arvovalinnoissa koulutus on jäänyt taka-alalle; painopisteet on haettu muualta. Näin on valitettavasti syöty tulevaisuuden eväitä. Koulutuksen laiminlyönnit vaikuttavat kauas tulevaisuuteen.

Yksi osaamisen perusvaatimuksista on yliopistojen perusrahoituksen turvaaminen. Yliopistojen perustutkimuksella tulee olla riittävät

voimavarat, sillä perustutkimuksella on osaltaan hyvin tärkeä rooli suomalaisen kilpailukyvyn ylläpitämisessä. Jotta korkean osaamisen taso pystyttäisiin takaamaan, tulisi koulutuksen julkisen rahoituksen olla tulevaisuudessakin Oecd:n kärkimaiden tasoa.

Vertailtaessa yliopistokoulutukseen suunnattujen valtion varojen ja maan bruttokansantuotteen suhdetta nähdään, että Suomi on tällä hetkellä Oecd-maiden keskiarvon alapuolella. Tästä seuraa johtopäätös: Tämän hetken yliopistojen perusrahoitus on riittämätön yliopiston lisääntyneisiin tehtäviin sekä tutkimuksen ja koulutuksen laajentumiseen nähden. Siksipä yliopistojen edustajat ovat jatkuvasti joutuneet muistuttamaan, että riittävä ja vakaa perusrahoitus on välttämätöntä yliopistojen keskeisten tehtävien hoitamiselle ja pitkän tähtäimen suunnittelulle.

Lopuksi: Suomalaisten yritysten ja koko suomalaisen kansallisen kilpailukyvyn tulevaisuuden kannalta on aivan ratkaisevaa, pystytäänkö koulutuksella tarjoamaan yrityksille ammattitaitoisia osaajia. Kun tässä onnistutaan, nämä osaajat turvaavat aikanaan työnsä kautta suomalaisen korkean osaamisen, kilpailukyvyn ja koko kansakunnan tulevaisuuden ja menestyksen. Siksi suomalaisen koulutuksen peruspilari on tulevaisuudessakin korkea ja laadukas tiedon ja osaamisen taso. Se vaatii suuria taloudellisia panostuksia valtiolta, mutta juuri nämä panostukset ovat kaikkein tuottoisimpia sijoituksia tulevaisuuteen.

95 **Reijo Kallio /sd:** Herra puhemies! Hallitus antaa määrärahakehyksiä koskevan tiedonantonsa aikana, jolloin taloudessa menee lujaa. Esimerkiksi Mandatum-pankki on tänään nostanut kuluvan vuoden kasvuennustettaan 6,1 prosenttiin. Tämä toteutuessaan olisi hurjaa vauhtia.

Kun tänään arvioin tulevia taloudellisia näkymiä, niin ne ovat hyvät. Talous on vakaa, ihmisten ja yritysten usko tulevaisuuteen on vahva. Uhkakuvia on nähtävissä lähinnä Yhdysvaltain tilanteessa. Siellä vaihtotaseen alijäämä on dollarin vahvistumisen myötä kasvanut aivan liian suureksi. Yhdysvaltain tilanne muistuttaakin meidän kansantalouttamme ennen lamaa. Kysymys onkin vain siitä, milloin ja millä tavalla tilanne purkautuu.

Kotoiset murheemme liittyvät pääasiassa talouden ylikuumenemisen vaaraan, inflaation kiihtymiseen, luottoekspansioon sekä tupokierroksen loppuunsaattamiseen. Tilannetta ei kuitenkaan ylikuumenemisen osalta pidä liioitella. Niin kauan kuin ylikuumeneminen rajoittuu vain tietyille alueille ja toimialueille, sitä ei pidä lähteä torjumaan liian järeillä aseilla, ja tällaisena pidän esimerkiksi finanssipolitiikan selkeää kiristämistä.

Sen toki minäkin myönnän, että tämän päivän suhdannetilanne vaatii suurta malttia. Meillä on tarvetta jämptiin ja jämerään finanssipolitiikkaan, mutta mielestäni meillä ei ole tarvetta lähteä kiristämään valtiontaloutta. Niinpä julkisuudessa esitetyt heitot lapsilisien, kuntatalouden ym. leikkaamisesta ovat vailla perusteita, mutta ei meillä ole myöskään varaa mittaviin veronkevennyksiin. Hämmästellen olenkin kuunnellut muun muassa pääjohtaja Vanhalan näkemyksiä verojen keventämisestä ja menojen leikkaamisesta. En tiedä, mihin hän ajattelullaan pyrkii. Tähän aikaan ja tilanteeseen se ei kuitenkaan erityisen hyvin istu.

Hallitusohjelmassa mainitut veronkevennykset on mielestäni syytä ajoittaa aikaan, jolloin taloudessa menee heikommin. Jos on pakomaista tarvetta kevennysten kanssa kiirehtiä, ne on kohdennettava tuloasteikon alapäähän. Näin kevennykset tuottavat työllisyyden kannalta parhaan tuloksen. Toinen varteenotettava vaihtoehto olisi pienyritysten sosiaaliturvamaksujen alentaminen. Mutta perussanomani verojen osalta on siis se, että kevennykset eivät erityisen hyvin sovi tähän suhdannetilanteeseen. Sinänsä verojen keventäminen korkeasuhdanteessa ei olisi mitenkään tavatonta Suomessa, mutta typerää se olisi.

Me tarvitsemme tulevia vuosia varten taloudellista puskuria valtiontalouteen. Nykyinen talouden kasvuvauhti ei jatku ikuisesti, ja väestön ikääntymisen myötä meille tulee uusia, erityisesti terveyden- ja vanhustenhuollon palvelutarpeita. Näihin on hyvä varautua ajoissa. Me tarvitsemme budjettiylijäämiä tulevina vuosina, jotta velkaa saadaan alaspäin. Olisikin mielestäni kohtalokasta joutua laskusuhdanteeseen korkealla työttömyydellä ja historiallisesti tarkasteltuna edelleen korkealla valtionvelalla.

Soneran tai muiden valtionyhtiöiden osakkeista saatavia myyntituloja ei missään tapauksessa pidä laittaa pysyväisluonteisiin käyttömenoihin. Pääosa kohdistettakoon velanmaksuun, sillä alentuvien korkomenojen kautta luodaan pysy-

vää pelivaraa valtiontalouteen. Samaan suuntaan vaikuttaa paraneva työllisyystilanne. Työllisyyden paraneminen puolestaan edellyttää vakaata ja onnistunutta talouspolitiikkaa.

Mutta kyllä meidän on kannettava huolta myös siitä, että maahamme syntyy uusia kilpailukykyisiä yrityksiä kasvualoille. Uudet teollisuuden ja palvelujen kasvualat ovat yhä enemmän tietoon ja osaamiseen perustuvia, ja tässä kehityksessä Suomen on oltava mukana. Koulutuksen määrä ja laadullinen taso tulee säilyttää korkeana sekä yritysten ja yhteiskunnan teknologiapanostus laajana. Uskonkin, että tämä osaamista korostava strategia luo hyvät menestymisen mahdollisuudet kansakunnallemme.

Mielenkiintoisen lisän tähän tilanteeseen antaa se, että koulutuksen ja osaamisen rooli on kasvussa samaan aikaan, kun työvoima vanhenee. Suomessa ikäryhmittäiset koulutuserot ovat edelleenkin varsin suuret siten, että nuorten koulutustaso on kansainvälisessä vertailussa korkea ja varttuneiden työntekijöiden sen sijaan melko vaatimaton. Tämä onkin suuri haaste koulutusjärjestelmällemme. Kriittinen tekijä saattaa ollakin väestön halu kouluttautua. Toistaiseksi Suomessa koulutuksen keskeyttämiset eivät ole olleet vakava ongelma ja koulutuksen tuotto on kansainvälisesti vertaillen korkea.

Tutkimusvaroja meidän on panostettava oletettaville kasvualoille, kuten biotekniikkaan, ympäristötekniikkaan sekä uusia materiaaleja koskevaan tutkimukseen. Näin luomme pohjaa tuleville menestystarinoille.

Lipposen edellisen hallituksen suuri saavutus oli tutkimusmenojen nostaminen 3 prosenttiin bruttokansantuotteesta, mutta meillä ei ole varaa jättäytyä tähän tasoon. Me olemmekin hyvää vauhtia putoamassa Ruotsin kyydistä, joten osa Sonerankin myyntituloista on syytä investoida osaamisen ja innovaatioiden edistämiseen. Panostuksissa pitäisi olla myös alueellinen näkökulma. Itse pidän tärkeänä Rauman ja Porin kaltaisten, rajusta teollisesta rakennemuutoksesta ja korkeasta työttömyydestä kärsivien alueiden koulutus- ja tutkimusperustan vahvistamista.

Arvoisa puhemies! Kaikkinensa, kun arvioidaan tulevien vuosien budjettikehyksiä, on hyvä muistaa, että valtiontaloudessa pätevät samat lainalaisuudet kuin kotitaloudessakin. Silloin, kun menee hyvin, maksetaan velkoja ja pistetään sukanvarteen huonompien aikojen varalle.

96 **Esa Lahtela /sd:** Arvoisa puhemies! Tässä on arvuuteltu tämän kehyskeskustelun tarpeellisuutta ja motiivia. Niin kuin paikaltani vastauspuheenvuorossani totesin, olen yhä edelleen sitä mieltä, että joka tapauksessa eduskunnalla on ylin päätäntävalta myös syksyllä, joulunalustunnelmissa, kun taas päätetään näitä asioita. Silloin joudutaan ottamaan huomioon ne muutokset, mitä taloudessa tapahtuu, ja tarpeelliset toimenpiteet on tässä salissa tehtävä. On eri asia, mitä mieltä hallitus on, ottaako porot nokkiinsa vai ei. Todennäköisesti käy, jos pieniä muutoksia tehdään, ihan samalla tavalla kuin viime joulun allakin, että pikkasen vihoitellaan ja sitten niellään, koska eduskunnan kuitenkin pitää olla se elin, joka käyttää valtaa tässä talossa.

Äsken tuli puhelinsoitto periferiasta, jos voi niin sanoa, eli itäisestä Suomesta. Toivottiin Itä-Suomen näkökulmaa ja sitä näkökulmaa, jotta se ei ole mikään jumalan jättömaa tuo itäinen Suomi eikä Pohjois-Karjala. Sen takia lähden siitä linjauksesta, että toivon, että myös tässä keskustelussa otettaisiin tämä korvan taakse, vaikka ministeri ei olekaan paikalla. Siihen näkökulmaan, millä tavalla itäinen Suomi kehittyy, kuuluu monta seikkaa. Se tarvitsee tukitoimenpiteitä, ja lähden pienimmistä.

Kahta budjettia on viime aikoina tehty. Molemmissa on käyty kovaa keskustelua kuljetustuen osalta, ja viime joulun alla siitä käytiin sen tyyppistä keskustelua, että se olisi viimeinen kerta. Siihen rakennettaisiin jokin uusi järjestelmä. Olen sitä mieltä, jotta jos sitä järjestelmää ei sovinnolla käy löytymään, kuljetustukisysteemiä tulee jatkaa ja jopa vähän parantaa, vähän Ruotsin-malliin. Kun aina malleja haetaan toisista maista, Ruotsissa on huomattavasti parempi järjestelmä kuin Suomessa. Se takaisi myös syrjäisimmille alueille kilpailukykyiset kuljetusmahdollisuudet ja toimintaedellytykset lähinnä pienteollisuudelle, koska se koskee pk-yrityksiä.

Toinen, joka koskee syrjäisiä seutujamme, on yksityistieavustukset. Se tieverkko on rapautunut, niin kuin kymmenissä ja sadoissa puheenvuoroissa budjettikeskusteluissa on käyty näitä asioita läpi. Pikku hiljaa siihen on rahoja aina nosteltu. Siinä pitää nyt kohdentaa sillä tavalla, että tulipa raha mistä hyvänsä, tiestöt pitää saada kuntoon ja ne verisuonet toimimaan. Ne ovat tärkeitä kuljetusreittejä niin puutavaran, elintarvikkeiden ja raaka-aineiden osalta kuin myös virkis-

tyksen osalta. Siellä käydään ongella ja kesällä matkaillaan kovasti. Sen takia niitä ei saa laskea rappeutumaan.

Sitten polttoaineverosta, joka tuntuu olevan myös kuin jumalansana, jotta siihen ei saa muutoksia. Odotan sitä, jotta tämä sali linjoittaisi eduskunnan tahdon, mitä tehdään polttoaineiden hinnalle. Se joka tapauksessa aiheuttaa inflaatiota. Se oli yksi suurimmista inflaatiota aiheuttavista eristä viime vuonna ja näyttää muodostuvan nytkin. Se tarkoittaa, että meiltä kilpailukyky heikkenee sen takia. Meille tulee hinnan noston paineita ja palkkojen korotuspaineita enemmän, ja se on meidän sisäsiittoista inflaatiotamme ja hintakilpailun heikentämistä. Sen takia minusta, jos öljyn maailmanmarkkinahinta hinaantuu ylöspäin, meidän on pakko veropuolelle tehdä muutoksia, ja odotan, että siihen myös tehdään muutoksia. Se tarkoittaa syrjäseuduilla parempaa mahdollisuutta ihmisten elää ja kohdentuu huomattavasti tasaisemmin kaikkiin väestöryhmiin kuin tuloveroalennus. Se on myös linjaus tuloveronalennuksen puolella, että tuloveroalesta osa siirretään polttoaineiden hinnan alentamiseen.

Yksi iso ryhmä, joka meidän pitää saada pelastettua hyvinvoinnin ja yhteiskunnan rakentamistyöhön, ovat ylivelkaantuneet. On ollut pellepelottomia tässä salissa monta kappaletta, jotka ovat tehneet tästä lakialoitteita, mutta mikään niistä ei ole edennyt. On edelleen olemassa sellainen porukka, joka ilman omaa syytään pankkikriisin aikana joutui ahdinkoon, osin taitamattoman pankkitukipiikin auki jättämisen takia, sanotaan nyt sillä tavalla. Se johti tilanteeseen, jotta tänäkin päivänä jotkut ihmiset ovat siinä pulassa, jotta heillä ei ole mitään mahdollisuutta päästä yhteiskunnan oravanpyörään mukaan. Minusta siinä pitää tehdä radikaaleja temppuja kaikki yhdistäen, mitä lakialoitteita on tehty, koska jonkin tyyppinen armahdus on löydettävä.

Sitten kysytään, kuka sen maksaa. Minusta budjettiin pitää varata osa varoja tähän pelastamistyöhön ja kerätä vaikka pörssistä varainsiirtoveroa, mutta jostakin se on saatava kuitenkin. Pankit voivat maksaa osansa, koska pankit näyttävät tekevän huipputuloksia, jakavan osinkoja ja nostavan palvelumaksuja, vaikka kuinka hyvin voivat. Miksei kerätä robottiveroa? Kyllä me joudumme pohtimaan automaation lisääntyessä yhä edelleen, millä tavalla sosiaaliturvan rahoitus turvataan pitkässä pelissä. Siihen en näe muuta keinoa kuin että pannaan koneet maksamaan, ei maksumiehiksi vaan maksamaan, koska koneet eivät ole miehiä eivätkä naisia.

En käytä pitempää puheenvuoroa, mutta yksi asia, joka valtiovarainministeri Niinistön puheesta jäi näräämään vähän, on suhde työttömyysturvaan ja siihen, jotta sillä olisi jotain yhteyttä työhön lähtemiseen, työn vastaanottamiseen. Se sama harha on sen viiden vuoden ajan, mitä itse olen ollut tässä salissa, aina tullut esille. Se lähtee porvaripuolelta ja ainakin keskustaan asti se tulee yleensä. Se on pahin, ja kun porvarit ovat näköjään samaa lajia. Syytetään sitä, jotta on haluttomia ihmisiä, ja he eivät lähde mihinkään ja työttömyysturva on se syy. Siksi sitä on ilmeisesti kupattu menneinä vuosina. Tosin ministeri Niinistöhän totesi ihan rehellisesti, että joissakin maissa, joita hän käytti esimerkkeinä, työttömyysturvan taso saattaa olla korkeampikin. (Ed. Kantalainen: Mutta kesto on lyhyempi!)

Sen takia olemme harhapoluilla; katsotaan henkilöitä, jotka ovat työttöminä. Tunnen heitä sen verran paljon, koska kavereista tuolla perifériassa on aika iso osa edelleen työttöminä. Omassakin kunnassani työttömyysaste on vielä yli 20 prosenttia ja taitaa olla isomman työttömyysasteen kunnissa 26—27 prosenttia, enemmän kuin joka neljäs henkilö on työttömänä työikäisistä. Syy on siinä, jotta siellä ei yksinkertaisesti ensinnäkään ole töitä. Sinne on tehty asunnot ja perheet, lapset käyvät koulua. Kynnys lähteä muualle on aika korkea. Meidän systeemimme on sen verran jäykkä, että toisen asunnon vuokrakustannuksia ei oteta huomioon verovähennyksenä. Kun ottaa huomioon sen mitä aikaisemmin puhuin, polttoaineverot ja kulkemiseen liittyvät seikat, siinä on yksi kynnys, joka tekee työn vastaanottamisen vaikeaksi esimerkiksi Helsingin seudulla. Paljon täällä käy rakennustöissä ja monissa muissa töissä ihmisiä, mutta kaikki eivät voi lähteä tänne.

Yksi osa porukkaa on hankalassa asemassa. Väitän, että se on tämän talon syytä hyvin pitkälle. Ne ihmiset olisi pitänyt pelastaa paljon aikaisemmin. Nyt on osa sellaista porukkaa, mistä tänäkin iltana on puhuttu, useita kymmeniä tuhansia ihmisiä, joiden oikea paikka olisi eläkkeellä. Heidät pitäisi tavalla tai toisella laskea eläkkeelle, koska he ovat alkoholisoituneita tai muuten syrjäytyneitä eikä heistä enää kaikista ole työelämään, putsata tämä osa.

Sille osalle, jossa on toivoa, pitäisi tehdä jotain muuta, vähän parempaa kuin aktiivin sosiaalipolitiikan paketti, jossa esitetään, että laitetaan työttömyyskorvauksella, peruspäivärahalla, töihin ja maksetaan kolmenkympin ylläpitokorvaus. Sitten ihminen joutuu menemään sosiaalitoimistoon hakemaan vielä apua, että tulee toimeen. Eihän siinä ole mitään älyä! Kyllä ihmisellä pitää olla sen verran kannustavuutta, jotta hän itse kokee olevansa tarpeellinen, ja pitäähän jätkän päivässä saada vähintään 240 markkaa. Sekin on matala avustus. Yhdistelmätuen tasoisen jutun vielä jollakin tavalla ymmärtäisi, mutta jos pannaan ihminen töihin työttömyyskorvauksella, ei siinä ole kovin paljon motivaatiota kenelläkään. Se olisi se parempi vaihtoehto, johon pitäisi mennä eikä tämmöiseen orjatyöhön, josta tulee myös muita ongelmia sen lisäksi, jotta ihminen ei motivoidu.

Tässä on oikeastaan minun evästykseni aktiiviseen sosiaalipolitiikkaan: lopetetaan työttömien syyllistäminen. Jossakin uutisessa Niinistön puheet on laskettu läpi, ja on tullut jo monta soittoa tänne ihan tuntemattomilta ihmisiltä, jotka totesivat, "ootteko työ tuas heikentämässä tätä työttömyysturvaa, sanokaa, millä myö tullaa toimee". Mutta olkoon tämä viestinä myös porvaripuolelle, kun ovat paineet lähinnä siltä puolen tulossa. Ei yksikään toveri täällä vasemmalla ole vielä sellaisia puhunut.

[97] **Eero Akaan-Penttilä /kok:** Arvoisa puhemies! Ratkaisevassa osassa hallituksen määrärahakehyksissä on luonnollisesti talouspolitiikka, toisin sanoen se, että yksinkertaisesti sanottuna menot ja tulot ovat tasapainossa. Tässä mielessä tietysti menneet vuodet Suomessa ovat olleet aika hyviä, onhan meillä kansantuote kasvanut kuuden vuoden aikana noin neljä prosenttia joka vuosi. Inflaatio on monen mielestä ollut hyvin kohtuullinen, vaikka siinä pientä nousupainetta nyt onkin, ja tilastojen mukaan näyttää siltä, että helmikuussa tänä vuonna Suomen inflaatio oli neljänneksi korkein EU-alueella. Se oli meillä 2,7 prosenttia, kun se korkeimmillaan oli Irlannissa 4,6 prosenttia ja alhaisimmillaan Isossa-Britanniassa 0,8 prosenttia. Tämä trendi tietysti voi merkitä jotain.

Vienti on vetänyt, niin kuin termi kuuluu, ja tämä suuri murheenkryyni, työllisyys, on tietysti puhuttanut meitä aika paljon, tai lähinnä työttömyys luonnollisesti. Työllisyys on kasvanut, mutta hämmästyttävällä tavalla eri tahot tulkitsevat sitä omaehtoisesti. Osan mielestä on selkeää työttömyyden alentumista tapahtunut, toisaalta voidaan lukea, että maassamme on edelleen noin 500 000 ihmistä kuitenkin työttöminä, jos kaikki erilaisissa koulutusputkissa ja muissa olevat ihmiset otetaan huomioon. On myöskin mielipiteitä, että aikanaan tehty Pekkasen paperi olisi jo suurimmaksi osaksi toteutunut. Itse kyllä rohkenen sitä epäillä.

Yksityinen sektori, joka on tärkeä talouspolitiikan lohko, on päässyt 1990-luvun alun sokkikäsittelystä omille jaloilleen, ja kotitalouksien velkaantuminen on selkeästi paremmin hallinnassa kuin kymmenen vuotta sitten. Valtiomme velka on sellainen, mitä hieman lähemmin tarkastelisin sen takia, että kun valtiolla oli velkaa suhteessa bkt:hen 10 prosenttia vuonna 1990, niin viidessä vuodessa tämä velkataakka seitsenkertaistui. Harva meistä muistaa, en ole kuullut täällä muiden sanovan, että vuonna 1975 tämä sama lukema oli pelkästään 8 prosenttia. Siihen nähden nykyinen taso, jossa olemme, 57 prosenttia, on tietysti huima, sehän on selvä asia, 410 miljardia.

Tässä salissa on myöskin sanottu, että tämä ei ole mikään paniikinomainen tilanne, koska EU-maissa asiat ovat vähän toisin. Se pitää kyllä paikkansa, sillä tilastojen mukaan vuonna 1975 EU-maissa keskimäärin sama bkt-suhde oli 35 prosenttia ja se on ollut 90-luvullakin väleissä 55—75. Jos me nyt siihen tunnuslukuun vertaamme, niin silloin Suomi ehkä voi olla ylpeä lainataakastaan; minä tosin en näin tekisi.

Arvoisa puhemies! Näyttää olevan vähän monimutkainen tämä meidän valtionvelkamme. Nimellisarvona se on helmikuussa tänä vuonna ollut 421 miljardia, mutta nykyisin, kun näillä velkakirjoillakin käydään kauppaa ja niiden likviditeettiarvoja mitataan ulos, niin tämä 421 miljardia onkin markkina-arvoltaan 450 miljardia, siis noin 30 miljardia tulee lisää, jos näitä velkakirjoja kaupataan eteenpäin. Tämä on minusta jotenkin pohjaydin koko tälle raamikehyskeskustelulle, koska korkoa joka tapauksessa maksamme, sanotaan nyt sitten 410 miljardista, 25 miljardia, ja jos sitä vertaa valtion budjetissa eri hallinnonalojen budjetteihin, niin minusta saa aika puhuttelevia vertauksia aikaan.

Te tiedätte, että sosiaali- ja terveysministeriön budjetti on 43 miljardia, siis selvästi enemmän kuin valtionvelkamme vuosittainen korko. Mutta mikä onkaan toiseksi suurin hallinnonala, joka on vielä vähän enemmän kuin korkojen määrä? Se on valtiovarainministeriö, ja opetusministeriö on käytännössä tasassa, se on 29 miljardia. Kaikki muut ministeriöt ovat kuluiltaan pienempiä kuin tämä huima korkomäärä.

On aika puhuttelevaa, että esimerkiksi puolustusministeriön budjetti on vain 9 miljardia, ja vaikka siihen lisätään ulkoministeriön 3,5 miljardia, ei tule yhteensä kuin 12,5 miljardia. Vaikka sekin on paljon rahaa, niin se on vasta puolet siitä, mitä meidän korkomenomme ovat. Kun puolustusministeriön ja ulkoasiainministeriön summaan lisää sisäasiainministeriön ja kauppa- ja teollisuusministeriön kokonaan, niin nämä neljä ministeriötä yhdessä ovat saman verran kuin korkomenomme.

Minusta, kun tulevaisuuspakettia tai jotakin vastaavaa ajatellaan, näitä lukuja olisi syytä tältä pohjalta verrata keskenään. Erityisesti ottaisin sieltä ulos yliopistoihin kohdistuvat rahoitustarpeet. Tilastojen mukaan vuonna 98 yliopistojen nettomenot olivat 8,3 miljardia markkaa, toisin sanoen kolmasosa siitä, mitä maksamme vuosittain korkoihin. Se on enemmän kuin vakava tilanne. Yliopistojen koulutuksessa ja tutkimuksessa on tulevaisuudesta kysymys positiivisella tavalla. Sen sijaan tässä korkomaksuasiassa on tietysti myös lapsistamme kysymys, mutta heitä rasittavalla, ei positiivisella tavalla.

Kun kansainvälisesti vielä ajattelemme yliopistokoulutuksen menojen sisällä, mitä käytetyt menot ovat oppilasta kohden, niin 12 EU-maasta Suomi ikävä kyllä ei pärjää mitenkään erityisen hyvin. Kun EU-maissa keskimäärin menot oppilasta kohden ovat 43 700 markkaa vuodessa, niin Suomessa tämä summa jää sen alle. Suomessa se on 37 500. Siinä on eroa 6 000 markkaa. Tätä listaa EU-maista johtaa Ruotsi 78 900 markalla, siis kaksi kertaa enemmän kuin mitä Suomessa menee. Suomi voittaa ainoastaan selvästi Italian ja Espanjan. Ranskan kanssa olemme lähes tasoissa. Meillä investoidaan sentään 500 markkaa enemmän vuodessa kuin Ranskassa. Minusta nämä ovat hyvin kiusallisia tietoja, arvoisa puhemies.

Lisäksi jään kyllä miettimään työvoimaministeriön merkitystä tässä kaikessa. Periaatteessahan sen merkityksen pitäisi olla erityisen suuri jättityöttömyyden aikana. Sen mukaisestihan sinne tätä numerotaustaa vasten on allokoitu rahaa huomattava määrä, 11,2 miljardia vuodessa. Olen vain yrittänyt erilaisista tutkimuksista selvittää, miten paljon loppujen lopuksi tästä rahasta on koitunut siihen, että ihmiset tosiaan ovat työllistyneet. En tarkoita sitä, että heille on tarjoutunut opiskelumahdollisuuksia, mikä on tärkeää, vaan mikä on lopullinen teho ollut tässä kaikessa. Onko tällä rahalla saatavissa toisenlainen teho ulos? Rohkenisin sanoa, että todennäköisesti näin on.

Arvoisa puhemies! Keskityin näihin summiin vain sen takia niin paljon, että meille on annettu kehykset, ne on hallitus päättänyt. On selvää, että niissä yritämme pysyä. Silloin näiden eri hallintohaarojen välinen neuvottelu on sen avain, jolla vain voimme mennä tulevaisuuteen ja pärjätä joko hyvin tai huonosti. Tulevaisuus tulee joka tapauksessa syliimme. Se tulevaisuus on täynnä haasteita, halusimme tai emme. Meidän väestömme ikääntyy, niin kuin tässä salissa on monta kertaa sanottu. Ikääntyy ja ikääntyy, enpä tiedä, kuinka moni päättäjistä aina miettii, mitä kaikkea se ikääntyminen loppujen lopuksi tarkoittaa. Se on terminä niin perisuomalaisen tuntuinen.

Talous on globaalistunut jo huomattavassa määrin, ja siitä huolimatta koko Suomen väestön hyvinvointi on ainakin kohtuullisella tasolla. Alueellinen kehitys menee ilman muuta eteenpäin. Vain tiukalla finanssipolitiikalla on mahdollisuus pitää nämä elementit kohdallaan. Rahapolitiikkahan on siirtynyt jo käsistämme pois EU:hun — ja ihan oikein, että niin on käynyt, koska sillä laillahan meillä on rahapolitiikassa vene, jossa 11 maata soutaa yhtä tahtia samaan suuntaan. Sietää tietysti ilman muuta uskoa, että se suunta on oikea. (Ed. Aittoniemi: Vuotavalla veneellä!) Mutta jos tiukalla finanssipolitiikalla mennään eteenpäin, silloin näen, että eläkemenot ovat hallittavissa. Mahdollisesti jopa veronkevennyksiäkin on saatavissa, mutta silloin pitää kuitenkin olla liikkumavaraa näissä asioissa. Viittaan uudelleen eri ministeriöiden välisiin miljardisuhteisiin sekä velkataakkaamme ja siihen liittyviin asioihin. Jos siellä mikään ei liiku, mikään ei tosiaan liiku. Mutta maailma ympärillämme liikkuu, ja se on Suomelle vaarallista.

Ikääntyminen: Meitä yli 60-vuotiaita tulee kymmenessä vuodessa 260 000 lisää, siis neljännesmiljoona ihmistä. Samanaikaisesti työssäoleva väestö vähenee 150 000 ihmisellä. Se on vaa-

rallinen yhtälö sellaiselle valtiolle, joka haluaa tulevaisuuttaan vaalia. Samassa ajassa eläkkeiden suhde palkkasummaan nousee 35—40 prosentista 50 prosenttiin ja muut julkiset menot myös nousevat samassa suhteessa. Niin kuin täällä on jo moni muu todennut, 75-vuotiaan vanhuksen sairaudenhoito maksaa kaksi kertaa enemmän kuin 50-vuotiaan, jos se pelkästään rahalla mitataan.

Entäpä sitten työttömyys? Suuri kysymysmerkki todennäköisesti tulevaisuudessa. (Ed. Kuoppa: 75-vuotias maksaa selvästi vähemmän kuin viisikymppinen!) — Enemmän luonnollisesti. (Ed. Kuoppa: Työttömänä!) — Työllisten määrä kontra eläkeläinen on yksi mittari. Tällä hetkellähän meillä on työssäolijoita kaksi henkilöä yhtä eläkkeellä olevaa kohtaan. Suunta on täysin selvä. Meidän kehysraamipaperissamme se on kerrottu meille: 20 vuoden kuluttua on 1,1 ihmistä töissä yhtä eläkeläistä kohti. Sehän tuo meille kiistatta selkeän ongelman.

Eläkeläispolitiikasta minusta ainakin tässä salissa on hyvin yksipuolisesti puhuttu sinänsä oikeista asioista mutta pelkästään niistä eli sairausvakuutusmaksusta, taitetusta indeksistä ja pohjaosasta, jotka ovat ongelmia ja joiden kanssa pitää tehdä jatkotyötä, jotta ne saadaan järkevään järjestykseen. Mutta tarkoitan tällä sitä, että on monia muita eläkeläisväestöä koskevia seikkoja, joita myös päättäjien pitäisi ottaa huomioon. Sen väestön osuus suurenee, kuten sanottu, samalla kun väestön keski-ikä nousee. Se on vaara maamme taloudelliselle tasapainolle. Vain jos tuotanto kasvaa entisestään, sosiaaliset tulonsiirrot ovat mahdollisia. Silloin yksilölliset julkiset palvelutkin ovat mahdollisia ja muukin hyvinvointi on mahdollinen. Mutta nähdäkseni sen lisäksi se vaatii sukupolvien solidaarisuutta kaikessa tässä toteutuksessaan. Jos tulee turhanaikaista väestön konfrontaatiota, ei edes tuotannon kasvu turvaa tulevaisuutta.

Keskimääräinen eläkehän on 5 500 markkaa suurin piirtein, jos siinä on työeläkkeen lisäksi kansaneläke- ja sotilasvammakorvaukset sekä tapaturmavakuutus — liikennevakuutus — ja muut eläkkeet. Näin laskien onneksi on niin, että ostovoima on 40 vuodessa viisinkertaistunut. En tarkoita ollenkaan sitä, että se sinänsä olisi monenkaan mielestä riittävä, mutta suunta on ollut oikea. Se ehkä monta kertaa meiltä unohtuu. Jos tämä trendi jatkuu, arvoisa puhemies, tällaisenaan, 30 vuoden kuluttua meillä keskieläke menee maksuun noin 10 000 markan hintaan kuukaudessa, lähes kaksi kertaa suurempana kuin nyt. Se joka tapauksessa on taloudellinen rasite.

Tämä kaikki tarkoittaa sopeutumisen tarvetta. Hyvinvointivaltiolla on niskassaan verotaakka, joka on hoidettava. Kansainvälinen verokilpailu tekee sen, että se kaventaa meidän veropohjaamme. Globaalit muutokset aiheuttavat meille monia yllätyksiäkin. Monille voi olla yllätys se, että ulkomaiset investoinnit Suomeen ovat aika harvinaisia. Suomalainen teollisuus yrittää investoida ulkomaille ja ikävä kyllä aika usein on joutunut tulemaan kipin kapin pois, mutta toisin päin se on vielä harvinaisempaa.

Väestökehitys — miten se on muissa maissa? USA:ssa se on selvällä kasvu-uralla, väestökehitys nimenomaan. Ruotsissakin se on tasapainossa, mutta meillä se on kääntynyt negatiiviseen suuntaan. Meillä ikääntyminen on liian voimakasta kokonaisväestöön verrattuna.

Lopuksi, arvoisa puhemies! Se juustohöylä, jota 90-luvulla on käytetty, on luonnollisesti poliittisesti ollut helppo esimerkiksi sen sijaan, että olisi voimakkaasti jouduttu priorisoimaan, toisin sanoen posterisoimaan tiettyjä asioita, laittamaan jotain eteen, jolloin aina jokin toinen asia jää taakse. Lääketieteessä näin ei tehdä. Lääketieteessä priorisointi tarkoittaa sitä, että hoito kohdennetaan oikein, niin että oikea potilas hoidetaan oikeaan aikaan oikeassa paikassa ja oikealla tavalla. Se ei tarkoita sitä, että joku jätetään hoitamatta. Kuitenkin juustohöylällä on erilainen vaikutus kansantalouden kasvuun verrattuna siihen, että pystyisimme tekemään rakenteellisia uudistuksia. Ne saattavat jossain vaiheessa olla kipeitäkin, mutta kuitenkin siitä on näyttöä, että parempia tuloksia saadaan sillä lailla aikaan. Viittaan vain siihen, mitä edellä kerroin ministeriöiden välisistä miljardisuhteista.

98 **Mikko Kuoppa /vas:** Herra puhemies! Hallituksen tiedonannon keskeinen viesti on vaatimus tiukan finanssipoliittisen linjan jatkamisesta. Sitä perustellaan talouden ylikuumentumisuhalla, eläkemenojen kasvuun varautumisella, veronkevennysten toteuttamisella ja talouspolitiikan liikkumavaran turvaamisella. Nämä ovat aivan samat termit, joista puhuttiin silloin, kun oli lama — aivan samoja termejä ja samoja asioita vaadittiin eräin osin silloinkin.

Tiukan finanssipolitiikan perusteleminen veronkevennysten toteuttamisella on melko lailla

ristiriitaista. Erityisesti hyvätuloisille annettavat veronkevennyksethän merkitsevät keveätä finanssipolitiikkaa. Veronkevennyksillä lisätään ostovoimaa, jota taas tiukalla finanssipolitiikalla pyritään hillitsemään. Rehellisempää olisi sanoa, että suurelta osin hyvätuloisille suunnattavat veronkevennykset rahoitetaan valtiontalouden säästöillä ja tiukalla menopolitiikalla.

Käsitykseen talouden ylikuumenemisuhasta on myös syytä paneutua. On totta, että merkkejä ylikuumenemisesta on näkyvissä, lähinnä asuntomarkkinoilla suurissa kaupungeissa. Pörssi on pyörinyt kovilla kierroksilla parin vuoden ajan. Osakkeiden myyntivoittoina, osinkoina ja optioetuina rahastetaan miljardeja. Kuitenkin työttömiä on kortistossa edelleen noin 350 000. Monilla alueilla ja monissa kaupungeissa työttömyysprosentti on edelleen 20:n tuntumassa. Suuressa osassa maata ei ole merkkejäkään ylikuumentumisesta. Vanhat suhdannepoliittiset opit eivät tällaisessa tilanteessa päde.

Hallituksen tiedonannossa sivuutetaan kokonaan alueellisen epätasa-arvon kasvu ja muuttoliike, joka on yksi keskeinen syy erityisesti asuntomarkkinoiden epätasapainoon. Tiedonannossa ei myöskään kiinnitetä huomiota tuloerojen kasvuun, joka nyt on selvästi uusi piirre verrattuna tilanteeseen kymmenen vuotta sitten. Virallisen tulonjakotilaston mukaan tuloerot ovat kasvaneet suuremmiksi kuin kertaakaan 70-luvun jälkeen. Muutamassa vuodessa on tapahtunut ainakin 10 miljardin markan siirtymä väestön hyvätuloisimmalle kymmenykselle. Osake-, optio- ja osinkomiljonääreille kasaantuu nyt valtavia tuloja, mikä ei edes näy vielä tilastoissa.

Valtion ylläpitämä sosiaaliturva ja kuntien palvelut eivät ole aiheuttamassa ylikuumentumista. Sairaiden, vanhusten ja vammaisten palvelut eivät kuumenna suhdanteita. Työttömät, pienituloiset, eläkeläiset ja opiskelijat eivät ole vetämässä asuntojen hintoja tai pörssikursseja ylöspäin. Käytännössä hallituksen tiukka finanssipolitiikka merkitsee sitä, että pienituloisten asemaa parantaville uudistuksille ei jää tilaa ja että julkisten palvelujen ahdinko ja monilla tahoilla jopa suoranainen alasajo jatkuu.

Useita vuosia jatkuneen nousukauden hedelmiä ei saada sosiaaliturvaan tai kansalaisten keskeisten peruspalvelujen kehittämiseen. Ne säästöt, jotka valtiontalouteen syntyvät työttömyyden alentumisesta ja korkomenojen supistumisesta, menevät suurelta osin EU-maksujen korotuksiin ja valtion pakollisiin eläkemenoihin. On muistettava esimerkiksi, että lapsilisiä ja opintotukea ei ole sidottu indeksiin. Vuonna 1995 lapsilisiä leikattiin. Sen jälkeen niiden reaaliarvo on alentunut vuosi vuodelta. Hallituksen tiedonanto ei lupaa muutosta tähän suuntaan. Sama koskee opintorahan perusosaa, jota leikattiin myös vuonna 1995. Opintorahan reaaliarvon alamäki jatkuu edelleen.

Jos menokehykset ja niiden taustalla olevat taloudelliset ennusteet toteutuvat, valtion rooli kansantaloudessa supistuu selvästi. Ei pidä tuijottaa vain absoluuttisiin lukuihin, kuten menokehyskeskustelussa tehdään, vaan myös suhteellista osuutta on tarkasteltava. Jos valtionvelasta aiheutuvia menoja ei oteta huomioon, valtion menojen osuus bruttokansantuotteesta oli 26 prosenttia vuonna 1990. Tänä vuonna osuus on noin 22 prosenttia ja vuonna 2004 osuus on 18,6 prosenttia. Valtion menojen osuus kansantuotteesta on siten jo nyt pienempi kuin ennen lamaa. Lähivuosina osuus supistuu edelleen.

Julkisen talouden osuus supistuu nyt kovaa vauhtia, vaikka mitään leikkauksia ei tehtäisi. Mitä pienemmäksi valtionosuus kansantaloudesta painetaan, sitä pienemmät ovat myös valtion mahdollisuudet vaikuttaa suhdanteisiin. Tiukkaa menopolitiikkaa ja uusiakin leikkauksia on perusteltu aktiivisen suhdannepolitiikan idealla. Tämä logiikka pettää kuitenkin siinä, että samalla valtio menettää aseensa, jolla se voi vaikuttaa suhdanteisiin.

Euroopan keskuspankin tilastot osoittavat, että Suomi on toteuttanut Emu-kriteeriä kuuliaisesti. Näiden lukujen valossa Suomi on todella Emun mallioppilas. Tämäkin tukee ajatusta, että menokehyksiä on mahdollista jonkin verran väljentää ilman, että pitkän aikavälin tasapaino tai eläkemenojen rahoittamista koskevat tavoitteet vaarantuvat.

Budjettikehyksiä ei pitäisi tiukentaa, vaan niitä tulisi mieluummin laventaa, jotta vasemmiston tärkeinä pitämiä tavoitteita voitaisiin toteuttaa. Mielestäni budjettikehysten yhteydessä tulisi keskustella muun muassa seuraavien tavoitteiden toteuttamisesta:

Pienituloisempien väestöryhmien aseman parantaminen.

Työttömien peruspäivärahan ja työmarkkinatukeen tulisi tehdä tasokorotus. Esimerkiksi 10 markan korotus olisi hyvä aloitus.

Opiskelijoiden asemaa tulisi helpottaa. Ensimmäinen askel olisi opintotuen asumislisän myöntäminen myös lomakuukausina. Opintotuki tulisi sitoa kuluttajahintaindeksiin.

Eläkeläisten ylimääräinen sairausvakuutusmaksu on poistettava vaalikauden aikana, kuten on jo luvattukin. Kansaneläkkeisiin hallitusohjelmassa luvattu tasokorotus on hyvä alku, ja sillä tiellä pitäisi jatkaa.

Julkisten palvelujen alasajo olisi pysäytettävä. Kuntien ja valtion kustannustenjaon korjaus on toteuttava täysimääräisenä, kuten menokehyksissä on päätetty. Tämän jälkeen kuntien valtionosuuksiin olisi tehtävä ainakin 1—2 miljardin markan tasokorotus, jotta pahimpia ongelmia terveydenhoidossa, vanhustenhoidossa, kouluissa ynnä muissa voitaisiin lieventää.

Valtionosuutta kuntien rakennushankkeisiin, kuten koulujen ja sairaaloiden peruskorjauksiin, on lisättävä. Rahoituksen alasajosta on luovuttava.

Toimia pitkäaikaistyöttömyyden poistamiseksi on tehostettava. Se on myös yksi vastaus pelättyihin työvoimakapeikkoihin. Valtion ja kuntien palkkaperusteiseen työllistämiseen olisi ohjattava lisärahoitusta noin miljardi markkaa. Yhteiskunnan on otettava vastuu pitkäaikaistyöttömistä, joiden mahdollisuudet yksityisillä työmarkkinoilla ovat toivottomat. Oikein palkattu työ on paras vastalääke syrjäytymiseen ja pitkäaikaistyöttömien ahdinkoon. Emme tarvitse leimaavaa ja nöyryyttävää palkatonta pakkotyötä, kuten nyt suunnitellaan. Tosiasia on se, että työstä on edelleenkin pula, ja on muistettava, että jos työtön työnhakija kieltäytyy työstä, hänelle tulee hyvin pitkäkin karenssi. Eli sanktioita kyllä on olemassa.

Mielestäni nyt, jos koskaan, on sellainen aika, että pitäisi myös tämän yhteiskunnan kaikkein heikko-osaisimpien ihmisten asemaa parantaa. Jos ei sitä voida noususuhdanteen aikana parantaa, on aivan selvää, ettei sitä myöskään laskusuhdanteen aikana paranneta.

Selvitysmies Peter Fredrikssonin esitykset valtion rahoittaman asuntotuotannon lisäämisestä ja asumistuen ehtojen väljentämisestä olisi toteutettava, jotta ihmisillä olisi mahdollisuus käytännössä asua niissä kalliissa asunnoissa, joihin he joutuvat muuttamaan kulkiessaan työn perästä asutuskeskuksiin.

99 **Pentti Tiusanen /vas:** Arvoisa herra puhemies! Tämäkin iltapuhde, keskustelu on niitä Emu-keskusteluja. Ilman Euroopan talous- ja rahaliiton jäsenyyttä tuskin tätäkään keskustelua käytäisiin. Nyt ovat välineet vähissä, millä voidaan vaikuttaa nyt puheena olevaan niin kutsuttuun ylikuumenemisasiaan. Valtiovarainministeriön puolelta esitetään tiukkuutta budjettiraameihin. Se on niitä vähiä välineitä.

Ylikuumeneminen on tällainen Kehäkolmosen sisäinen ilmiö. Pohjois- ja Itä-Suomessa ei paljonkaan siitä tiedetä, ei myöskään kaakkoisessa Suomessa, Kotkan suunnalla. Kuitenkin finanssipolitiikka on kohdistumassa, ainakin sitä pyritään kohdistamaan, myös niihin, joilla ei ole mitään tekemistä ylikuumentumisen kanssa, jotka eivät sen varjossa pääse lämmittelemään millään lailla. Alueellisesti tämä on selvä tilanne, ja myös voidaan puhua, että niin sanottu neljäs maailma eli ne vähäosaiset, jotka ovat keskuudessamme täällä rikkaassa pohjoisessa, ei ylikuumenemisessa ole millään lailla mukana, on kaikkein vähiten syyllinen siihen: pieneläkeläiset, tämän yhteiskunnan rakentaneet veteraanit, työttömät, kalliiden lääkkeittensä hankkimisen kanssa askaroivat vanhukset taikka ne noin 60 000 suomalaista, jotka leikkausjonoissa odottavat hoitoonpääsyä.

Budjettipolitiikkaa ei todellakaan saa tiukentaa niin, että se entisestään vaikeuttaisi kuntien mahdollisuutta huolehtia vastuistaan, ennen muuta terveyskeskuksen toiminnasta, ehkäisevästä sairaan- ja terveydenhoidosta sekä sairaaloista, koulutuksesta ja siitä, mistä vuosi sitten täälläkin paljon puhuttiin, eli vanhuksista, jotka tämän maan ovat rakentaneet. Budjettipolitiikka ei saa kiristää näiden ryhmien tilannetta, joiden elämä muutenkin on kireätä. Kuitenkin se uhkaa tehdä sen, kun tarkastelemme niitä tapoja, millä tiukkaa budjettipolitiikkaa on haluttu viedä eteenpäin ja sitä jopa entisestäänkin tiukentaa.

Valtiovarainministeri on mielestäni aivan oikein penännyt eduskunnalta arvokeskustelua. Hän on tuonut ikään kuin mahdollisuuden omalta kannaltaan siihen tuodessaan budjettiraamitiedonannon tähän saliin.

Osaltani toivon, että tämä keskustelu käytäisiin, mutta siihen tarvittaisiin paremmat välineet kuin nyt jaettu materiaali on. Tästä ovat muun muassa valtiovarainvaliokunnan jäsenet tänään oikealla tavalla kommentoineet.

Mutta samalla pitäisi tuo sinänsä hyvä ajatus aidon arvokeskustelun käymisestä välittää takaisin valtioneuvostoon ja nimenomaan valtiovarainministeriöön, että valtioneuvoston sisällä käytäisiin tätä keskustelua. Ehkä yhdessä nimenomaan se pitäisi käydä. Osaamista siihen varmasti löytyisi ja ainakin juhlapuheissa myös tahtoa. Eli ministeri Niinistön kanssa pitäisi käydä arvokeskustelua siitä, mitä mieltä olemme vanhustenhoidosta, sen tarpeellisuudesta ja sen tärkeydestä tässä maassa, mitä mieltä olemme koulutuksesta ja sen hoitamisesta. Kuulimme juuri, että nimenomaan peruskoulutus on ontumassa jo molemmilla jaloillaan. Onko sairaista huolehdittava? Estetäänkö sairaaloiden toiminnan heikkeneminen vastaisuudessa? Romahtaminenkaan ei ole kovin kaukana. Eli eduskunnalla on oltava välineet. Ne nyt puuttuvat. Tuskin tästä tiedonannosta tulee niitä aidolla tavalla. Pitäisi päästä pääluokkien sisälle ja nähdä sieltä, millä tavalla pääluokan kokonaissumma jakaantuu ja miten se muodostuu. Eduskunnan tulee myös samalla säilyttää tulevana syksynä, niin kuin aina, päätäntävaltansa riippumatta tästä maaliskuisesta keskustelusta.

Lopuksi, puhemies, vanhukset ovat aina keskuudessamme, toivottavasti. Kun tässä pelotellaan vanhusten määrän lisääntymisellä, voi lohdutukseksi todeta, että meillä tulee olemaan aina entistä parempikuntoisia vanhuksia. 80-vuotiaan suomalaisen kunto keskimäärin on aivan toista vuonna 2001 kuin vuonna 71 jne.

Lopuksi toivoisin, että sekin vähäinen arvokeskustelu, mikä täällä joka tapauksessa käydään, todella suuntautuisi, niin kuin näyttääkin suuntautuvan, nimenomaan siihen, että pienituloisten, jo nyt vaikeuksissa olevien ihmisten asemaa ei tulla heikentämään.

100 **Pia Viitanen /sd:** Arvoisa puhemies! Myös minun mielestäni tämä sinänsä tarpeellinen eduskunnan käymä etukäteinen keskustelu tulevien vuosien budjetista olisi ehkä ollut parempi käydä pääministerin ilmoituksen muodossa. Nyt kun kuitenkin tämä kohtuullisen jämäkkä ase, tiedonanto, meille eteen on tuotu, on tietenkin varmasti ihan olennaista kysyä ja lähteä katsomaan, mihin me tässä tiedonannon yhteydessä sitoudumme ja miksi ylipäätään meidät halutaan sitouttaa tämän kaltaisella menettelyllä tulevan vuoden budjettiraameihin.

Eduskunnan täytyy olla tarkkana, nimittäin pelkään, että tässä käy jälleen kerran niin, että jo ensi syksynä tämä paperi, valtioneuvoston tiedonanto eduskunnalle, on muuttunut niin sanotusti eduskunnan paperiksi. Tästähän meillä on kokemusta. Muun muassa viime kaudelta muistan erittäin hyvin, kun hallitus todella voimallisesti ajoi meille helikopteriratkaisua perustellen sitä, että tämä on eduskunnan nimenomainen tahto, koska eduskunta on hyväksynyt sellaisen ja sellaisen selonteon silloin ja silloin. Aivan samalla tavalla viime jouluna eduskuntaryhmien puheenjohtajien toimesta allekirjoitettu paperi tiukasta taloudenpidosta, sinänsä ihan tarpeellinen varmasti, on nyt jo muuttunut hieman hymyssä suin annetuissa kommenteissa nimenomaan eduskunnan paperiksi. Varmasti, jos poliittista realismia harrastetaan, myös ensi syksynä joka tapauksessa löydämme tämän paperin edestämme ja nimenomaan eduskunnan paperina. Siksi olisi aika tärkeää tietää, mihin me tässä vaiheessa sitoudumme, jos olemme sitoutuaksemme.

Jos ja kun tämä muuttuu eräällä lailla eduskuntaa ilmeisesti jossain määrin velvoittavaksi paperiksi, näen tässä muutamia ongelmia, jotka haluan tuoda esiin.

Ensinnäkin, koska kaikki tiedämme, että tässä muuttuvassa maailmassa varsin nopeasti myös suhdanteet muuttuvat, en koe kovinkaan mielekkäänä sitä, että markkamääräisesti tiettyihin lukuihin nyt jo keväällä eduskunta sitoutuu niin tulevan syksyn kuin tulevien vuosienkin osalta. Suhdanteet saattavat hyvinkin nopeasti muuttaa tilanteita, kuten hyvin tiedämme, miten on tapahtunut esimerkiksi budjettien laadintojen yhteydessä. Kun dollarin hinta on heilahtanut puoleen tai toiseen, yllättäen ovat myös Hornetien hinnat nousseet tai laskeneet jne.

Toinen ongelma tässä paperissa on se, että raamit kyllä löytyvät, mutta mielestäni tästä paperista puuttuu täysin sisältö. Valtiovarainministeri Niinistö totesi, että kyllähän teidän pitää tietää, hyvät edustajat, mikä tässä on sisältönä, koska tällä paperilla saa kaiken sen, mitä aikaisemminkin sai. Sinänsä se ei mielestäni ehkä ole ainakaan kauhean arvopohjainen sisältölinjaus, mutta toisaalta se on hyvä muistaa siinä vaiheessa, kun syksyllä budjetti tuodaan esiin. Jos me huomaamme, että siellä mahdollisesti on jotain kiristyksiä jossain päin, voimme vedota valtiovarainministeri Niinistön sanomaan tässä yhteydessä,

että tällähän piti saada kaikki mitä nytkin. Toisaalta tämä ei myöskään vastaa siihen kysymykseen, että entä, jos kaikki juuri nyt ei ole hyvin. Entä jos näemme joitakin kehittämistarpeita tietyssä suunnassa, niin kuin varmasti tulemme syksyllä näkemään, voimmeko silloin eduskunnan omaa budjettivaltaa ja parlamentaarista valtaa käyttäen puuttua näihin epäkohtiin vai emmekö? Ainakin itse haluan tehdä selväksi tässä yhteydessä, että tällaiseen kymmensivuiseen paperiin sitoutuminen ei varmaankaan voi tarkoittaa sitä, ettei eduskunta varsinaisen budjetin yhteydessä kykenisi ja pystyisi ja saisi tehdä omia valintojaan. Tässä suhteessa sanoisin kyllä, että tästä paperista valitettavasti valtiovarainministeri Niinistön vakuutteluista huolimatta puuttuu sisältö.

Kolmanneksi ongelmaksi näen itse tämän paperin, sen vähän sisällön, mitä tässä on. Se on myös ongelma. Nimittäin sisältö on puhtaasti valtiovarainministeriön näkökulmasta tehty sisältö. Tässä ei ole mitään muunlaisia sisältötavoitteita.

Puhemies! Tässä vaiheessa haluan pikkuisen kommentoida ja ihmetellä päivällä käytyä keskustelua valmisteltavasta, sinänsä erittäin tarpeellisesta ja toivottavasta niin sanotusta tulevaisuuspaketista. Toivon mukaan se todellakin on tulevaisuuspaketti eikä mikään toimenpidekertoelma, miksi ministeri sitä jo ehti nimittää. Minua häiritsi ja ihmetytti suunnattomasti se, millä valtuuksilla tai millä mandaatilla valtiovarainministeri puhui siinä vaiheessa, kun hän kytki tulevaisuuspaketin hänen mielestään tarpeellisiin työelämän rakenteellisiin kysymyksiin. Tämä kytkös ei ole todellakaan ajankohtainen eikä tarpeellinen varsinkaan, kun se tarkoittaa siinä muodossa, jossa ministeri sen esitti, suoranaisia leikkauksia työttömyysturvaan. Tällaisista leikkauksista ei todellakaan hallitusohjelmassa ole yhtäkään kirjausta, enkä voi ymmärtää, miksi yhtäkkiä kesken kauden erinäiset tahot aina rupeavat keksimään omia uusia hallitusohjelmiaan tai omia tärkeitä asioitaan, joista missään vaiheessa ei ole yhteisesti sovittu, mutta toisaalta täytyy sanoa, että jonkin verranhan tästä on kokemusta. Tulee vain aidosti mieleen viime syksy ja silloinen esitys opiskelijoiden asumislisän leikkauksista, joka perustui kokoomuksen argumentoinnin mukaan asumisen tukemiseen liittyvään säästötarpeeseen, jota kovasti ihmettelin, mikä säästötarve. Ei ainakaan hallitusohjelmaa laadittaessa puhuttu sellaisesta yhtään mitään. Tämmöisiä heittoja en toivoisi tuotavan tähän.

Toisaalta raakana totuutena on myös kuultu täällä toisen porvarillisen puolueen, keskustan, kommentit siitä, että voi kuinka kauhean vaikeaa vasemmistolle näyttää olevan hyväksyä tällaisia rakenteellisia muutoksia, ja voi voi. Toisaalta nämä kommentit kyllä paljastavat niin oppositiokeskustan kuin hallituspuolue kokoomuksenkin todelliset karvat. Meille todellakaan työelämän kehittäminen ei tarkoita eikä sen pidä tarkoittaa missään suhteessa työttömyysturvan heikentämistä. Jo nyt kansakunta on ihan tarpeeksi kahtiajakautunut.

Sitten vielä muutama sana tiedonannon ohuesta sisällöstä. Tämähän keskittyy siihen, että tässä kuvataan makrotaloutta valtiovarainministeriön näkökulmasta. Oikeastaan tämmöisten kokonaistaloudellisten ja tiukkuustavoitteiden lisäksi mielestäni ainoa tästä paperista näkyvä niin sanottu substanssitavoite on veronkevennykset. Kun kuitenkin täälläkin on moneen kertaan sanottu, että varmasti tämä suhdannetilanne ei mikään parhain ja otollisin millekään massiivisille veronkevennyksille tällä hetkellä olisi, logiikka jossain suhteessa mielestäni kyllä ontuu.

Valtiovarainministeri Niinistö perusteli asiaa niin, että totta kai tämä veronkevennys saattaisi vaarantaa tasaisen kehityksen ja edesauttaa jonkin verran ylikuumenemista, mutta sillä ehdolla sen voi hyväksyä, koska siitä kompensaationa saamme kannustavuuden. Okei, hyvä näin, kannustavuus on hyvä asia, mutta silloin, jos tätä käytetään perusteluna, se lienee myös viesti siitä, että veronkevennykset todellakin kohdistetaan vain ja ainoastaan pieni- ja keskituloisiin, jolloin todellista kannustamisvaikutusta veronkevennyksillä on. Ei meillä hyvätuloisilla kannustavuusvaikutusta siitä tule, jos veroja kevennetään. Eli massiivisten veronalennusten aika ei varmastikaan todellakaan ole.

Sen sijaan, että tästä paperista mallikkaasti löytyy valtiovarainministeriön rakastamat veronalennustavoitteet ja huoli, pystytäänkö ne toteuttamaan, missä tässä paperissa näkyy hallitusohjelmassa keskeisellä sijalla olevat tavoitteet laadukkaista palveluista ja syrjäytymisen ehkäisystä? En lukemalla löytänyt minkäänlaista linjausta siihen, että eduskunta sitoutuu edelleenkin palvelujen takaamiseen ja syrjäytymisen ehkäisyyn. Mistä me tiedämme, onko tämä paperi tarpeeksi kattava näiden tavoitteiden saavuttami-

seen? Nyt jos koskaan olisi varmasti aika käydä tilinpitoa siitä, onko näitä tavoitteita saavutettu ja mihin suuntaan ollaan menossa ja mitä vielä tarvitsemme, että nämä tavoitteet saavuttaisimme.

Voisimmeko ajatella asiaa kenties tällä valtiovarainministeri Niinistön logiikalla siten, että entäpä, jos haluamme satsata koulutukseen, mitä saamme kompensaationa? Se varmasti kannattaisi, koska kompensaationa saisimme joka ikiselle lapselle tasavertaiset mahdollisuudet aloitella elämäänsä, jos esimerkiksi peruskoulusta lähtien tukiopetus olisi taattu, erityisopetus olisi taattu, opetusolosuhteet olisivat sellaiset, että jokainen oppija voisi oppia koulussa ja näin jatkaa iloisena taivaltansa eteenpäin maailmalla. Ehkä tässä myös kompensaationa sattuisi tulemaan suomalaiselle elinkeinoelämälle osaavaa työvoimaa. Monien yritysjohtajienkin suulla Suomea on kiitetty siitä, että meillä todellakin mahtavan koulutusjärjestelmämme ansiosta on hyvää, osaavaa työvoimaa.

Entä sitten, jos haluamme satsata sosiaalipuoleen? Varmasti satsaaminen sosiaalipuoleenkin aina tuo oman kompensaationsa. Se on se kompensaatio, että pystymme ennalta ehkäisemään ongelmia, pystymme ennalta ehkäisemään syrjäytymistä, ja tiedämme varmasti, että tämä jos mikä on säästö tulevaisuudessa. Valitettavasti vain mielestäni vieläkään lyhytnäköiset taloudelliset mittarimme eivät riitä mittaamaan ennaltaehkäisyn tuottamia säästöjä.

Entäpä, jos satsaamme terveydenhuoltoon? Siellä kompensaationa saatamme juuri saada sen vastaavanlaisen vaikutuksen, kun lapsi tai nuori pääsee ajoissa vaikkapa psykiatriseen hoitoon. Kompensaationa varmasti tulee säästöjä jatkossa. Jos sitten satsataan ihan kunnolla sosiaali- ja terveyspuoleen ja terveyspuolen palveluihin, niin eikö siellä, jos vaikka saisimme lisää työvoimaa hoito- ja hoiva-alalle, kompensaationa syntyisi sitä, että henkilöstö jaksaisi pidempään, jaksaisi paremmin eikä tulisi loppuun uupumisia? Potilas saisi parempaa hoitoa, ja, mikä tärkeintä, työllisyys paranisi.

Tai jos satsaamme asuntopuoleen, sieltä varmasti kompensaationa, jos rakennamme lisää vuokra-asuntoja, saamme tarjonnan lisääntymistä, joka ainakin jonkin markkinateorian mukaan tarkoittaa sitä, että silloin myös hinnat laskevat. Onko meillä tarjouspuolella sittenkin suurimmat ongelmat olleet?

Tällä logiikalla haluan vain valottaa sitä, että aivan yhtä perusteltua kuin satsata jonkin logiikan mukaan veronalennuksiin, jotta niillä saadaan kompensaatiota, aivan yhtä tärkeitä ovat satsaukset hyvinvointipalveluihin ja syrjäytymisen ehkäisemiseen. Kuten sanottu, nämä tavoitteet, joita hallitusohjelmaan on kirjattu, maksavat. On ihan turha puhua hyvinvointiyhteiskunnasta, jos ei ole todellista halua sitoutua näihin tavoitteisiin, sillä takuuvarmasti ne tuovat säästöjä tulevaisuudessa.

Toivon, että tämän äskeisen litaniani avulla voin viestittää sitä, mihin keskeisiin asioihin eduskunta mielestäni täälläkin käydyn keskustelun puitteissa varmasti haluaa jatkossa panostaa, enkä halua, että tämän paperin varjolla kätemme olisivat jollakin tavoin sidottuja siitä harkinnasta, mitä syksyllä käymme uuden talousarvion yhteydessä.

Lyhyesti, puhemies, haluan vielä todeta, että kuntapaketissa, josta täälläkin on paljon keskusteltu, pitäisi mielestäni olla vielä ovet auki. Jos olisin täysin yksinvaltias, en olisi tehnyt 2,4 miljardin lakimääräistä tarkistusta niin, että se olisi jaettu kolmelle vuodelle, koska mielestäni se on siinä mielessä perusteetonta, koska suhdannetilanne ja ylijäämäinen budjetti varmasti sallisi 2,4 miljardin korotukset kerralla. Jos näin on sovittu Kuntaliiton kanssa, varmasti viimesijaisin tavoite on, että tämä sopimus myös pidetään kolmen seuraavan vuoden aikana. Joka tapauksessa, tulivat sitten kysymykseen tämä summa tai indeksit, tässähän on puolitettu valtionosuuksien indeksitarkistukset, tai sitten hallitusohjelmassakin oleva kirjaus kompensaatiosta, nämä täytyy vielä katsoa pakettina uudestaan syksyllä.

101 **Marjatta Vehkaoja /sd:** Arvoisa puhemies! Valtioneuvoston tiedonannon perustelut vuosien 2001—2004 määrärahakehyksistä keskittyvät todistamaan valtion budjetin loppusumman hallitsemisen tärkeyttä — hyvä niin. Pääluokkakohtaisia muutoksia perustellaan vain lähinnä yleisillä syillä, kuten ikääntymisellä, tuottamatta juuri lainkaan keskusteluun muita sektorikohtaisia kehittämistarpeita. Näillä eväillä ei mielestäni synny käypäistä kehyskeskustelua. Itse toivon, että voisimme nykyistä avoimemmin liputtaa hyvinvointiyhteiskunnan puolesta. Sosiaalipolitiikkaa ei ole nähtävä taakaksi, vaan hyvän yhteiskunnan kehittämisen edistäjänä. Mitä teemme

hyvällä taloudella, jos yhteiskuntamme taantuu? Jo nyt on eurooppalaisittain nähtävissä, että hyvistä tavoitteistamme huolimatta köyhyys on lisääntymässä.

Yhteiskunnan hyvinvointierojen kasvattaminen on uhkapeliä. Sitä pahempaa, jos se on piittaamattomuuden tulosta. Sanon tarkoituksella kasvattaminen eikä kasvu, koska poliittisilla päätöksillä voimme ohjata kehitystä, jos tahdomme. Myös kotoisten alueellisten erojen kasvattaminen on uhkapeliä, sillä se lisää syrjäytyvien määrää. Mielestäni meidän pitäisi tehdä uusia avauksia aluepolitiikassa. Verotus on kansallisessa päätäntävallassa. Olemme juuri lopettaneet ulkomaalaisten suosimisen verotuksessa. On sanottu, että se raunioittaa myös ulkomaiset investoinnit ennen pitkää. Samaa logiikkaa käyttäen voisimme saada hallintaamme myös tasapainoisen alueellisen kehityksen. Annetaan Ruuhka-Suomen ulkopuolella asuville verohelpotuksia. Irlanti houkuttelee amerikkalaisia maahansa kymmenen prosentin tuloverotuksella sillä tuloksella, että työttömyydestä päästiin kokonaan näissä kunnissa.

Arvoisa puhemies! Nyt hallituksen heittämä haaste on kiintoisa ottaa vastaan, onhan budjettivalta edelleenkin eduskunnan tärkeimpiä vallankäytön alueita. Tarkastelen puheenvuorossani ensin budjettikuria.

Mitä tärkeämpänä pidetään budjetin loppusumman pitävyyttä, sitä enemmän tulisi antaa tilaa vaatimuksille budjettikurista. Eduskunnan tahtoon peilaten merkittävä yli- ja alibudjetointi ovat tässä suhteessa yhtä kielteisiä ilmiöitä.

Budjetoinnin osuuden tarkastelu mielestäni ilmentää ennen muuta hallinnon kykyä hoitaa hommansa. Tässä suhteessa voi esittää tiukkojakin vaatimuksia, koska käytettävissä on myös lisäbudjetti-instrumentti. Voidaan hyvin ajatella, että lisäbudjettia käytettäisiin paitsi yllättävistä menoista tai tuloista päättämiseen myös pienempiin siirtotarpeisiin lukujen ja pääluokkien välillä. Mitä vankempi on kehittämistahto, sitä innokkaammin luulisi näin meneteltävän.

Vuodesta 87 vuoteen 98 eli 12 vuoden aikana on syntynyt yli 17 miljardin markan säästö eduskunnan päättämiin budjetteihin verrattuna. Säännöllisiä ylibudjetoijia ovat olleet seuraavat pääluokat: tasavallan presidentti, valtioneuvosto, ulkoasiainministeriö, kauppa- ja teollisuusministeriö ja työministeriö. Kaikkein suurin prosentuaalinen ylibudjetointi, 12,3 prosenttia, tapahtui KTM:ssä vuonna 98. Yksin KTM:n osuus 17 miljardin ylityksistä vuosina 87—98 oli muuten 3,5 miljardia markkaa.

Krooninen ylibudjetointi merkitsee eduskunnan kannalta katsottuna, ettei hallinnolla ole ollut kykyä käyttää saatuja määrärahoja eduskunnalle perusteluihin tarkoituksiin lainsäädännön puitteissa. Jatkuessaan vuodesta toiseen tällainen meno voi ilmentää piittaamattomuutta eduskunnan päätösvaltaa kohtaan. Kaikkein pahimmat alibudjetoijat 12 vuoden aikana ovat olleet sisäministeriö, opetusministeriö sekä puolustusministeriö ja ympäristöministeriö. Krooninen alibudjetointi saattaa kieliä niin sanotusta varvasvälin taktiikasta. Eduskunta saatetaan monesti tapahtuneiden tosiasioiden eteen ja määrärahaa haetaan itse asiassa varsin huonosti perusteluihin menoihin.

Eduskunnan olisi mielestäni kiinnitettävä nykyistä enemmän huomiota budjettikurin merkitykseen, koska vain näin voidaan antaa täysi arvo eduskunnan itsensä tekemille päätöksille, jotka sitä paitsi lähes aina on teetetty "äärimmäisen tiukkojen ehtojen" vallitessa. Hyvinvointiyhteiskunnan kehittämistä ajatellen säästetyillä miljardeille olisi totisesti ollut käyttöä.

Arvoisa puhemies! Vuodesta 90 vuoteen 99 mennessä julkisten menojen hintaindeksi osoittaa 11,3 prosentin reaalikasvua. Vuotuiset muutokset olivat suurimpia vuosina 90 ja 91. Selvästi nopeimmin valtion budjetin pääluokista on 90-luvun aikana kasvanut puolustusministeriön pääluokka. On siinä arvoviestiä kerrakseen.

Mitä tulee nimenomaisesti ministeriöiden henkilöstökehitykseen, on trendi ollut koko 90-luvun nouseva. Kolmen M:n henkilöstö on kasvanut yli 300 hengellä, liikenneministeriön lähes 50:llä, sisäministeriön erilaisten vaiheiden jälkeen noin 90:llä, työministeriön 60:lla, opetusministeriön 90:llä ja KTM:n 30:llä. Yhteensä nämä lisäykset tekevät 620. Kaikissa Väli-Suomen kaupungeissa tällaiselle kehitykselle olisi hurrattu. Näistä numeroista muuten vielä puuttuvat kaikki ne miniteriöt, joista en ehtinyt valmisteluajan puitteissa saada tietoja. Uskon, että kehitys niissä on ollut saman suuntainen. Näin on käynyt yhä paremmista tietoyhteyksistä huolimatta.

Yhtä hyvin kuin kiinnostavat talouden yleisnäkymät ja budjettikurin pitävyys, kiinnostaa

myös tarkastella, miten hallitus näkee eri alojen tulevaisuuden tarpeet suhteessa toisiinsa. Tässä keskustelussa olemme yhteiskunnallisten arvojen äärellä ja ytimessä. Hallituksen esitys kehykseksi vuosille 2001—2004 lähtee siitä, että ulkoasiainministeriö, oikeusministeriö, puolustusministeriö, valtiovarainministeriö ja opetusministeriö sekä maa- ja metsätalousministeriö ovat kaikki kasvun aloja. Työministeriö, sosiaali- ja terveysministeriö ja liikenneministeriö olisivat suuria häviäjiä. Tässäkö meidän tarkoittamamme arvot?

Erityisen mielenkiintoista on siis nähdä, että puolustusministeriön pääluokan reaalikasvu jatkuu tulevinakin vuosina merkittävänä. Osa nykymaailman sotilaallisista selkkauksista selittyy myös sotateollisuuden tarpeella. Kansainvälisten sinänsä välttämättömien järjestelyjen haittapuoli on, että rahaa kuluu moolokin kitaan ja että hämärtyy kyky ja tahto kehittää sisäistä turvallisuutta siihen suuntaan, ettei suuria vastakkainasetteluja syntyisi. Köyhyys on lisääntynyt paitsi EU-maissa keskimäärin myös Suomessa päinvastaisesta tavoitteestamme huolimatta. Talouskasvun hedelmät on mielestäni kyettävä jakamaan nykyistä tasapuolisemmin. Elintasokuilut ovat suuri uhka rauhalle ei vain muualla maailmassa vaan myös Suomessa. Jatkossakin olisi tarvetta tasaavalle hyvinvointipolitiikalle, politiikalle, joka työllistää ja on alueellisesti oikeudenmukaista.

Talouskasvun ja hyvinvoinnin edellytysten luomisen kannalta on tärkeää, että opetusministeriön pääluokan menoja aiotaan reaalisesti edelleen kasvattaa. Ihmetystä sen sijaan herättää, ettei edes väestön voimakas vanheneminen ole kääntänyt STM:n pääluokan kehitystrendiä positiiviseen suuntaan. Väljyyttä pääluokan sisällä toki lisää työllisyyden yleinen kohentuminen. STM:n pääluokan kohtalosta lausun suuren huoleni, niin suuret ja huolestuttavat näkymät alalla ovat. Heitteille jätettyjen joukko lisääntyy: psykiatriset potilaat, vanhukset. Hoidon piiriin päässeiden hoito vähenee ja ohenee.

Sosiaali- ja terveydenhuollon ammattien suuri työttömyysaste kertoo taitamattomuudesta käyttää kansallisia resursseja viisaasti. Mitä järkeä on kouluttaa näitä osaajia? Mitä järkeä on kouluttaa sosiaali- ja terveydenhuollon osaajia muiden maiden käyttöön, kun tarvetta omassakin maassa olisi? Näenkin, että nopeassa tahdissa on saatava aikaan hallitusohjelman lupaama sosiaali- ja terveysalan työpaikkojen vakinaistaminen kunnissa. Ilman lisähenkilökuntaa ei myöskään pärjätä, koska alimiehitys on johtanut suuriin poissaoloprosentteihin, puutteelliseen hoitoon ja epärationaalisiin lisäkustannuksiin.

STM:n alalla on muitakin huolenaiheita. Mainitsen näistä lääkekustannusten korvaamisen, hammashuollon laajentamisen ja perustoimeentulon turvaamisen. Kun varhemmin puhuimme siitä, että hammashuollon kokonaisuudistus on saatava aikaan kustannusneutraalisti, näemme nyt, että hallituksen piirissä ajatellaan, että se on saatava aikaan pääluokan pienentyneiden kokonaiskustannusten raameissa. Tällainen näkemys on mielestäni aivan sietämätön.

Suomen on sosiaalipolitiikassa pärjättävä muille EU:n jäsenmaille. Me emme voi tinkiä lisää sairaanhoidon tukemisesta yhteisiin varoihin. Päinvastoin, päästäksemme muiden tasolle meidän on varustauduttava lisäämään muun muassa lääkekustannusten korvausastetta. Suunnatessamme ylenpalttisen kiinnostuksen kannustavuuden lisäämiseen olemme samalla liiaksi ummistaneet silmämme kaikkein vähimmällä toimeentulevien tilanteesta. Kuntien maksu- ja taksapolitiikka on entisestään heikentänyt köyhimpien tilannetta aiheuttaen uutta syrjäytymistä.

Hallitusohjelman mukaisesti syrjäytymisen estäminen on nyt tärkeä tavoitteemme. Meillä on ja tulee olemaan monia hyviä projekteja tällä alueella Euroopan sosiaalirahaston kanssa, mutta tämä ei voi riittää, sillä projekteilla ei saavuteta kattavuutta eivätkä niiden vaikutukset ole aina pysyviä. Emme pärjää tässä tilanteessa viittaamalla vain projekteihin. Meidän on kyettävä suuntaamaan kasvavasta kakusta myös niille, jotka eivät itse voi osallistua työelämään, eli minimietuuksiin, kuten toimeentulotukeen ja työmarkkinatukeen, tarvitaan kansaneläkkeen ohella tasokorotuksia.

Ihmetystäni herättää myös hallituksen näkemys liikenneministeriön pääluokan tarpeista. Kun heikkenevä raamikehitys ynnätään tapahtuneeseen, voidaan sanoa, että hallitus on ajamassa infrastruktuuriamme näiltä osin alas. Sukupolvien työn tulosten annetaan valua hiekkaan. Alueellinen eriarvoisuus kasvaa ja ajaa yrityksiä sinne, missä liikenneyhteydet ovat parhaat.

Valtionvelan pois maksaminen on hyvä projekti siinä mielessä, että korkorasituksemme vastaavasti pienenee. Vuosille 2001—2004 hallitus on arvioinut, että korkotaakka vähenee yhteensä

noin 2,6 miljardilla markalla. Sattumoisin tämä on lähes sama summa kuin ollaan suuntaamassa kunnille lisääntyvinä valtionosuuksina näinä vuosina. Jos halutaan, voidaan ajatella kauniisti ja sanoa, että valtionvelan pois maksamisesta saatava perusväljyys käytetään kokonaisuudessaan kuntien järjestämien hyvinvointipalvelujen turvaamiseen. Mihin kunnat näitä korvamerkitsemättömiä rahoja lopulta todellisuudessa tulevat käyttämään, on sitten toinen juttu.

Nyt annettu budjettiraamitiedonanto ei saa poistaa eduskunnan mahdollisuuksia painottaa hallituksen varsinaista budjettiesitystä näkemiensä tarpeiden suuntaan. Hyvä keskusteluyhteys hallituksen ja eduskunnan välillä voi tosin vähentää tällaista tarvetta. Itsetarkoituksestahan ei saa olla puolin jos toisinkaan kysymys.

Arvoisa puhemies! Toivon, että nyt, kun tiedonanto menee valtiovarainvaliokunnan käsittelyyn, siellä pohdittaisiin, mikä olisi riittävä ja oikeudenmukainen tahti valtionvelan maksuun. Tässähän on kysymys myös sukupolvien välisestä taakanjaosta. Valiokunnan tehtävänä olisi myös alustavasti lausua käsityksensä siitä, ilmentävätkö hallituksen esittämät sektorikohtaiset kehittämisraamit riittävässä määrin yhteiskuntamme tarpeita.

Ed. I. Kanerva merkitään läsnä olevaksi.

---

[102] **Sakari Smeds /skl:** Arvoisa puhemies! Pyrin kuuntelemaan kahta edellistä puhujaa, sosialidemokraattien edustajia Viitasta ja Vehkaojaa, varsin tarkasti. Luonnehtisin heidän puheenvuorojaan hyvin kriittisiksi puheenvuoroiksi.

Ed. Viitanen ilmoitti, että kädet eivät hänen tulkintansa mukaan suinkaan jatkossa olisi sidotut budjettiraameihin. Ymmärsin, että ed. Vehkaoja oli taipuvainen saman kaltaiseen tulkintaan. Hän vaati uusia avauksia aluepolitiikkaan, esitti vahvaa kritiikkiä puolustusministeriön menojen kehitykselle, kantoi huolta köyhyydestä sekä sosiaali- ja terveysministeriön pääluokan raamilinjasta samoin kuin myös liikenneministeriön raamilinjasta.

Haluan heittää ilmoille kysymyksen: Jos kritiikki on vakavasti harkittua, mikä on looginen johtopäätös, kun eduskunta mahdollisesti käy luottamuslauseäänestykseen?

Arvoisa puhemies! Hallitus pyrkii menojen jäädyttämisellä välttämään menneisyyden politiikassa usein esiintyneen virheen huolettomasta varainkäytöstä, vastuuttomuudesta ja lupauksista, joilla ei ole katetta. Tämä tiedonannon perustavoite on kannatettava. Talouden kasvun aikana pitäisi todellakin saada varastoitua jaettavaa lamavuosia varten. Hallituksen perustavoitteille voi siten osoittaa ymmärtämystä. Kriittisille pohdinnoille on kuitenkin sijansa.

Hallitus esittelee tiedonannossa budjettia koskevat markkamääräiset yleistavoitteensa, mutta hallitus ei juurikaan vaivaudu hahmottamaan, mitä näillä markoilla aiotaan saada aikaiseksi. Jos hallitus ei kykene sitä tässä yhteydessä tekemään, kuinka se voi ajatella, että vastuullinen päättäjä, joka on kiinnostunut panoksen lisäksi tuotoksesta, voisi antaa esitetylle linjalle tukensa, joka tässä asetelmassa merkitsisi avoimen asianajovaltakirjan antamista? Mielestäni markkamääräisten tavoitteiden ohella tulee aina käsitellä laadullisia ja määrällisiä tavoitteita. Vaikuttaa siltä, että hallituksella itsellään ei ole nyt ollut rohkeutta käydä sisäistä keskusteluaan painopistevalinnoista ja yhteiskunnan kipupisteiden vaatimista muutoksista harjoitettavaan politiikkaan. Hallitus on näin menettämässä mahdollisuuden rakentavaan linjan tarkistukseen.

Toisaalta hallitus ei sido budjettikehyksiä edes kaikkiin keskeisiin markkanäkökohtiin, koska budjetin tulopuoli on rajattu tiedonannon ulkopuolelle. Kuitenkin tiedonanto tuo esille rakenteellisen rahoitusylijäämän käsitteen. Ylijäämää vain ei taida syntyä ilman tuloja. Olisikin perusteltua, että menoraamit olisi sopivalla kytkyllä liitetty tuloennusteisiin.

Niiltä osin kuin hallitus esittää kansalaisten näkökulmasta merkittäviä tavoitteita, on tyydytty varsin vaatimattomalle tasolle. Työttömyyden osalta hallitus uskoo tilanteen säilyvän vaikeana, kun vuodesta 2001 vuoteen 2004 työttömyyden arvioidaan hallituksen esittämällä linjalla laskevan vain noin 0,2 prosenttiyksikköä vuodessa. Tästä huolimatta hallitus ilmoittaa, että työvoimapolitiikan toimenpiteiden kokonaismitoitus tulee alenemaan. Eikö tästä hallituksen hahmottelemasta alentamisvarasta pitäisi osa kohdentaa alueellisesti sinne, missä työttömyys on kaikkein vaikeinta, ja toisaalta sitkeän pitkäaikaistyöttömyyden nujertamiseksi? Kun hallitus itse näyt-

tää uskovan työttömyyden laskun pysähtyvän noin 8 prosentin tasolle, olisi toivonut vahvempia johtopäätöksiä.

Tiedonannossa ei ole selkeää arviota valtion omaisuuden myyntituloista ja niiden käyttökohteista. Julkisesta keskustelusta päätellen hallituspuolueet eivät vielä ole päässeet asiasta sopuun. Asialla on kuitenkin suuri merkitys tarvittavien budjettiraamien kannalta. Jos korkomenot laskisivat huomattavasti, mikä voi olla mahdollista, aikooko hallitus tästä huolimatta pitäytyä esittämiinsä menoraameihin? Tässä tapauksessa menokehykset itse asiassa osoittautuisivat liian vaatimattomiksi. Menoraamit olisi ollut perusteltua kytkeä verotuloennusteiden lisäksi myös poikkeuksellisen herkkien korkomenojen tasoon.

Valtiontalouden velkaa tulee määrätietoisesti lyhentää. Mahdolliset valtion omaisuuden myyntitulot on mielestäni käytettävä mahdollisimman pitkälle velkataakan keventämiseen. Korkomenojen vähentäminen tuo valtiontalouteen liikkumatilaa ja politiikalle valinnan mahdollisuuksia.

Hallitus ei tiedonannossa erittele tulevien veronkevennysten sisältöä eikä kohdentamista. Rajallisen keventämisvaran ripotteleminen kaikkein hyvätuloisimmasta alkaen pienituloisiin ei työllisyysnäkökulmasta olisi paras mahdollinen valinta. Verojen keventäminen erityisesti pienituloisten kansalaisten osalta lisäisi sen sijaan aidosti työn kannustavuutta. Työnantajien maksamien sivukustannusten keventämisvaraa olisi perusteltua kohdentaa pienyrityksille. Ei kansantalouden tasapainotavoitteita eikä hyvinvointivaltion rahoituspohjaa pidä vaarantaa hyväosaisille suunnatuilla ylisuurilla veroalennuksilla.

Arvoisa puhemies! Tiedonanto menokehyksistä ei mielestäni ole vain hallituksen sisäistä ojennusharjoitusta, vaikka sitäkin se näyttää olevan. Se ei ole vain hallituksen ja opposition välistä keskustelua, vaan myös hallituksen ja eduskunnan välistä periaatteellista linjanvetoa siitä, miten eduskunta käytännössä voi määrittää budjetin peruslinjauksia ja harjoitettavan politiikan sisältöä. Pidän tiedonantomenettelyä tässä yhteydessä enemmän arvovaltaa kuin arvovalintoja esille tuovana menettelynä. Eduskunnan on paikallaan ja välttämätöntä sitoutua maltilliseen menokehitykseen, mutta samalla tavoin on sitouduttava vahvasti työttömyyden vähentämiseen, alueellisen eriarvoistumiskehityksen torjumiseen kuin myös osaamisen ja yrittäjyyden edistämiseen.

[103] **Lauri Kähkönen /sd:** Arvoisa puhemies! Keskityn puheenvuorossani erityisesti kuntatalouteen ja valtion rooliin riittävien resurssien takaamisessa omalta osaltaan kunnille alueellisesti tasapuolisen, kattavan ja riittävän palvelutuotannon järjestämisessä.

Valtioneuvosto aivan oikein tiedonannossaan kiinnittää huomiota ikääntymiseen ja sen myötä julkisten menojen voimakkaaseen kasvuun. Hallituksen tavoitteena on vakaan kehityksen ja johdonmukaisen rakennemuutoksen talouspolitiikan jatkaminen. Perusteluna edellä mainituille tavoitteille hallitus toteaa selviytymisen väestön ikääntymiseen ja koko väestön hyvinvoinnin alueellisesti tasapainoiseen kehitykseen liittyvistä haasteista. Tämän edellytyksenä on hallituksen puolelta jatkuvasti toistettu, sanoisin, hokemaa: tiukka finanssipolitiikka. Tämä takaa vakaan kasvun, jolla varaudutaan eläkemenojen tulevaan kasvuun ja jolla luodaan edellytyksiä hallitusohjelman mukaisten veronkevennysten toteuttamiselle.

Valtion omaisuuden myyntiin ja mahdollisesta yksityistämisestä johtuvien tulojen käyttöön on otettu kantaa lukuisissa puheenvuoroissa. Valtionvelan lyhentäminen on järkevä toimenpide, mutta se ei saa olla pakkomielle. Rahaa on kohdennettava muuallekin. Täällä on tuotu esille tulevaisuuspaketti, osaamisen vahvistaminen ja erilaiset infrahankkeet, joita lämpimästi kannatan. Mutta jälleen kerran valtiovarainministeri puhui selkeästä reippaasta ansiotuloverotuksen alentamisesta. On se tullut monista muistakin puheenvuoroista esille. Olen asiasta eri mieltä. Mielestäni veronkevennysten sijasta tulee harkiten hoitaa tiettyjä kipupisteitä kuntoon, erityisesti niitä, joita syntyi runsaasti laman aikana. Tietysti yhden vuoden aikana ei voi puuttua kuin muutamiin.

Esimerkiksi kohderyhmistä mainittakoon eläkeläiset, siellä nämä ylimääräinen sairausvakuutusmaksu ja kaksinkertainen pohjaosan leikkaus. Myös lapsiperheisiin liittyy tiettyjä asioita. Mielestäni oikeudenmukaisin veronalennus olisi ruoan arvonlisäveron alentaminen, mutta tällä hetkellä hyvin akuutti asia on myös polttoaineverotus. Myös työnantajan välillisten työvoimakustannusten, erityisesti ajattelen tässä pieniä yrityk-

siä, alentaminen olisi ainakin pahimmilla työttömyysalueilla aiheellista.

Vaikka ansiotuloverotuksen alentaminen tuntuisikin hyvältä, tähdennän, että siinä eivät olisi ensisijaisesti kohteena ne henkilöt, jotka elävät puutteellisesti tai joiden taloudellinen toimeentulo on huono. Niinpä en pidä ensisijaisena verotuksen alentamista, koska en usko sen painottuvan todella alimpiin tuloluokkiin. Verotuksen keventämisestä hyötyisivät suhteellisesti enemmän suurituloiset. Kansallinen varallisuus olisi jälleen uusjaossa. Rahaa jaettaisiin entistä enemmän niille, joilla sitä jo entuudestaan on enemmän. Tällä ei työllistetä kuin korkeintaan pörssimeklareita.

Toisaalta tuoreen tutkimuksen mukaan kansalaiset eivät kiinnitä verotuksen keventämiseen ensisijaisesti huomiota. Palvelut ovat heille tärkeitä, ja palvelujen järjestämisessä kunnissa valtionosuuksilla on keskeinen merkitys. Hallitus on julkituonut suunnitelmansa. Valtionosuustarkistukset maksetaan kunnille kolmena vuotena: puolet ensi vuonna ja kahtena seuraavana neljäsosa molempina. Tämänkin vielä ymmärrän.

Mutta sitä, että valtionosuuksien indeksitarkistuksista hyvitetään vain puolet, ja mikä pahinta, ansiotulovähennyksen korotuksen kompensoinnista kunnille ollaan luopumassa, pidän käsittämättömänä. Ansiotulovähennyksen, joka on siis progressiivinen, korottaminen vie eniten tuloja juuri niiltä kunnilta, joiden tulotaso on alhaisin. Ei liene kenellekään yllätys, että juuri Pohjois- ja Itä-Suomen kunnissa tulotaso on todella varsin alhainen.

Toisaalta harkinnanvaraisiin valtionosuuksiin on tulossa lisää jo tälle vuodelle myönnetyn summan lisäksi 100 miljoonaa markkaa eli yhteensä on käytettävissä 400 miljoonaa markkaa. Hyvä näin. Kuntatalouden näkökulmasta käytettävissä oleva 400 miljoonaa markkaa ei kuitenkaan ole riittävä, koska jo vuoden 98 lopulla oli peräti 214 kunnalle muodostunut taseeseen alijäämää ja kuntien määrä saattaa vielä nousta jopa vuoden 99 tilinpäätösennakkotietojen mukaan.

Vuosi 2001 on monelle kunnalle erittäin ongelmallinen. Vuoden 97 valtionosuusuudistus on astunut siirtymäkauden jälkeen voimaan. Yhteisöverouudistus astuu voimaan. Kunnat, jotka ovat pahimmassa tapauksessa molempien osalta menettäjiä, ovat tavattomissa vaikeuksissa, sillä kunnat saavat yhteisöveron menetystä kompensoivan verotulojen täydennyksen jälkijättöisesti. Monessa ongelmakunnassa tuloveroprosentti on keskimääräistä korkeampi, myytävää omaisuutta ei juuri ole, kouluverkko on jo saneerattu ja keskimääräistä iäkkäämpi väestö tarvitsee entistä enemmän sosiaali- ja terveyspalveluja. Kaiken lisäksi ansiotulovähennyksen kompensointi luvattiin hallitusohjelmassa.

Ihmettelen suuresti tiedonannon tylyä tekstiä, jota suoraan nyt lainaan: "Jo päätetystä verotuksen ansiotulovähennyksen korotuksesta aiheutuvaa kuntien tulonmenetystä ei kompensoida kunnille. Kuntakohtaisten erojen vähentämiseksi hallitus pitää meneillään olevan kuntataloutta koskevan valmistelun tavoitteena kehysten mukaisten kuntien valtionapujen suuntaamista nykyistä voimakkaammin suurimmissa taloudellisissa vaikeuksissa oleviin kuntiin." Valtio on siis syömässä sanansa. Jos asiaa ei korjata muualla, niin toivottavasti viimeistään täällä salissa.

Kuntaliiton hyväksyvä suhtautuminen, jos se kerta on sellainen, valtioneuvoston ehdottamaan menettelyyn kyllä allekirjoittanutta ihmetyttää. Muistutan vielä kerran, että harkinnanvaraiset valtionosuudet eivät saavuta kaikkia avun tarpeessa olevia kuntia eikä niillä pystytä kompensoimaan kattavasti kunnille ansiotulovähennyksen korotuksesta aiheutuneita tulonmenetyksiä.

Arvoisa puhemies! Yhteiskuntasuunnitteluun ei ole mielestäni kiinnitetty tarpeeksi huomiota. Se ei ole onnistunut riittävän hyvin. Esimerkiksi kelpaa vaikkapa muutama vuosi sitten toteutettu valtionosuusuudistus. Vaikeuksissa oleville kunnille tarvitaan harkinnanvaraisia valtionosuuksia, käyttäisin tässä sanaa kainalosauvoja, yhä enemmän. Todettakoon, että muun muassa Pohjois-Karjalassa kaikki kunnat saavat verotulojen täydennystä. Tämä osoittaa kiistatta sen, että peruslaki ei ole kohdallaan. Samoin se osoittaa myös maakunnan keskimääräisen tulotason alhaisuuden. Kaikkien kuntien avustamista ei tarvittaisi, jos ennen lain säätämistä olisi riittävästi tutkittu ja selvitetty lain yhteiskunnallisia vaikutuksia. On tietysti myönnettävä, että parhaillaan taas tätä asiaa selvitetään.

Vielä lopuksi yksi, mutta ei vähäinen, yksityiskohta. Tiedonannossa luvataan tiemäärärahoihin lisätalousarvion kautta lisäystä ehdolla, että Tielaitos liikelaitostetaan — että sillä lailla. Itseisarvo on liikelaitostaminen eikä teiden kunto ja sitä kautta liikenteen turvallisuus. Eduskun-

ta joutunee tekemään syksyllä uusia arvioita ja tarkennuksia hallituksen varsinaiseen talousarvioesitykseen, aika sen näyttää. Välttämättömiä tarpeita siihen todennäköisesti ilmaantuu. Tähän, budjetin avaamiseen, sillä on myös suvereeni oikeus.

Toinen varapuhemies: Asian käsittely keskeytetään.

PÄIVÄJÄRJESTYKSEN ASIAT:

2) Hallituksen esitys laiksi Euroopan yhteisön maidon ja maitotuotteiden kiintiöjärjestelmän täytäntöönpanosta annetun lain 14 §:n muuttamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys HE 11/2000 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö MmVM 3/2000 vp

Toinen varapuhemies: Ensimmäisessä käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen toinen käsittely päättyy.

Asia on loppuun käsitelty.

3) Hallituksen esitys laiksi rintamasotilaseläkelain 9 a §:n muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Hallituksen esitys HE 13/2000 vp

Toinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

Keskustelu:

[1] **Jukka Vihriälä /kesk:** Arvoisa puhemies! Ylimääräisen rintamalisän tarkoitus on hyvittää vaille työeläkkeitä jääneille ja pientä työeläkettä saaville rintamapalvelusajalta menetettyä eläketurvaa. Etuus korvaa puutteellisuutta keskimääräisesti arvioiden menetyksen mukaan. Rintamapalvelusajan pituus ei vaikuta lisän suuruuteen. Perhesuhteista ja kuntayhtymästä riippuen ylimääräisen rintamalisän korotus on enimmillään 352 markasta 437 markkaan kuukaudessa, kuten hallituksen lakiesityksessä todetaan.

Tie tähän uudistuksen mukaiseen ylimääräiseen rintamalisään on ollut todella pitkä. Etuus tuli lainsäädäntöön vuonna 1986 Sorsan hallituksen aikana. Aluksi se oli 7,5 prosenttia lisäosan määrästä, mutta itsenäisyyden juhlavuodesta 1992 alkaen veteraanipaketin mukaisesti 25 prosenttia. Tämä esitys syntyi Ahon hallituksen aikana.

Veteraanijärjestöt ja veteraaniasiain neuvottelukunta ovat vuodesta 1993 saakka ajaneet nyt tapahtuvaa muutosesitystä yksituumaisesti. Rintamasotilaseläkkeet vähenevät vuosittain noin 50 miljoonalla markalla, koska veteraanien poistuma on noin 12 000 vuosittain. Ylimääräisen rintamalisän korotus parantaakin 35 500 pienituloisen veteraanin toimeentuloturvaa. Uudistuksesta aiheutuu tänä vuonna kustannuksia 34 miljoonaa markkaa. Etuus ei ole veronalaista tuloa.

Veteraanijärjestöjen määrätietoinen työ on tuottanut tulosta ylimääräisen rintamalisän korottamiseksi oikeudenmukaiselle tasolle. Veteraanijärjestöjen työ ei ole suinkaan päättynyt. Tavoitteena on edelleen lisätä rintamaveteraanien kuntoutusta määrävälein toistuvaksi, lisätä voimavaroja asuntojen korjaamiseen ja suun ja hampaiden hoidon korvausjärjestelmän kohentamiseen sekä tehostaa sotainvalidien hoitolaitosten ja sairaskotien saattamista kaikkien rintamaveteraanien käyttöön.

Arvoisa puhemies! Oppositiopuolueenkin edustajana on helppo kannattaa nyt hallituksen antamaa lakiesitystä, jolla pienituloisimpien veteraanien asemaa parannetaan. Tällä uudistuksella haluaa koko eduskunta kunnioittaa sotiemme veteraaneja ja heidän tekemäänsä arvokasta työtä isänmaan hyväksi.

[2] **Marjatta Vehkaoja /sd:** Arvoisa herra puhemies! Tämän hallituksen esityksen osalta voin todeta, että sosiaali- ja terveysvaliokunta on ottanut vähän etuottoa ja tänään jo kuunnellut asiantuntijoita, jotka kaikki yksimielisesti kiittivät tätä hallituksen esitystä. Toki on niin, että hallituksen esitykseen liittyy tiedotuksellisia ongelmia sen suhteen, että on eräitä rintamaveteraaneja, joiden lisä korottuu vain yhdellä markalla, ja tämän hyväksyttävyyden läpivieminen ei helppo asia varmaan tiedotukselle tule olemaan. Monet pitävät sitä mitättömänä seikkana. Mutta tähän on tultu, koska on haluttu tämmöinen prosentuaalinen näkökulma asiaan ottaa.

Saatujen selvitysten mukaan nyt jo tiedetään, että hallituksen esitys tulee olemaan erittäin oikeudenmukainen siinä suhteessa, että se hyödyttää niitä, jotka ovat kaikkein pienimmillä kokonaistuloilla. On nyt kysymys siitä, että pitäisi saada myös hallituksen hyville teoille riittävästi tilaa mediassa. Näinhän elämä valikoituu, että yleensä tiedotetaan vain huonommista asioista. Kaikki asiantuntijat valiokunnan kokouksessa tänään olivat sitä mieltä ehdoitta, poikkeuksetta, että nyt on kysymys erittäin hyvästä hallituksen esityksestä.

Keskustelu päättyy.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

4) Hallituksen esitys laiksi postipankista annetun lain kumoamisesta ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta

Mietintöjen pöydällepano
Hallituksen esitys HE 6/2000 vp
Talousvaliokunnan mietintö TaVM 4/2000 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti ensi torstain varsinaiseen täysistuntoon.

Toinen varapuhemies: Eduskunnan seuraava täysistunto on huomenna keskiviikkona kello 10.

Täysistunto lopetetaan kello 23.50.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Seppo Tiitinen